

Département de Criminologie
Hoofdafdeling Criminologie

Collection des rapports et notes de recherche / Collectie van onderzoeksrapporten & onderzoeksnota's n° 2

Onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden

Eindrapport
1997

Vrije Universiteit Brussel

Promotor

Prof. Dr. Sonja SNACKEN

Wetenschappelijk medewerker

An RAES

*Nationaal Instituut voor
Criminalistiek en Criminologie*

Onderzoekers

Katelijne DE BUCK

Koen D'HAENENS

Paul VERHAEGHE

VOORWOORD

Van 1 oktober 1996 tot 31 oktober 1997 werd in opdracht van het Ministerie van Justitie door de Vrije Universiteit Brussel, in samenwerking met het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, onderzoek verricht naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden.

De onderzoekers danken hierbij alle personen, en in het bijzonder Walter De Pauw, die hen bij de uitvoering van het onderzoek in de betrokken arrondissementen Brussel en Antwerpen geholpen hebben evenals de leden van het begeleidingscomité voor hun nuttige commentaren.

De selecties die in het onderzoek dienden doorgevoerd zowel naar arrondissementen, misdrijfcategorieën en onderzoeksmethoden, hebben tot gevolg dat geen conclusies kunnen getrokken worden betreffende de algehele toepassing van de onderzochte maatregelen in België. De huidige resultaten vormen evenwel een basis voor verder onderzoek, dat hopelijk in nauwe samenwerking met alle betrokken actoren zal kunnen leiden tot uitdieping van deze complexe materie.

Prof. Dr. Sonja Snacken,
Promotor

INHOUD

VOORWOORD

INLEIDING

DEEL 1. DE VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE VRIJHEID ONDER VOORWAARDEN

1. ENKELE BEDENKINGEN OMTRENT DE VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE VRIJHEID ONDER VOORWAARDEN

1.1. Alternatieven en het fenomeen "net-widening"

1.2. De vrijheid onder voorwaarden

2. EMPIRISCH ONDERZOEK NAAR DE TOEPASSING VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE VRIJHEID ONDER VOORWAARDEN IN BELGIË

2.1. Onderzoek van De Nauw naar de toepassing van de voorlopige hechtenis bij zware diefstal

2.2. Onderzoek van De Pauw naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden bij drugsdelicten

2.3. Onderzoek van Snacken naar de toepassing van de vrijheid onder voorwaarden

DEEL 2. KWANTITATIEF ONDERZOEK NAAR DE TOEPASSING VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE VRIJHEID ONDER VOORWAARDEN

1. PROBLEEMSTELLING

2. METHODE

2.1. Gerechtelijk arrondissement

2.2. Misdrijf

2.3. Periode

2.4. Variabelen

2.5. Uitwerking

1. PROCEDURES	25
2. PROFIEL VAN DE POPULATIE	27
2.1. Daderkenmerken	27
2.2. Gerechtelijke kenmerken	32
2.2.1. Jeugdfeiten	33
2.2.2. Strafreger	33
2.3. Misdrijfkenmerken	36
2.3.1. Aantal verdachten en misdrijven	36
2.3.2. Aard misdrijven	37
2.4. Besluit	40
3. VOORLOPIGE HECHTENIS	43
3.1. Beslissing	43
3.1.1. Procureur des Konings	43
3.1.2. Onderzoeksrechter	47
3.2. Motivering	50
3.2.1. Onderzoeksrechter	50
3.2.2. Raadkamer en kamer van inbeschuldigingstelling	51
3.2.3. Bespreking	52
3.3. Duur	53
3.3.1. Termijn	53
3.3.2. Invloed	55
3.3.3. Opheffing	57
3.4. Besluit	58
4. VRIJHEID ONDER VOORWAARDEN	60
4.1. Beslissing	60
4.1.1. Oplegging	60
4.1.2. Invloed	63
4.1.3. Bespreking	64
4.2. Motivering	64
4.3. Duur	66
4.3.1. Termijn	66
4.3.2. Invloed	68
4.3.3. Omzetting	69
4.4. Besluit	69

5. INVRIJHEIDSTELLING ZONDER VOORWAARDEN	72
5.1. <i>Beslissing</i>	72
5.1.1. Oplegging	72
5.1.2. Invloed	73
5.1.3. Bespreking	73
5.2. <i>Motivering</i>	74
5.3. <i>Duur</i>	75
5.4. <i>Besluit</i>	76
6. BERECHTING	78
6.1. <i>Overzicht</i>	78
6.2. <i>Opschorting</i>	79
6.2.1. Oplegging	79
6.2.2. Duur	80
6.2.3. Aard	81
6.3. <i>Geldboete</i>	81
6.3.1. Bedrag	81
6.3.2. Uitstel van de tenuitvoerlegging	82
6.4. <i>Gevangenisstraf</i>	83
6.4.1. Aantal maanden	83
6.4.2. Uitstel van de tenuitvoerlegging	84
6.5. <i>Probatievoorwaarden</i>	88
6.6. <i>Besluit</i>	88
7. BESLUIT	91
7.1. <i>Beslissing van vrijheid onder voorwaarden en voorlopige hechtenis</i>	92
7.2. <i>Duur van de voorlopige hechtenis</i>	93
7.3. <i>Berechting</i>	95
DEEL 4. RESULTATEN GERECHTELIJK ARRONDISSEMENT ANTWERPEN	96
<i>Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie</i>	
1. INLEIDING	96
2. POPULATIEKENMERKEN	96
2.1. <i>Daderkenmerken</i>	97
2.2. <i>Gerechtelijke kenmerken</i>	101

2.3. Misdrijfkenmerken	103
2.4. Kruistabellen m.b.t. de populatiekenmerken	105
3. OVERZICHT VAN DE PROCEDURE	110
3.1. De vordering van de procureur des Konings en de initiële beslissing van de onderzoeksrechter	110
3.2. De voorlopige hechtenis	111
3.3. De invrijheidlating of -stelling onder voorwaarden	115
3.4. De invrijheidlating of -stelling zonder voorwaarden	118
3.5. De duur van de gerechtelijke procedure	119
4. DE BERECHTING	120
5. ANALYSE VAN DE POPULATIEKENMERKEN DIE EEN INVLOED HEBBEN OP DE BESLISSING VAN DE PDK	125
5.1. De bivariate analyse	125
5.2. De multivariate analyse	127
6. ANALYSE VAN DE POPULATIEKENMERKEN DIE EEN INVLOED HEBBEN OP HET VERSTREKKEN VAN EEN AANHOUDINGSBEVEL DOOR DE ONDERZOEKSRECHTER	
6.1. De bivariate analyse	
6.2. De multivariate analyse	130
7. ANALYSE VAN DE POPULATIEKENMERKEN DIE EEN INVLOED HEBBEN OP HET VERSTREKKEN VAN EEN INVRIJHEIDLATING OF -STELLING ONDER VOORWAARDEN	132
7.1. De bivariate analyse	132
7.2. De multivariate analyse	135
8. ANALYSE VAN DE POPULATIEKENMERKEN DIE EEN INVLOED HEBBEN OP DE HANDHAVING VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE INVLOED VAN DEZE LAATSTE OP DE DUUR VAN DE GERECHTELIJKE PROCEDURE	136
8.1. De bivariate analyse	136
8.2. De multivariate analyse	137

9. ANALYSE VAN DE POPULATIEKENMERKEN EN DE GERECHTELIJKE PROCEDURE IN RELATIE MET DE BERECHTING	139
9.1. <i>Berechting op tegenspraak of bij verstek</i>	139
9.1.1. De bivariate analyse	139
9.1.2. De multivariate analyse	141
9.2. <i>Vrijspraak en opschorting van de uitspraak</i>	142
9.2.1. De bivariate analyse	142
9.2.2. De multivariate analyse	143
9.2.3. De multivariate analyse m.b.t. de opschorting van de uitspraak	143
9.3. <i>De veroordelingen</i>	144
9.3.1. De veroordelingen tot een geldboete	144
9.3.1.1. De bivariate analyse	144
9.3.1.2. De multivariate analyse	146
9.3.2. De veroordelingen tot een gevangenisstraf	148
9.3.2.1. De bivariate analyse	148
9.3.2.2. De multivariate analyse	149
9.3.3. De relatie tussen geldboete en gevangenisstraf	151
10. ALGEMENE CONCLUSIES EN BESPREKING VAN DE RESULTATEN	152
11. SAMENVATTING	164
DEEL 5. ALGEMEEN BESLUIT	167
1. BELANG VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS	167
1.1. <i>Vrijheidsberoving voor uitspraak schuld</i>	167
1.2. <i>Invloed op de straftoemeting</i>	167
1.3. <i>Aandeel van de beklaagde in de penitentiaire bevolking</i>	168
2. TOEPASSING VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE VRIJHEID ONDER VOORWAARDEN	169
2.1. <i>Evolutie van de penitentiaire bevolking beklaagden</i>	169
2.2. <i>Resultaten van het dossieronderzoek</i>	170
CONCLUSIE	174

BIBLIOGRAFIE

LIJST DER TABELLEN EN FIGUREN

INLEIDING

Hoewel opeenvolgende wetwijzigingen de voorlopige hechtenis op een steeds meer efficiënte wijze hebben trachten te regelen, blijft de vrijheidsbeneming voor het vonnis een controversieel thema. Ook de laatste ingrijpende wijziging, doorgevoerd bij de Wet van 20 juli 1990¹ (in werking getreden op 1 december 1990), bracht daar geen verandering in. Een afname van het aantal personen dat in voorlopige hechtenis wordt genomen kan niet vastgesteld worden, terwijl deze wet juist een beperking beoogde van het aantal voorlopig gehechten. Immers alternatieven werden ingevoerd voor de voorlopige hechtenis, namelijk de "vrijheid of invrijheidstelling onder voorwaarden". Vandaar de vraag van de Minister van Justitie om de problematiek van de voorlopige hechtenis te analyseren met het oog op een beperking van de toepassing van de voorlopige hechtenis, wat dan een gunstig effect zou kunnen hebben op de situatie van de overbevolking in de gevangenissen.

Om een zicht te krijgen op de problematiek is in eerste instantie een literatuuronderzoek uitgevoerd door het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) in opdracht van het Ministerie van Justitie.² Het literatuuronderzoek omvat enerzijds een analyse van de Wet van 20 juli 1990 en de voorbereidende werkzaamheden, en anderzijds een overzicht van de knelpunten die in de literatuur aangehaald zijn betreffende deze wet. In hun besluit³ wijst het NICC erop dat er nood is aan empirisch onderzoek, omdat reeds fragmentair is vastgesteld, o.a. door Prof. Dr. Sonja Snacken van de Vrije Universiteit Brussel (VUB)⁴, dat er een grote discrepantie is ontstaan tussen hetgeen de wetgever voor ogen had en de concrete realisering ervan in de praktijk.

Empirisch onderzoek terzake kan op verschillende wijzen gebeuren. Ten eerste kan kwantitatief gewerkt worden door een analyse te verrichten van de beslissingen van de onderzoeksrechter tot voorlopige hechtenis, tot vrijlating of invrijheidstelling zonder bijkomende voorwaarden, en tot vrijheid of invrijheidstelling onder voorwaarden. Daarnaast kan kwalitatief gewerkt worden waarbij een bevraging plaatsvindt van de betrokken instanties (onderzoekersrechters, raadkamer, etc.; eventueel met het voorleggen van casussen). Tenslotte kan een actie-onderzoek uitgevoerd worden om de toepassing van de vrijheid onder voorwaarden op een praktische wijze op het terrein te bekijken.

¹ Wet 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, B.S., 14 augustus 1990.

² DE BUCK, K. en D'HAENENS, K., *Evaluatie van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis*, Brussel, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, 1996, 100 p.

³ DE BUCK, K. en D'HAENENS, K., *Evaluatie van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis*, Brussel, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, 1996, 95.

⁴ SNACKEN, S., 'La liberté sous conditions', in *La détention préventive*, DEJEMEPPE, B. (ed.), Bruxelles, Larcier, 1992, 147-193; SNACKEN, S., 'Strafrechtshervorming versus 'net-widening'. Dilemma van een reductionist ten aanzien van de 'vrijheid onder voorwaarden' als alternatief voor de voorlopige hechtenis', *Panopticon*, 1992, 105-109; SNACKEN, S., 'Belgium', in *Waiting for Trial. International Perspectives on the Use of Pre-Trial Detention and the Rights and Living Conditions of Prisoners Waiting for Trial*, DUNKEL, F. en VAGG, J. (ed.), Freiburg, Max-Planck-Institut, 1994, 1-40; SNACKEN, S., 'Aspects criminologiques', in *La loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive: et après?*, A.S.B.L. EDITIONS DU JEUNE BARREAU DE LIEGE, 1995, 325-357.

Maar kwalitatief en actie-gericht onderzoek zullen slechts zinvol zijn als vooraf gegevens worden verzameld over de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden. Hierover zijn op dit ogenblik immers weinig gegevens bekend. Daarom moet in een eerste fase gestart worden met een kwantitatieve analyse.

Het is in deze context dat het huidige kwantitatieve onderzoek tot stand is gekomen, op basis van een onderzoeksvoorstel van Prof. Dr. Sonja Snacken (promotor van het onderzoek). Het huidige onderzoek, opgedragen aan de Vrije Universiteit Brussel en het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, is van start gegaan op 1 oktober 1996 en bestreekt een periode van 13 maanden (tot 31 oktober 1997). Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht en voor rekening van het NICC, in het kader van de opdrachten van het Departement Criminologie. De VUB onderzoekt de toestand in het gerechtelijk arrondissement Brussel, het NICC richt zich op het gerechtelijk arrondissement Antwerpen.

Het eerste deel van de onderhavige rapportering start met het weergeven van enkele bedenkingen uit de literatuur omtrent het invoeren van alternatieve maatregelen en de implementatie van dergelijke maatregelen in de Belgische wetgeving. Daarna komen enkele vroegere empirische onderzoeken naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden in België aan bod. (bijdrage van Prof. Snacken en An Raes)

In het tweede deel wordt het opzet van het onderzoek uiteengezet, met name de probleemstelling en de methode (An Raes). Gevolgd door de belangrijkste resultaten van het onderzoek opgesplitst per gerechtelijk arrondissement, deel 3 betreft de resultaten van het gerechtelijk arrondissement Brussel (An Raes) en deel 4 zijn de resultaten van het gerechtelijk arrondissement Antwerpen (Paul Verhaeghe). Tenslotte wordt in deel 5 een algemeen besluit geformuleerd waarbij de resultaten teruggekoppeld worden aan de problematiek (Prof. Snacken en aanvulling door An Raes).

DEEL 1

**DE VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE VRIJHEID ONDER
VOORWAARDEN**

1. ENKELE BEDENKINGEN OMTRENT DE VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE VRIJHEID ONDER VOORWAARDEN

1.1. Alternatieven en het fenomeen "net-widening"

Sinds de Wet van 20 juli 1990 beschikken we in België over nieuwe alternatieven voor de voorlopige hechtenis, namelijk de "vrijheid of invrijheidstelling onder voorwaarden". De wetgever heeft deze alternatieven ingevoerd met de bedoeling de toepassing van de voorlopige hechtenis te beperken. Tijdens de voorbereidende werkzaamheden is er herhaaldelijk op gewezen dat de alternatieve maatregelen in de plaats moeten komen van de vrijheidsberoving, en geen aanvullende maatregelen mogen worden.

Dit is een fundamentele problematiek, die in de criminologische literatuur omschreven wordt met de term "net-widening". Verscheidene studies hebben inderdaad vastgesteld dat alternatieven (probatie, dienstverlening, elektronisch toezicht, etc.) niet of slechts gedeeltelijk in de plaats komen van vrijheidsberoving, maar (ook) toegepast worden op personen die voorheen niet naar de gevangenis zouden gestuurd zijn. Met als gevolg dat de toepassing van de vrijheidsberoving niet afneemt, maar dat een toenemend aantal mensen onderworpen worden aan gerechtelijke controle. Bovendien zouden deze sancties ook kwalitatief een uitbreiding van de controle inhouden: men kan niet langer enkel gestraft worden wegens het plegen van een misdrijf, maar ook wegens het niet naleven van opgelegde voorwaarden, en de controle verplaatst zich van de gevangenis naar de ganse maatschappij.⁵

Dit fenomeen werd ook in Frankrijk en in Nederland vastgesteld betreffende de alternatieven voor de voorlopige hechtenis.

In Frankrijk werd in 1970 de "contrôle judiciaire" ingevoerd, met als doel de toepassing van de voorlopige hechtenis te beperken. Belangrijke verschillen met het Belgisch systeem zijn dat de maatregelen limitatief opgesomd worden in de wet (16 in totaal, in te delen als borgstelling, toezicht, begeleiding, schadevergoeding slachtoffer), de beslissing tot het opleggen van een alternatief niet gemotiveerd moet worden, de maatregelen niet beperkt zijn in de tijd, de niet-naleving van de voorwaarden principieel leidt tot een aanhoudingsbevel.

Het aantal maatregelen is toegenomen van 5.700 in 1972 tot 23.180 in 1989. Het aantal voorlopige hechtenissen is echter niet gedaald. Uit verscheidene bevestigingen van onderzoekers blijkt dat slechts een minderheid de contrôle judiciaire toepast ter vervanging van de voorlopige hechtenis, bij de anderen komt zij minstens gedeeltelijk in de plaats van de vrijheid.⁶

Als verklaringen worden hiervoor aangehaald:

⁵ COHEN, S., 'The punitive city: notes on the dispersal of social control', *Contemporary crises*, 1979, 339-363; COHEN, S., 'Visions of social control', *Crime, punishment and classification*, Cambridge, Polity, 1985.

⁶ SOULEAU, I., 'Neuf années de contrôle judiciaire', *Revue de Science Criminelle et de Droit Pénal Comparé*, 1980, 41-76; COUVRET, P., 'Les alternatives à la détention préventive en France', referaat studiedag *La loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive*, UCL, 1 februari 1991.

- ◊ de naïviteit van de wetgever, die het misbruik van de voorlopige hechtenis wijt aan de repressieve houding van de onderzoeksrechters, maar dan wel verwacht dat diezelfde rechters de contrôle judiciaire liberaal zullen toepassen⁷;
- ◊ de gebrekkige controle die kan uitgeoefend worden op de maatregelen van toezicht, waardoor zij minder het vertrouwen genieten van de onderzoeksrechters;
- ◊ het toenemend belang van de socio-educatieve maatregelen, onder invloed van daartoe opgerichte privé-verenigingen, waardoor de contrôle judiciaire een autonome ontwikkeling kent, met eigen doelstellingen van sociale hulpverlening, en waarbij het oorspronkelijk opzet om in de plaats te treden van de voorlopige hechtenis op de achtergrond geraakt. Langere begeleidingen, ook voor weinig ernstige misdrijven zijn hiervan het gevolg.⁸

In Nederland werd in 1973 de "schorsing" van de voorlopige hechtenis ingevoerd, eveneens met de bedoeling de hechtenis te vermijden of in te korten. De onderzoeksrechter kiest vrij de op te leggen voorwaarden; de meest voorkomende zijn het zich vrijwillig laten behandelen en de geboden/verboden tot bepaalde contacten.

In het begin van de jaren zeventig daalt het aantal opsluitingen voor voorlopige hechtenis. De nieuwe wet lijkt een trend te verstevigen die reeds voorheen bestond, en die gesteund was op een grondig scepticisme ten aanzien van de vrijheidsberoving. Vanaf het einde der jaren zeventig stijgt het aantal voorlopige hechtenissen fors, hetgeen - samen met een stijging van de duur der gevangenisstraffen - leidt tot capaciteitsproblemen in de gevangenissen. Een systeem van prioriteiten, ingevoerd in 1984, verhoogt het aantal schorsingen der hechtenissen tot zelfs 50%, zonder evenwel de toename van de hechtenissen te beperken.

Hier wordt vooral als verklaring aangevoerd dat het scepticisme t.a.v. de gevangenis van de begin jaren zeventig plaats gemaakt heeft voor een meer repressief strafrechtelijk klimaat. Steeds meer lange gevangenisstraffen worden uitgesproken, en de toepassing van de voorlopige hechtenis deelt automatisch in deze trend: door haar aard zelf van vrijheidsberoving heeft de voorlopige hechtenis immers een repressieve functie.⁹

1.2. De vrijheid onder voorwaarden

De Belgische wetgever was zich erg bewust van het risico op "net-widening", en verscheidene bepalingen van de wet van 1990 trachten zodoende dit risico te beperken. Zo mogen de alternatieven slechts toegepast worden in gevallen waarin de voorlopige hechtenis volstrekt noodzakelijk is (zou geweest zijn) voor de openbare veiligheid. Daarnaast moeten de opgelegde maatregelen (die niet opgesomd of concreet omschreven worden, met uitzondering

⁷ SOULEAU, I., 'Neuf années de contrôle judiciaire', *Revue de Science Criminelle et de Droit Pénal Comparé*, 1980, 41-76.

⁸ FAGET, J., 'Contrôle judiciaire et travail social', *Revue de Science Criminelle et de Droit Pénal Comparé*, 1986, 319-332.

⁹ STOLWIJK, S.A.M., 'Beperking van de voorlopige hechtenis: een illusie?', in *Voorlopige hechtenis Symposium VU Amsterdam*, SCHALKEN, T.M., FABER, S. en VAN DEN BERG, W.M.C. (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1989, 39-44; SCHALKEN, T.M., 'Vormen alternatieven voor de voorlopige hechtenis een echt alternatief?', in *Voorlopige hechtenis. Symposium VU Amsterdam*, SCHALKEN, T.M., FABER, S. en VAN DEN BERG, W.M.C. (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1989, 47-59.

van de borgstelling) tegemoet komen aan de criteria voor het opleggen van voorlopige hechtenis, en dus een antwoord bieden op het gevaar voor ontvluchting, recidive, collusie of verduistering van bewijsmateriaal en moet de beslissing tot het opleggen van een vrijheid onder voorwaarden ook op die wijze gemotiveerd zijn. De maatregel is daarbij beperkt in de tijd (maximum 3 maanden), en kan gewijzigd, opgeschort of verlengd worden. Tenslotte leidt de niet-naleving van de voorwaarden niet automatisch tot aanhouding.

In de eerste commentaren op de nieuwe wet werd het invoeren van de vrijheid onder voorwaarden dan ook als een belangrijke hervorming gezien.

We staan nu zes jaar verder, en een evaluatie van de effecten van de wet van 1990 dringt zich op. De evolutie van de gevangenispopulatie beklaagden nodigt in ieder geval niet uit tot optimisme. De penitentiaire statistieken tonen voor de periode 1990-1995 een daling van het aantal maandelijks opsluitingen van beklaagden vanaf april 1990 (dus vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet), met een dieptepunt in december 1990 (398 opsluitingen, versus 677 in december 1989). Vanaf maart 1991 stijgen de opsluitingen echter opnieuw, zodat in september 1991 het niveau van september 1990 alweer overschreden is (572 versus 555). Sindsdien is het aantal beklaagden exponentieel toegenomen: in 1994 worden over het ganse jaar 9430 beklaagden opgesloten, dit is 2128 meer dan in 1990 (7302) of een toename met 29%. Daarnaast bereikt de gemiddelde dagpopulatie beklaagden in 1994 een recordhoogte (sinds 1946!) van 2008 gedetineerden, een stijging met 47% sinds 1990 (1366). Er is derhalve zowel een stijging van het absolute aantal personen dat in voorlopige hechtenis genomen wordt, als een toename van de gemiddelde duur van de hechtenis.

Verklaringen voor deze evolutie zijn echter niet evident. In een vroegere VUB-studie is reeds aangetoond dat wijzigingen in gevangenispopulaties veroorzaakt worden door een complexe interactie van mechanismen, intern en extern aan het strafrechtelijk systeem.¹⁰ Wat ook de oorzaken zijn, het is duidelijk dat de vrijheid onder voorwaarden deze evolutie niet heeft kunnen tegengaan.

Verskillende vragen rijzen hierbij:

- ◊ Betreffende het toenemend aantal opsluitingen: Wordt het nieuwe alternatief onvoldoende toegepast? Is er ook in België sprake van net-widening? Of betreffen de recente voorlopige hechtenissen zaken die niet in aanmerking kunnen komen voor vrijheid onder voorwaarden?
- ◊ Betreffende de toegenomen gemiddelde duur van de voorlopige hechtenissen: Heeft dit te maken met een toename van de complexiteit van te behandelen zaken? Is er ook een vertragende invloed van de toegenomen mogelijkheden voor de verdachte tot inzage in het dossier (wet van 1990)?

Om een antwoord te vinden op deze vragen is empirisch onderzoek vereist naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden. In vorige onderzoeken naar deze toepassing komen reeds bepaalde aspecten aan bod van de problematiek, zij zijn dan ook geraadpleegd alvorens het huidige onderzoek op te starten.

¹⁰ BEYENS, K., SNACKEN, S. en ELIAERTS, C., *Barstende muren. Overbevolkte gevangenissen: omvang, oorzaken en mogelijke oplossingen*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 326 p.

2. EMPIRISCH ONDERZOEK NAAR DE TOEPASSING VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE VRIJHEID ONDER VOORWAARDEN IN BELGIË

2.1. *Onderzoek van De Nauw naar de toepassing van de voorlopige hechtenis bij zware diefstal*¹¹

In het onderzoek van Prof. A. De Nauw (VUB) zijn de effecten nagegaan van de wetswijziging van 13 maart 1973 (wijzigde de Wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis en ging de wetswijziging van 20 juli 1990 vooraf), die tot doel had de vrijheid van de verdachte op een meer doeltreffende wijze te beschermen en dus de toepassing van de voorlopige hechtenis te beperken en misbruiken ervan tegen te gaan.

Het betreft een grondige dossierstudie in verschillende arrondissementen (de grootste gerechtelijke arrondissementen: Brussel, Gent, Antwerpen en Charleroi) en gespreid over verschillende jaren (voor de wetswijziging 1972 om de situatie voordien na te gaan, na de wetswijziging 1974 om het effect ervan vast te stellen en 1982 om na te gaan of de vastgestelde effecten voortkomende uit de wetswijziging bleven voortduren). Slechts bepaalde periodes werden behandeld voor de drie jaren, namelijk de maanden mei en november. Voor Brussel werden dit de eerste 16 dagen van de maand mei, deze beperking bleek noodzakelijk daar dit arrondissement een groter aantal dossiers te behandelen krijgt.

Keuze werd gemaakt om enkel de dossiers te onderzoeken geopend wegens de tenlastelegging van zware diefstal, d.i. diefstal met braak, inklimming of valse sleutels (artikel 467 van het Strafwetboek). Redenen:

- ◇ dossiers geopend wegens uiteenlopende tenlasteleggingen kunnen immers niet zonder meer vergeleken worden, een beperking is noodzakelijk tot een zelfde misdrijf dat vergelijkingen toelaat;
- ◇ zware diefstal is een tenlastelegging die ongeveer in het midden van de schaal van zwaarwichtigheid van de strafbare feiten staat;
- ◇ er bestaan m.b.t. deze tenlastelegging een redelijk aantal dossiers wat een vergelijking mogelijk maakt tussen arrondissementen en periodes.

¹¹ DE NAUW, A., *De toepassing van de voorlopige hechtenis*, Brussel, Onderzoeksraad Vrije Universiteit Brussel, 1989, 159 p.; DE NAUW, A., 'Een onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis', *Panopticon*, 1990, 206-221.

2.2. Onderzoek van De Pauw naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden bij drugsdelicten¹²

Walter De Pauw (wetenschappelijk medewerker aan de VUB) verricht onderzoek naar de straftoemeting bij drugsdelicten. In zijn doctoraal proefschrift onderzoekt hij de afhandeling van drugszaken door de Brusselse Correctionele Rechtbank op grond van de vonnissen van 1990 tot en met 1995. In het kader hiervan komt ook de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden aan bod.

In een recent gepubliceerd werk bekijkt hij het aantal hechtenissen die terug te vinden zijn in de vonnissen van 1993 en 1994 en worden factoren nagegaan die de voorlopige hechtenis bepalen.

Een nog niet gepubliceerd werk gaat nog dieper in op de problematiek van de voorlopige hechtenis en bekijkt tevens de vrijheid onder voorwaarden. Zo wordt eerst een overzicht gegeven van de voorlopige hechtenis bij diverse drugsmisdrijven op basis van de gegevens in de vonnissen van 1990 tot en met 1992, en in dossiers met een vonnis in 1992. Daarna volgt een analyse van de vrijlating onder voorwaarden op grond van die dossiers, aangevuld met een analyse van de aanvragen tot voorlopige invrijheidstelling die werden gedaan in de periode van 1990 tot en met 1992 en de reacties hierop van de rechtbank.

2.3. Onderzoek van Snacken naar de toepassing van de vrijheid onder voorwaarden¹³

Snacken heeft een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de toepassing van de vrijheid onder voorwaarden gedurende de eerste 7 maanden van haar bestaan. Dit eerste verkennend onderzoek bracht een aantal knelpunten aan de oppervlakte die wezen op zowel mogelijke belemmeringen voor de toepassing van het alternatief als op het risico voor net-widening (gelijkenissen met Frankrijk en Nederland).

Als belemmeringen kunnen aangemerkt worden: onduidelijkheden in de wetgeving, gebrek aan infrastructuur voor de uitvoering van de maatregelen, de gebrekkige controle mogelijkheden bij maatregelen van toezicht, moeilijke relaties met hulpverlenende instanties. Als risico voor net-widening: het overwicht aan behandelingsgerichte maatregelen (59% medisch, 22% sociaal) en aan verdachten met een drug- of alcoholprobleem (44%), de vraag naar verlenging van maatregelen om loutere behandelingsredenen, de bedenking van

¹² DE PAUW, W. en LEMPEREUR, N., *Drugs in België. De afhandeling van drugszaken voor de rechtbanken van eerste aanleg*, Brugge, Die Keure, 1990, 95-110; DE PAUW, W., *De afhandeling van drugszaken in Brussel in 1993 en 1994*, Brussel, IRIS uitgaven, 1996, 84 p.; DE PAUW, W., *De voorlopige hechtenis in drugszaken en vrijlating onder voorwaarden. Een analyse van de Brusselse situatie van 1991 tot en met 1992*, niet gepubliceerd, 31 p.

¹³ SNACKEN, S., 'La liberté sous conditions', in *La détention préventive*, DEJEMEPPE, B. (ed.), Bruxelles, Larcier, 1992, 147-193.

enkele bevroagde magistraten dat zij de vrijheid onder voorwaarden ook toepasten in gevallen die zij vroeger zouden vrij gelaten hebben...

Het onderhavige onderzoek, waarvan het opzet wordt uiteengezet in deel 2, bundelt een aantal aspecten die in deze verschillende onderzoeken aan bod zijn gekomen. De rapportering van het onderzoek omvat ten eerste een omschrijving van de problematiek die aan de grondslag ligt van het onderzoek, vervolgens wordt de methode van het onderzoek met de daarbij gemaakte keuzen besproken. Centraal staan evenwel de resultaten van het onderzoek opgesplitst per gerechtelijk arrondissement, resultaten die tenslotte in het algemeen besluit teruggekoppeld worden aan de problematiek.

DEEL 2

KWANTITATIEF ONDERZOEK NAAR DE TOEPASSING VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE VRIJHEID ONDER VOORWAARDEN

1. PROBLEEMSTELLING

Het onderzoek vertrekt vanuit de vaststelling dat na de Wet van 20 juli 1990 zich een stijging heeft voorgedaan van het aantal personen dat in voorlopige hechtenis wordt genomen en dat de gemiddelde duur van de hechtenis tevens toeneemt.

Als oorzaak van het feit dat de wet van 1990 er niet in slaagt om het aantal voorlopige hechtenissen terug te dringen wordt vaak aangehaald de toenemende criminaliteit. Stel nu dat de criminaliteit toegenomen is, kan het zijn dat meer ernstige criminaliteit wordt gepleegd. De recente voorlopige hechtenissen zijn dan zaken die niet in aanmerking komen voor een vrijheid onder voorwaarden. Evolutie in de ernst van de gepleegde feiten zou nagegaan kunnen worden door de gegevens van het huidige onderzoek te vergelijken met de bevindingen van de reeds aangehaalde onderzoeken van De Nauw en De Pauw, op voorwaarde dat het opzet en de methode van het huidige onderzoek overeenstemmen met deze vorige onderzoeken.

Toegenomen criminaliteit kan echter niet alleen inhouden dat meer ernstige criminaliteit wordt gepleegd, maar kan ook betekenen meer criminaliteit van dezelfde aard. Dit betekent niet automatisch dat ook de voorlopige hechtenissen moeten toenemen aangezien de vrijheid onder voorwaarden een deel van deze gevallen zou kunnen ondervangen. Dit stemt echter niet overeen met de realiteit, een mogelijke hypothese is dat het nieuwe alternatief onvoldoende wordt toegepast.

Een verklaring voor de onvoldoende toepassing van het alternatief kan zijn de afgenomen tolerantie t.o.v. marginalen (bvb. werklozen, bepaalde categorieën immigranten) en delinquenten (bvb. drugverslaafden). De afgenomen tolerantie vraagt niet alleen bij de publieke opinie om een strengere repressieve houding, ook bij de rechtspractici wordt deze tendens goed merkbaar. Het hangt samen met demografische en economische evoluties die zowel de criminaliteit, de publieke opinie, het politieke klimaat als het strafrechtelijk systeem beïnvloeden.

Een onvoldoende toepassing van de alternatieve maatregelen kan echter ook te wijten zijn aan het systeem van de vrijheid onder voorwaarden zelf. Zo blijkt dat de vrijheid onder voorwaarden met een aantal problemen te kampen heeft. Het hoofdprobleem situeert zich op het niveau van de uitvoering van de alternatieve maatregelen: een onzekere procedure, onvoldoende infrastructuur, moeilijkheid van de controle op de maatregelen, moeilijke relatie tussen de justitiële instanties en tussen de begeleidings- of behandelingsdiensten. Het gebrek aan continuïteit in visie tussen de fase van het onderzoek en de straftoemeting speelt tevens een rol. Het is moeilijk iemand aan zijn probleemsituatie te doen werken, of zelfs nog maar tot enige vorm van inzicht te brengen, wanneer alle inspanningen geen concreet voelbaar effect hebben in de verdere behandeling van de zaak. Het gaat om een gerechtelijke instantie (onderzoeksrechter, raadkamer) die een voorwaarde oplegt, terwijl een ander deel van datzelfde gerecht (vonnisrechter) geen rekening hoeft te houden met de mogelijke positieve veranderingen die kunnen intreden als gevolg van de voorwaarde. Dergelijk gebrek aan continuïteit in visie en beleid is dus weinig motiverend voor de verdachte.

Misschien wordt de vrijheid onder voorwaarden wel voldoende toegepast, maar voornamelijk op gevallen die voordien gewoon in vrijheid werden gelaten en niet op personen die voorheen

onder voorlopige hechtenis werden geplaatst. Door het vergelijken van de verschillende populaties (voorlopig gehechten, in vrijheid gestelden met voorwaarden en in vrijheid gestelden zonder voorwaarden) onderling kan dit aspect net-widening in beeld gebracht worden.

Inzake de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden rijzen dus vragen zowel van kwantitatieve als kwalitatieve aard. Op kwantitatief vlak kan nagegaan worden op welke daders en misdrijven de onderzoeksrechter de verschillende procedures van voorlopige hechtenis, vrijheid onder voorwaarden en invrijheidstelling zonder voorwaarden toepast, en tevens in welke mate en op welke wijze die toepassing plaatsvindt. Blijkt dat de toepassing van de vrijheid onder voorwaarden onvoldoende is, kan op kwalitatieve wijze (door een bevraging van de betrokken instanties) onderzocht worden welke de belemmeringen zijn die een ruimere toepassing van de alternatieve maatregel in de weg staan. Tenslotte kunnen oplossingen gezocht worden voor deze belemmeringen door een actie-onderzoek uit te voeren om de toepassing van de vrijheid onder voorwaarden op een praktische wijze op het terrein te bekijken.

Het is echter duidelijk dat kwalitatief en actie-gericht onderzoek slechts zinvol zullen zijn als vooraf gegevens worden verzameld over de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden. Hierover zijn op dit ogenblik immers weinig gegevens bekend. Daarom is voor het huidige onderzoek gekozen voor een kwantitatief onderzoek. Het korte tijdsbestek (13 maanden) liet niet toe om nog andere aspecten aan bod te laten komen.

2. METHODE

Onder kwantitatief onderzoek wordt begrepen een analyse van gerechtelijke dossiers (van veroordeelde personen) waarbij de verschillende afhandelingsmodaliteiten worden bestudeerd. Een dossieronderzoek levert immers de meeste gegevens op omtrent de te onderzoeken problematiek. Met afhandelingsmodaliteiten wordt bedoeld de beslissing die de onderzoeksrechter neemt indien het parket een gerechtelijk onderzoek vordert; plaatst de onderzoeksrechter de persoon onder voorlopige hechtenis, legt hij een vrijheid onder voorwaarden op of stelt hij de persoon in vrijheid zonder het opleggen van enige voorwaarden.

Om het dossieronderzoek inhoud te geven is eerst de literatuur en de vorige onderzoeken doorgenomen omtrent de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden (zie deel 1), daarnaast is een beroep gedaan op mensen van het terrein (onderzoekersrechtters en parketmagistraten). Waarna het te onderzoeken gerechtelijk arrondissement, het misdrijf, de periode en de variabelen zijn afgebakend. Door te opteren voor een dossieronderzoek (een tijdsintensieve onderzoeksmethode) en rekening houdend met het korte tijdsbestek dienden noodgedwongen beperkingen doorgevoerd te worden.

2.1. Gerechtelijk arrondissement

De keuze inzake de gerechtelijke arrondissementen die opgenomen zouden worden in het onderzoek is beïnvloed geworden door een ontwikkeling op het terrein inzake de controle over de vrijheid onder voorwaarden. Verschillen doen zich namelijk voor tussen gerechtelijke arrondissementen wat betreft het toevertrouwen van de controle over de maatregelen, ofwel wordt deze toevertrouwd aan een gespecialiseerde dienst bij het openbaar ministerie, ofwel aan de probatiedienst.

Zo is in het gerechtelijk arrondissement Brussel de controle opgedragen aan een dienst van het parket, de dienst MAM (Mesures Alternatives/Alternatieve Maatregelen). Terwijl in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen de controle ligt bij de Probatiecommissie.

Deze gerechtelijke arrondissementen komen aan bod in het onderzoek van De Nauw (Brussel en Antwerpen) en De Pauw (Brussel). Zodat het voor de hand lag om de gerechtelijke arrondissementen Antwerpen en Brussel in het onderzoek op te nemen (en enkel maar deze arrondissementen gezien de grootte ervan), tevens omdat Brussel het voordeel biedt dat ook Franstalige zaken kunnen bestudeerd worden. Waarbij de VUB dan de toestand onderzoekt in het gerechtelijk arrondissement Brussel en het NICC zich richt op het gerechtelijk arrondissement Antwerpen.

2.2. Misdrijf

In het gerechtelijk arrondissement Brussel (Nederlands- en Franstalig) zou de VUB oorspronkelijk het misdrijf zware diefstal (namelijk diefstal met braak, inklimming of valse sleutels - artikel 467 van het Strafwetboek) onderzoeken. Het misdrijf vertegenwoordigt immers een midden-categorie qua ernst van de feiten, zodat elk van de verschillende afhandelingsmodaliteiten mogelijk zijn.

In het gerechtelijk arrondissement Antwerpen zou het NICC een andere misdrijfcategorie bekijken, namelijk de drugsdelicten omdat deze toch vaak geassocieerd worden met alternatieven.

Om een beter beeld te krijgen van de evolutie van de voorlopige hechtenissen voor de verschillende misdrijven zijn zowel parketstatistieken bij het parket van Brussel als penitentiaire statistieken bij het Bestuur der Strafinrichtingen opgevraagd. Bij de misdrijven diende immers in het gerechtelijk arrondissement Brussel bij diefstal met braak rekening gehouden te worden met de procedure van oproeping bij proces-verbaal (snelrecht).

In het gerechtelijk arrondissement Brussel werd het snelrecht opgestart op 1 oktober 1994. Volgens het werkingsrapport opgesteld door de betrokken parketmagistraten zijn in de periode van 1 oktober 1994 tot 1 juli 1995 in het totaal 623 personen opgeroepen bij proces-verbaal. De diefstallen (421) maken $\frac{3}{4}$ uit van de dossiers onderworpen aan snelrecht. Wanneer de diefstallen opgesplitst worden blijken de gekwalificeerde diefstallen het overwicht te hebben met 288 dossiers (of 46,2 % waarvan 96 met geweld en 192 zonder geweld).¹⁴ Het leek dus niet onbelangrijk om de evolutie van het misdrijf diefstal met braak na te gaan.

De penitentiaire statistieken van het Bestuur der Strafinrichtingen tonen inderdaad aan dat zich te Brussel een evolutie heeft voorgedaan inzake de misdrijfcategorie zware diefstal. Deze statistieken (de laatst verkregen statistieken zijn besproken, twijfel bestond omtrent de accurateheid van de eerst verkregen statistieken) hanteren als criterium om een beklaagde op te nemen bij zware diefstal of drugs het prioritaire misdrijf gepleegd door de beklaagde.

De verschillende categorieën beklaagden werden opgevraagd: beklaagden onder bevel tot aanhouding, eveneens met het oog op uitlevering; beklaagden in observatie in toepassing van de wet tot bescherming van de maatschappij; personen opgesloten ingevolge opbrengingsbevel, of aangehouden ter zitting wegens ordeverstoring; idem op bevel van waterschout; niet-definitieve geïnterneerden ter bescherming van de maatschappij; gedetineerden in staat van beschuldiging. Enkel de categorie van beklaagden onder bevel tot aanhouding wordt hierna (tabel 1) besproken gezien de overige categorieën van beklaagden verwaarloosbaar zijn in aantal. De beklaagden zijn opgesplitst naar geslacht en per gerechtelijk arrondissement en zijn verder onderverdeeld per misdrijf voor de jaren 1988 tot 1996. Gevraagd werd naar de gerechtelijke arrondissementen Antwerpen, Brussel en de overige arrondissementen zijn als restcategorie opgenomen. Wat betreft de misdrijven is in tabel 1 opgenomen: zware diefstal alleen, inbreuken op de wetgeving inzake drugs alleen, de combinatie zware diefstal met andere misdrijven (behalve drugs) en de combinatie inbreuken op de wetgeving inzake drugs met andere misdrijven (behalve zware diefstal).

¹⁴ VANDERSTRAETEN, P., VAN DER NOOT, D. en TILLIET, P., *Elaboration et mise en place de réponses adaptées aux nouvelles manifestations de la délinquance urbaine (Crimes et Délits 1-33)*, Bruxelles, Parquet du Procureur du Roi, 1995, 97.

In het gerechtelijk arrondissement Brussel kan een afname van beklaagden vastgesteld worden voor zware diefstal vanaf 1994 (van 360 beklaagden in 1993 naar 164 in 1996 voor zware diefstal alleen). Terwijl het aantal beklaagden voor drugs blijft toenemen (van 519 beklaagden in 1993 naar 610 in 1996 voor drugs alleen). Deze evolutie kan in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen enkel vastgesteld worden voor drugsmisdrijven (blijft toenemen), maar niet voor zware diefstal (geen afname maar toename kan vastgesteld worden).

Tabel 1: Methode: Misdrijf: Penitentiaire statistieken: Per gerechtelijk arrondissement: 1988-1996: Zware diefstal/drugsinbreuk

Jaar	Misdrijf	Antwerpen		Brussel		Limburg		Vlaanderen		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1988	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
1989	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
1990	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
1991	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14
	zware diefstal	310	16	330	65	107	26	107	13	307	14

jaar	arrondissement	zware diefstal			drugsinbreuk			zware diefstal+andere			drugsinbreuk+andere		
		m	v	totaal	m	v	totaal	m	v	totaal	m	v	totaal
1988	Brussel	267	12	279	383	47	430	102	1	103	17	3	20
	Antwerpen	153	3	156	130	16	146	73	0	73	3	0	3
	overige	1193	60	1253	432	48	480	256	16	272	15	0	15
1989	Brussel	214	6	220	387	77	464	88	2	90	11	0	11
	Antwerpen	156	6	162	169	17	186	62	4	66	4	0	4
	overige	1174	42	1216	498	74	572	331	15	346	13	0	13
1990	Brussel	229	7	236	408	81	489	70	3	73	14	2	16
	Antwerpen	179	5	184	148	21	169	50	5	55	7	0	7
	overige	1040	33	1073	573	93	666	244	11	255	13	1	14
1991	Brussel	204	12	216	391	70	461	96	6	102	5	0	5
	Antwerpen	208	11	219	184	2	186	70	5	75	5	0	5
	overige	995	31	1026	518	74	592	270	15	285	11	1	12
1992	Brussel	335	24	359	529	78	607	96	7	103	7	1	8
	Antwerpen	232	6	238	234	254	488	104	10	114	1	0	1
	overige	1130	56	1186	736	90	826	304	11	315	16	1	17
1993	Brussel	346	14	360	455	64	519	113	4	117	17	1	18
	Antwerpen	325	10	335	253	22	275	88	2	90	5	0	5
	overige	1204	47	1251	939	101	1040	361	19	380	16	1	17
1994	Brussel	272	11	283	434	44	478	86	3	89	19	4	23
	Antwerpen	356	11	367	345	30	375	101	7	108	5	0	5
	overige	1248	47	1295	813	87	900	378	21	399	23	1	24
1995	Brussel	190	10	200	574	52	626	70	4	74	34	14	48
	Antwerpen	279	10	289	401	39	440	123	7	130	6	2	8
	overige	932	30	936	981	114	1095	339	12	351	13	0	13
1996	Brussel	164	5	169	551	59	610	53	0	53	10	5	15
	Antwerpen	374	14	388	429	38	467	104	6	110	9	1	10
	overige	710	19	729	972	92	1064	191	12	203	14	2	16

Deze gegevens van het Bestuur der Strafinrichtingen zijn voor Brussel vergeleken met gegevens verkregen van het parket van Brussel voor het jaar 1995 (meest recente periode waarvoor volledige gegevens beschikbaar waren op het ogenblik van het opstarten van het onderzoek). Gevraagd werd naar de aanhoudingsbevelen verleend door de onderzoeksrechter in 1995 (opgesplitst per maand, de maand juni is echter niet volledig) voor diefstal met braak (notitienummer 17) en drugs (notitienummer 60).

In 1995 (tabel 2) bedraagt het aantal aanhoudingsbevelen verleend door de onderzoeksrechter voor diefstal met braak 346 en voor drugs 731 (voor de maand juni werd het gemiddelde cijfer van de overige maanden genomen). Terwijl het aantal beklaagden in de penitentiaire statistieken (zie tabel 1) in Brussel voor 1995 bij zware diefstal 200 en bij drugs 626 bedraagt, een gelijkaardige verhouding tussen de misdrijven als bij de parketstatistieken wat de evolutie kan bevestigen.

Tabel 2: Methode: Misdrijf: Parketstatistieken: Brussel: 1995: Diefstal met braak/drugs

maand	aanhoudingsbevel verleend voor diefstal met braak (notitienummer 17)	aanhoudingsbevel verleend voor drugs (notitienummer 60)	aanhoudingsbevel verleend voor alle misdrijven	dossiers in onderzoek voor alle misdrijven
januari	36	32	189	259
februari	23	52	209	264
maart	34	70	200	303
april	28	57	184	246
mei	41	71	222	310
juni*	29	61	268	342
juli	21	60	204	257
augustus	25	52	218	265
september	29	62	203	262
oktober	19	78	221	310
november	27	69	185	254
december	34	67	184	251
totaal 1995	346 :12=29	731 :12=61	2489	3333

* voor de maand juni werden geen volledige gegevens ontvangen, deze maand is daarom berekend op basis van het gemiddelde van de andere maanden.

Volgens bevoorrechte getuigen (magistraten van het parket van Brussel) zou deze evolutie te Brussel te maken hebben met het snelrecht, deze zaken zouden nu behandeld worden via snelrecht.

De vaststellingen specifiek i.v.m. zware diefstal en drugs deden evenwel de vraag rijzen of de keuze van het misdrijf diefstal met braak nog gerechtvaardigd was in het gerechtelijk arrondissement Brussel. Ideaal zou zijn om in beide arrondissementen beide misdrijven te onderzoeken maar praktisch gezien is dit niet haalbaar gezien het korte tijdsbestek. Daarom is het relevanter gevonden om in Brussel i.p.v. het misdrijf diefstal met braak het misdrijf drugs te onderzoeken zoals in Antwerpen. De vraag die dan gesteld kan worden is of dit te Brussel niet zal overlappen met het onderzoek van De Pauw naar de straftoemeting bij drugs misdrijven. We menen van niet omdat De Pauw werkt op vonnissen wat nu eenmaal slechts een beperktere informatie oplevert. Het onderzoek van dossiers levert daarentegen een

meerwaarde op aan informatie, zeker wat betreft het verloop van de procedure wat De Pauw niet kan nagaan. Hij gaat trouwens enkel na of een voorlopige hechtenis werd opgelegd, maar controleert niet voor de vrijheid onder voorwaarden. Terwijl het bij ons onderzoek toch centraal staat om de verschillende afhandelingsmodaliteiten uitvoerig te bekijken.

Bij de drugsmisdrijven stelde zich vervolgens de vraag of enkel zuivere drugsmisdrijven zouden worden opgenomen in het onderzoek (namelijk de dossiers met het overeenstemmende notitienummer) of ook drugsgelateerde misdrijven zouden worden opgenomen (dossiers met een ander notitienummer dan het notitienummer dat gehanteerd wordt bij drugsmisdrijven). Uit de studie van De Pauw blijkt echter dat drugsmisdrijven vaak gepaard gaan met zware diefstal en dat de kans op voorlopige hechtenis stijgt wanneer het gaat om een combinatie van drugsmisdrijven met deze andere misdrijven. Maar in die gevallen krijgt het dossier niet het desbetreffend notitienummer voor drugsmisdrijven maar het notitienummer voor zware diefstal. Daarom is geopteerd om ook de drugsgelateerde misdrijven in het onderzoek op te nemen, dus dossiers met een ander notitienummer dan dat van drugsmisdrijven maar waar in het vonnis (op basis van de vonnissen zijn de dossiers in de steekproef van het onderzoek opgenomen) wel sprake is van een drugsmisdrijf.

Toch werd gevreesd dat hier nog een selectie moest doorgevoerd worden wat de misdrijven betreft die als drugsgelateerd zouden onderzocht worden. Gezien de beperkte onderzoeksperiode zou het immers onmogelijk kunnen zijn om alle vonnissen na te checken die een ander notitienummer dragen dan dat van drugsmisdrijven, om daar vervolgens de dossiers uit te halen waar ook maar sprake is van een drugsmisdrijf.

Voor het gerechtelijk arrondissement Brussel bleek dit geen probleem te zijn aangezien vertrokken kon worden van de gegevens van Walter De Pauw, verzameld in zijn onderzoek naar de afhandeling van drugszaken door de Brusselse Correctionele Rechtbank. Een listing is ontvangen met alle veroordeelden die in vonnissen met drugsmisdrijven voorkomen. Op basis van deze listing zijn dan de dossiers teruggevonden op de correctionele griffie van de Rechtbank van Eerste Aanleg van Brussel. Ook in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen zijn de dossiers van alle vonnissen met drugsmisdrijven zonder al teveel tijdsverlies opgespoord kunnen worden (lijsten van de correctionele griffie zijn doorgenomen van de vonnissen waarop de misdrijven zijn vermeld).

2.3. Periode

Gezien de beperkte onderzoeksperiode was het niet mogelijk om de dossiers over de verschillende periodes zoals opgevraagd bij de penitentiaire statistieken (1988 tot 1996) te analyseren, maar is het de bedoeling geweest om enkel in de actualiteit te werken en de dossiers van een maand in 1995 of 1996 door te nemen.

Om de te onderzoeken dossiers te selecteren, wat zijn invloed heeft op de te onderzoeken periode, is uiteindelijk, zoals hierboven bij de uiteenzetting van het misdrijf reeds opgemerkt is, vertrokken van alle vonnissen waar sprake is van een drugsmisdrijf (wat dan al of niet gecombineerd kan zijn met andere misdrijven).

Twee werkwijzen zijn (overeenkomstig de correctionele griffie van Brussel) immers mogelijk om de dossiers te selecteren die in onze onderzoeksgroep opgenomen zouden worden. Afhankelijk van de werkwijze moet evenwel rekening gehouden worden met een aantal praktische implicaties.

Vertrokken kan worden van de vordering tot aanhouding van het openbaar ministerie. Het parket moet dan de dossiernummers geven van de dossiers waarin het openbaar ministerie een aanhoudingsbevel heeft gevorderd voor de door ons onderzochte misdrijven. Zo kunnen bijvoorbeeld in aanmerking komen voor het onderzoek alle dossiers waarin het openbaar ministerie in de maand mei van 1995 een aanhoudingsbevel heeft gevorderd (de periode mag niet te recent zijn, anders zijn de dossiers nog niet afgehandeld en wordt het bijzonder moeilijk om deze terug te vinden). Op basis van deze dossiernummers kan de griffie vervolgens de dossiers terugvinden (door het nummer na te gaan die het dossier heeft gekregen op de griffie). Nadeel: misschien zijn bepaalde van die dossiers nog niet afgehandeld waardoor het dossier niet teruggevonden kan worden op de griffie (omdat het dossier nog op het bureau ligt van een parketmagistraat) en komen slechts een beperkt aantal onderzoeksrechters aan bod. Voordeel: de verschillende afhandelingsmodaliteiten van de onderzoeksrechter worden binnen eenzelfde beperkte periode bekeken en laten dus een optimale vergelijking toe.

Een andere werkwijze bestaat erin om te vertrekken van de vonnissen. De griffie kan nagaan welke vonnissen gewezen zijn voor een bepaald misdrijf voor bijvoorbeeld de maand mei van 1996 (een zo recent mogelijke periode moet genomen worden opdat de beslissing van de onderzoeksrechter niet te ver teruggaat). Die dossiers kunnen dan teruggevonden worden op de griffie en per dossier moet vervolgens nagegaan worden of het openbaar ministerie een aanhoudingsbevel heeft gevorderd. Voordeel: de zekerheid is er wel dat het dossier zich effectief op de griffie bevindt en dat meer onderzoeksrechters opgenomen worden. Nadeel: de verschillende afhandelingsmodaliteiten worden op zeer uiteenlopende ogenblikken bekeken. Laat dit wel een adequate vergelijking toe tussen de verschillende afhandelingsmodaliteiten?

De keuze van werkwijze is bepaald geworden door de mogelijkheden van het parket om de dossiernummers aan te duiden van de dossiers waarin het openbaar ministerie een aanhoudingsbevel heeft gevorderd. Wanneer vertrokken wordt van de gerechtelijke onderzoeken gevorderd door het openbaar ministerie moeten de categorieën van voorlopige hechtenis, vrijheid onder voorwaarden en invrijheidstelling zonder voorwaarden samengesteld worden wat geen eenvoudige taak blijkt te zijn. Te Brussel kan het parket een lijst geven van de personen die onder aanhoudingsmandaat zijn geplaatst maar dezelfde mogelijkheid bestaat niet voor de vrijheid onder voorwaarden en de invrijheidstelling zonder voorwaarden. Voor de vrijheid onder voorwaarden kan zelf een lijst opgesteld worden op de dienst MAM. Bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden moeten alle dossiers opgevraagd worden waarvoor een gerechtelijk onderzoek gevorderd werd en moeten de betrokken dossiers daaruit worden geselecteerd. Het samenstellen van onze steekproef op basis van de gerechtelijke onderzoeken gevorderd door het openbaar ministerie vereist dus heel wat bijkomend werk wat niet verantwoord is, gezien het korte tijdsbestek.

Vandaar de keuze om te vertrekken van de vonnissen om dossiers op te nemen in de onderzoeksgroep. Praktisch gezien moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de dossiers zich niet enkel bevinden op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg maar ook op de griffie van het hof van beroep. Immers indien hoger beroep wordt ingesteld, wordt na de

afhandeling in hoger beroep het dossier op de griffie van het hof van beroep geklasseerd. Is er evenwel verzet tegen een verstekvonnis, komt na de uitspraak op verzet het dossier terug naar de correctionele griffie van de rechtbank van eerste aanleg. Omwille van pragmatische overwegingen zijn in de onderzoeksgroep van Brussel enkel de dossiers opgenomen die terug te vinden zijn op de correctionele griffie (vertrokken wordt dus van de vonnissen op tegenspraak en bij verstek). In Antwerpen zijn de vonnissen op verstek wel geregistreerd.

Nu de werkwijze bepaald was om dossiers op te nemen in de onderzoeksgroep kon daarna concreet de te onderzoeken periode afgebakend worden. Als vertrokken wordt van de vonnissen kan beter een zo recent mogelijke periode onderzocht worden (er wordt immers teruggewerkt). Vandaar dat de keuze viel op het jaar 1996. Net als bij het onderzoek van De Nauw is gekozen om de periode van een maand als steekproef te hanteren. Uiteindelijk zijn in het gerechtelijk arrondissement Brussel de dossiers van twee maanden onderzocht, namelijk de maanden mei en november van 1996. In het gerechtelijk arrondissement Antwerpen zijn de dossiers van vijf maanden opgenomen in het onderzoek (het NICC werkte oorspronkelijk met twee onderzoekers, terwijl bij de VUB slechts één onderzoeker aan het project werkte), namelijk de maanden mei 1996, september 1996, november 1996, januari 1997 en februari 1997.

Oorspronkelijk zou slechts één maand als steekproef worden genomen maar niet alle dossiers die in de onderzoeksgroep vielen bleken aanwezig te zijn op de correctionele griffie. Dit in tegenstelling tot de veronderstelling dat een voordeel van de werkwijze om te vertrekken van de vonnissen was dat de zekerheid bestaat dat het dossier van de beklaagde zich effectief op de griffie bevindt. Dit klopt echter niet. Van de 172 veroordeelden te Brussel voor drugsmisdrijven voor de maand mei 1996 zijn slechts de dossiers van 84 veroordeelden teruggevonden op de griffie van de Correctionele Rechtbank. Voor de maand november 1996 zijn er 166 veroordeelden te Brussel waarvan de dossiers van 92 veroordeelden aanwezig waren (tabel 3). Dus ongeveer de helft van de dossiers zijn afwezig omdat bij 1/5 van de vonnissen hoger beroep is aangetekend en bij 1/5 van de verstekvonnissen verzet is aangetekend. Andere redenen voor afwezigheid van dossiers zijn o.a. dat de zaak doorgestuurd is naar bureau F, naar de financiële sectie van het parket of naar de wetsgeneesheer.

Tabel 3: Methode: Periode: Gerechtelijk arrondissement Brussel: Maand mei en november 1996: Aantal dossiers van veroordeelden

maand	mei		november		totaal	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
veroordeelden:	172	100	166	100	338	100
dossiers van veroordeelden aanwezig	84	49	92	55	176	52
dossiers van veroordeelden afwezig:	88:	51:	74:	45:	162:	48:
hoger beroep	38	22	25	15	63	19
verzet	31	18	26	16	57	17
geen drugszaak	3	2	2	1	5	1
wetsgeneesheer	1	0,5	0	0	1	0,3
vonnis uitgesteld	3	2	3	2	6	2
bureau F	6	3	7	4	13	4
financiële sectie	1	0,5	0	0	1	0,3
bureau A	2	1	0	0	2	1

onbekend	3	2	1	0,6	4	1
Ecosoc	0	0	7	4	7	2
PAC	0	0	1	0,6	1	0,3
aanstelling pro deo	0	0	1	0,6	1	0,3
arbeidsauditoraat	0	0	1	0,6	1	0,3

Het totaal aantal geregistreerde dossiers van veroordeelden in het gerechtelijk arrondissement Brussel voor de maanden mei en november van 1996 bedraagt uiteindelijk 176.

In het gerechtelijk arrondissement Antwerpen hadden tijdens de vijf onderzochte maanden 14 % van de vonnissen betrekking op dossiers waarin sprake was van inbreuken op de drugwetgeving. In het totaal waren er 297 drugdossiers waarvan 24 % niet teruggevonden werd op de griffie van de correctionele rechtbank. De reden hiertoe zijn hoger beroep ingesteld, verzet aangetekend, tussenvonnis of niet teruggevonden. De onderverdeling van deze laatste groep is: 3 bij de probatiedienst; 5 bij het parket-generaal; 2 bij de dienst ambtshalve teruggave en 3 niet gelokaliseerd. De steekproef van het gerechtelijk arrondissement Antwerpen bestaat uiteindelijk uit 227 berechten.

Tabel 4: Methode: Periode: Gerechtelijk arrondissement Antwerpen: Aantal dossiers van veroordeelden

maand	dossiers Algemeen	dossiers drugs	hoger beroep	verzet	tussen- vonnis	niet teruggev.	geregis- treerd	% gereg. dossiers
mei-96	533	91	13	6	1	2	69	30%
sept. 96	269	21	4	2	0	0	15	7%
nov. 96	423	70	4	0	0	1	65	29%
jan. 97	376	44	4	7	2	6	25	11%
febr. 97	448	71	3	7	4	4	53	23%
totaal	2049	297	28	22	7	13	227	100%
% drugsd.		100%	9%	7%	2%	4%	76%	
% dossiers	100%	14%						

De dossiers die niet teruggevonden werden kunnen als volgt worden onderverdeeld :

- bij de probatiedienst : 3
- bij het parket-generaal : 5
- bij de dienst ambtshalve teruggave : 2
- niet gelokaliseerd : 3

Overzicht van de procedure				
	registratie- schema's	ger. onderzoek	dagvaard. oproeping bij pv	
aantal	227	171	56	0
%	100%	75%	25%	0%

vordering van de pdK en beslissing van de OR						
	vordering van de pdK			beslissing onderzoeksrechter		
	enkel g.o.	VH	VOV	IZV	VH	VOV
aantal	13	156	0	50	118	3
%	8%	92%	0%	29%	69%	2%

2.4. Variabelen

De keuze van een kwantitatieve analyse van dossiers maakt dat slechts die variabelen onderzocht kunnen worden die blijken uit objectieve gegevens van het dossier. Een aantal andere factoren die volgens de literatuur de voorlopige hechtenis beïnvloeden kunnen bijgevolg niet op deze wijze onderzocht worden (andere onderzoeksmethoden zijn hier aangewezen).

De variabelen die wel onderzocht kunnen worden betreffen ten eerste een aantal kenmerken die de populatie typeren, ten tweede aspecten die de procedure belichten en als derde onderdeel komt de berechting aan bod.

Wanneer op basis van de vonnissen vertrokken wordt om de dossiers te selecteren heeft dit als gevolg dat alle procedures terug te vinden zijn in de dossiers, dus niet louter de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden maar tevens alle gewone invrijheidstellingen (zonder bijkomende voorwaarden). Namelijk zowel de gewone invrijheidstellingen in het kader van een gerechtelijk onderzoek waarbij het parket een gerechtelijk onderzoek vordert en onderzoeksrechter beslist de dader in vrijheid te laten zonder voorwaarden (hierna aangeduid als de procedure van "invrijheidstelling zonder voorwaarden"), als de procedures van rechtstreekse dagvaarding en oproeping bij proces-verbaal (snelrecht) waarbij het parket geen gerechtelijk onderzoek vordert en de dader dus in vrijheid laat.

Geopteerd is om van al de vijf mogelijke procedures (voorlopige hechtenis, vrijheid onder voorwaarden, invrijheidstelling zonder voorwaarden, dagvaarding en oproeping bij proces-verbaal) de populatiekenmerken te registreren. Het moet toelaten een genuanceerder beeld te verkrijgen van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden t.o.v. de andere procedures, omdat een vergelijking mogelijk wordt tussen de populaties onderworpen aan de verschillende procedures.

Inzake het verloop van de procedure wordt gestart met na te gaan of het parket al of niet een gerechtelijk onderzoek vordert. Is dit niet het geval wordt geregistreerd voor welke procedure het parket kiest, de dagvaarding of de oproeping bij proces-verbaal. Het verdere verloop van deze procedures wordt niet verder genoteerd omdat dit niet relevant is voor ons onderzoek. Vordert het parket daarentegen wel een gerechtelijk onderzoek wordt eerst opgetekend wat het parket juist vordert; enkel een gerechtelijk onderzoek, een voorlopige hechtenis of een vrijheid onder voorwaarden. Daarna volgt de beslissing van de onderzoeksrechter; een voorlopige hechtenis, een vrijheid onder voorwaarden of een invrijheidstelling zonder voorwaarden. Bij deze procedures wordt wel het verdere verloop van het onderzoek belicht. Met dien verstande dat als een voorlopige hechtenis in de loop van de gerechtelijke procedure omgezet wordt in een vrijheid onder voorwaarden of een invrijheidstelling zonder voorwaarden het verdere verloop van deze procedures bekeken wordt omdat het een

aanduiding kan geven i.v.m. de mogelijkheid om dergelijke procedures toe te passen. Wanneer echter een vrijheid onder voorwaarden of een invrijheidstelling zonder voorwaarden later in de procedure omgezet wordt in een voorlopige hechtenis is het niet de bedoeling om deze voorlopige hechtenis verder uitvoerig te bekijken, het is dan enkel van belang te weten of er een omzetting in voorlopige hechtenis gebeurde (de reden voor deze voorlopige hechtenis zal toch zijn nieuwe feiten gepleegd door de dader, wat het weinig interessant maakt om deze verder te onderzoeken).

Bij de berechting komen dan opnieuw alle vijf de procedures aan bod.

a) populatiekenmerken

De populatiekenmerken omvatten ten eerste de *daderkenmerken*, dit zijn de socio-biografische gegevens m.b.t. de dader. Zo is vastgesteld¹⁵ dat de kans op aanhouding groter wordt naarmate de dader ouder wordt. Het aandeel van ongehuwde en gescheiden personen is iets groter bij voorlopig gehechten. De afwezigheid van een vaste verblijfplaats in België en het hebben van een vreemde nationaliteit vergroot de kans om in voorlopige hechtenis te worden geplaatst. Wie tevens veel meer gehecht worden zijn alleenstaanden en personen wier leefwijze onbekend is dan personen die in gezinsverband leven. Het feit dat een persoon geen inkomen heeft, het ontbreken van een beroep en het weinig of niet solvent zijn speelt eveneens een rol. Daarnaast kan het hebben van een specifiek probleem (financieel, drank, drugs, ...) eveneens verschillen teweegbrengen inzake hechtenis.

Ten tweede kunnen aansluitend bij de daderkenmerken de *gerechtelijke kenmerken* bekeken worden, namelijk het gerechtelijk verleden van de verdachten. Het hebben van jeugdrechtelijke antecedenten en een strafblad is zeker van invloed op de hechtenis. Waarbij m.b.t. zware diefstal vastgesteld is dat de zwaarwichtigheid van de vroegere veroordeling (de straf) schijnbaar belangrijker is dan de aard van de feiten waarvoor de vroegere veroordeling uitgesproken werd.

Onder populatiekenmerken kunnen tenslotte nog begrepen worden de *misdrijfkenmerken*, zijnde gegevens m.b.t. het door de dader gepleegde misdrijf. Bij zware diefstal is van belang het feit of het misdrijf al of niet voltooid is, de diefstal gepleegd is langs de openbare weg, het aantal verdachten, het gebruik van vervoersmiddelen, de betrapting op heterdaad, de diefstal 's nachts is gepleegd, het ontkennen van de verdachte, het vermoeden dat er nog andere feiten aan het licht zullen komen, de hoedanigheid van de benadeelde van de feiten en de aard van de gestolen voorwerpen. Hoewel zowel in Brussel als in Antwerpen beslist is om drugsmisdrijven te onderzoeken, is toch besloten om wanneer een drugsmisdrijf gerelateerd is met een diefstal met braak dit misdrijf nader te bekijken. De andere misdrijven waarmee het drugsmisdrijf kan gerelateerd zijn worden niet nader bekeken. Bij drugsmisdrijven speelt een rol¹⁶: de aard van het drugsmisdrijf (bezit van drugs, verkoop alleen, import-trafiëk of gebruiksgemotiveerde verkoop), de soort drugs (cannabis, XTC, cocaïne, heroïne, LSD of medicinale drugs) en mogelijke verzwarende omstandigheden (gebruik in groep, aanzetten tot of het vergemakkelijken van druggebruik bij minderjarigen,...).

¹⁵ DE NAUW, A., *De toepassing van de voorlopige hechtenis*, Brussel, Onderzoeksraad Vrije Universiteit Brussel, 1989, 8-52.

¹⁶ DE PAUW, W., *De voorlopige hechtenis in drugszaken en vrijlating onder voorwaarden. Een analyse van de Brusselse situatie van 1991 tot en met 1992*, niet gepubliceerd, 8.

b) aspecten inzake de procedure

Bij de onderzochte variabelen worden vervolgens aspecten inzake de procedure bekeken. Naargelang van de procedure (voorlopige hechtenis, vrijheid onder voorwaarden, invrijheidstelling zonder voorwaarden) worden bepaalde aspecten bestudeerd (bij dagvaarding en oproeping bij proces-verbaal is dit niet het geval).

Bij de voorlopige hechtenis staat centraal de *motivering* van het aanhoudingsbevel door de onderzoeksrechter en de individualisering van deze motivering naar de persoon van de dader en de gepleegde feiten, rekening houdend met het feit dat door de Wet van 20 juli 1990 de motiveringsplicht verscherpt is. Tevens wordt nagegaan of de raadkamer de voorlopige hechtenis handhaaft en welke motieven zij hiervoor aanhaalt. De mogelijkheid bestaat dan van hoger beroep tegen de beslissing van de raadkamer en in dat geval moet ook de beslissing van de kamer van inbeschuldigingstelling onderzocht worden.

De motivering is eveneens belangrijk in geval van een vrijheid onder voorwaarden. Verschillende *andere aspecten* worden daarnaast onderzocht betreffende de vrijheid onder voorwaarden: de opdrachtgevers (verschillende instanties kunnen deze maatregel opleggen), wie het initiatief heeft genomen tot de maatregel, op welk ogenblik in de procedure de voorwaarden worden opgelegd, welke de voorwaarden zijn, de duur van de voorwaarden, aan wie de controle over de voorwaarden opgelegd is, of voor het opleggen van de voorwaarden een sociale enquête is uitgevoerd (zodat wel degelijk een aan de persoon van de dader aangepaste voorwaarde kan worden opgelegd), wat gebeurt indien de voorwaarden niet worden nageleefd (wordt dadelijk een voorlopige hechtenis bevolen), of de voorwaarden tijdens de procedure nog gewijzigd worden en waarom.

De dader kan tenslotte nog gewoon in vrijheid worden gesteld zonder dat enige voorwaarden worden opgelegd. Van belang is hier door welke instantie dit gebeurt en op welk ogenblik in de procedure de invrijheidstelling plaatsvindt.

Bij het bestuderen van deze drie verschillende afhandelingsmodaliteiten wordt het *volledig verloop van de procedure* in aanmerking genomen. Oorspronkelijk was het niet de bedoeling het verdere verloop van de procedure in extenso te bekijken, maar een beperking zou doorgevoerd worden tot op een bepaald ogenblik in de procedure. Deze beperking is uiteindelijk niet ingevoerd omdat op deze wijze teveel belangrijke informatie zou verloren gaan. Een beperking tot bijvoorbeeld de eerste maandelijkse handhaving van de voorlopige hechtenis door de raadkamer lijkt niet wenselijk. De vraag tot het verrichten van dit onderzoeksproject vertrekt immers vanuit het oogpunt van de overbevolking van de gevangenen. Om dit probleem aan te kaarten is het niet voldoende louter het toenemend aantal voorlopige hechtenissen aan bod te laten komen, maar moet tevens aandacht besteed worden aan de *duur van de voorlopige hechtenis*. De dossiers moeten bijgevolg gevolgd worden tot zolang de voorlopige hechtenis kan duren, namelijk tot de uitspraak van de rechtbank (rechtbank van eerste aanleg, hof van beroep). Door praktijkmensen wordt soms gesteld dat bij bepaalde misdrijven met "tarieven" gewerkt wordt (minimum duur van de voorlopige hechtenis). Indien blijkt dat tarieven gehanteerd worden voor gelijkaardige zaken kan dit erop wijzen dat de voorlopige hechtenis toch eerder als straf wordt gebruikt, wat dan weer een nefaste invloed heeft op de duur van de voorlopige hechtenis en op de gevangenispopulatie, en wat dan ook verschillende conclusies oplevert voor het waarom van de omvang van de populatie beklaagden en dus andere remedies vereist.

Het analyseren van het volledig verloop van de procedure laat niet enkel toe de duur van de voorlopige hechtenis te bepalen maar laat ook toe een genuanceerder beeld te krijgen van de *vrijheid onder voorwaarden en de invrijheidstelling zonder voorwaarden*. In elke stand van de procedure moeten zodoende deze mogelijkheden bekeken worden. Bijvoorbeeld bij de vrijheid onder voorwaarden kan niet enkel de onderzoeksrechter de alternatieve maatregelen opleggen, maar ook andere instanties zijn hiervoor bevoegd (onderzoeks- en vonnisgerechten). Gegevens hieromtrent werden verzameld in het gerechtelijk arrondissement Brussel voor de jaren 1992 en 1994.¹⁷ Uit tabel 5 blijkt dat de raadkamer in 1992 voorwaarden heeft opgelegd in 33% van het totaal aantal vrijheid onder voorwaarden, in 1994 bedroeg dit nog 20%.

Tabel 5: Methode: Variabelen: Vrijheid onder voorwaarden: Gerechtelijk arrondissement Brussel: Opdrachtgevers

	1992		1994	
	N	%	N	%
Onderzoeksrechter	114	63	455	76
Raadkamer	60	33	122	20
Kamer van	7	4	3	1
Inbeschuldigingstelling				
Rechtbank van 1 ^e aanleg	-	-	16	3
Totaal	181	100	596	100

Deze instanties kunnen de voorwaarden dan nog op verschillende ogenblikken in de procedure opleggen. Binnen de categorie van de onderzoeksrechters werd volgens tabel 6 in 1992 de maatregel pas na 5 dagen opgelegd in 25% van de door de onderzoeksrechters opgelegde alternatieve maatregelen, in 1994 betrof dit 10%.

Tabel 6: Methode: Variabelen: Vrijheid onder voorwaarden: Gerechtelijk arrondissement Brussel: Opdrachtgevers: Onderzoeksrechters

	1992		1994	
	N	%	N	%
binnen de 24 uur	82	71	385	85
binnen de 5 dagen	4	4	25	5
na 5 dagen	28	25	45	10
Totaal	114	100	455	100

c) straftoemeting

Bij de aanvang van het onderzoeksproject is de vraag gesteld of het wel haalbaar zou zijn om in het kader van dit onderzoek eveneens de straftoemeting te onderzoeken, het zou zeker zinvol zijn om ook de straftoemeting te bekijken. Immers als de voorlopige hechtenis of de vrijheid onder voorwaarden gevolgd wordt door een effectieve gevangenisstraf heeft dit tevens zijn invloed op de gevangenispopulatie en het probleem van overbevolking.

¹⁷ DEBECK, C., *De alternatieve maatregelen - artikelen 35 t/m 38 van de Wet van 20 juli 1990 op de voorlopige hechtenis: een onderzoek naar de algemene praktijk en toezicht op de alternatieve maatregelen te Brussel*, Licentiaatsverhandeling, VUB, 1995, 74-76 (promotor Prof. Dr. Sonja Snacken).

Het analyseren van de bestraffing is eigenlijk wel al een onderzoek op zich. Toch is beslist om de berechting niettemin te registreren maar enkel op summiere wijze. Tenzij bij de vrijheid onder voorwaarden, daar zal ook gekeken worden naar de motivering van de rechter om te zien of hij al of niet verwijst naar de ondergane vrijheid onder voorwaarden.

2.5. Uitwerking

Voor het uitwerken van het onderzoek is gestart met het opmaken van een registratieschema waarbij gezocht is naar de meest efficiënte manier om de informatie uit het dossier te kwantificeren. De informatie uit het dossier is o.a. vervat in processen-verbaal van de politiediensten, strafregister, inlichtingenbulletin, vorderingen van het openbaar ministerie, beslissingen van de onderzoeksrechter, verzoeken van de advocaat of de verdachte, verslagen van experts (psychiater, probatieassistent) en het vonnis.

Het registratieschema is vervolgens in een vooronderzoek uitgetest op een beperkt aantal dossiers op het parket van Brussel, waarna het registratieschema verder aangepast is geworden.

Ondertussen werd geijverd om de toestemming te verkrijgen van de procureurs-Generaal van Antwerpen en Brussel tot inzage in de gerechtelijke dossiers. De toestemming van de procureur-Generaal van Brussel is verkregen op 7 februari 1997 terwijl de toestemming tot inzage van dossiers reeds aangevraagd was bij brief van 23 oktober 1996. Daarna is gestart met het eigenlijke dossieronderzoek.

Naar het einde toe van het registreren van de informatie uit de dossiers is dan een codeboek opgesteld. Hierbij krijgen de geregistreerde gegevens een bepaalde code toebedeeld, deze codes zijn daarop ingevoerd in een statistisch verwerkingsprogramma.

Eens de codering achter de rug is, is de verwerking van de gegevens opgestart, wat op de VUB gebeurde met het statistisch verwerkingsprogramma SPSS en op het NICC met SAS. De resultaten van deze verwerking worden hierna uiteengezet, opgesplitst per gerechtelijk arrondissement.

DEEL 3

**RESULTATEN
GERECHTELIJK ARRONDISSEMENT BRUSSEL**

Vrije Universiteit Brussel

1. PROCEDURES

Voor het gerechtelijk arrondissement Brussel zijn de gerechtelijke dossiers van 176 verdachten veroordeeld voor drugsmisdriven onderzocht. Het betreft hier dossiers van personen die door het openbaar ministerie vervolgd werden voor drugsmisdriven, al of niet gerelateerd aan andere misdrijven. Aangezien voor het bepalen van de steekproef vertrokken is van de vonnissen zijn er ook dossiers bij waarvan het eerste misdrijf geen drugsmisdrijf is maar waar de persoon pas later in de procedure vervolgd werd voor een drugsmisdrijf, ook deze gevallen zijn opgenomen in de steekproef.

Indien het parket beslist heeft om een persoon te vervolgen stelt zich de vraag voor welke procedure het kiest. Het betreft hier de procedure op basis waarvan de persoon initieel vervolgd werd (dus de initiële beslissing van het openbaar ministerie, hetzelfde geldt voor de beslissing van de onderzoeksrechter), ongeacht of later in het dossier beroep werd gedaan op een andere procedure. Het openbaar ministerie kan ofwel een gerechtelijk onderzoek vorderen, ofwel vordert het geen gerechtelijk onderzoek en heeft het de keuze uit twee procedures namelijk de dagvaarding of de oproeping bij proces-verbaal (het zogenaamde "snelrecht").

Van de 176 verdachten veroordeeld wegens een drugsmisdrijf te Brussel heeft de procureur des Konings in 107 gevallen (61%) een gerechtelijk onderzoek gevorderd. Indien het parket geen gerechtelijk onderzoek (tabel 1) vorderde (69 gevallen, 39%) volgde in 43 gevallen op 69 (62%) een dagvaarding, bij 26 personen (38%) gebeurde een oproeping bij proces-verbaal (snelrecht).

Tabel 1: Procureur des Konings vordert geen gerechtelijk onderzoek; gevolgde procedure

	N	%
dagvaarding	43	62
oproeping bij proces-verbaal	26	38
Totaal	69	100

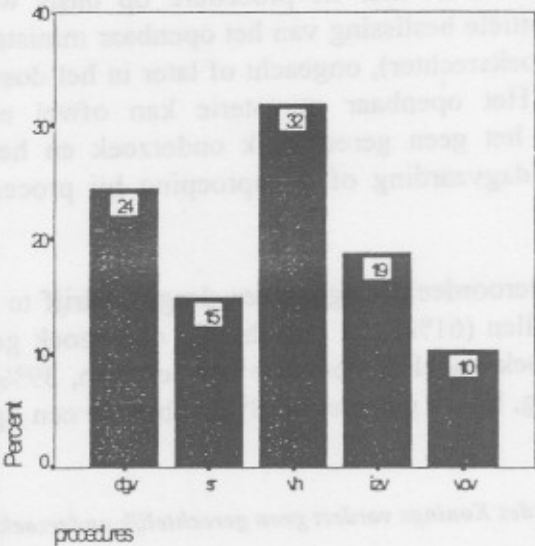
Koos de procureur des Konings daarentegen voor een gerechtelijk onderzoek (tabel 2), vorderde deze bijna steeds een voorlopige hechtenis, namelijk in 101 gevallen op 107 (94%). Slechts bij 5 personen werd enkel een gerechtelijk onderzoek gevorderd en maar bij 1 persoon werd een vrijheid onder voorwaarden voorgesteld.

De onderzoeksrechter (tabel 2) volgde in iets meer dan de helft van de gevallen de vordering van het parket en legde in 56 gevallen op 107 (52%) een voorlopige hechtenis op. Daarna komt de invrijheidstelling zonder voorwaarden met 33 gevallen (31%), gevolgd door de vrijheid onder voorwaarden met 18 gevallen (17%).

Tabel 2: Procureur des Konings vordert gerechtelijk onderzoek; vordering procureur des Konings en beslissing onderzoeksrechter

Vordering procureur des Konings	N	%	Beslissing onderzoeksrechter	N	%
enkel gerechtelijk onderzoek	5	5	invrijheidstelling zonder voorwaarden	33	31
voorlopige hechtenis	101	94	voorlopige hechtenis	56	52
vrijheid onder voorwaarden	1	1	vrijheid onder voorwaarden	18	17
Totaal	107	100	Totaal	107	100

Wanneer de verschillende procedures tenslotte ten overstaan van elkaar worden geplaatst (figuur 1) is de voorlopige hechtenis de meest toegepaste procedure (56 gevallen op 176, 32%) en de vrijheid onder voorwaarden de minst toegepaste procedure (18 gevallen op 176, 10%). Opvallend is wel het hoge aantal oproepingen bij proces-verbaal (26 gevallen op 176, 15%), de dienst snelrecht van het parket houdt zich immers voornamelijk bezig met diefstallen en niet zozeer met drugsmisdrijven.

Figuur 1: Procedures¹⁸

Hierna worden de procedures van voorlopige hechtenis, vrijheid onder voorwaarden en invrijheidstelling zonder voorwaarden uitvoerig belicht. Op het einde wordt dan nog een blik geworpen op de berechting. Eerst wordt evenwel een profiel geschetst van de populatie van de steekproef, opgesplitst per procedure (aan de hand van kruistabellen).

¹⁸ Dagvaarding (dgvr), oproeping bij proces-verbaal/snelrecht (sr), voorlopige hechtenis (vh), invrijheidstelling zonder voorwaarden (izv), vrijheid onder voorwaarden (vov).

2. PROFIEL VAN DE POPULATIE

Voor de verschillende procedures zijn tijdens het dossieronderzoek een aantal populatiekenmerken, kenmerken betreffende de daders, geregistreerd (het zijn kenmerken aanwezig op het ogenblik van het nemen van de initiële beslissing, geen rekening is hier gehouden met wijzigingen die na deze initiële beslissing nog te noteren vielen in het dossier). De opsplitsing per procedure maakt dat soms kleine aantallen overblijven, conclusies omtrent het belang van bepaalde kenmerken kunnen dan ook maar getrokken worden na het verrichten van statistische analyses waarvan de resultaten later besproken worden bij het belichten van bepaalde procedures. De populatiekenmerken betreffen kenmerken inzake de persoon van de dader (daderkenmerken), zijn gerechtelijk verleden (gerechtelijke kenmerken) en het door hem gepleegde misdrijf (misdrijfkenmerken).

2.1. Daderkenmerken

Bij het dossieronderzoek zijn zowel Nederlandstalige als Franstalige rechtsplegingen in aanmerking genomen (tabel 3). Van de 176 verdachten is 82% onderworpen aan een Franstalige rechtspleging, bij 18% is dit een Nederlandstalige rechtspleging. Opgesplitst per procedure ligt het aantal Franstalige rechtsplegingen bij de oproeping bij proces-verbaal 10% hoger dan bij de totale populatie, terwijl dit ongeveer 10% lager ligt bij de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden.

Deze cijfers komen grotendeels overeen met de gegevens inzake de gesproken taal van de personen. Meestal stemt de taal van de rechtspleging overeen met de gesproken taal, slechts bij 8 personen werd beroep gedaan op een tolk.

Tabel 3: Populatie: Daderkenmerken: Taal rechtspleging

			procedures					Totaal
			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	
taal rechtspleging	Nederlands	N	6	2	15	5	4	32
		%	14,0%	7,7%	26,8%	27,8%	12,1%	18,2%
	Frans	N	37	24	41	13	29	144
		%	86,0%	92,3%	73,2%	72,2%	87,9%	81,8%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Van de totale populatie zijn 90% mannen en 10% vrouwen. Bij de vrijheid onder voorwaarden zijn er geen vrouwen te noteren en voor de andere procedures is het laagste aandeel aan vrouwen terug te vinden bij de voorlopige hechtenis (7%).

Tabel 4: Populatie: Daderkenmerken: Geslacht

			procedures					
				oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
geslacht	man	N	37	23	52	18	28	158
		%	86,0%	88,5%	92,9%	100,0%	84,8%	89,8%
	vrouw	N	6	3	4		5	18
		%	14,0%	11,5%	7,1%		15,2%	10,2%
Totaal	N	43	26	56	18	33	176	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Uit tabel 5 blijkt dat 53% van de daders jonger is dan 25 jaar. De oproeping bij proces-verbaal overtreft dit lichtjes (58% is jonger dan 25 jaar), bij de vrijheid onder voorwaarden daarentegen is 78% jonger dan 25 jaar. Terwijl bij de voorlopige hechtenis 52% ouder dan (of gelijk aan) 25 jaar is, bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden bedraagt dit 54%.

Tabel 5: Populatie: Daderkenmerken: Leeftijd

			procedures					
			oproeping bij dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
leeftijd	<= 19	N	4	6	5	3	3	21
		%	9,3%	23,1%	8,9%	16,7%	9,1%	11,9%
	20 - 24	N	19	9	22	11	12	73
		%	44,2%	34,6%	39,3%	61,1%	36,4%	41,5%
	25 - 29	N	16	6	10	1	12	45
		%	37,2%	23,1%	17,9%	5,6%	36,4%	25,6%
	30 - 34	N	3	5	8	2	4	22
		%	7,0%	19,2%	14,3%	11,1%	12,1%	12,5%
	35 - 39	N			6	1	1	8
		%			10,7%	5,6%	3,0%	4,5%
	>= 40	N	1		5		1	7
		%	2,3%		8,9%		3,0%	4,0%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bij nationaliteit zijn drie categorieën opgenomen in tabel 6: België, Maghreb en andere. De categorie "Maghreb" houdt zowel de personen in die een "Maghrebijnse" nationaliteit hebben (45 Marokkanen en 2 Algerijnen) als de personen met een "Maghrebijnse" afkomst (personen die de Belgische nationaliteit hebben maar geboren zijn in Marokko of tevens in België geboren zijn maar een Maghrebijnse naam hebben, zij zijn niet ondergebracht bij de categorie België maar bij de categorie Maghreb). Onder de categorie "andere" zijn begrepen de personen met o.a. de Franse, Nederlandse, Turkse, Italiaanse of Zairese nationaliteit.

Het aandeel van de totale populatie met de Belgische nationaliteit bedraagt 47%, enkel bij de voorlopige hechtenis zijn er minder Belgen vertegenwoordigd (34%). De Magrebijnen maken 33% uit van de totale populatie, zij zijn sterker vertegenwoordigd bij de oproeping bij proces-verbaal (35%), de voorlopige hechtenis (38%) en de vrijheid onder voorwaarden (39%). De daders met een andere nationaliteit (21% van het totaal) zijn vooral terug te vinden bij de voorlopige hechtenis (29%) en de invrijheidstelling zonder voorwaarden (30%).

Tabel 6: Populatie: Daderkenmerken: Nationaliteit

			procedures				invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
nationaliteit	België	N	dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden		
		%	55,8%	53,8%	33,9%	50,0%	48,5%	46,6%
	Maghreb	N	14	9	21	7	7	58
		%	32,6%	34,6%	37,5%	38,9%	21,2%	33,0%
	andere	N	5	3	16	2	10	36
		%	11,6%	11,5%	28,6%	11,1%	30,3%	20,5%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Van de 176 verdachten heeft 81% een vaste verblijfplaats in België (de personen met een vaste verblijfplaats in het buitenland zijn begrepen onder geen vaste verblijfplaats). Bij de vrijheid onder voorwaarden is dit 89% en bij de dagvaarding zelfs 91%. De voorlopige hechtenis zit onder de totale populatie, evenals de invrijheidstelling zonder voorwaarden met respectievelijk slechts 75% en 70% met een vaste verblijfplaats in België.

Tabel 7: Populatie: Daderkenmerken: Vaste verblijfplaats

			procedures				invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
vaste verblijfplaats	ja	N	dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden		
		%	90,7%	84,6%	75,0%	88,9%	69,7%	80,7%
	nee	N	4	4	14	2	10	34
		%	9,3%	15,4%	25,0%	11,1%	30,3%	19,3%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

In tabel 8 zijn twee categorieën inzake de burgerlijke stand weerhouden: gehuwd en ongehuwd/gescheiden/weduwstaat. In een aantal gevallen is deze informatie niet teruggevonden in het dossier (ook bij een aantal hierna opgesomde daderkenmerken ontbreken gegevens). Van de totale populatie is 17% gehuwd, een hoger percentage gehuwden is enkel terug te vinden bij de voorlopige hechtenis (18%) en de oproeping bij proces-verbaal (23%).

Tabel 8: Populatie: Daderkenmerken: Burgerlijke stand

			procedures				invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
burgerlijke stand	gehuwd	N	dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden		
		%	16,3%	23,1%	17,9%	11,1%	12,1%	16,5%
	ongehuwd/gescheiden/ weduwstaat	N	34	20	46	16	22	138
		%	79,1%	76,9%	82,1%	88,9%	66,7%	78,4%
	onbekend	N	2				7	9
		%	4,7%				21,2%	5,1%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Het grootste deel van de populatie heeft geen kinderen (86%). Weinig verschillen vallen te noteren tussen de procedures, alleen bij de voorlopige hechtenis is het aandeel zonder kinderen iets lager (82%).

Tabel 9: Populatie: Daderkenmerken: Kinderen

			procedures				invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden		
kinderen	nee	N	37	23	46	16	29	151
		%	86,0%	88,5%	82,1%	88,9%	87,9%	85,8%
	ja	N	6	3	10	2	4	25
		%	14,0%	11,5%	17,9%	11,1%	12,1%	14,2%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bij de leefwijze is nagegaan of een persoon al of niet in gezinsverband leeft. Onder leven in gezinsverband zijn begrepen de personen die bij huwelijk bij het gezin wonen, samenwonen of bij familie wonen. Degenen die niet in gezinsverband leven zijn bijvoorbeeld de alleenstaanden, de landlopers, zij die af en toe bij vrienden wonen of in een instelling verblijven. Iets meer dan de helft van de populatie leeft in gezinsverband (57%), een lager percentage kan vastgesteld worden bij de voorlopige hechtenis (54%) en de oproeping bij proces-verbaal (50%), de vrijheid onder voorwaarden daarentegen haalt een veel hoger percentage (78%, in tegenstelling tot de vrijheid onder voorwaarden zijn er bij de andere procedures wel onbekende gevallen).

Tabel 10: Populatie: Daderkenmerken: Leefwijze

			procedures				invrijheidstelling	
			oproeping bij	voorlopige	vrijheid onder	zonder		
			dagvaarding	proces-verbaal	hechtenis	voorwaarden	voorwaarden	Totaal
leefwijze (leven in gezinsverband)	nee	N	10	10	14	4	8	46
		%	23,3%	38,5%	25,0%	22,2%	24,2%	26,1%
	ja	N	25	13	30	14	19	101
		%	58,1%	50,0%	53,6%	77,8%	57,6%	57,4%
	onbekend	N	8	3	12		6	29
		%	18,6%	11,5%	21,4%		18,2%	16,5%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Met het daderkenmerk beroep (tabel 11) wordt bedoeld of een persoon werk heeft, nog naar school gaat of een opleiding volgt. Indien een beroepskwalificatie teruggevonden werd in het dossier is de persoon opgenomen bij de categorie "werk", de beroepskwalificaties op zich zijn niet weergegeven gezien de soms kleine aantallen en de vaak onduidelijke omschrijvingen. Het merendeel van de populatie heeft geen werk (64%), het percentage ligt iets hoger bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden (68%) en de oproeping bij proces-verbaal (69%). Vervolgens heeft 22% van de totale populatie wel werk, en 11% gaat naar school of volgt een opleiding. Bij de oproeping bij proces-verbaal kan eerder het omgekeerde vastgesteld worden; 23% gaat naar school of volgt een opleiding, en slechts 4% werkt.

Tabel 11: Populatie: Daderkenmerken: Beroep

			procedures				invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
beroep	zonder	N	dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden		
		%						
	werk	N	13	1	15	3	6	38
		%	30,2%	3,8%	26,8%	16,7%	18,2%	21,6%
	school/opleiding	N	2	6	5	4	3	20
		%	4,7%	23,1%	8,9%	22,2%	9,1%	11,4%
	onbekend	N	1	1	1		2	5
		%	2,3%	3,8%	1,8%		6,1%	2,8%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

In tabel 12 is bij inkomen een onderscheid gemaakt naargelang het een inkomen uit arbeid is, op basis van een sociale uitkering, of de persoon geen of een onregelmatig inkomen heeft. Ongeveer de helft van de populatie heeft geen of een onregelmatig inkomen (52%), bij de oproeping bij proces-verbaal heeft zelfs 65% geen of een onregelmatig inkomen (geen enkele persoon heeft een inkomen uit arbeid). De dagvaarding en de vrijheid onder voorwaarden blijven daarentegen onder de totale populatie met 44% zonder (of onregelmatig) inkomen.

Tabel 12: Populatie: Daderkenmerken: Inkomen

			procedures				invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
inkomen	inkomen uit arbeid	N	dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden		
		%						
	sociale uitkering	N	11	9	16	7	10	53
		%	25,6%	34,6%	28,6%	38,9%	30,3%	30,1%
	geen/onregelmatig inkomen	N	19	17	30	8	18	92
		%	44,2%	65,4%	53,6%	44,4%	54,5%	52,3%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Om een beter zicht te krijgen op de persoon van de dader is in de dossiers nog nagegaan of deze al of niet te kampen heeft met specifieke problemen zoals financiële, gebruik van drugs, drankmisbruik, relationele, fysieke, psychische, het niet vinden van werk, administratieve of andere mogelijke problemen. Veelal konden deze problemen niet vastgesteld worden (misschien waren deze problemen wel aanwezig maar zijn deze niet in het dossier opgetekend). Enkel de geldproblemen en het druggebruik konden in voldoende mate vastgesteld worden en worden zodoende hierna bekeken.

Uit tabel 13 blijkt dat 19% van de populatie te kampen heeft met financiële problemen. De dagvaarding is de enige procedure die hier onder zit (9%), de vrijheid onder voorwaarden zit er het hoogst boven (28%).

Tabel 13: Populatie: Daderkenmerken: Geldproblemen

			procedures				invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
geldproblemen	nee		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden		
		N	39	21	44	13	26	143
		%	90,7%	80,8%	78,6%	72,2%	78,8%	81,3%
	ja							
		N	4	5	12	5	7	33
		%	9,3%	19,2%	21,4%	27,8%	21,2%	18,8%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Gezien drugsmisdrijven onderzocht worden is het zeker niet verbazingwekkend dat 84% van de totale populatie drugs gebruikt, het hoogste percentage valt te noteren bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden (88%) en het laagste bij de oproeping bij proces-verbaal (77%).

Tabel 14: Populatie: Daderkenmerken: Druggebruik

			procedures				invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
druggebruik	nee		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden		
		N	6	6	10	3	4	29
		%	14,0%	23,1%	17,9%	16,7%	12,1%	16,5%
	ja	N	37	20	46	15	29	147
		%	86,0%	76,9%	82,1%	83,3%	87,9%	83,5%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

2.2. Gerechtelijke kenmerken

Van de totale populatie heeft 57% een gerechtelijk verleden (tabel 15), namelijk vroeger het voorwerp geweest van een beslissing van de jeugdrechter en/of er een strafregister op na houden. De oproeping bij proces-verbaal en de invrijheidstelling zonder voorwaarden overstijgen dit met respectievelijk 62% en 67% aan daders die een gerechtelijk verleden hebben.

Het kan ook zijn dat een persoon geen gerechtelijke antecedenten heeft, maar wel feiten heeft gepleegd waarvoor hij gekend is bij het parket of de politiediensten (dus feiten waar nog geen tussenkomst is van de rechter). Dit betreft slechts een klein aantal gevallen (parket 5 gevallen en politie 13) en is bijgevolg niet verder bekeken. Uiteindelijk is dus 67% van de populatie al in contact geweest met de politie of het gerecht (57% met antecedenten, 3% gekend bij parket, 7% gekend bij politie).

Tabel 15: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Antecedenten (jeugdfeiten en strafregister)

			procedures				invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
gerechtelijke antecedenten	nee	N	dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden		
		%						
	ja	N						
		%						
Totaal		N						
		%						

2.2.1. Jeugdfeiten

Bij 18 op 176 verdachten (10%) zijn jeugdfeiten in het dossier aangetroffen. De personen met jeugdfeiten zijn voornamelijk terug te vinden bij de voorlopige hechtenis (7 gevallen), gevolgd door de dagvaarding (4) en de invrijheidstelling zonder voorwaarden (4).

In de meeste gevallen betreffen de jeugdfeiten diefstallen (gewone diefstal/met braak/met geweld, ook andere vermogensdelicten zoals bijvoorbeeld heling en oplichting zijn hieronder begrepen), slechts bij twee personen vallen feiten van drugs te noteren (bezit/gebruik van drugs). De opgelopen maatregel bedraagt meestal toezicht en in mindere mate een plaatsing. Van de 18 personen met jeugdfeiten hebben er 5 geen strafregister, de overige gevallen hebben naast de jeugdfeiten eveneens een strafregister.

2.2.2. Strafregister

In totaal heeft 55% van de verdachten (96 op 176) een strafregister, bij de oproeping bij proces-verbaal en de invrijheidstelling zonder voorwaarden bedraagt dit ongeveer 60%. Uit tabel 16 blijkt dat in het geval van de totale populatie het in de helft van deze gevallen (28%) gaat om meer dan één veroordeling op het strafregister. De gevallen met een groot aantal veroordelingen zijn voornamelijk terug te vinden bij de voorlopige hechtenis, hoewel het maximum van 8 veroordelingen op het strafregister terug te vinden is bij de oproeping bij proces-verbaal.

Tabel 16: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafregister: Aantal veroordelingen

			procedures				invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
aantal veroordelingen op strafregister	0	N	dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden		
		%						
	1	N						
		%						
	2-8	N						
		%						
Totaal		N						
		%						

a) Misdrijven

De feiten waarvoor de 96 personen vroeger reeds een veroordeling hebben opgelopen zijn in de eerste plaats drugsmisdrijven (tabel 17), 56% heeft een drugsmisdrijf als vroegere veroordeling (een veroordeling kan verschillende misdrijven omvatten, alle misdrijven van een veroordeling zijn geregistreerd zodat een verdachte bij verschillende misdrijven kan ondergebracht zijn). Een hoger percentage kan vastgesteld worden bij de dagvaarding (59%) en de invrijheidstelling zonder voorwaarden (65%). Het betreft meestal feiten van bezit/gebruik van drugs gevolgd door gebruik in groep van drugs. In mindere mate zijn feiten van verkoop van drugs aangetroffen en eerder uitzonderlijk in- en uitvoer van drugs.

Tabel 17: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafrecht: Drugsmisdrijven

			procedures				invrijheidstelling	Totaal
			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	zonder voorwaarden	
drugsmisdrijven op het strafregister	nee	N	9	7	14	6	7	43
		%	40,9%	46,7%	48,3%	60,0%	35,0%	44,8%
	ja	N	13	8	15	4	13	53
		%	59,1%	53,3%	51,7%	40,0%	65,0%	55,2%
Totaal		N	22	15	29	10	20	96
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Vervolgens zijn er ook een groot aantal diefstallen (tabel 18) bij de vroegere veroordelingen, namelijk 51%. Bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden bedraagt dit 55% en in het geval van de oproeping bij proces-verbaal is dit 60%. In dalende orde zijn het diefstallen met braak, gewone, met geweld en andere vermogensdelicten.

Tabel 18: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafrecht: Diefstallen

			procedures				invrijheidstelling	Totaal
			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	zonder voorwaarden	
diefstallen op het strafregister	nee	N	12	6	15	5	9	47
		%	54,5%	40,0%	51,7%	50,0%	45,0%	49,0%
	ja	N	10	9	14	5	11	49
		%	45,5%	60,0%	48,3%	50,0%	55,0%	51,0%
Totaal		N	22	15	29	10	20	96
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Een andere categorie van misdrijven op het strafregister zijn de verkeersmisdrijven (49%). Deze misdrijven zijn sterk vertegenwoordigd bij de dagvaarding (50%) en de vrijheid onder voorwaarden (70%). De andere misdrijven op het strafregister maken 28% uit. Het zijn o.a. geweldsmisdrijven (bijvoorbeeld slagen en verwondingen), verboden wapendracht, gedragsmisdrijven (bijvoorbeeld weerspanning) en zedenfeiten. De andere misdrijven zijn voornamelijk te situeren bij de oproeping bij proces-verbaal (33%), de voorlopige hechtenis (35%) en de invrijheidstelling zonder voorwaarden (35%).

b) Straffen

Wordt dan gekeken naar de straffen die voor deze misdrijven opgelopen zijn (tabel 19, het betreft de duur van de zwaarste gevangenisstraf), heeft 31% van de 96 personen met vroegere

veroordelingen geen gevangenisstraf gekregen. In 25% (24 gevallen) is een gevangenisstraf tussen 1 maand en 12 maanden opgelegd, terwijl in 44% (42 gevallen) beslist is tot een gevangenisstraf van meer dan een jaar (het maximum is 75 maanden). De personen met gevangenisstraffen ressorteren grotendeels onder de voorlopige hechtenis (21 gevallen).

Tabel 19: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafregister: Duur zwaarste gevangenisstraf

			procedures					Totaal
			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	
duur zwaarste gevangenisstraf	0	N	8	3	8	5	6	30
		%	36,4%	20,0%	27,6%	50,0%	30,0%	31,3%
	1-12	N	5	3	10	1	5	24
		%	22,7%	20,0%	34,5%	10,0%	25,0%	25,0%
	13-75	N	9	9	11	4	9	42
		%	40,9%	60,0%	37,9%	40,0%	45,0%	43,8%
Totaal		N	22	15	29	10	20	96
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

In tabel 20 wordt nagegaan wat de modaliteit is van de zwaarste gevangenisstraf, is het een effectieve gevangenisstraf of is de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf uitgesteld. Op de 66 gevallen met een gevangenisstraf heeft 71% een gevangenisstraf met uitstel gekregen. De gevallen met een effectieve zwaarste gevangenisstraf zijn vooral ondergebracht bij de oproeping bij proces-verbaal (5 gevallen) en de voorlopige hechtenis (8).

Tabel 20: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafregister: Modaliteit zwaarste gevangenisstraf

		procedures					invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden			
modaliteit bij de zwaarste gevangenisstraf	effectief	N	4	5	8		2	19
		%	28,6%	41,7%	38,1%		14,3%	28,8%
	met uitstel	N	10	7	13	5	12	47
		%	71,4%	58,3%	61,9%	100,0%	85,7%	71,2%
Totaal		N	14	12	21	5	14	66
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Worden tenslotte alle gevangenisstraffen in aanmerking genomen en niet alleen de zwaarste gevangenisstraf dan heeft 31% van de 96 personen die een vroegere veroordeling hebben opgelopen ooit een effectieve gevangenisstraf gekregen (tabel 21), 13% heeft zelfs meerdere effectieve gevangenisstraffen op het strafregister. De gevallen met effectieve gevangenisstraffen zijn vooral te vinden bij de oproeping bij proces-verbaal (6 gevallen), de dagvaarding (7) en de voorlopige hechtenis (10).

Tabel 21: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafregister: Aantal effectieve gevangenisstraffen

			procedures					Totaal
			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	
aantal effectieve gevangenisstraffen	0	N	15	9	19	8	16	67
		%	68,2%	60,0%	65,5%	80,0%	80,0%	69,8%
	1	N	6	2	6	2	1	17
		%	27,3%	13,3%	20,7%	20,0%	5,0%	17,7%
	2-6	N	1	4	4		3	12
		%	4,5%	26,7%	13,8%		15,0%	12,5%
Totaal		N	22	15	29	10	20	96
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

2.3. Misdrijfkenmerken

Onder misdrijfkenmerken wordt begrepen de door de verdachte gepleegde misdrijven op basis waarvan hij initieel vervolgd werd.¹⁹ In eerste instantie wordt evenwel toegelicht het aantal in het dossier vervolgte personen en het aantal door de verdachte gepleegde misdrijven.

2.3.1. Aantal verdachten en misdrijven

In de meerderheid van de gevallen (74% op 176) is slechts één verdachte vervolgd in het dossier. Bij de vrijheid onder voorwaarden en de dagvaarding is het aandeel van dossiers met één verdachte nog groter (ongeveer 84%). De dossiers met meerdere verdachten zijn vooral te vinden bij de voorlopige hechtenis (12,5% met 2 verdachten - 21,4% met 3 à 7 verdachten).

Tabel 22: Populatie: Misdrijfkenmerken: Aantal verdachten in dossier

			procedures					Totaal
			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	
aantal verdachten in dossier	1	N	36	18	37	15	25	131
		%	83,7%	69,2%	66,1%	83,3%	75,8%	74,4%
	2	N	5	7	7		3	22
		%	11,6%	26,9%	12,5%		9,1%	12,5%
	3-7	N	2	1	12	3	5	23
		%	4,7%	3,8%	21,4%	16,7%	15,2%	13,1%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Van de totale populatie is 36% verdacht van één misdrijf. Voor de vrijheid onder voorwaarden bedraagt dit 50% en voor de invrijheidstelling zonder voorwaarden zelfs 58%. Bij de voorlopige hechtenis daarentegen overwegen twee misdrijven (50%), terwijl bij de oproeping bij proces-verbaal het overwicht ligt bij meer dan twee feiten (50%). In het geval van de dagvaarding zijn zowel verdachten met twee misdrijven als met meer dan twee misdrijven in dezelfde mate vertegenwoordigd (32,6%).

¹⁹ De tijdens het dossieronderzoek geregistreerde specifieke kenmerken betreffende het misdrijf diefstal met braak zijn weggelaten gezien de kleine aantallen.

Tabel 23: Populatie: Misdrijvenmerken: Aantal misdrijven

			procedures					Totaal
			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	
aantal misdrijven	1	N	15	5	16	9	19	64
		%	34,9%	19,2%	28,6%	50,0%	57,6%	36,4%
	2	N	14	8	28	5	7	62
		%	32,6%	30,8%	50,0%	27,8%	21,2%	35,2%
	3-17	N	14	13	12	4	7	50
		%	32,6%	50,0%	21,4%	22,2%	21,2%	28,4%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

2.3.2. Aard misdrijven

Wat betreft de aard van de misdrijven waarvoor de populatie vervolgd werd kan een onderscheid gemaakt worden tussen “enkel drugsmisdrijven” (drugs misdrijven niet gecombineerd met andere misdrijven), de “gerelateerde drugs misdrijven” (drugs misdrijven gecombineerd met andere misdrijven) en “geen drugs misdrijven” (enkel andere misdrijven zijn aanwezig, drugs misdrijven zijn niet aanwezig). Deze verschillende categorieën hebben te maken met het feit dat bij de steekproef vertrokken is van de vonnissen (zie pagina 25)

Op de 176 verdachten heeft 63% enkel drugs misdrijven gepleegd, 24% gerelateerde drugs misdrijven en 13% geen drugs misdrijven. De categorie enkel drugs misdrijven is sterk vertegenwoordigd bij de vrijheid onder voorwaarden (83%). Het is tevens de grootste categorie bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden (61%), de voorlopige hechtenis (66%) en de dagvaarding (70%). In tegenstelling met de oproeping bij proces-verbaal waar de gerelateerde drugs misdrijven overwegen (42%) evenals de categorie geen drugs misdrijven (27%), niet onverwacht gezien het snelrecht zich eerder op andere misdrijven richt.

Tabel 24: Populatie: Misdrijvenmerken: Overzicht misdrijven

			procedures					Totaal
			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	
overzicht misdrijven	enkel drugs misdrijven	N	30	8	37	15	20	110
		%	69,8%	30,8%	66,1%	83,3%	60,6%	62,5%
	gerelateerde drugs misdrijven	N	9	11	13	1	9	43
		%	20,9%	42,3%	23,2%	5,6%	27,3%	24,4%
	geen drugs misdrijven	N	4	7	6	2	4	23
		%	9,3%	26,9%	10,7%	11,1%	12,1%	13,1%
Totaal		N	43	26	56	18	33	176
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

a) Enkel drugs misdrijven

Nagegaan wordt voor welke drugs misdrijven, verzwarende omstandigheden en drugs de verdachten vervolgd zijn. De totalen stemmen niet overeen met tabel 24 waar de categorieën van misdrijven berekend zijn op basis van het aantal verdachten, de hierna volgende gegevens zijn echter berekend op basis van het aantal misdrijven of het aantal drugs (vervolgingen kunnen immers slaan op meerdere misdrijven of meerdere drugs per verdachte).

Onder de drugsmisdrijven (bij de categorie enkel drugsmisdrijven) is het bezit van drugs (in de dossiers vaak aangeduid als gebruik) het belangrijkste drugsmisdrijf voor alle procedures (54%), en in nog grotere mate voor de vrijheid onder voorwaarden (63%) en de invrijheidstelling zonder voorwaarden (90%). De drugsmisdrijven van verkoop, in- en uitvoer situeren zich voornamelijk bij de voorlopige hechtenis (27% en 17%). Terwijl het gebruik in groep van drugs vooral te vinden is bij de dagvaarding (32%) en de oproeping bij proces-verbaal (24%).

Tabel 25: Populatie: Misdrijvenmerken: Enkel drugsmisdrijven: Drugsmisdrijven

		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelli ng zonder voorwaarden	Totaal
bezit/gebruik	N	28	8	37	15	20	108
	%	53,2%	47,2%	51,8%	63,0%	90,0%	54,0%
verkoop	N	3	5	19	5		32
	%	5,7%	29,5%	26,6%	21,0%		16,0%
invoer/uitvoer	N	1		12	1	1	15
	%	1,9%		16,8%	4,2%	4,5%	7,5%
gebruik in groep	N	17	4	3	3	1	28
	%	32,3%	23,6%	4,2%	12,6%	4,5%	14,0%
andere	N	5		2			7
	%	9,5%		2,8%			3,5%
Totaal	N	54	17	73	24	22	190
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Enkel de verzwarende omstandigheden van “feiten gepleegd t.o.v. een minderjarige” (een verdere opsplitsing naar leeftijd is niet weerhouden gezien de kleine aantallen) en “deelneming aan activiteiten van een vereniging” (in de dossiers is niet aangeduid als leidend persoon of als dusdanig) zijn in de dossiers teruggevonden (tabel 26). De verzwarende omstandigheid van feiten gepleegd t.o.v. een minderjarige is vooral bij de dagvaarding aangetroffen (6 gevallen), terwijl de meest voorkomende verzwarende omstandigheid van deelneming aan activiteiten van een vereniging bijna volledig onder te brengen valt bij de voorlopige hechtenis (22 gevallen).

Tabel 26: Populatie: Misdrijvenmerken: Enkel drugsmisdrijven: Verzwarende omstandigheden

		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelli ng zonder voorwaarden	Totaal
feiten t.o.v. minderjarige	N	6	4	4	2		16
	%	66,6%	100,0%	15,2%	66,6%		36,8%
deelneming aan vereniging	N	3		22	1	1	27
	%	33,3%		83,6%	33,3%	100,0%	62,1%
Totaal	N	9	4	26	3	1	43
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Van alle drugs is cannabis (of soortgelijke produkten) de voornaamste drug (41%), gevolgd door heroïne (24%) en XTC (15%). Wat betreft cannabis overtreffen de oproeping bij proces-verbaal, de dagvaarding en de vrijheid onder voorwaarden de 41%. Bij heroïne scoort de invrijheidstelling zonder voorwaarden het hoogst (30%), terwijl bij XTC dit de voorlopige hechtenis is (18%). De drugs komen echter wel vaak gecombineerd voor, zodat voorzichtig moet omgesprongen worden met deze cijfers.

Tabel 27: Populatie: Misdrijfkenmerken: Enkel drugsmisdrijven: Drugs

		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelli ng zonder voorwaarden	Totaal
cocaïne	N	5	1	10	2	4	22
	%	8,5%	6,7%	14,0%	6,4%	10,8%	11,0%
heroïne	N	13	3	13	7	11	47
	%	22,1%	20,1%	18,2%	22,4%	29,7%	23,5%
cannabis	N	25	7	25	13	12	82
	%	42,5%	46,9%	35,0%	41,6%	32,4%	41,0%
XTC	N	7	1	13	5	3	29
	%	11,9%	6,7%	18,2%	16,0%	8,1%	14,5%
amfetamines & speed	N	5	2	8	3	3	21
	%	8,5%	13,4%	11,2%	9,6%	8,1%	10,5%
LSD, medicinale/andere	N	3	1	4	1	4	13
	%	5,1%	6,7%	5,6%	3,2%	10,8%	6,5%
Totaal	N	58	15	73	31	37	214
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

b) Gerelateerde drugsmisdrijven

Bij de categorie gerelateerde drugsmisdrijven kan vastgesteld worden dat het drugsmisdrijf van bezit primeert (in tabel 28 vertegenwoordigt het 77% van het totaal aantal drugsmisdrijven). Het drugsmisdrijf van verkoop is niet aanwezig en van in- en uitvoer valt maar één geval te noteren. Over de verzwarende omstandigheden valt weinig op te merken gezien er slechts voor twee gevallen een verzwarende omstandigheid is opgetekend. Wat betreft de drugs is cannabis de belangrijkste drugs (42%), maar ook heroïne is niet onbelangrijk (34%), gevolgd door cocaïne (13%). Een verder opsplitsing van de drugs naar de procedures is niet relevant gezien de eerder kleine aantallen.

Tabel 28: Populatie: Misdrijfkenmerken: Gerelateerde drugsmisdrijven: Drugs

		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheid- stelling zonder voorwaarden	Totaal
bezit/gebruik	N	9	11	13	1	9	43
	%	74,7%	61,6%	100,0%	50,0%	90,0%	77,4%
invoer/uitvoer	N					1	1
	%					10,0%	1,8%
gebruik in groep	N	3	6		1		10
	%	24,9%	33,6%		50,0%		18,0%
andere	N		1				1
	%		5,6%				1,8%
Totaal	N	12	18	13	2	10	55
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

De misdrijven waarmee de drugsmisdrijven gerelateerd zijn betreffen in de meerderheid van de gevallen diefstallen; namelijk diefstal met braak (22%), gewone diefstal (20%) en diefstal met geweld (13%). Diefstal met braak is het meest voorkomende misdrijf bij de oproeping bij proces-verbaal (35%) en de invrijheidstelling zonder voorwaarden (30%). Bij de dagvaarding overheerst de gewone diefstal (35%) en bij de voorlopige hechtenis de diefstal met geweld (35%). Bij de vrijheid onder voorwaarden is er slechts één verdachte voor een gerelateerd drugsmisdrijf, het andere misdrijf is een geweldmisdrijf.

Tabel 29: Populatie: Misdrijvenmerken: Gerelateerde drugsmisdrijven: Andere misdrijven

		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelli ng zonder voorwaarden	Totaal
diefstal met braak	N	3	7	1		6	17
	%	17,7%	35,0%	5,9%		30,0%	22,1%
diefstal met geweld	N	1	1	6		2	10
	%	5,9%	5,0%	35,4%		10,0%	13,0%
gewone diefstal	N	6	3	3		3	15
	%	35,4%	15,0%	17,7%		15,0%	19,5%
andere vermogensdelicten	N	3	1	2		2	8
	%	17,7%	5,0%	11,8%		10,0%	10,4%
geweldd misdrijven	N		2	3	1	1	7
	%		10,0%	17,7%	100,0%	5,0%	9,1%
verboden wapendracht & gedragsmisdrijven	N	1	3	2		3	9
	%	5,9%	15,0%	11,8%		15,0%	11,7%
zeden/verkeers/andere	N	3	3			3	9
	%	17,7%	15,0%			15,0%	11,7%
Totaal	N	17	20	17	1	20	75
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

c) Geen drugsmisdrijven

Wanneer geen drugsmisdrijven aan de orde zijn overwegen opnieuw de diefstallen; namelijk de diefstal met braak (35%), de diefstal met geweld (15%) en de gewone diefstal (15%). Naar de procedures toe zijn de aantallen eerder klein en is het bijgevolg moeilijk om uitspraken te doen.

Tabel 30: Populatie: Misdrijvenmerken: Geen drugsmisdrijven

		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelli ng zonder voorwaarden	Totaal
diefstal met braak	N	1	4	2	2	3	12
	%	25,0%	36,4%	33,4%	66,6%	23,1%	34,8%
diefstal met geweld	N	1		3	1	3	5
	%	25,0%		50,1%	33,3%	23,1%	14,5%
gewone diefstal	N	2				3	5
	%	50,0%				23,1%	14,5%
andere vermogensdelicten	N		1	1		1	3
	%		9,1%	16,7%		7,7%	8,7%
geweldd misdrijven	N		3				3
	%		27,3%				8,7%
verboden wapendracht & gedragsmisdrijven	N		2			2	4
	%		18,2%			15,4%	11,6%
zeden/verkeers/andere	N		1			1	2
	%		9,1%			7,7%	5,8%
Totaal	N	4	11	6	3	13	34
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

2.4. Besluit

De beschrijving van de populatie is enkel bedoeld om een situering te geven van de verdachten die bij de verschillende procedures terug te vinden zijn. Het is dan ook niet de bedoeling om daar nog een uitvoerige bespreking aan vast te knopen, enkel de meest

opvallende gegevens worden hier aangehaald m.b.t. de voorlopige hechtenis, de vrijheid onder voorwaarden en de invrijheidstelling zonder voorwaarden.

Wat betreft de daderkenmerken is de vrijheid onder voorwaarden vooral een aangelegenheid van jongere personen. Bij de vrijheid onder voorwaarden is immers 78% van de verdachten jonger dan 25 jaar, terwijl bij de voorlopige hechtenis 52% ouder is dan 25 jaar, bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden bedraagt dit 54%.

De vrijheid onder voorwaarden en de invrijheidstelling zonder voorwaarden zijn in ongeveer 50% van de gevallen toegepast op Belgen, tegenover 34% bij de voorlopige hechtenis. Bij de voorlopige hechtenis overheersen de verdachten met een Maghrebijnse nationaliteit of afkomst (38%). Evenveel Maghrebijnen zijn terug te vinden bij de vrijheid onder voorwaarden, terwijl bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden de andere vreemdelingen het grootste aandeel uitmaken van de personen met een vreemde nationaliteit.

Verdachten met een vaste verblijfplaats zijn vooral terug te vinden bij de vrijheid onder voorwaarden (90%) en in mindere mate bij de voorlopige hechtenis (75%) en de invrijheidstelling zonder voorwaarden (70%). Voor de overige daderkenmerken vallen er geen grote verschillen te noteren tussen deze procedures. Ongeveer 80% is ongehuwd/gescheiden/weduwnaar, 86% heeft geen kinderen, 24% leeft niet in gezinsverband, 63% heeft geen werk, 51% heeft geen inkomen, 23% kampt met geldproblemen en 84% gebruikt drugs.

Bij de gerechtelijke kenmerken valt op dat ongeveer 45% van de verdachten in het geval van een voorlopige hechtenis en een vrijheid onder voorwaarden gerechtelijke antecedenten heeft (jeugdfeiten en/of strafregister), bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden is dit slechts 33%. Het aantal veroordelingen op het strafregister bedraagt voor de verschillende procedures in 31% van de gevallen twee of meer.

Een strafregister voor drugfeiten kan vooral vastgesteld worden bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden (65%), ook bij het strafregister voor diefstallen scoort de invrijheidstelling zonder voorwaarden hoog (55%). Bij de vrijheid onder voorwaarden overweegt het strafregister voor diefstallen (50%), bij de voorlopige hechtenis komen zowel het strafregister voor drugfeiten en voor diefstallen in ongeveer 50% van de gevallen voor.

Worden de straffen van deze misdrijven vervolgens bekeken, vallen de langere gevangenisstraffen te situeren bij de vrijheid onder voorwaarden en bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden, maar meestal is ook een uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf toegekend. De voorlopige hechtenis heeft iets minder lange gevangenisstraffen maar 38% van deze gevallen betreft echter een effectieve gevangenisstraf. Bij de voorlopige hechtenis zijn wel de verdachten terug te vinden met het meest aantal effectieve gevangenisstraffen op het strafregister (34,5%).

Met betrekking tot de misdrijfkenmerken kan vastgesteld worden dat de dossiers met meerdere verdachten vooral aan bod komen bij de voorlopige hechtenis (34%), in tegenstelling tot de invrijheidstelling zonder voorwaarden (24%) en de vrijheid onder voorwaarden (17%). Hetzelfde kan opgemerkt worden voor de verdachten die meerdere misdrijven hebben gepleegd: voorlopige hechtenis 71%, vrijheid onder voorwaarden 50% en de invrijheidstelling zonder voorwaarden 42%.

Wat betreft de aard van de gepleegde misdrijven overweegt de categorie enkel drugsmisdrijven met 83% bij de vrijheid onder voorwaarden, tegenover de voorlopige hechtenis 66% en de invrijheidstelling zonder voorwaarden met 61%. De drugsmisdrijven van

verkoop, invoer/uitvoer van drugs komen voornamelijk voor bij de voorlopige hechtenis, bij de vrijheid onder voorwaarden valt het gebruik in groep van drugs op, bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden is eerder het bezit van drugs aangeduid. De verzwarende omstandigheid van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging bij drugfeiten komt grotendeels voor bij de voorlopige hechtenis, de drugfeiten gepleegd ten overstaan van een minderjarige dan weer bij de vrijheid onder voorwaarden. De andere misdrijven die meestal voorkomen al of niet gerelateerd met een drugsmisdrijf zijn bij de voorlopige hechtenis diefstal met geweld en bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden diefstal met braak, bij de vrijheid onder voorwaarden komen slechts weinig andere misdrijven voor.

Een beeld is nu verkregen van wie de populatie is, het moet toelaten om een inzicht te verkrijgen in de procedures. Allereerst wordt de voorlopige hechtenis onder de loep genomen, waarna de vrijheid onder voorwaarden en tenslotte de invrijheidstelling zonder voorwaarden aan bod komen.

3. VOORLOPIGE HECHTENIS

Nagegaan wordt welke variabelen van de populatiekenmerken de beslissing omtrent een voorlopige hechtenis beïnvloeden, zowel op het niveau van de procureur des Konings als van de onderzoeksrechter (initieel zijn 56 aanhoudingsbevelen afgeleverd door de onderzoeksrechter, 101 werden er gevorderd door de procureur des Konings). Daarna komt de formele motivering van de beslissing tot voorlopige hechtenis aan bod, namelijk welke redenen worden aangehaald om het noodzakelijk karakter aan te tonen van de vrijheidsberoving. Tenslotte wordt de duur van de voorlopige hechtenis bekeken.

3.1. *Beslissing*

De beslissing van de onderzoeksrechter om iemand van zijn vrijheid te beroven wordt voorafgegaan door een selectie van het openbaar ministerie, slechts bepaalde zaken worden door het parket doorgestuurd naar de onderzoeksrechter. Dus enkel wanneer de procureur des Konings een gerechtelijk onderzoek vordert, moet de onderzoeksrechter een beslissing nemen omtrent het al of niet onder aanhoudingsmandaat plaatsen van een persoon. Een beslissing die sterk gestuurd wordt door het feit dat de vordering tot gerechtelijk onderzoek van de procureur des Konings in de meeste gevallen een vordering inhoudt van voorlopige hechtenis (zie tabel 2).

Zodoende als de vraag gesteld wordt welke variabelen (het betreft de populatiekenmerken) van belang zijn bij het opleggen van een voorlopige hechtenis, eerst gekeken moet worden naar de beslissing van de procureur des Konings.

3.1.1. *Procureur des Konings*

Om aan te duiden welke populatiekenmerken het best de beslissing van de procureur des Konings voorspellen zijn statistische analyses uitgevoerd, namelijk de discriminant analyse en de logistieke regressie analyse.²⁰ Deze analyses zijn voorspellende modellen, waarbij de beslissing van de procureur des Konings de afhankelijke variabele is (de zogenaamde groepeervariabele bij de discriminant analyse) en de populatiekenmerken de onafhankelijke variabelen zijn. Bij een discriminant analyse kan de afhankelijke variabele meer dan twee categorieën omvatten, terwijl bij de logistieke regressie analyse de afhankelijke variabele slechts twee categorieën kan omvatten (het is een dummy variabele). Vandaar dat eerst een discriminant analyse is uitgevoerd, met het voordeel van een zicht te krijgen op de drie mogelijke procedures (dagvaarding, oproeping bij proces-verbaal en gerechtelijk onderzoek) en zo een globaal beeld te krijgen. Aansluitend is dan een logistieke regressie analyse uitgevoerd omdat deze procedure het voordeel biedt dat de variabelen elkaar niet meer beïnvloeden (wat wel het geval is bij de discriminant analyse), met dan wel een reductie tot slechts twee mogelijke procedures (procureur des Konings vordert al of niet een gerechtelijk onderzoek).

²⁰ De tijdens het dossieronderzoek geregistreerde populatiekenmerken betreffen deze zoals hiervoor uiteengezet bij profiel van de populatie, een hercategorisering van de variabelen bleek soms wel noodzakelijk.

De analyses worden in eerste instantie toegepast op de volledige populatie (176 verdachten) waar alle misdrijven (namelijk enkel drugsmisdrijven, gerelateerde drugsmisdrijven en geen drugsmisdrijven) vertegenwoordigd zijn. Vervolgens worden de verdachten die enkel drugsmisdrijven hebben gepleegd uit de steekproef gelicht (110), het laat toe om de analyses op een meer homogene groep toe te passen.

a) Alle misdrijven

Een discriminant analyse geeft de variabelen aan die het best discrimineren tussen de procedures, namelijk het best voorspellen of iemand door de procureur de Konings een dagvaarding, een oproeping bij proces-verbaal, of een gerechtelijk onderzoek krijgt opgelegd. De analyse duidt vier variabelen aan (tabel 31): het aantal drugsmisdrijven (alle mogelijke drugsmisdrijven zijn hieronder begrepen), het aantal geweldmisdrijven (bijvoorbeeld slagen en verwondingen), de aanwezigheid van verkoop van drugs en van het gebruik in groep van drugs. Het zijn allemaal kenmerken m.b.t. het door de verdachte gepleegde misdrijf. Deze vier variabelen voorspellen in gemiddeld 70% van de gevallen correct welke afhandeling door de procureur des Konings aan een dossier wordt gegeven. Eigenlijk wordt vooral de vordering van gerechtelijk onderzoek correct voorspeld, namelijk in 89% van de gevallen. De dagvaarding wordt correct voorspeld in 44% van de gevallen en de oproeping bij proces-verbaal in 31% van de gevallen.

De variabelen onderscheiden bij functie 1 (canonieke correlatie 0,49; de drie procedures leveren twee functies op) enerzijds de dagvaarding (coëfficiënt 0,69) en de oproeping bij proces-verbaal (0,72), en anderzijds de vordering van gerechtelijk onderzoek (-0,45). Het aantal (of veelheid aan) drugsmisdrijven door de verdachte gepleegd (-0,88) hangt sterk samen met de vordering van gerechtelijk onderzoek (-0,45). Het gebruik in groep van drugs (1,38) is daarentegen van invloed op de dagvaarding (0,69) en de oproeping bij proces-verbaal (0,72). De invloed van het aantal geweldmisdrijven en de verkoop van drugs is verwaarloosbaar voor de onderverdeling in procedures. Met functie 2 (canonieke correlatie 0,31; is een alternatieve classificatie van de procedures met een lagere voorspellende waarde) voorspellen de variabelen of de verdachte een dagvaarding of een oproeping bij proces-verbaal krijgt opgelegd. Dit wordt niet verder bekeken omdat voor deze uiteenzetting voornamelijk het onderscheid van functie 1 tussen gerechtelijk onderzoek en dagvaarding/oproeping bij proces-verbaal van belang is.

Tabel 31: Voorlopige hechtenis: Beslissing procureur des Konings: Alle misdrijven: Discriminant analyse

Variabele	Coëfficiënt	Groep	Coëfficiënt
functie 1			
aantal drugsmisdrijven	-0,87520	dagvaarding	0,68618
aantal geweldmisdrijven	0,07155	oproeping bij proces-verbaal	0,71588
verkoop van drugs	0,24804	gerechtelijk onderzoek	-0,44971
gebruik in groep van drugs	1,38137		
functie 2			
aantal drugsmisdrijven	-0,79076	dagvaarding	-0,40330
aantal geweldmisdrijven	0,82849	oproeping bij proces-verbaal	0,64999
verkoop van drugs	0,84997	gerechtelijk onderzoek	0,00413
gebruik in groep van drugs	0,25777		

Correcte voorspelling: 69,32%

De bevindingen van functie 1 van de discriminant analyse stemmen overeen met deze van de logistieke regressie analyse die voorspelt of de procureur des Konings al of niet een gerechtelijk onderzoek vordert (correcte voorspelling in 74% van de gevallen). De variabelen die de beslissing beïnvloeden (tabel 32) zijn zoals bij de discriminant analyse het aantal drugs misdrijven en het gebruik in groep, de logistieke regressie analyse wijst evenwel nog op het belang van een derde variabele namelijk de verzwarende omstandigheid van deelneming aan de activiteiten van een vereniging bij drugs misdrijven. Het gebruik in groep van drugs heeft het grootste effect op de beslissing van de procureur des Konings, indien er sprake is van gebruik in groep neemt de kans ($B=-3,36$) af op het vorderen van een gerechtelijk onderzoek door het openbaar ministerie. De kans neemt toe indien de verzwarende omstandigheid bij drugs misdrijven aanwezig is van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging (1,59). Tenslotte neemt de kans in mindere mate toe indien het aantal drugs misdrijven verhoogt (0,72).

Tabel 32: Voorlopige hechtenis: Beslissing procureur des Konings: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
aantal drugs misdrijven	0,7235	0,0188
gebruik in groep van drugs	-3,3577	0,0000
deelneming aan vereniging	1,5912	0,0273

Correcte voorspelling: 74,43%

b) Enkel drugs misdrijven

Wordt de steekproef gereduceerd tot de verdachten met enkel drugs misdrijven (110 gevallen) worden vijf variabelen weerhouden door de discriminant analyse (tabel 33). In 77% van de gevallen voorspellen deze correct de afhandelingswijze van de procureur des Konings, waarbij vooral het gerechtelijk onderzoek correct voorspeld wordt (88%), gevolgd door de dagvaarding (60%) en de oproeping bij proces-verbaal (50%).

De aangeduide variabelen differentiëren bij functie 1 van de discriminant analyse (canonieke correlatie 0,60) tussen de dagvaarding (-1,12) en de vordering van gerechtelijk onderzoek (0,53). Het bezit van drugs (0,54) en de verzwarende omstandigheid van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging (0,43) hangen sterk samen met de vordering van gerechtelijk onderzoek (0,53). De enige variabele die nog een rol speelt is het gebruik in groep van drugs (-0,84) die een invloed uitoefent op de dagvaarding (-1,12). In het geval van de tweede functie (canonieke correlatie 0,46) wordt zoals bij alle misdrijven voorspeld of een dagvaarding of een oproeping bij proces-verbaal volgt, maar dit onderscheid is niet relevant voor deze uiteenzetting.

Tabel 33: Voorlopige hechtenis: Beslissing procureur des Konings: Enkel drugs misdrijven: Discriminant analyse

Variabele	Coëfficiënt	Groep	Coëfficiënt
functie 1			
geslacht (man)	-0,00181	dagvaarding	-1,12499
bezit/gebruik van drugs	0,53697	oproeping bij proces-verbaal	-0,58306
verkoop van drugs	0,20390	gerechtelijk onderzoek	0,53353
gebruik in groep van drugs	-0,84410		
deelneming aan vereniging	0,42616		
drugfeiten t.o.v. minderjarige	-0,01856		

functie 2

geslacht (man)	0,58244	dagvaarding	-0,32390
bezit/gebruik van drugs	0,28396	oproeping bij proces-verbaal	1,80416
verkoop van drugs	0,61946	gerechtelijk onderzoek	-0,06550
gebruik in groep van drugs	-0,10924		
deelneming aan vereniging	-0,34023		
drugfeiten t.o.v. minderjarige	0,62953		

Correcte voorspelling: 77,27%

De logistieke regressie analyse toegepast enkel op de drugsmisdrijven (tabel 34, met een correcte voorspelling in 82% van de gevallen) bevestigt het voorgaande alleen is het bezit van drugs niet langer terug te vinden. De kans (-2,64) dat de procureur des Konings een gerechtelijk onderzoek vordert neemt af indien het gebruik in groep van drugs (-2,64) aanwezig is, en bijna in even grote mate neemt de kans (2,27) op dergelijke vordering toe indien een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging kan vastgesteld worden.

Tabel 34: Voorlopige hechtenis: Beslissing procureur des Konings: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
gebruik in groep van drugs	-2,6448	0,0000
deelneming aan vereniging	2,2746	0,0082

Correcte voorspelling: 81,82%

c) Bespreking

Op basis van deze analyses kan geconcludeerd worden dat, rekening houdend met de gegevens die terug te vinden zijn in het dossier, de beslissing van de procureur des Konings om een gerechtelijk onderzoek te vorderen (wat bijna steeds een vordering is tot het afleveren van een aanhoudingsbevel) louter beïnvloed wordt door misdrijfkenmerken. Toch verklaren de variabelen van het dossieronderzoek niet volledig de beslissing van de procureur des Konings, immers de voorspellende waarde van de modellen schommelt tussen 69% à 82%. Andere elementen spelen nog een rol bij deze beslissing, maar niettemin hebben de misdrijfkenmerken een grote invloed. De misdrijfkenmerken die een rol spelen zijn het gebruik in groep van drugs en een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging bij drugsmisdrijven, ongeacht of de analyses uitgevoerd worden op alle misdrijven of enkel op de drugsmisdrijven. In het geval van alle misdrijven wordt het aantal drugsmisdrijven nog aangeduid. Het betreft allemaal kenmerken inzake drugsmisdrijven, de grote invloed is niet onlogisch gezien de steekproef bestaat uit veroordeelden voor drugsmisdrijven en enkel de drugsmisdrijven 63% uitmaken van de steekproef, toch leek de invloed van de andere misdrijven ook te verwachten met 24% gerelateerde drugsmisdrijven en 13% geen drugsmisdrijven.

Wanneer de verdachte drugs in groep heeft gebruikt zal de procureur des Konings minder geneigd zijn om een gerechtelijk onderzoek te vorderen. Om dit te begrijpen wordt het gebruik in groep bekeken in relatie tot de andere drugsmisdrijven. Eerst moet evenwel opgemerkt worden dat wanneer de verdachte vervolgd wordt voor meerdere drugsmisdrijven het bezit van drugs bijna steeds (behalve in twee gevallen) is vermeld. Het gebruik in groep (38 gevallen) is steeds gecombineerd met het bezit van drugs. In 24 gevallen is het gebruik in groep enkel gecombineerd met het bezit van drugs, in 14 gevallen is aan deze combinatie nog

een derde drugsmisdrijf toegevoegd (verkoop: 5 - het gebruik gemakkelijker maken: 4 - in/uitvoer: 3 - andere: 2). Op de 38 gevallen van gebruik in groep zijn 30 gevallen dus eerder als "lichtere" drugsmisdrijven te beschouwen (gebruik in groep gecombineerd met bezit, en met bezit en gebruik gemakkelijker maken/andere), wat het negatieve effect van gebruik in groep op het vorderen van een gerechtelijk onderzoek kan verklaren.

Is de verzwarende omstandigheid van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging aanwezig vordert de procureur des Konings vaker een gerechtelijk onderzoek. Ook hier is het relevant om naar de relatie met de drugsmisdrijven te kijken, namelijk met welke drugsmisdrijven is deze verzwarende omstandigheid gerelateerd. Van de 28 gevallen van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging is in 9 gevallen het drugsmisdrijf enkel bezit van drugs en 1 geval betreft het bezit in combinatie met het gebruik in groep en het vergemakkelijken van het gebruik. De grote meerderheid van de gevallen van een daad van deelneming (18 gevallen, 64%) komt echter voornamelijk voor bij de drugsmisdrijven verkoop en in/uitvoer van drugs (al of niet in combinatie met bezit of met andere drugsmisdrijven). Dus als er sprake is van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging gaat het eigenlijk over de "zwaardere" drugsmisdrijven wat de vordering van gerechtelijk onderzoek van de procureur des Konings kan verklaren.

Tenslotte vordert de procureur des Konings vaker een gerechtelijk onderzoek als het aantal drugsmisdrijven toeneemt. Het belichten van de relatie tussen de verschillende drugsmisdrijven creëert opnieuw duidelijkheid. De andere drugsmisdrijven komen meestal voor in aanwezigheid van het drugsmisdrijf bezit, wat al of niet gecombineerd kan zijn met het gebruik in groep. Zodoende als het aantal drugsmisdrijven toeneemt, komen de "zwaardere" drugsmisdrijven aan bod en wordt het vorderen van een gerechtelijk onderzoek plausibeler.

3.1.2. Onderzoeksrechter

Nu de variabelen gekend zijn die de beslissing van de procureur des Konings beïnvloeden tot vordering van een gerechtelijk onderzoek (meestal vordering van een voorlopige hechtenis), kan nagegaan worden welke variabelen van invloed zijn op de beslissing van de onderzoeksrechter omtrent het afleveren van een aanhoudingsbevel.

a) Alle misdrijven

De analyses (discriminant en logistieke regressie) zijn uitgevoerd op de gevallen waar de procureur des Konings een gerechtelijk onderzoek vorderde (107). De discriminant analyse voorspelt of de onderzoeksrechter een voorlopige hechtenis, een vrijheid onder voorwaarden of een invrijheidstelling zonder voorwaarden oplegt. De variabelen die door de discriminant analyse weerhouden worden voorspellen in 73% van de gevallen correct de beslissing van de onderzoeksrechter. Het best wordt de invrijheidstelling zonder voorwaarden (94%) en de voorlopige hechtenis (77%) voorspeld, de vrijheid onder voorwaarden (22%) blijkt echter moeilijk te discrimineren.

Bij functie 1 (canonieke correlatie 0,70) onderscheiden de variabelen duidelijk tussen de voorlopige hechtenis en de invrijheidstelling zonder voorwaarden, de vrijheid onder voorwaarden kan niet zo goed gesitueerd worden. Drie variabelen hangen nauw samen met de

voorlopige hechtenis (0,86): het aantal diefstallen met geweld (0,78), de daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging bij drugsmisdrijven (0,77) en de verkoop van drugs (0,74). Terwijl het aantal zeden/verkeers/andere misdrijven, waarbij de verkeersmisdrijven en de andere misdrijven (bijvoorbeeld vernielingen) overwegen, (-0,62) eerder verbonden is met de invrijheidstelling zonder voorwaarden (-1,30). Functie 2 (canonieke correlatie 0,35) maakt vervolgens een onderscheid tussen de vrijheid onder voorwaarden en de invrijheidstelling zonder voorwaarden, hier wordt echter niet verder op ingegaan.

Tabel 35: Voorlopige hechtenis: Beslissing onderzoeksrechter: Alle misdrijven: Discriminant analyse

Variabele	Coëfficiënt	Groep	Coëfficiënt
functie 1			
nationaliteit (vreemdeling)	0,53322	voorlopige hechtenis	0,85739
aantal diefstallen met geweld	0,77812	vrijheid onder voorwaarden	-0,28921
aantal zeden/verkeers/andere misdrijven	-0,61579	invrijheidstelling zonder voorwaarden	-1,29722
verkoop van drugs	0,73885		
gebruik in groep van drugs	0,16926		
deelneming aan vereniging	0,77008		
functie 2			
nationaliteit (vreemdeling)	0,12879	voorlopige hechtenis	-0,12219
aantal diefstallen met geweld	-0,03679	vrijheid onder voorwaarden	0,81254
aantal zeden/verkeers/andere misdrijven	-0,29287	invrijheidstelling zonder voorwaarden	-0,23586
verkoop van drugs	0,41416		
gebruik in groep van drugs	0,84943		
deelneming aan vereniging	-0,51438		

Correcte voorspelling: 72,90%

De logistieke regressie analyse (met een betrouwbare voorspelling in 76% van de gevallen) wijst nog op een aantal andere variabelen die bepalen of de onderzoeksrechter een aanhoudingsmandaat aflevert. De variabelen die het meest de kans verhogen op een voorlopige hechtenis zijn wel dezelfde als bij de discriminant analyse: het aantal diefstallen met geweld ($B = 7,03$), de daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging bij drugsmisdrijven (5,51) en de verkoop van drugs (4,87). Daarnaast neemt in mindere mate de kans op een voorlopige hechtenis (3,68) toe als er een toename is aan andere vermogensdelicten (bijvoorbeeld heling of oplichting). Vervolgens vermindert de kans op een voorlopige hechtenis in de aanwezigheid van de variabelen XTC ($B = -2,35$) en aantal diefstallen met braak (-2,07). De beslissing van de onderzoeksrechter wordt bijgevolg bepaald door misdrijfkenmerken, toch speelt ook nog een daderkenmerk een rol (weliswaar pas op de laatste plaats). Namelijk de afwezigheid van een vaste verblijfplaats in België doet de kans op een voorlopige hechtenis (1,98) stijgen.

Tabel 36: Voorlopige hechtenis: Beslissing onderzoeksrechter: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
geen vaste verblijfplaats	1,9750	0,0275
aantal diefstallen met braak	-2,0653	0,0227
aantal diefstallen met geweld	7,0347	0,0001
aantal andere vermogensdelicten	3,6758	0,0072
verkoop van drugs	4,8705	0,0001
deelneming aan vereniging	5,5151	0,0000
XTC	-2,3524	0,0197

Correcte voorspelling: 86,92%

b) Enkel drugsmisdrijven

Wanneer de analyses beperkt worden tot de verdachten die enkel drugsmisdrijven hebben gepleegd wordt de steekproef gereduceerd tot 72 gevallen, met als gevolg dat de analyses moeilijker significante variabelen kunnen weerhouden.

In het geval van de discriminant analyse voorspellen de variabelen in 76% van de gevallen correct de beslissing van de onderzoeksrechter. Opnieuw wordt de invrijheidstelling zonder voorwaarden (95%) en de voorlopige hechtenis (84%) het best voorspeld, de vrijheid onder voorwaarden (33%) blijft echter moeilijk te voorspellen.

De variabelen differentiëren bij functie 1 (canonieke correlatie 0,76) tussen de voorlopige hechtenis en de invrijheidstelling zonder voorwaarden. De daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging (1,11) en de verkoop van drugs (1,03) zijn beduidend gerelateerd aan de voorlopige hechtenis (1,08). De invrijheidstelling zonder voorwaarden (-1,40) is op mindere wijze beïnvloed door de variabele XTC (-0,63). Het onderscheid tussen de vrijheid onder voorwaarden en de invrijheidstelling zonder voorwaarden van functie 2 (canonieke correlatie 0,21) wordt niet verder behandeld.

Tabel 37: Voorlopige hechtenis: Beslissing onderzoeksrechter: Enkel drugsmisdrijven: Discriminant analyse

Variabele	Coëfficiënt	Groep	Coëfficiënt
functie 1			
verkoop van drugs	1,03128	voorlopige hechtenis	1,08257
deelneming aan vereniging	1,10582	vrijheid onder voorwaarden	-0,80311
XTC	-0,63222	invrijheidstelling zonder voorwaarden	-1,40042
functie 2			
verkoop van drugs	0,54691	voorlopige hechtenis	-0,03675
deelneming aan vereniging	-0,49658	vrijheid onder voorwaarden	0,37680
XTC	0,46043	invrijheidstelling zonder voorwaarden	-0,21462

Correcte voorspelling: 76,39%

Dezelfde variabelen met een gelijkaardige invloed zijn terug te vinden bij de logistieke regressie analyse (correcte voorspelling in 90% van de gevallen). De kans op een voorlopige hechtenis enkel voor drugsmisdrijven wordt in dalende volgorde positief beïnvloedt door een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging ($B=7,60$) en de verkoop van drugs (6,19), en negatief door de aanwezigheid van XTC (-3,09).

Tabel 38: Voorlopige hechtenis: Beslissing onderzoeksrechter: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
verkoop van drugs	6,1924	0,0002
deelneming aan vereniging	7,5950	0,0000
XTC	-3,0918	0,0114

Correcte voorspelling: 90,28%

c) Bespreking

Ongeacht of de analyses toegepast worden op de volledige populatie met alle misdrijven of een beperking doorgevoerd wordt tot de verdachten die enkel drugsmisdrijven hebben

gepleegd zijn het de misdrijvenmerken die determineren of de onderzoeksrechter een aanhoudingsmandaat aflevert (naast de niet verklaarde elementen, voorspellende waarde van de modellen schommelt tussen 73% à 90%). Het daderkenmerk van geen vaste verblijfplaats wordt bij alle misdrijven wel weerhouden maar is van ondergeschikt belang in vergelijking met de misdrijvenmerken. Welke misdrijvenmerken zijn nu doorslaggevend opdat een verdachte, die de procureur des Konings voor de onderzoeksrechter brengt, een voorlopige hechtenis krijgt opgelegd. Bij de beslissing van de procureur des Konings zijn de kenmerken inzake drugs misdrijven doorslaggevend. Deze kenmerken komen ook sterk naar voor bij de beslissing van de onderzoeksrechter. Hoewel in dit geval als alle misdrijven bekeken worden ook de andere misdrijven duidelijk een rol spelen. De grootste invloed gaat zelfs uit van een ander misdrijf, namelijk de diefstal met geweld.

In het geval van de categorie geen drugs misdrijven betreft de beslissing van de onderzoeksrechter bijgevolg een inschatting van de andere misdrijven. Dit geldt ook voor de gerelateerde misdrijven, immers bij de gerelateerde misdrijven is het drugs misdrijf bij de voorlopige hechtenis steeds het bezit van drugs (ongeacht het andere misdrijf), zodat het drugs misdrijf niet determinerend kan zijn voor de vrijheidsbeneming maar wel degelijk de andere misdrijven een doorslaggevend element zijn inzake de voorlopige hechtenis. Zo legt de onderzoeksrechter vaker een voorlopige hechtenis op indien een diefstal met geweld aanwezig is. Ook indien andere vermogensdelicten (bijvoorbeeld heling of oplichting) aanwezig zijn wordt de aflevering van een aanhoudingsbevel plausibeler. Bij diefstal met braak wordt de vrijheidsberoving daarentegen minder waarschijnlijk.

Wat betreft de categorie enkel drugs misdrijven zijn de verzwarende omstandigheid van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging en de verkoop van drugs factoren die de onderzoeksrechter eerder tot een vrijheidsberoving doen besluiten. Nu vordert de procureur des Konings vaker een gerechtelijk onderzoek (met een verzoek tot voorlopige hechtenis) wanneer een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging aanwezig is en het aantal drugs misdrijven toeneemt, dit betreffen immers de "zwaardere" drugs misdrijven. Bij de beslissing van de onderzoeksrechter wordt een "zwaarder" drugs misdrijf aangeduid, namelijk de verkoop van drugs. De aanwezigheid van XTC maakt daarentegen dat de onderzoeksrechter veeleer de verdachte in vrijheid laat.

3.2. Motivering

Nu de objectieve redenen gekend zijn die aanleiding geven tot een vrijheidsberoving worden de subjectieve redenen achter deze beslissing weergegeven, namelijk hoe motiveert de onderzoeksrechter het aanhoudingsbevel. Tevens wordt de handhaving van het aanhoudingsbevel door de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling bekeken.

3.2.1. Onderzoeksrechter

Wettelijk gezien kan de onderzoeksrechter slechts een bevel tot aanhouding verlenen in geval van volstreekte noodzakelijkheid voor de openbare veiligheid en indien het feit voor de verdachte een correctionele hoofdgevangenisstraf van een jaar of een zwaardere straf tot gevolg kan hebben. Bovendien als het maximum van de van toepassing zijnde straf 15 jaar

dwangarbeid niet te boven gaat, mag het bevel slechts worden verleend als een gevaar van herhaling, of van vlucht bestaat, of het belang van het onderzoek in het gedrang zou komen. De wet bepaalt eveneens dat de onderzoeksrechter in het aanhoudingsbevel de feitelijke omstandigheden van de zaak en die welke eigen zijn aan de persoonlijkheid van de verdachte dient op te nemen.

De onderzoeksrechter hanteert ongeveer 5 motieven per verdachte (het betreft de 56 verdachten die door de onderzoeksrechter initieel in voorlopige hechtenis zijn geplaatst, tijdens het dossieronderzoek is enkel de motivering van deze voorlopige hechtenissen opgetekend).

De voornaamste motieven zijn (tabel 39) de ernst van de feiten (maakt 88% uit van het totaal aantal motieven), het herhalingsgevaar (86%), het feit dat de verdachte een druggebruiker is (43%), de verdachte een gevaar betekent voor de openbare veiligheid en de openbare gezondheid (40%), de verdachte geen werk en geen inkomsten heeft of leeft van een sociale uitkering (32%), en het belang van het onderzoek (29%). De motieven van druggebruiker te zijn en geen inkomen of sociale uitkering te hebben kunnen gezien worden als factoren die het herhalingsgevaar in de hand werken.

Tabel 39: Voorlopige hechtenis: Motivering: Onderzoeksrechter

Motief	N	%
vluchtgevaar	13	23,4
herhalingsgevaar	48	86,4
belang van het onderzoek	16	28,8
ernst van de feiten	49	88,2
gerechtelijk verleden van de verdachte	12	21,6
geen vaste verblijfplaats	11	19,8
geen werk, geen inkomsten, sociale uitkering	18	32,4
ontkenning, ongeloofwaardige/tegenstrijdige verklaringen	7	12,6
zwaar verdacht van de feiten	12	21,6
gevaar openbare veiligheid	23	41,4
gevaar openbare gezondheid	22	39,6
afwezigheid van verbetering, geen reïntegratie mogelijk	5	9,0
druggebruiker	24	43,2
gevaarlijke geestgesteldheid	13	23,4
andere	1	1,8
Totaal aantal motieven	274	
Totaal aantal verdachten	56	100,0

3.2.2. Raadkamer en kamer van inbeschuldigingstelling

De raadkamer heeft bij 53 van de 56 verdachten die door de onderzoeksrechter onder aanhoudingsmandaat zijn geplaatst het aanhoudingsbevel bevestigd (dit is de eerste handhaving binnen de eerste vijf dagen). Nadien komt de raadkamer maandelijks tussen, het maximum aantal tussenkomsten van de raadkamer bedraagt zes.

Tegen de beslissing van de raadkamer kan hoger beroep ingesteld worden bij de kamer van inbeschuldigingstelling. Door de verdachten is bij een handhaving van de voorlopige hechtenis door de raadkamer 23 maal hoger beroep ingesteld bij de kamer van inbeschuldigingstelling. Slechts in 5 gevallen leverde het hoger beroep bij de kamer van inbeschuldigingstelling een opheffing op van het aanhoudingsbevel.

Tabel 40: Voorlopige hechtenis: Handhaving door raadkamer en hoger beroep bij kamer van inbeschuldigingstelling

Aantal	Handhaving door raadkamer		Hoger beroep bij kamer van inbeschuldigingstelling	
	N	%	N	%
geen	3	5,4	35	66,0
één	16	28,6	14	26,4
twee	22	39,3	3	5,7
drie	8	14,3	1	1,9
vier	4	7,1		
vijf	2	3,6		
zes	1	1,8		
Totaal	56	100,0	53	100,0

Hoe zit het nu met de motiveringen van deze beslissingen. In het geval van de raadkamer kan niet gesproken worden van een eigenlijke motivering, enkel een stijlformule²¹ wordt opgenomen maar een motivering toegespitst op de persoon van de verdachte en de door hem gepleegde feiten ontbreekt.

Bij de kamer van inbeschuldigingstelling is er wel een motivering terug te vinden (bij meerdere tussenkomsten van de kamer van inbeschuldigingstelling is tijdens het dossieronderzoek enkel de eerste motivering geregistreerd, de volgende motiveringen komen hier toch sterk mee overeen). Per hoger beroep (15 hogere beroepen zijn er in tabel 41 opgenomen) hanteert de kamer van inbeschuldigingstelling ongeveer 4 motieven. In vergelijking met de motivering van de onderzoeksrechter zijn minder verschillende motieven terug te vinden, vaak wordt ook verwezen naar vorige beslissingen van de onderzoeksrechter of van de raadkamer (motieven vermeld in aanhoudingsbevel blijven onverkort gelden 87%, ernstige aanwijzingen van schuld blijven bestaan 7%). De meest aangehaalde eigen motieven zijn het herhalingsgevaar (94%), het gevaar voor de openbare veiligheid (74%), het belang van het onderzoek (67%) en het vluchtgevaar (60%).

Tabel 41: Voorlopige hechtenis: Motivering: Kamer van inbeschuldigingstelling

Motief	N	%
vluchtgevaar	9	60,3
herhalingsgevaar	14	93,8
belang van het onderzoek	10	67,0
ernst van de feiten	1	6,7
gerechtelijk verleden van de verdachte	1	6,7
gevaar openbare veiligheid	11	73,7
gevaar openbare gezondheid	1	6,7
motieven vermeld in het aanhoudingsbevel blijven onverkort gelden	13	87,1
ernstige aanwijzingen van schuld blijven bestaan	1	6,7
de vrijheid onder voorwaarden geen waarborg kan bieden	3	20,1
Totaal aantal motieven	64	
Totaal aantal verdachten	15	100,0

3.2.3. Bespreking

De onderzoeksrechter motiveert het meest de beslissing van voorlopige hechtenis in vergelijking met de andere instanties die tussenkomen bij de voorlopige hechtenis. Maar op

²¹ "Overwegende dat de ernstige aanwijzingen van schuld en de volstreekte noodzakelijkheid voor de openbare veiligheid, vermeld in het bevel tot aanhouding (bij de eerste handhaving) of in een beschikking van de raadkamer (bij een latere handhaving) de handhaving van de voorlopige hechtenis vereisen."

zich beschouwd blijft de motivering van de onderzoeksrechter eerder summier waarbij dan nog vaak gestandaardiseerde bewoordingen gebruikt worden.

Deze subjectieve motivering kan vervolgens bekeken worden in relatie tot de objectieve elementen die de analyses naar voor brengen. De analyses inzake de beslissing van de onderzoeksrechter wijzen op het belang van de misdrijfkenmerken. Bij de motivering van deze beslissing door de onderzoeksrechter vertaalt dit zich in het motief van de ernst van de feiten, wat het voornaamste motief is. Toch hanteert de onderzoeksrechter daarnaast ook veel motieven die kenmerken zijn betreffende de persoon van de dader (bijvoorbeeld vluchtgevaar, herhalingsgevaar, geen inkomsten, druggebruiker). Het lijkt erop dat deze daderkenmerken de beslissing die vooral gestuurd is door de misdrijfkenmerken moeten rechtvaardigen, anders zouden deze daderkenmerken toch ook in de analyses naar voor zijn gekomen.

3.3. Duur

Wanneer de verdachte in voorlopige hechtenis wordt geplaatst stelt zich nog de vraag hoelang deze vrijheidsberoving duurt en welke elementen van invloed zijn op de duur van de voorlopige hechtenis. Waarbij aansluitend wordt bekeken of de voorlopige hechtenis tijdens de procedure is opgeheven; door welke instantie, op welk ogenblik en welke procedure erop volgt.

3.3.1. Termijn

Om de steekproef te bepalen is vertrokken van de vonnissen van de maand mei en november van 1996 wat betekent dat de datum van aflevering van de aanhoudingsbevelen sterk uiteenlopend kan zijn, dit zou uitspraken omtrent de duur van de voorlopige hechtenis in de weg kunnen staan. Bij het weergeven van het jaartal van aflevering van het aanhoudingsbevel (tabel 42) is een onderscheid gemaakt tussen de initiële voorlopige hechtenissen (de voorlopige hechtenis is de eerste beslissing in het dossier, 56 gevallen) en alle voorlopige hechtenissen (de later in de procedure opgelegde voorlopige hechtenissen, bijvoorbeeld na een dagvaarding of een vrijheid onder voorwaarden) zijn toegevoegd aan de initiële voorlopige hechtenissen, 76 gevallen). Blijkt dat de meerderheid van de aanhoudingsbevelen dateren van 1995 en 1996, slechts 13% (alle voorlopige hechtenissen) à 16% (initiële voorlopige hechtenissen) dateert van voor 1995.

Tabel 42: Voorlopige hechtenis: Duur: Jaartal aflevering aanhoudingsbevel

Jaartal	Initiële voorlopige hechtenissen		Alle voorlopige hechtenissen	
	N	%	N	%
1992	3	5,4	3	3,9
1993	1	1,8	2	2,6
1994	5	8,9	5	6,6
1995	21	37,5	22	28,9
1996	26	46,4	44	57,9
Totaal	56	100,0	76	100,0

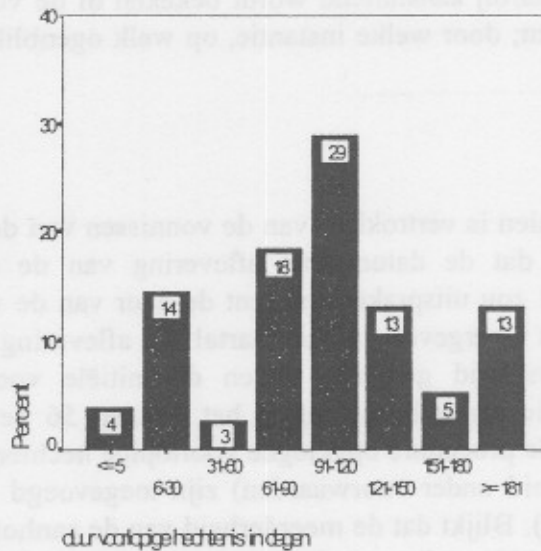
De gemiddelde duur dat een persoon zich in voorlopige hechtenis bevindt bedraagt 92 dagen wanneer het aanhoudingsbevel verleend is in het begin van de procedure (27% in de categorie

91-120 dagen), en 109 dagen als het aanhoudingsbevel in het begin van de procedure en/of op een latere datum is afgeleverd (29% in de categorie 91-120 dagen).

Tabel 43: Voorlopige hechtenis: Duur: Aantal dagen

Aantal dagen	Initiële voorlopige hechtenissen		Alle voorlopige hechtenissen	
	N	%	N	%
<= 5	4	7,1	3	3,9
6-30	14	25,0	11	14,5
31-60	2	3,6	2	2,6
61-90	10	17,9	14	18,4
91-120	15	26,8	22	28,9
121-150	3	5,4	10	13,2
151-180	3	5,4	4	5,3
181-484	5	8,9	10	13,2
Totaal	56	100,0	76	100,0
Gemiddelde duur	92,4 dagen		108,5 dagen	

Rekening houdend met de andere categorieën (tabel 43) zitten de meeste verdachten dus meer dan drie maanden in voorlopige hechtenis, namelijk 47% van de 56 verdachten die initieel in voorlopige hechtenis worden geplaatst en 61% van het totale aantal van 76 voorlopig gehechten (figuur 2).

Figuur 2: Voorlopige hechtenis: Duur: Aantal dagen (alle voorlopige hechtenissen)

Vervolgens wordt in tabel 44 het aantal dagen voorlopige hechtenis bekeken t.o.v. het jaartal waarin het aanhoudingsbevel afgeleverd is. Wordt de vaststelling dat de meeste verdachten meer dan drie maanden in voorlopige hechtenis zitten getoetst aan het jaartal, dan is dit in 1995 het geval voor 50% van alle verdachten die onder aanhoudingsmandaat zijn geplaatst en in 1996 geldt dit zelfs voor 73% van de verdachten.

Tabel 44: Voorlopige hechtenis: Duur: Aantal dagen t.o.v. jaartal aflevering aanhoudingsbevel (alle voorlopige hechtenissen)

			jaartal aflevering aanhoudingsbevel					
			1992	1993	1994	1995	1996	Totaal
duur voorlopige hechtenis in dagen	<= 5	N			2	1		3
		%			40,0%	4,5%		3,9%
	6-30	N		2	1	8		11
		%		100,0%	20,0%	36,4%		14,5%
	31-60	N			1		1	2
		%			20,0%		2,3%	2,6%
	61-90	N			1	2	11	14
		%			20,0%	9,1%	25,0%	18,4%
	91-120	N	2			1	19	22
		%	66,7%			4,5%	43,2%	28,9%
	121-150	N	1			2	7	10
		%	33,3%			9,1%	15,9%	13,2%
	151-180	N				1	3	4
		%				4,5%	6,8%	5,3%
	>= 181	N				7	3	10
		%				31,8%	6,8%	13,2%
Totaal	N		3	2	5	22	44	76
	%		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

3.3.2. Invloed

Om na te gaan welke elementen een invloed hebben op de duur van de voorlopige hechtenis is een lineaire regressie analyse uitgevoerd waarbij de duur van de voorlopige hechtenis de afhankelijke variabele is, en de populatiekenmerken samen met de motivering van het aanhoudingsbevel door de onderzoeksrechter de onafhankelijke variabelen zijn (een lineaire regressie analyse is mogelijk i.p.v. een logistieke regressie analyse omdat de afhankelijke variabele op intervalniveau is).

a) Initiële voorlopige hechtenissen

De initiële voorlopige hechtenissen (56 gevallen) leveren een model op (tabel 45) met een verklaarde variantie van 73% dat acht variabelen aangeeft die de duur van de voorlopige hechtenis beïnvloeden (B is de afname of toename van het aantal dagen in voorlopige hechtenis in aanwezigheid van de betrokken onafhankelijke variabele). De voorlopige hechtenis duurt langer indien effectieve gevangenisstraffen op het strafregister voorkomen (B=54), de verdachte geen vaste verblijfplaats in België heeft (59), heroïne aanwezig is (59), en een beperkte toename van de duur kan nog vastgesteld worden als het aantal verdachten in het dossier stijgt (9). Daarentegen neemt de voorlopige hechtenis af als het aantal gewone diefstallen (-89) en andere vermogensdelicten (-81) toeneemt, en de motiveringen van gevaar voor de openbare gezondheid (-56) en belang van het onderzoek (-34) aanwezig zijn.

Tabel 45: Voorlopige hechtenis: Duur: Initiële hechtenissen: Lineaire regressie analyse

Variabele	B	Sig
aantal effectieve gevangenisstraffen op strafregister	54,394	0,000
belang van het onderzoek	-33,591	0,042
aantal gewone diefstallen	-88,639	0,000
geen vaste verblijfplaats	58,649	0,001
heroïne	58,761	0,001
gevaar openbare gezondheid	-55,921	0,000
aantal andere vermogensdelicten	-80,914	0,014
aantal verdachten in het dossier	9,252	0,037

Verklaarde variantie: 72,8%

b) Alle voorlopige hechtenissen

Worden alle voorlopige hechtenissen (76 gevallen) in beschouwing genomen levert dit slechts een model op met een verklaarde variantie van 40% (de motiveringen zijn niet opgenomen als onafhankelijke variabele omdat deze enkel geregistreerd werden voor de initiële voorlopige hechtenissen). De resultaten van de analyse hebben dan ook maar een beperkte waarde. Naast de variabelen van het aantal effectieve gevangenisstraffen op het strafregister (38) en geen vaste verblijfplaats (37) die een toename betekenen van de duur van de voorlopige hechtenis, wordt nog gewezen op de variabelen nationaliteit (vreemdeling zijn, 44) en een strafregister voor verkeersmisdrijven (41?) die tevens de duur doen toenemen.

Tabel 46: Voorlopige hechtenis: Duur: Alle hechtenissen: Lineaire regressie analyse

Variabele	B	Sig
aantal effectieve gevangenisstraffen op strafregister	38,324	0,000
nationaliteit (vreemdeling)	43,602	0,011
strafregister voor verkeersmisdrijven	40,534	0,020
geen vaste verblijfplaats	37,248	0,042

Verklaarde variantie: 40,2%

b) Bespreking

In tegenstelling tot de beslissing van onderzoeksrechter om de verdachte onder voorlopige hechtenis te plaatsen wat eigenlijk neerkomt op een afweging van misdrijfkenmerken, wordt de duur van de voorlopige hechtenis beïnvloedt door meer uiteenlopende elementen. Bij de initiële voorlopige hechtenissen (waar de verklaarde variantie bij de analyses het grootst is) spelen zowel misdrijfkenmerken, daderkenmerken, gerechtelijke kenmerken als de motivering van de beslissing tot voorlopige hechtenis door de onderzoeksrechter een rol.

De misdrijfkenmerken betekenen eerder een afname van de duur van de voorlopige hechtenis (althans het aantal vermogensdelicten en gewone diefstallen, de aanwezigheid van heroïne en meerdere verdachten doen de voorlopige hechtenis dan weer toenemen). De daderkenmerken en gerechtelijke kenmerken (geen vaste verblijfplaats en aantal effectieve gevangenisstraffen op het strafregister) staan daarentegen garant voor een langere voorlopige hechtenis, terwijl de motiveringen (gevaar openbare gezondheid en belang van het onderzoek) de duur doen minderen.

3.3.3. Opheffing

Ofwel duurt de voorlopige hechtenis tot aan het vonnis of wel wordt deze tijdens de procedure opgeheven. Wat betreft de 56 initiële voorlopige hechtenissen is in 26 gevallen (46%) de voorlopige hechtenis opgeheven voor het vonnis, 30 verdachten zitten dus vast tot aan het vonnis. Enkel de initiële voorlopige hechtenissen komen in dit onderdeel aan bod, bij de 25 voorlopige hechtenissen die later in de procedure zijn opgelegd is immers slechts bij drie gevallen voor het vonnis een einde gesteld aan de voorlopige hechtenis. De instanties die de voorlopige hechtenis kunnen opheffen zijn de onderzoeksrechter, de raadkamer, de kamer van inbeschuldigingstelling en de correctionele rechtbank. De opheffing gebeurt voornamelijk door de onderzoeksrechter (35%) en de raadkamer (39%).

Tabel 47: Voorlopige hechtenis: Duur: Opheffing aanhoudingsbevel: Instantie

Instantie	N	%
onderzoeksrechter	9	34,6
raadkamer	10	38,5
kamer van inbeschuldigingstelling	5	19,2
correctionele rechtbank	2	7,7
Totaal	26	100,0

Slechts op bepaalde ogenblikken kunnen de verschillende instanties de voorlopige hechtenis opheffen. De onderzoeksrechter en de kamer van inbeschuldigingstelling worden kennelijk beïnvloed door de bevestiging van de raadkamer (binnen de eerste vijf dagen); 7 opheffingen door de onderzoeksrechter na de bevestiging door de raadkamer en 3 opheffingen door de kamer van inbeschuldigingstelling bij hoger beroep tegen de bevestiging door de raadkamer. Bij de raadkamer worden de meeste aanhoudingsbevelen (6 gevallen) opgeheven bij de eerste maandelijks handhaving.

Tabel 48: Voorlopige hechtenis: Duur: Opheffing aanhoudingsbevel: Ogenblik

Ogenblik	N	%
onderzoeksrechter	9	100,0
binnen eerste 5 dagen	2	22,2
na bevestiging door raadkamer	7	77,8
raadkamer	10	100,0
bij bevestiging	1	10,0
bij eerste maandelijks handhaving	6	60,0
bij tweede maandelijks handhaving	1	10,0
bij derde maandelijks handhaving	1	10,0
bij vijfde maandelijks handhaving	1	10,0
kamer van inbeschuldigingstelling	5	100,0
bij hoger beroep tegen bevestiging door raadkamer	3	60,0
bij hoger beroep tegen vierde maandelijks handhaving door raadkamer	2	40,0

Als het aanhoudingsbevel wordt opgeheven (tabel 49) volgt een andere procedure: een vrijheid onder voorwaarden of een invrijheidstelling zonder voorwaarden. In de meerderheid van de gevallen volgt een vrijheid onder voorwaarden (69%).

Tabel 49: Voorlopige hechtenis: Duur: Opheffing aanhoudingsbevel: Procedure

Procedure	N	%
vrijheid onder voorwaarden	18	69,2
invrijheidstelling zonder voorwaarden	8	30,8
Totaal	26	100,0

3.4. Besluit

Wat betreft de beslissing tot het opleggen van een voorlopige hechtenis moet vooreerst rekening gehouden worden met de vordering van gerechtelijk onderzoek van de procureur des Konings. Deze vordering houdt immers bijna steeds een vordering van voorlopige hechtenis in. De beslissing van de procureur des Konings om een gerechtelijk onderzoek/voorlopige hechtenis te vorderen wordt eigenlijk louter beïnvloed door misdrijfkenmerken, meer bepaald door de ernst of de aard van de drugsmisdrijven. Bij zwaardere drugsmisdrijven (verkoop, invoer/uitvoer van drugs) wordt vlugger een gerechtelijk onderzoek gevorderd met de vraag van een voorlopige hechtenis door het openbaar ministerie.

De onderzoeksrechter gaat in 52% van de gevallen in op het verzoek van voorlopige hechtenis van de procureur des Konings. Opnieuw komen de misdrijfkenmerken sterk naar voor als determinerende elementen inzake de keuze van de onderzoeksrechter om een aanhoudingsbevel af te leveren. Naast een beoordeling van de ernst van het drugsmisdrijf, gebeurt door de onderzoeksrechter tevens een inschatting van de ernst van andere misdrijven (bij diefstal met geweld en het vermogensdelict van heling of oplichting wordt de aflevering van een aanhoudingsbevel plausibeler). Toch komt ook één daderkenmerk aan bod (geen vaste verblijfplaats), maar de invloed op de voorlopige hechtenis is evenwel van ondergeschikt belang in verhouding tot de misdrijfkenmerken.

Aan de beslissing tot voorlopige hechtenis moet de rechter vervolgens in zijn beschikking een motivering hechten. Deze motivering is eerder summier waarbij dan nog vaak gestandaardiseerde bewoordingen worden gebruikt. De onderzoeksrechter motiveert evenwel het meest zijn beslissing (ongeveer vijf motieven per verdachte) in vergelijking met de andere instanties die tussenkomen bij de voorlopige hechtenis (de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling). De belangrijkste motieven van de onderzoeksrechter zijn de ernst van de feiten en het herhalingsgevaar. Andere motieven zoals het druggebruik zijn en het niet hebben van een inkomen kunnen eveneens gezien worden als factoren die het herhalingsgevaar in de hand werken.

Wordt deze subjectieve motivering bekeken in relatie tot de objectieve elementen die uit het dossier blijken, dan wordt het belang van de misdrijfkenmerken vertaald in het motief van de ernst van de feiten. Waar de objectieve elementen echter amper wijzen op de invloed van daderkenmerken, komen in de motivering kenmerken betreffende de persoon van de dader (herhalingsgevaar, vluchtgevaar) wel regelmatig voor. Het lijkt er bij gevolg op dat de daderkenmerken van de motivering de beslissing die vooral gestuurd is door misdrijfkenmerken moeten rechtvaardigen.

Eens de voorlopige hechtenis is opgestart is nog de vraag hoelang deze blijft duren. De gemiddelde duur dat een persoon zich in voorlopige hechtenis bevindt bedraagt 92 dagen

wanneer het aanhoudingsbevel verleend is in het begin van de procedure. Worden de aanhoudingsbevelen van een latere datum (niet als eerste beslissing opgelegd in de procedure) opgeteld bij deze van in het begin van de procedure bedraagt de gemiddelde duur van de voorlopige hechtenis zelfs 109 dagen. De duur van de voorlopige hechtenis is dus niet gering, zeker als rekening wordt gehouden met de vaststelling dat op het totaal aantal voorlopig gehechten 61% van de verdachten meer dan drie maanden in voorlopige hechtenis zit.

Een reeks uiteenlopende elementen beïnvloeden de duur van de voorlopige hechtenis dit in tegenstelling tot de beslissing van de onderzoeksrechter om de verdachte onder voorlopige hechtenis te plaatsen. De misdrijfkenmerken en de motivering van het aanhoudingsbevel door de onderzoeksrechter betekenen eerder een afname van de duur, terwijl de daderkenmerken en de gerechtelijke kenmerken garant staan voor een langere voorlopige hechtenis.

Een opheffing van de voorlopige hechtenis voor het vonnis is slechts voor een beperkt aantal gegadigden het geval (46% van de initiële afgeleverde aanhoudingsbevel, bij deze van een latere datum komt het bijna nooit voor). Vooral de raadkamer en de onderzoeksrechter zijn verantwoordelijk voor de opheffing. Waarbij de onderzoeksrechter meestal een opheffing verleent na de bevestiging door de raadkamer en de raadkamer bij de eerste maandelijkse handhaving. Na de opheffing volgt ofwel een vrijheid onder voorwaarden ofwel een invrijheidstelling zonder voorwaarden. De keuze valt in 69% van de gevallen op een vrijheid onder voorwaarden.

4. VRIJHEID ONDER VOORWAARDEN

Evenals bij de voorlopige hechtenis wordt vooreerst de beslissing tot het opleggen van een vrijheid onder voorwaarden bekeken, gevolgd door de formele motivering van deze beslissing. Tenslotte wordt nagegaan voor welke termijn de voorwaarden zijn opgelegd.

Zowel de initieel door de onderzoeksrechter opgelegde vrijheid onder voorwaarden (18 gevallen) wordt in acht genomen als deze die later in de procedure na een voorlopige hechtenis is opgelegd (18, tabel 49).

4.1. Beslissing

Enerzijds worden een aantal aspecten betreffende het opleggen van de vrijheid onder voorwaarden belicht, anderzijds de populatiekenmerken die de oplegging beïnvloeden.

Bij de oplegging van de vrijheid onder voorwaarden wordt weergegeven welke instantie de vrijheid onder voorwaarden heeft opgelegd, wie het initiatief heeft genomen, de informatie betreffende de verdachte, de opgelegde voorwaarden en aan welke instantie de controle op het naleven van de voorwaarden is opgelegd.

4.1.1. Oplegging

Indien de procureur des Konings een gerechtelijk onderzoek vordert kan de onderzoeksrechter beslissen de verdachte vrij te laten onder oplegging van een of meer voorwaarden (hier aangeduid als een initiële vrijheid onder voorwaarden: 18 gevallen).

Plaatst de onderzoeksrechter de verdachte eerst onder voorlopige hechtenis, kan deze voorlopige hechtenis later in de procedure omgezet worden in een vrijheid onder voorwaarden (categorie "andere": 18 gevallen). Verschillende instanties, zowel de onderzoeksrechter als de onderzoeks- en vonnisgerechten, kunnen in de loop van de procedure de verdachte (of de beklaagde) in vrijheid stellen met voorwaarden. Overeenkomstig tabel 50 wordt de verdachte in dalende volgorde in vrijheid gesteld door de onderzoeksrechter (8 gevallen), de raadkamer (6) en de kamer van inbeschuldigingstelling (4).

Tabel 50: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Instantie

	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
instantie onderzoeksrechter	18	100,0	8	44,4	26	72,2
raadkamer			6	33,3	6	16,7
kamer van inbeschuldigingstelling			4	22,2	4	11,1
Totaal	18	100,0	18	100,0	36	100,0

De betrokkene kan in vrijheid gelaten of gesteld worden ambtshalve, op vordering van het openbaar ministerie of op verzoek van de verdachte. Indien in de beschikking van vrijheid onder voorwaarden niet aangeduid is wie het initiatief nam, wordt dit gekwalificeerd als ambtshalve.

De vordering van de procureur des Konings is bijna steeds een vordering tot voorlopige hechtenis, slechts in één geval (op de 107 gevallen van vordering van gerechtelijk onderzoek) is een vrijheid onder voorwaarden gevorderd (vandaar dat de beslissing van de procureur des

Konings verder niet aan bod komt). Volgens tabel 51 neemt de verdachte (of zijn advocaat) meestal het initiatief tot het verkrijgen van een vrijheid onder voorwaarden : initiële 94% en andere 50%. Toch moeten deze cijfers sterk genuanceerd worden. Het lijkt immers onwaarschijnlijk dat de verdachte in al deze gevallen de oplegging van voorwaarden heeft gevraagd. De stijlformule “gelet op het verzoek van de verdachte” die de onderzoeksrechter of het onderzoeksgerecht in zijn beschikking opneemt, moet veeleer geïnterpreteerd worden (wat blijkt uit het verhoor van de verdachte) als een vraag van de verdachte om niet in voorlopige hechtenis te worden geplaatst. Slechts in een beperkt aantal gevallen is een duidelijk verzoek van de verdachte of zijn advocaat tot het verkrijgen van een vrijheid onder voorwaarden in het dossier terug te vinden. Zodat geconcludeerd kan worden dat de vrijheid onder voorwaarden vrijwel steeds ambtshalve door de onderzoeksrechter of de onderzoeksgerechten wordt opgelegd.

Tabel 51: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Initiatiefnemer

	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Initiatiefnemer ambtshalve			9	50,0	10	27,8
vordering procureur des Konings	1	5,6				
verzoek verdachte/advocaat	17	94,4	9	50,0	26	72,2
Totaal	18	100,0	18	100,0	36	100,0

De op te leggen voorwaarden worden vrij bepaald door de onderzoeksrechter en de onderzoeks- en vonnisgerechten. Maar opdat de voorwaarden worden nageleefd lijkt een vereiste wel te zijn dat deze aangepast zijn aan de persoon van de verdachte. Vandaar dat de nodige informatie moet voorhanden zijn over de verdachte (bijvoorbeeld een enquête van een maatschappelijk assistent, een expertise van een wetsgeneesheer, een verslag van een psychiater). Vaak is geen verslag omtrent de verdachte in het dossier terug te vinden: initiële 100% en andere 56%. In het geval van informatie is het gewoonlijk een gerechtelijke medische expertise (39%) gevraagd naar aanleiding van de drugverslaving van de betrokkene.

Tabel 52: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Informatie

	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Informatie						
geen verslag m.b.t. de verdachte	18	100,0	10	55,6	28	77,8
gerechtelijke medische expertise			7	38,9	7	19,4
andere			1	5,6	1	2,8
Totaal	18	100,0	18	100,0	36	100,0

De voorwaarden houden o.a. verband met de controle erop (langsgaan bij de dienst MAM van het parket van Brussel, gevolg geven aan elke oproeping in kader van het dossier, het bewijs van het naleven van de voorwaarden voorleggen, of verblijven op het vastgesteld adres). Het druggebruik van de verdachte geeft eveneens aanleiding tot voorwaarden (verbod van druggebruik/van contacten met het drugmilieu/om dancings en gelijkaardige plaatsen te betreden, het volgen van een ontwenningsskuur, zich op verzoek aanbieden voor het afleveren van een urinestaal). De voorwaarde van het volgen van een psychologische of een psychiatrische behandeling kan verband houden met het druggebruik maar kan ook verband houden met andere problemen van de verdachte. De voorwaarden slaan tenslotte ook nog (naast een restcategorie) op de professionele toestand van de betrokkene (opleiding volgen, werk zoeken/blijven werken), zijn statuut van vreemdeling (administratieve toestand in orde

brengen). De enige voorwaarde die in de wet op de voorlopige hechtenis expliciet vermeld staat, namelijk de borgsom komt in onze steekproef niet voor.

Per persoon zijn in het totaal 4,5 voorwaarden opgelegd (initiële 4,2 en andere 4,8). De meest voorkomende voorwaarden zijn het langsgaan bij de dienst MAM (75%, bij initiële 84%), zich onthouden van alle contacten met het drugsmilieu (72%), werk zoeken/blijven werken (58%, andere 84%), een ontwenningsskuur volgen of verder zetten (47%, initiële 56%) en het verbod om dancings en gelijkaardige plaatsen te betreden. De voorwaarden betreffende het druggebruik worden dus duidelijk het frequentst aan de verdachten opgelegd.

Tabel 53: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Voorwaarden

Voorwaarden	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
langsgaan bij de dienst MAM	15	84,0	12	67,2	27	75,0
gevoig geven aan elke oproeping in kader van het dossier	3	16,8	2	11,2	5	13,9
bewijs naleven voorwaarden voorleggen aan de onderzoeksrechter of aan de procureur des Konings	6	33,6	6	33,6	12	33,3
zich onthouden van alle druggebruik	3	16,8	3	16,8	6	16,7
zich onthouden van alle contacten met het drugsmilieu	13	72,8	13	72,8	26	72,2
verbod om dancings en gelijkaardige plaatsen te betreden	8	44,8	8	44,8	16	44,4
ontwenningsskuur volgen of verder zetten	10	56,0	7	39,2	17	47,2
zich op verzoek aanbieden voor afleveren urinestaal	4	22,4	3	16,8	7	19,4
opleiding volgen	2	11,2	2	11,2	4	11,1
werk zoeken/blijven werken	6	33,6	15	84,0	21	58,3
administratieve toestand in orde brengen	1	5,6			1	2,8
effectief verblijven op vastgesteld adres/op de hoogte brengen van adreswijziging	1	5,6	9	50,4	10	27,8
psychologische, psychiatrische behandeling volgen			2	11,2	2	5,6
andere	3	16,8	5	28,0	8	22,2
Totaal aantal voorwaarden	75		87		162	
Totaal aantal verdachten	18	100,0	18	100,0	36	100,0

De wet bepaalt dat voor het toezicht op de naleving van de voorwaarden een beroep kan gedaan worden op de politiediensten en op de sociale diensten bij de rechtbanken (zijn nog steeds niet opgericht). Op het parket van Brussel is de controle op de voorwaarden opgedragen aan de dienst MAM.²²

Indien in de beschikking van vrijheid onder voorwaarden een toezichthoudende instantie is aangeduid (is in 4 gevallen niet gebeurd) is dit ofwel de dienst MAM (72%) ofwel de onderzoeksrechter zelf (17%). Het aantal zaken toevertrouwd aan de dienst MAM ligt hoger bij de initiële (83%) terwijl bij de andere de onderzoeksrechter vaker zelf toezicht houdt (28%).

Tabel 54: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Controle

Controle	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
onbekend	2	11,1	2	11,1	4	11,1
dienst MAM	15	83,3	11	61,1	26	72,2
onderzoeksrechter	1	5,6	5	27,8	6	16,7
Totaal	18	100,0	18	100,0	36	100,0

²² De dienst MAM (Mesures Alternatives/ Alternatieve Maatregelen) werd officieel opgericht op 23 november 1992. Deze dienst is samengesteld uit o.a. twee parketmagistraten, de controle over de naleving van de opgelegde voorwaarden wordt bijgevolg waargenomen door het openbaar ministerie.

4.1.2. Invloed

Logistieke regressie analyses zijn uitgevoerd om te bepalen welke populatiekenmerken determinerend zijn voor het opleggen van een vrijheid onder voorwaarden, hetzij initieel opgelegd door de onderzoeksrechter, hetzij na een voorlopige hechtenis.

a) Initiële vrijheid onder voorwaarden

In de analyses zijn de 107 gevallen opgenomen waar de procureur des Konings een gerechtelijk onderzoek heeft gevorderd. Maar aangezien de onderzoeksrechter slechts in 18 gevallen een vrijheid onder voorwaarden oplegde weerhouden de analyses ook niet zoveel significante variabelen. Met een correcte voorspelling in 86% van de gevallen verhoogt de kans op een initiële vrijheid onder voorwaarden bij gebruik in groep van drugs ($B=2,35$), daarentegen neemt de kans af indien de verzwarende omstandigheid van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging ($-2,31$) kan vastgesteld worden.

Tabel 55: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing onderzoeksrechter: Invloed: Initiële: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
gebruik in groep van drugs	2,3497	0,0101
deelneming aan vereniging	-2,3118	0,0462

Correcte voorspelling: 85,98%

Vervolgens is de steekproef gereduceerd tot de gevallen waar een gerechtelijk onderzoek gevorderd werd door de procureur des Konings voor de categorie enkel drugs misdrijven (72 gevallen, onderzoeksrechter legde in 15 gevallen een vrijheid onder voorwaarden op). Ook hier (correcte voorspelling: 79%) neemt de kans op een initiële vrijheid onder voorwaarden af wanneer de verzwarende omstandigheid van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging ($-2,24$) aanwezig is. De kans neemt tevens af, maar in veel mindere mate, als de leeftijd van de verdachte toeneemt ($-0,21$).

Tabel 56: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing onderzoeksrechter: Invloed: Initiële: Enkel drugs misdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
leeftijd	-0,2057	0,0188
deelneming aan vereniging	-2,2392	0,0421

Correcte voorspelling: 79,17%

b) Vrijheid onder voorwaarden na voorlopige hechtenis

Een logistieke regressie analyse is tenslotte nog verricht op de gevallen waar de voorlopige hechtenis tijdens de procedure werd opgeheven (26, in 18 gevallen volgde een vrijheid onder voorwaarden). Slechts één variabele wordt in de analyse, met een correcte voorspelling in 69% van de gevallen, weerhouden. Namelijk de nationaliteit, de kans om na een voorlopige hechtenis een vrijheid onder voorwaarden opgelegd te krijgen vermindert indien de verdachte een vreemdeling is ($-2,39$).

Tabel 57: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Invloed: Andere: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
nationaliteit (vreemdeling)	-2,3978	0,0410

Correcte voorspelling: 69,23%

4.1.3. Bespreking

De vrijheid onder voorwaarden wordt vooral ambtshalve door de onderzoeksrechter opgelegd, meestal zonder veel informatie omtrent de persoon van de verdachte. Gemiddeld worden ongeveer vijf voorwaarden opgelegd per verdachte, ze houden voornamelijk verband met het druggebruik van de verdachte. Niet in alle gevallen is aangeduid welke instantie instaat voor de controle op het naleven van de voorwaarden, in de meeste gevallen is het toezicht echter opgedragen aan de dienst MAM.

Net als bij de voorlopige hechtenis zijn het de misdrijfkenmerken die determineren of een initiële vrijheid onder voorwaarden wordt opgelegd. Namelijk wanneer de procureur des Konings een gerechtelijk onderzoek vordert, legt de onderzoeksrechter vaker een vrijheid onder voorwaarden op in het geval van gebruik in groep van drugs ("lichtere" drugsmisdrijven). Daarentegen als de verzwarende omstandigheid van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging aanwezig is ("zwaardere" drugsmisdrijven), is de onderzoeksrechter minder geneigd om een vrijheid onder voorwaarden op te leggen. Bij de voorlopige hechtenis hebben deze variabelen juist het tegenovergestelde effect. De daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging is immers een factor waardoor de procureur des Konings vaker een gerechtelijk onderzoek/voorlopige hechtenis vordert en dat de onderzoeksrechter eerder tot een vrijheidsberoving doet besluiten.

Worden enkel drugsmisdrijven in aanmerking genomen komt wel een daderkenmerk aan bod, maar in vergelijking met de misdrijfkenmerken is de invloed echter beperkt. Het betreft de leeftijd van de verdachte, hoe jonger de verdachte hoe groter de kans op een vrijheid onder voorwaarden. Niet onverwacht gezien bij het profiel van de populatie vastgesteld is dat bij de vrijheid onder voorwaarden 78% van de verdachten jonger is dan 25 jaar.

Het in vrijheid laten onder voorwaarden na een voorlopige hechtenis wordt daarentegen niet beïnvloed door misdrijfkenmerken, maar louter door een daderkenmerk. Als de verdachte een vreemdeling is heeft deze minder kans om onder oplegging van voorwaarden in vrijheid te worden gelaten. Deze bevinding komt overeen met de bevindingen i.v.m. de duur van de voorlopige hechtenis. Bij de duur van de voorlopige hechtenis is vastgesteld dat ook andere kenmerken naast misdrijfkenmerken een invloed hebben. Blijkbaar ligt de nadruk niet louter meer op misdrijfkenmerken als later in de procedure een beslissing wordt genomen.

4.2. Motivering

In verband met de motivering van de voorlopige hechtenis door de onderzoeksrechter is opgemerkt dat deze motivering eerder summier is, dit geldt nog veel meer voor de vrijheid onder voorwaarden (dezelfde wettelijke vereisten gelden voor de motivering van de vrijheid

onder voorwaarden als bij de voorlopige hechtenis). In het geval van een initiële vrijheid onder voorwaarden worden 2,7 motieven per verdachte gehanteerd, bij de in vrijheidstelling onder voorwaarden na voorlopige hechtenis bedraagt het aantal motieven 1,5. Een onderscheid tussen de initiële vrijheid onder voorwaarden en de in vrijheidstelling onder voorwaarden na voorlopige hechtenis valt ook te noteren wat betreft de aard van de motieven.

Bij deze laatste categorie zijn geen geïndividualiseerde motieven terug te vinden. De formuleringen van voorwaarden worden verbonden aan de invrijheidstelling en bevelen opheffing van het aanhoudingsbevel kunnen eigenlijk niet bestempeld worden als een motivering, toch worden deze overeenkomstig tabel 58 bij 45% van de verdachten gehanteerd. De andere gebruikte motieven zoals geen noodzaak van een aanhoudingsbevel voor de openbare veiligheid (bij 17% van de verdachten aangehaald), noodzaak van voorwaarden voor de openbare veiligheid (67%) en herhalingsgevaar zonder voorwaarden (22%) kunnen evenmin bezwaarlijk als geïndividualiseerd beschouwd worden omdat ze niet gekoppeld zijn aan concrete elementen van het dossier.

In het geval van de initiële vrijheid onder voorwaarden wordt bij alle verdachten effectief een motivering gehanteerd (de motieven van voorwaarden worden verbonden aan de invrijheidstelling en bevelen opheffing van het aanhoudingsbevel komen niet voor). De motieven geen noodzaak van een aanhoudingsbevel voor de openbare veiligheid (bij 67% van de verdachten aangehaald), noodzaak van voorwaarden voor de openbare veiligheid (50%), herhalingsgevaar zonder voorwaarden (34%), en eveneens druggebruik zal voortduren zonder voorwaarden (34%) kunnen wel als geïndividualiseerd beschouwd worden omdat concrete elementen uit het dossier wel aan bod komen. Deze concrete elementen zijn de wil om met drugs te stoppen of een ontwenningsskuur te volgen (28%), het niet hebben van een gerechtelijk verleden (17%), het niet betwisten van de feiten (17%) en het hebben van werk of zoeken naar werk (17%).

Tabel 58: Vrijheid onder voorwaarden: Motivering

Motief	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
voorwaarden worden verbonden aan de invrijheidstelling			7	39,2	7	19,4
geen noodzaak van een aanhoudingsbevel voor de openbare veiligheid	12	67,2	3	16,8	15	41,7
noodzaak van voorwaarden voor de openbare veiligheid	9	50,4	12	67,2	21	58,3
bevelen opheffing van het aanhoudingsbevel			1	5,6	1	2,8
herhalingsgevaar zonder voorwaarden	6	33,6	4	22,4	10	27,8
druggebruik zal voortduren zonder voorwaarden	6	33,6			6	16,7
wil om met drugs te stoppen, ontwenningsskuur te volgen	5	28,0			5	13,9
geen gerechtelijk verleden	3	16,8			3	8,3
verdachte betwist de feiten niet	3	16,8			3	8,3
heeft werk, volgt opleiding	1	5,6			1	2,8
zoekt werk	2	11,2			2	5,6
andere	1	5,6			1	2,8
Totaal aantal motieven	48		27		75	
Totaal aantal verdachten	18	100,0	18	100,0	36	100,0

Wordt deze subjectieve motivering vervolgens in verband gebracht met de objectieve elementen die de analyses opleverden, moet vastgesteld worden dat de misdrijfkenmerken niet voorkomen bij de motivering (er is wel het motief dat de verdachte de feiten niet betwist, maar dit zegt meer iets over de houding van de verdachte dan over de feiten). Het zijn de

daderkenmerken en in mindere mate de gerechtelijke kenmerken die op de voorgrond treden. Bij de analyses betreffende de initiële vrijheid onder voorwaarden staan de misdrijfkenmerken wel centraal, maar bij de beperking tot enkel drugsmisdrijven komt toch ook een daderkenmerk (leeftijd) aan bod komen. In het geval van de vrijheid onder voorwaarden na voorlopige hechtenis is zelfs enkel een daderkenmerk (nationaliteit) doorslaggevend.

Zodoende kan verondersteld worden, rekening houdend met de motivering, dat bij de vrijheid onder voorwaarden de persoon van de dader veeleer een invloed heeft op de beslissing dan de aard van de feiten. Het blijkt duidelijk zo te zijn als de beslissing later in de procedure valt, maar gaat ook op voor de initiële vrijheid onder voorwaarden aangezien de meerderheid van de gevallen enkel drugsmisdrijven zijn.

4.3. Duur

Onder de duur van de vrijheid wordt begrepen de duur zoals deze opgenomen is in de beschikking van de instantie die de vrijheid onder voorwaarden heeft opgelegd, het is niet noodzakelijk de reële duur van de vrijheid onder voorwaarden (deze kan korter zijn als de verdachte ondertussen onder aanhoudingsmandaat is geplaatst).

Nagegaan wordt voor welke de termijn de voorwaarden zijn opgelegd, welke elementen deze termijn beïnvloeden, en tenslotte of de vrijheid onder voorwaarden omgezet is in een voorlopige hechtenis.

4.3.1. Termijn

Ook hier wordt zoals bij de voorlopige hechtenis eerst het jaartal van opleggen van de vrijheid onder voorwaarden weergegeven. In tegenstelling tot de aanhoudingsbevelen, waar de meeste beschikkingen dateren van 1996 en vervolgens van 1995, zijn bijna geen beschikkingen van vrijheid onder voorwaarden terug te vinden in 1996 (3 gevallen op een totaal van 36). De beschikkingen van vrijheid onder voorwaarden zijn voornamelijk te situeren in 1995 (20 gevallen).

Tabel 59: Vrijheid onder voorwaarden: Duur: Jaartal oplegging

Jaartal	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
1992	1	5,6	3	16,7	4	11,1
1993	2	11,1			2	5,6
1994	3	16,7	4	22,2	7	19,4
1995	10	55,6	10	55,6	20	55,6
1996	2	11,1	1	5,6	3	8,3
Totaal	18	100,0	18	100,0	36	100,0

De betrokkene kan onder oplegging van voorwaarden in vrijheid gelaten of gesteld worden voor een termijn van maximum drie maanden. In de loop van het gerechtelijk onderzoek kunnen de voorwaarden nog verlengd worden dit voor telkens maximum drie maanden (de voorwaarden kunnen gewijzigd worden).

In de beschikkingen van de steekproef (tabel 60) is steeds de maximum termijn van drie maanden teruggevonden, een kortere termijn is nooit bepaald. Bij de vrijheid onder

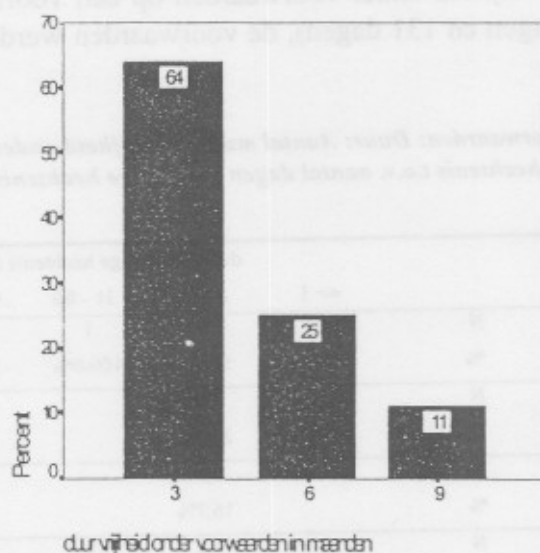
voorwaarden na voorlopige hechtenis is echter in drie beschikkingen niet opgenomen voor welke termijn de voorwaarden zijn opgelegd. Aangenomen is dat de termijn dan drie maanden bedraagt, aangezien dit blijkbaar de standaardtermijn is.

De voorwaarden zijn in 25% van de gevallen (van het totaal aantal vrijheid onder voorwaarden, er is bijna geen verschil tussen de categorie initiële en andere) eenmaal verlengd zodat de verdachte gedurende zes maanden aan voorwaarden gebonden was. Bij 11% van de gevallen zijn de voorwaarden zelfs tweemaal verlengd wat een gerechtelijke controle betekent van negen maanden.

Tabel 60: Vrijheid onder voorwaarden: Duur: Aantal maanden

Aantal maanden	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
3	11	61,1	12	66,7	23	63,9
6	5	27,8	4	22,2	9	25,0
9	2	11,1	2	11,1	4	11,1
Totaal	18	100,0	18	100,0	36	100,0

De meerderheid van de verdachten (64%) krijgen evenwel voorwaarden opgelegd voor een termijn van drie maanden (figuur 3).

Figuur 3: Vrijheid onder voorwaarden: Aantal maanden (initiele en andere)

In tabel 61 wordt dan het aantal maanden vrijheid onder voorwaarden uitgezet t.o.v. het jaartal waarin deze is opgelegd. De verlengingen van de vrijheid onder voorwaarden zijn voornamelijk te situeren in 1995; 30% krijgt in 1995 voorwaarden opgelegd voor drie maanden en bij 20% is dit zelfs voor negen maanden.

Tabel 61: Vrijheid onder voorwaarden: Duur: Aantal maanden t.o.v. jaartal opleggen vrijheid onder voorwaarden (initieële en andere)

			jaartal opleggen vrijheid onder voorwaarden					Totaal
			1992	1993	1994	1995	1996	
duur vrijheid onder voorwaarden in maanden	3	N	4	1	6	10	2	23
		%	100,0%	50,0%	85,7%	50,0%	66,7%	63,9%
	6	N		1	1	6	1	9
		%		50,0%	14,3%	30,0%	33,3%	25,0%
	9	N				4		4
		%				20,0%		11,1%
Totaal			4	2	7	20	3	36
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Om een volledig beeld te krijgen van de duur van de gerechtelijke controle is bij de vrijheid onder voorwaarden opgelegd na een voorlopige hechtenis (tabel 62) de termijn waarvoor de voorwaarden opgelegd zijn bekeken in relatie tot de duur van de voorlopige hechtenis die eraan vooraf ging. De vrijheid onder voorwaarden volgde in de meerderheid van de gevallen (12 gevallen op 18) op een voorlopige hechtenis met een duur tussen 6 en 30 dagen. Voor 6 van deze 12 gevallen is de vrijheid onder voorwaarden toch nog één of twee maal verlengd. In drie gevallen volgde een vrijheid onder voorwaarden op een voorlopige hechtenis van meer dan drie maanden (117 dagen en 131 dagen), de voorwaarden werden dan opgelegd voor drie maanden.

Tabel 62: Vrijheid onder voorwaarden: Duur: Aantal maanden vrijheid onder voorwaarden na voorlopige hechtenis t.o.v. aantal dagen voorlopige hechtenis

			duur voorlopige hechtenis in dagen					Totaal
			<= 5	6 - 30	31 - 60	91 - 120	121 - 150	
duur vrijheid onder voorwaarden in maanden	3	N	2	6	1	2	1	12
		%	100,0%	50,0%	100,0%	100,0%	100,0%	66,7%
	6	N		4				4
		%		33,3%				22,2%
	9	N		2				2
		%		16,7%				11,1%
Totaal			2	12	1	2	1	18
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

4.3.2. Invloed

De vraag waarom de voorwaarden opgelegd worden voor drie, zes of negen maanden kan niet gesteld worden, omdat de voorwaarden telkens maar voor drie maanden kunnen opgelegd worden. Wel kan nagegaan worden welke elementen een rol spelen bij de beslissing om de voorwaarden te verlengen. Dit is onderzocht aan de hand van een logistieke regressie analyse verricht op het totaal aantal vrijheid onder voorwaarden (36, de voorwaarden zijn verlengd bij 13 gevallen) waarbij de populatiekenmerken, de motivering en de voorwaarden opgenomen zijn als onafhankelijke variabelen. De analyse leverde echter geen variabelen op die significant zijn, de aantallen zijn te klein om een analyse op toe te passen.

4.3.3. Omzetting

Wanneer de voorwaarden niet nageleefd worden kan een bevel tot aanhouding uitgevaardigd worden. Het niet naleven van de voorwaarden hoeft dus niet noodzakelijk uit te monden in een voorlopige hechtenis. Omtrent het naleven van de voorwaarden is echter slechts uiterst zelden informatie terug te vinden in het dossier, zodat niet kan vastgesteld hoe wordt opgetreden bij niet naleving.

Een omzetting van de vrijheid onder voorwaarden kan wel vastgesteld worden als de verdachte nieuwe feiten heeft gepleegd. Op de 36 gevallen van vrijheid onder voorwaarden is bij zes gevallen (17%) een aanhoudingsbevel afgeleverd, zowel volgend op een initiële vrijheid onder voorwaarden (3 gevallen) als bij een vrijheid onder voorwaarden na voorlopige hechtenis. In 3 gevallen van initiële vrijheid onder voorwaarden besliste de onderzoeksrechter naar aanleiding van nieuwe feiten de verdachte vrij te laten zonder het opleggen van voorwaarden.

Tabel 63: Vrijheid onder voorwaarden: Duur: Omzetting

	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Omzetting						
geen	12	66,7	15	83,3	27	75,0
in voorlopige hechtenis	3	16,7	3	16,7	6	16,7
in invrijheidstelling zonder voorwaarden	3	16,7			3	8,3
Totaal	18	100,0	18	100,0	36	100,0

Betekent niet dat deze omzetting de laatste beslissing is in de procedure. Zo is bij één geval van omzetting van een initiële vrijheid onder voorwaarden in een voorlopige hechtenis daarna opnieuw een vrijheid onder voorwaarden opgelegd. Bij de omzetting van een initiële vrijheid onder voorwaarden in een invrijheidstelling zonder voorwaarden werd tenslotte nog in twee gevallen een voorlopige hechtenis opgelegd.

4.4. Besluit

De beslissing tot het opleggen van een vrijheid onder voorwaarden (zowel als initiële beslissing in het begin van de procedure, als na een voorlopige hechtenis) wordt vooral genomen door de onderzoeksrechter (72%), terwijl de raadkamer (17%) en de kamer van inbeschuldigingstelling (11%) maar marginaal tussenkomen bij het opleggen van de vrijheid onder voorwaarden. De rol van de procureur des Konings bij het opleggen van een vrijheid onder voorwaarden is verwaarloosbaar. Het openbaar ministerie vordert immers omzeggens nooit een vrijheid onder voorwaarden (op de 107 vorderingen van gerechtelijk onderzoek is er slechts één vergezeld van een verzoek tot vrijheid onder voorwaarden). De verdachte of zijn advocaat neemt soms wel het initiatief tot het in vrijheid laten of stellen onder oplegging van voorwaarden, maar toch eerder uitzonderlijk. Het is dus vooral de onderzoeksrechter die ambtshalve instaat voor het opleggen van een vrijheid onder voorwaarden, zonder dat deze altijd over veel informatie beschikt omtrent de persoon van de verdachte.

Informatie omtrent de persoon van de verdachte (namelijk een contextualisering van de verdachte) is evenwel cruciaal voor het opleggen van gepaste voorwaarden. Bij gebreke aan is de vraag of de voorwaarden dan wel altijd zo doeltreffend kunnen zijn. Per verdachte worden ongeveer 5 voorwaarden opgelegd, deze houden voornamelijk verband met het druggebruik

van de verdachte. Ze zijn hulpverlenend van aard (het volgen van een ontwenningsskuur), maar toch overwegend controlerend (verbod van alle druggebruik, zich onthouden van contacten met het drugsmilieu, het afleveren van een urinestaal). Indien voorwaarden worden opgelegd moet ook ingestaan worden voor de controle op het naleven van de voorwaarden. De controle is grotendeels (72%) opgedragen aan de dienst MAM van het parket van het Brussel. In een aantal gevallen ontbreekt echter in de beschikking een aanduiding van welke instantie de controle moet waarnemen, gebeurt er dan wel een controle?

Misdrijvenmerken (op positieve wijze de lichtere drugs misdrijven - het gebruik in groep van drugs - en op negatieve wijze de zwaardere drugs misdrijven) bepalen sterk de beslissing van de onderzoeksrechter om de verdachte in vrijheid te laten (dus als initiële beslissing in het begin van de procedure). Wordt een reductie doorgevoerd tot de grootste categorie van enkel drugs misdrijven komt naast een misdrijvenmerk evenwel een daderkenmerk aan bod (hoe jonger de verdachte hoe gemakkelijker een vrijheid onder voorwaarden wordt opgelegd). De vrijheid onder voorwaarden opgelegd na een voorlopige hechtenis wordt echter louter bepaald door een daderkenmerk (een vreemdeling krijgt niet zo vlug een vrijheid onder voorwaarden opgelegd). De persoon van de dader, in plaats van de door hem gepleegde feiten, krijgt dus in vergelijking met de voorlopige hechtenis een belangrijkere plaats toebedeeld in het beslissingsproces, zeker bij de vrijheid onder voorwaarden na een voorlopige hechtenis komt de nadruk louter te liggen op deze elementen.

Het motiveren van de vrijheid onder voorwaarden is onderworpen aan dezelfde wettelijke vereisten als de voorlopige hechtenis, toch is de motivering nog beperkter dan deze van de voorlopige hechtenis. Bij een initieel opgelegde vrijheid onder voorwaarden worden gemiddeld drie motieven per verdachte gehanteerd, bij de vrijheid onder voorwaarden na voorlopige hechtenis gemiddeld twee motieven. Maar bij de vrijheid onder voorwaarden na voorlopige hechtenis wordt eigenlijk geen gebruik gemaakt van geïndividualiseerde motieven, enkel bij de initiële vrijheid onder voorwaarden wordt verwezen naar concrete elementen uit het dossier. Namelijk naar de daderkenmerken (zoals het druggebruik en meer bepaald het herhalingsgevaar zonder voorwaarden en de professionele status van de verdachte), in mindere mate naar gerechtelijke kenmerken (geen gerechtelijk verleden) en in het geheel niet naar misdrijvenmerken.

Worden deze subjectieve factoren vervolgens in verband gebracht met de objectieve elementen uit het dossier kan geconcludeerd kan worden dat de persoon van de dader veeleer een invloed heeft op de beslissing tot het opleggen van een vrijheid onder voorwaarden dan de aard of de ernst van de feiten.

De vrijheid onder voorwaarden is steeds opgelegd voor de maximumtermijn van drie maanden, een kortere termijn is niet terug te vinden in de beschikkingen van vrijheid onder voorwaarden. In 25% van de gevallen zijn de voorwaarden eenmaal verlengd geworden (betekent een vrijheid onder voorwaarden van zes maanden) en in 11% van de gevallen hebben twee verlengingen plaatsgehad (negen maanden). De duur van de gerechtelijke controle kan bijgevolg soms hoog oplopen, zeker bij de gevallen waar een voorlopige hechtenis vooraf ging aan de vrijheid onder voorwaarden. Het feit van de verlengingen kan erop wijzen dat de vrijheid onder voorwaarden effectief opgevolgd wordt, maar in het dossier is amper informatie terug te vinden over het naleven van de vrijheid onder voorwaarden. De vrijheid onder voorwaarden lijkt vooral een middel te zijn om zolang mogelijk een gerechtelijke controle te behouden over de verdachte wat ook bevestigd wordt door het groot

aantal controlerende voorwaarden en bij de motivering het aanhalen van het bestaan van een herhalingsgevaar zonder voorwaarden.

Hoe gereageerd wordt op het niet naleven van de voorwaarden kan wegens gebrek aan informatie niet vastgesteld worden, wel is een reactie in het dossier terug te vinden als de verdachte nieuwe feiten heeft gepleegd. Bij 9 gevallen op de 36 gevallen van vrijheid onder voorwaarden is een beschikking tussengekomen waarbij in 6 gevallen beroep is gedaan op de voorlopige hechtenis en in 3 gevallen volstond een invrijheidstelling zonder voorwaarden. Het opleggen van voorwaarden lijkt op dat ogenblik geen optie meer te zijn.

5.1. Resultaat

Nagoren wordt door welke instantie en op wettelijke grondslag de "oplossing" genomen van een invrijheidstelling zonder voorwaarden. De tabel wordt gecompileerd uit de populiertechnische data die de oplossing bevestigen.

5.1.1. Oplossing

Na de verdeling van gerechtelijk onderzoeksvragen heeft de procedure van de procedure des Koninkrijks de onderzoeksinstellingen in 11 gevallen de verdachte in vrijheid laten zonder het opleggen van voorwaarden. De onderzoeksinstellingen hebben de verdachte alsnog aanhoudingsbevel of kunnen voortdurend instellen op de procedure des Koninkrijks alsnog in vrijheid te stellen zonder het opleggen van voorwaarden. De zijn acht personen alsnog in vrijheid gesteld. De door de onderzoeksinstellingen en door de rechter van invrijheidstelling twee andere personen zijn vrijgesteld en vier door de rechter.

Tabel 5.1. Invrijheidstelling zonder voorwaarden. Rechtelijke oplossing. Kennis

Oplossing	Ja	Neen	Totaal
Invrijheidstelling	11	25	36
Invrijheidstelling met voorwaarden	100,0	1,2	11,2
Invrijheidstelling met voorwaarden	0,0	10,0	10,0
Invrijheidstelling met voorwaarden	0,0	1,2	1,2
Invrijheidstelling met voorwaarden	0,0	1,2	1,2
Invrijheidstelling met voorwaarden	0,0	1,2	1,2
Totaal	11	25	36

Bij vijf gevallen (13%) van het totaal aantal gevallen heeft de verdachte van gerechtelijk onderzoek van de procedure des Koninkrijks geen verdere in van voorlopige hechtenis, enkel een gerechtelijk onderzoek wordt gevoerd. Het ministerie om in vrijheid gesteld of gelaten te worden is daarom in 13% van de gevallen gekomen door de verdachte of zijn advocaat (2 minste en 3 andere). Toch gebeurt de invrijheidstelling zonder voorwaarden meestal ambtelijk (67%).

Tabel 5.1. Invrijheidstelling zonder voorwaarden. Rechtelijke oplossing. Kennis

Oplossing	Ja	Neen	Totaal
Invrijheidstelling	11	25	36
Invrijheidstelling met voorwaarden	100,0	1,2	11,2
Invrijheidstelling met voorwaarden	0,0	10,0	10,0
Invrijheidstelling met voorwaarden	0,0	1,2	1,2
Invrijheidstelling met voorwaarden	0,0	1,2	1,2
Invrijheidstelling met voorwaarden	0,0	1,2	1,2
Totaal	11	25	36

5. INVRIJHEIDSTELLING ZONDER VOORWAARDEN

Ook bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden worden de beslissing, de motivering en de duur behandeld. Naast de initiële invrijheidstelling zonder voorwaarden (33 gevallen) komt ook de invrijheidstelling zonder voorwaarden na voorlopige hechtenis (8) aan bod.

5.1. Beslissing

Nagegaan wordt door welke instantie en op wiens initiatief de "oplegging" gebeurde van een invrijheidstelling zonder voorwaarden. Daarna wordt geanalyseerd welke populatiekenmerken deze beslissing beïnvloeden.

5.1.1. Oplegging

Na de vordering van gerechtelijk onderzoek/voorlopige hechtenis van de procureur des Konings besliste de onderzoeksrechter in 33 gevallen de verdachte in vrijheid te laten zonder het opleggen van voorwaarden. Levert de onderzoeksrechter daarentegen een aanhoudingsbevel af kunnen verschillende instanties tijdens de procedure de verdachte alsnog in vrijheid te stellen zonder het opleggen van voorwaarden. Zo zijn acht personen alsnog in vrijheid gesteld; één door de onderzoeksrechter en door de kamer van inbeschuldigingstelling, twee door de correctionele rechtbank en vier door de raadkamer.

Tabel 64: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Instantie

	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
onderzoeksrechter	33	100,0	1	12,5	34	82,9
raadkamer			4	50,0	4	9,8
kamer van inbeschuldigingstelling			1	12,5	1	2,4
correctionele rechtbank			2	25,0	2	4,9
Totaal	33	100,0	8	100,0	41	100,0

Bij vijf gevallen (12% van het totaal aantal gevallen) hield de vordering van gerechtelijk onderzoek van de procureur des Konings geen vordering in van voorlopige hechtenis, enkel een gerechtelijk onderzoek werd gevorderd. Het initiatief om in vrijheid gesteld of gelaten te worden is daarnaast in 19% van de gevallen genomen door de verdachte of zijn advocaat (5 initiële en 3 andere). Toch gebeurt de invrijheidstelling zonder voorwaarden meestal ambtshalve (67%).

Tabel 65: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Initiatiefnemer

	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
ambtshalve	23	69,0	5	62,5	28	67,2
vordering procureur des Konings	5	15,0			5	12,0
verzoek verdachte/advocaat	5	15,0	3	37,5	8	19,2
Totaal	33	100,0	8	100,0	41	100,0

5.1.2. Invloed

Om te weten welke populatiekenmerken van invloed zijn op de beslissing van invrijheidstelling zonder voorwaarden zijn logistieke regressie analyses verricht op de gevallen waar een gerechtelijk onderzoek gevorderd werd door de procureur des Konings. Gezien de kleine aantallen zijn geen analyses uitgevoerd op het in vrijheid laten zonder voorwaarden tijdens de procedure.

De logistieke regressie analyse is eerst toegepast op alle gevallen van vordering van gerechtelijk onderzoek (107 gevallen, de onderzoeksrechter legde in 33 gevallen een invrijheidstelling zonder voorwaarden op), de voorspelling is correct in 90% van de gevallen. Twee variabelen beïnvloeden de kans op een invrijheidstelling zonder voorwaarden op positieve wijze: de aanwezigheid van het probleem van druggebruik ($B=3,19$), en het hebben van een inkomen of een sociale uitkering ($2,07$). De andere variabelen daarentegen verminderen de kans op een invrijheidstelling zonder voorwaarden: de verzwarende omstandigheid van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging ($-4,78$), het gebruik in groep van drugs ($-4,06$), de aanwezigheid van cannabis ($-3,25$), een vreemde nationaliteit hebben ($-3,04$), en meerdere veroordelingen op het strafregister ($-0,91$).

Tabel 66: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Beslissing onderzoeksrechter: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
nationaliteit (vreemdeling)	-3,0423	0,0036
inkomen	2,0652	0,0262
probleem van druggebruik	3,1936	0,0095
aantal veroordelingen op strafregister	-0,9101	0,0047
gebruik in groep van drugs	-4,0612	0,0107
deelneming aan vereniging	-4,7768	0,0033
cannabis	-3,2460	0,0074

Correcte voorspelling: 89,72%

Bij de reductie van de steekproef tot de gevallen waar een gerechtelijk onderzoek gevorderd werd door de procureur des Konings voor de categorie enkel drugsmisdrijven (72 gevallen, de onderzoeksrechter legde in 20 gevallen een invrijheidstelling zonder voorwaarden op), levert de logistieke regressie analyse met een correcte voorspelling in 85% van de gevallen slechts één variabele op. Namelijk de verzwarende omstandigheid van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging vermindert de kans op een invrijheidstelling zonder voorwaarden ($B=-3,04$).

Tabel 67: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Beslissing onderzoeksrechter: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
deelneming aan vereniging	-3,0397	0,0064

Correcte voorspelling: 84,72%

5.1.3. Bespreking

Slechts een beperkt aantal personen wordt na een voorlopige hechtenis zonder voorwaarden in vrijheid gesteld, dit vooral door de raadkamer. De meerderheid van de verdachten wordt echter in vrijheid gelaten bij het begin van het gerechtelijk onderzoek, dus als initiele

beslissing van de onderzoeksrechter. De invrijheidstelling zonder voorwaarden gebeurt voornamelijk ambtshalve.

De beslissing van de onderzoeksrechter om een verdachte (categorie alle misdrijven) initieel in vrijheid te laten zonder voorwaarden wordt in eerste instantie beïnvloed door misdrijvenkenmerken en dit op negatieve wijze. De verzwarende omstandigheid van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging (zwaardere drugsmisdrijven, determinerend bij de voorlopige hechtenis), het gebruik in groep van drugs (lichtere drugsmisdrijven, determinerend bij de vrijheid onder voorwaarden) en de aanwezigheid van cannabis maken dat een persoon minder vlug in vrijheid wordt gelaten zonder oplegging van voorwaarden. Daarnaast spelen een aantal daderkenmerken een rol. Wordt een probleem van druggebruik vastgesteld en heeft de persoon een inkomen dan wordt deze eerder in vrijheid gelaten zonder voorwaarden. Terwijl het hebben van een vreemde nationaliteit dan weer een negatieve impact heeft op de invrijheidstelling zonder voorwaarden. Tenslotte gaat nog een beperkte invloed uit van een gerechtelijk kenmerk; in het geval van meerdere veroordelingen op het strafregister wordt de verdachte minder gemakkelijk in vrijheid gelaten zonder voorwaarden.

De beslissing van de onderzoeksrechter tot invrijheidstelling zonder voorwaarden wordt zodoende niet louter gedetermineerd door de ernst/aard van de feiten, maar ook de persoon van de dader en zijn gerechtelijk verleden hebben een grote invloed. Toch wordt bij een beperking tot de categorie enkel drugsmisdrijven de beslissing van de onderzoeksrechter tot invrijheidstelling zonder voorwaarden alleen maar beïnvloed door een misdrijvenkenmerk, namelijk op negatieve wijze door de verzwarende omstandigheid van een daad van deelneming aan de activiteiten van een vereniging.

5.2. Motivering

Bij één geval van een initiële invrijheidstelling zonder voorwaarden is de motivering onbekend omdat geen beschikking van de onderzoeksrechter teruggevonden is in het dossier. In feite kan bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden niet gesproken worden van een eigenlijke motivering. Loutere stijlformules worden gehanteerd (bevelen invrijheidstelling, geen noodzaak van een aanhoudingsbevel voor de openbare veiligheid en motieven aanhoudingsbevel bestaan niet meer), elke individualisering aan de hand van elementen uit het dossier ontbreekt. Bij de initiële invrijheidstelling zonder voorwaarden gebuikt de onderzoeksrechter bijna steeds het motief van geen noodzaak van een aanhoudingsbevel voor de openbare veiligheid (overeenkomstig tabel 68 bij 87% van de verdachten). De invrijheidstelling zonder voorwaarden tijdens de procedure wordt vooral gemotiveerd door de formulering van motieven aanhoudingsbevel bestaan niet meer (bij 75% van de verdachten).

Tabel 68: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Motivering

	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Motief						
bevelen invrijheidstelling			1	12,5	1	2,4
geen noodzaak van een aanhoudingsbevel voor de openbare veiligheid	29	87,0	1	12,5	30	72,0
motieven aanhoudingsbevel bestaan niet meer			6	75,0	6	14,4
andere	3	9,0	1	12,5	4	9,6
Totaal aantal motieven	32		9		41	
Totaal aantal verdachten	33	100,0	8	100,0	41	100,0

Omdat een eigenlijke motivering ontbreekt is het bijgevolg onmogelijk om deze subjectieve motivering in verband te brengen met de objectieve elementen van de analyses.

5.3. Duur

Bij de duur van de invrijheidstelling zonder voorwaarden wordt enkel het jaartal van het opleggen van de invrijheidstelling zonder voorwaarden bekeken en of deze beslissing nog omgezet is in een voorlopige hechtenis. Het bekijken van de termijn van de invrijheidstelling zonder voorwaarden op zich is weinig zinvol, gezien het voortduren van de invrijheidstelling zonder voorwaarden geen beslissingsmoment inhoudt omtrent deze procedure. Een persoon blijft in vrijheid zonder voorwaarden tot dat een andere procedure tussenkomt.

De meeste beschikkingen dateren van 1995 en 1996 (63% van het totaal aantal gevallen). Bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden na voorlopige hechtenis situeren zich zowel in 1995 als in 1996 drie gevallen. Terwijl de initiële invrijheidstelling zonder voorwaarden voornamelijk voorkomt in 1995 met 15 gevallen en met slechts vijf gevallen in 1996.

Tabel 69: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Duur: Jaartal oplegging

Jaartal	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
1991	2	6,1			2	4,9
1992	1	3,0			1	2,4
1993	4	12,1	1	12,5	5	12,2
1994	6	18,2	1	12,5	7	17,1
1995	15	45,5	3	37,5	18	43,9
1996	5	15,2	3	37,5	8	19,5
Totaal	33	100,0	8	100,0	41	100,0

In het geval dat de invrijheidstelling zonder voorwaarden omgezet is in een nieuwe procedure heeft dit te maken met nieuwe feiten gepleegd door de betrokkene. In 24,4% van de gevallen is de invrijheidstelling zonder voorwaarden omgezet ofwel in een vrijheid onder voorwaarden (7%, 3 gevallen enkel bij de initiële invrijheidstelling zonder voorwaarden), ofwel in een voorlopige hechtenis (17%).

Tabel 70: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Duur: Omzetting

	Initiële		Andere		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Omzetting geen	25	75,8	6	75,0	31	75,6
in voorlopige hechtenis	5	15,2	2	25,0	7	17,1
in vrijheid onder voorwaarden	3	9,1			3	7,3
Totaal	33	100,0	8	100,0	41	100,0

Na deze omzetting gebeurde in twee gevallen nog een verdere omzetting. De twee gevallen van invrijheidstelling zonder voorwaarden omgezet in een vrijheid onder voorwaarden werden verder omgezet in een voorlopige hechtenis.

5.4. Besluit

De invrijheidstelling zonder voorwaarden wordt voornamelijk opgelegd in het begin van de procedure (als initiële beslissing van de onderzoeksrechter), na een voorlopige hechtenis wordt slechts uitzonderlijk iemand in vrijheid gelaten zonder de oplegging van voorwaarden. Zodoende is het vooral de onderzoeksrechter die kiest voor een invrijheidstelling zonder voorwaarden (in 83% van de gevallen). Het initiatief voor deze procedure ligt ook grotendeels bij hem gezien in 67% van de gevallen de invrijheidstelling zonder voorwaarden ambtshalve wordt opgelegd. De procureur des Konings vordert immers slechts sporadisch een gerechtelijk onderzoek zonder een voorlopige hechtenis, slechts in vijf gevallen op 107 vorderingen van gerechtelijk onderzoek is enkel een gerechtelijk onderzoek gevraagd. Het initiatief van de verdachte is evenmin van groot belang.

Het beslissingsproces van de onderzoeksrechter om een invrijheidstelling zonder voorwaarden op te leggen wordt bepaald door zowel misdrijfkenmerken (op negatieve wijze door de zwaardere drugsmisdrijven en door de lichtere drugsmisdrijven - met name het gebruik in groep van drugs), als daderkenmerken (positief bij een probleem van druggebruik en het beschikken over een inkomen en negatief bij een vreemde nationaliteit) en in mindere mate door gerechtelijke kenmerken (negatief bij meerdere veroordelingen op het strafregister). De beslissing betreft dus niet louter een inschatting van de ernst/aard van de feiten maar ook de persoon van de dader en zijn gerechtelijk verleden komen in de beoordeling aan bod. Bij een beperking tot enkel drugsmisdrijven komt wel enkel een misdrijfkenmerk naar voor (negatieve invloed van zwaardere drugsmisdrijven).

De beschikking van invrijheidstelling zonder voorwaarden moet met redenen omkleed zijn maar de vereisten inzake de motivering van het aanhoudingsbevel zijn niet van toepassing. Vandaar is het misschien ook niet te verwonderen dat in de beschikking een eigenlijke motivering niet terug kan gevonden. Elke individualisering aan de hand van elementen uit het dossier ontbreekt. Een verband kan bijgevolg ook niet gelegd worden met de objectieve gegevens uit het dossier.

De verdachte blijft in vrijheid tot een andere procedure tussenkomt. Een andere procedure wordt ingeschakeld indien de verdachte nieuwe feiten heeft gepleegd. Op de 41 gevallen van invrijheidstelling zonder voorwaarden is in 10 gevallen een beschikking tussengekomen waarbij meestal een voorlopige hechtenis (7 gevallen) is opgelegd en eerder uitzonderlijk een

vrijheid onder voorwaarden (3 gevallen). Een vrijheid onder voorwaarden wordt na het plegen van nieuwe feiten dus niet meer zo vlug in aanmerking genomen.

Het eindpunt van de procedure is de berekening. Vanuit dat nog nagegaan is welke berekening volgt op de verschillende procedures. Probleem is echter dat niet gewerkt kan worden met de laatste berekening omdat dan vroeger gegaan wordt aan de berekeningen die zich tijdens de gerechtelijke procedure hebben voorgedaan. Zodoende is een herberekening van de procedure doorgevoerd, waarbij rekening is gehouden met de omstandigheden in een voorlopige beslissing, een vrijheid onder voorwaarden, of beiden (andere omstandigheden zijn buiten beschouwing gelaten, omdat bijvoorbeeld een daargenoemde die omgekeert werd in een invrijheidstelling zonder voorwaarden niet zo relevant is voor de berekening). Zo wordt een geval waarbij tijdens de gerechtelijke procedure een aanhoudingsmandaat werd afgevoerd opgenomen bij de categorie voorlopige beslissing, ongeacht de invrijheidstelling en ongeacht of dit de laatste berekening in het dossier is. Een voorlopige beslissing bestaat voor de vrijheid onder voorwaarden indien voorwaarden worden opgelegd. Als echter tijdens de gerechtelijke procedure zowel voorwaarden als een voorlopige beslissing worden opgelegd (ongeacht in welke volgorde), worden deze gevallen in een aparte categorie van voorlopige beslissing en vrijheid onder voorwaarden opgenomen. Een verdere categorisering (bijvoorbeeld een categorie invrijheid onder voorwaarden en daarnaast een categorie vrijheid onder voorwaarden na voorlopige beslissing) bleek gezien de kleine aantallen niet mogelijk.

Eerst wordt een algemeen overzicht gegeven van de berekening, daarna de opschoning, de gelidheid, de gegevensmaten en de probabiliteitsmaten verder worden besproken.

6.1. Overzicht

Van de 170 gevallen zijn 63% van de gevallen geweten op tegevoerd, in 17% van de gevallen is de beslissing dat niet kunnen opgevoerd (verschillen). Het aantal verzoeksmatigen ligt hoger bij de daargenoemde (18%) en bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden (21%) en is het laagst bij de voorlopige beslissing (2%) een groot deel van deze beslissingen verspreid echter wel onder de handen van het aanhoudingsmandaat voor de rechtbank.

Tabel 1: Overzicht algemeen overzicht is gegeven

Categorie	Aantal	Berekening				Opmerkingen	
		Invrijheid	Vrijheid	Verplichting	Andere	Invrijheid	Verplichting
Invrijheid	10	10	0	0	0	10	0
Vrijheid	10	0	10	0	0	0	10
Verplichting	10	0	0	10	0	0	10
Andere	10	0	0	0	10	0	0
Totaal	40	10	10	10	10	10	10

Op de 170 beslissingen komen twee (1%) vrijgaven voor tekenend op een procedure van daargenoemde en op een procedure van vrijheid onder voorwaarden (daargenoemde is in twee

6. BERECHTING

Het eindpunt van de procedure is de berechting. Vandaar dat nog nagegaan is welke berechting volgt op de verschillende procedures. Probleem is echter dat niet gewerkt kan worden met de initiële beslissing omdat dan voorbij gegaan wordt aan de omzettingen die zich tijdens de gerechtelijke procedure hebben voorgedaan. Zodoende is een hercategorisering van de procedures doorgevoerd, waarbij rekening is gehouden met de omzetting in een voorlopige hechtenis, een vrijheid onder voorwaarden, of beiden (andere omzettingen zijn buiten beschouwing gelaten, omdat bijvoorbeeld een dagvaarding die omgezet werd in een invrijheidstelling zonder voorwaarden niet zo relevant is voor de berechting). Zo wordt een geval waarbij tijdens de gerechtelijke procedure een aanhoudingsmandaat werd afgeleverd opgenomen bij de categorie voorlopige hechtenis, ongeacht de initiële beslissing en ongeacht of dit de laatste beslissing in het dossier is. Een soortgelijke categorie bestaat voor de vrijheid onder voorwaarden indien voorwaarden werden opgelegd. Als echter tijdens de gerechtelijke procedure zowel voorwaarden als een voorlopige hechtenis werden opgelegd (ongeacht in welke volgorde), worden deze gevallen in een aparte categorie van voorlopige hechtenis en vrijheid onder voorwaarden opgenomen. Een verdere categorisering (bijvoorbeeld een categorie initiële vrijheid onder voorwaarden en daarnaast een categorie vrijheid onder voorwaarden na voorlopige hechtenis) bleek gezien de kleine aantallen niet mogelijk.

Eerst wordt een algemeen overzicht gegeven van de berechting, waarna de opschorting, de geldboete, de gevangenisstraf en de probatievoorwaarden verder worden bekeken

6.1. Overzicht

Van de 176 vonnissen zijn 88% van de vonnissen gewezen op tegenspraak, in 12% van de gevallen is de betrokkene dus niet komen opdagen (verstekvonnis). Het aantal verstekvonnissen ligt hoger bij de dagvaarding (18%) en bij de invrijheidstelling zonder voorwaarden (32%), en is het laagst bij de voorlopige hechtenis (2%), een groot deel van deze beklaagden verschijnt echter wel onder de banden van het aanhoudingsmandaat voor de rechtbank).

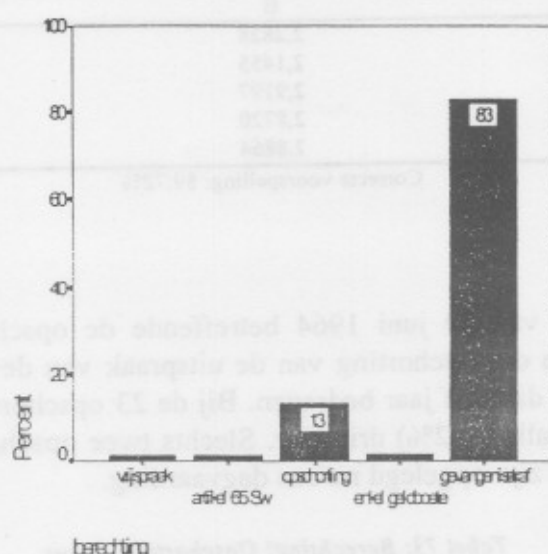
Tabel 71: Berechting: Algemeen: Vonnis is gewezen

		procedures						Totaal
		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	voorlopige hechtenis & vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	
vonnis is gewezen op	N	21	21	46	12	24	17	154
	%	81,6%	91,3%	98,0%	85,7%	92,3%	88,0%	87,5%
bij verstek	N	7	2	1	2	2	3	22
	%	18,4%	8,7%	2,0%	14,3%	7,7%	12,0%	12,5%
Totaal	N	38	23	50	14	26	20	176
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Op de 176 beklaagden komen twee (1%) vrijspraken voor (volgens op een procedure van dagvaarding en op een procedure van vrijheid onder voorwaarden). Daarnaast is in twee

gevallen (1%) de beklaagde wel veroordeeld geworden voor de feiten maar is geen straf opgelegd op grond van artikel 65 van het Strafwetboek (de rechter verwijst in dergelijk geval in zijn beslissing naar de in een vorig vonnis reeds uitgesproken straffen omdat deze een voldoende bestraffing lijken voor de door eenheid van opzet verbonden misdrijven).

Vervolgens hebben 23 beklaagden (13% van de 176 beklaagden) een opschorting van de uitspraak van de veroordeling gekregen, drie beklaagden (2%) werden enkel veroordeeld tot een geldboete en 146 beklaagden (83%) kregen een gevangenisstraf (in 42 gevallen vergezeld van een geldboete).

Figuur 4: Berechting: Overzicht

6.2. Opschorting

Een opschorting van de uitspraak van de veroordeling is dus toegekend aan 23 beklaagden. Na een voorlopige hechtenis en na een voorlopige hechtenis in combinatie met een vrijheid onder voorwaarden heeft de rechter geen opschorting van de uitspraak van de veroordeling opgelegd. Een opschorting is voornamelijk na een dagvaarding (11 op 23 gevallen) en in mindere mate na een vrijheid onder voorwaarden (5) uitgesproken.

Achtereenvolgens wordt bekeken welke factoren determinerend zijn voor het opleggen van een opschorting van de uitspraak van de veroordeling, de duur waarvoor de opschorting is opgelegd en de aard van de opschorting (met of zonder probatie).

6.2.1. Oplegging

Door middel van een logistieke regressie analyse op enkel drugsmisdrijven (110 gevallen waaronder 17 opschortingen, de analyse leverde bij alle misdrijven geen variabelen met significantie op) is onderzocht welke variabelen de rechter beïnvloeden tot het uitspreken van een opschorting. Als onafhankelijke variabelen zijn opgenomen (geldt tevens voor de hierna

verricht analyses) de populatiekenmerken, of het vonnis gewezen is op tegenspraak of bij verstek, de persoon van de rechter²³ en de verschillende procedures.

Met een correcte voorspelling in 90% van de gevallen neemt de kans op een opschorting in ongeveer gelijke mate toe als de beklaagde beoordeeld wordt door rechter 2 ($B=2,92$), de beklaagde voor de rechter verschijnt op basis van een procedure van dagvaarding (2,89) of van vrijheid onder voorwaarden (2,87), de beklaagde werk heeft of naar school gaat of een opleiding volgt (2,28) en als het misdrijf gebruik in groep van drugs betreft (2,15).

Tabel 72: Berechting: Opschorting: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
werk/school/opleiding	2,2828	0,0067
gebruik in groep van drugs	2,1455	0,0114
rechter 2	2,9197	0,0072
vrijheid onder voorwaarden	2,8720	0,0088
dagvaarding	2,8864	0,0029

Correcte voorspelling: 89,72%

6.2.2. Duur

Overeenkomstig de Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie mag de duur van de opschorting van de uitspraak van de veroordeling niet minder dan een jaar en niet meer dan vijf jaar bedragen. Bij de 23 opschortingen (tabel 73) bedraagt de duur in de meeste gevallen (82%) drie jaar. Slechts twee opschortingen hebben een duur van meer dan drie jaar, zij zijn opgelegd na een dagvaarding.

Tabel 73: Berechting: Opschorting: Duur

			procedures				
			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
duur van de opschorting	gedurende één jaar	N				1	1
		%				33,3%	4,3%
	gedurende twee jaar	N		1			1
		%		25,0%			4,3%
	gedurende drie jaar	N	9	3	5	2	19
		%	81,8%	75,0%	100,0%	66,7%	82,6%
	gedurende vier jaar	N	1				1
		%	9,1%				4,3%
	gedurende vijf jaar	N	1				1
		%	9,1%				4,3%
Totaal		N	11	4	5	3	23
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

²³ Van de 16 rechters teruggevonden in de vonnissen werden zes rechters weerhouden voor de analyse, de overige rechters zijn in de analyse als restcategorie opgenomen. Bij de analyses van de procedures kon de persoon van de procureur des Konings en van de onderzoeksrechter niet in de analyse ingevoerd worden omdat de verscheidenheid aan personen te groot was, wat te kleine aantallen betekende voor de analyses.

Geanalyseerd is welke elementen een invloed hebben op het bedrag van de geldboete. De lineaire regressie analyse met een verklaarde variantie van 53% is uitgevoerd op enkel drugsmisdriven (110 gevallen waaronder 29 geldboetes, de analyse op alle misdrijven is niet weergegeven omdat deze slechts een verklaarde variantie van 43% opleverde). Het bedrag van de geldboete neemt in BF toe indien de beklaagde voor rechter 4 (775) of rechter 5 (531) of de restcategorie van overige rechters (438) verschijnt, als het een Franstalige rechtspleging betreft (380), en XTC (179) of cannabis (191) voorkomt. In mindere mate kan een afname van het bedrag vastgesteld worden indien de beklaagde voorgeleid wordt op basis van een dagvaarding (-188).

Tabel 76: Berechting: Geldboete: Bedrag: Enkel drugsmisdriven: Lineaire regressie analyse

Variabele	B	Sig
rechter 4	774,506	0,000
XTC	179,230	0,013
overige rechters	438,271	0,000
cannabis	190,462	0,004
dagvaarding	-187,510	0,004
rechter 5	531,363	0,000
Franstalige rechtspleging	380,054	0,001

Verklaarde variantie: 52,9%

6.3.2. Uitstel van de tenuitvoerlegging

De rechter heeft in 58% van de gevallen uitstel van de tenuitvoerlegging van de geldboete gelast. De gevallen waarbij geen uitstel van de tenuitvoerlegging van de geldboete is toegekend zijn terug te vinden na een procedure van voorlopige hechtenis (2 gevallen), vrijheid onder voorwaarden (3) en voorlopige hechtenis in combinatie met vrijheid onder voorwaarden (5).

Het uitstel is enkel toegepast op de geldboetes van 1000 BF tot en met 1300 BF, het uitgesteld bedrag varieert van 300 BF tot 1000 BF.

Tabel 77: Berechting: Geldboete: Uitstel

			procedures					
uitstel van de geldboete			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	voorlopige hechtenis & vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden
								Totaal
nee	N				2	3	5	10
	%				33,3%	100,0%	62,5%	41,7%
ja	N		3	1	4		3	14
	%		100,0%	100,0%	66,7%		37,5%	58,3%
Totaal	N		3	1	6	3	8	24
	%		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Op het uitstel van de tenuitvoerlegging van de geldboete is een logistieke regressie analyse uitgevoerd om de factoren vast te stellen die de rechter hiertoe aanzetten, maar het leverde geen variabelen met significantie op.

6.4. Gevangenisstraf

De rechter koos in 146 gevallen voor een gevangenisstraf, 51% van de gevangenisstraffen is opgelegd na een procedure van voorlopige hechtenis en na een voorlopige hechtenis in combinatie met een vrijheid onder voorwaarden. Het laagste aantal gevangenisstraffen is terug te vinden na een procedure van vrijheid onder voorwaarden (8 gevallen, 5,4%).

Vooreerst wordt het aantal maanden gevangenisstraf en de variabelen die deze beslissing beïnvloeden nagegaan. Vervolgens komt het uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf aan bod; met name de factoren die de oplegging van het uitstel bepalen, de duur, de periode en de aard van het uitstel met tevens aandacht voor de variabelen die doorslaggevend zijn bij een probatie-uitstel.

6.4.1. Aantal maanden

Het aantal maanden gevangenisstraf uitgesproken door de rechter bedraagt in 49% van de 146 gevallen tussen 3 en 12 maanden, 30% varieert van 13 tot 24 maanden en 21% krijgt een gevangenisstraf van meer dan twee jaar. De langere gevangenisstraffen (meer dan een jaar) volgen voornamelijk op een procedure van voorlopige hechtenis (77,5%) en op een voorlopige hechtenis in combinatie met een vrijheid onder voorwaarden (58%).

Tabel 78: Berechting: Gevangenisstraf: Aantal maanden

		procedures						Totaal
gevangenisstraf in maanden		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	voorlopige hechtenis & vrijheid onder voorwaarden	in vrijheidstelling zonder voorwaarden	
3-6	N	10	7	2	4	5	4	32
	%	40,0%	36,8%	4,1%	50,0%	19,2%	21,1%	21,9%
7-12	N	7	7	9	1	6	10	40
	%	28,0%	36,8%	18,4%	12,5%	23,1%	52,6%	27,4%
13-24	N	8	4	17	2	7	5	43
	%	32,0%	21,1%	34,7%	25,0%	26,9%	26,3%	29,5%
25-36	N			15	1	4		20
	%			30,6%	12,5%	15,4%		13,7%
37-48	N		1	6		4		11
	%		5,3%	12,2%		15,4%		7,5%
Totaal	N	25	19	49	8	26	19	146
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Lineaire regressie analyses zijn verricht om na te gaan welke elementen determinerend zijn bij het bepalen van de duur van de gevangenisstraf. Bij de analyse op alle misdrijven, verklaarde variantie van 51%, zorgen alle aangeduide variabelen ervoor dat het aantal maanden gevangenisstraf toeneemt. De duur neemt het sterkst toe indien de betrokkene voorgeleid wordt na een procedure van voorlopige hechtenis (15 maanden) of na een voorlopige hechtenis in combinatie met een vrijheid onder voorwaarden (12), wanneer het misdrijf invoer/uitvoer van drugs betreft (8), de beklaagde verschijnt op basis van een Franstalige rechtspleging (8) en de beklaagde een man is (6). In mindere mate neemt de duur van de gevangenisstraf toe als de beklaagde een strafregister heeft voor bezit/gebruik in groep/gebruik vergemakkelijken van drugs (5), een zedenmisdrijf of een verkeersmisdrijf of andere feiten heeft gepleegd (4, nadruk ligt dan vooral op de zedenfeiten en andere feiten), verstek is gegeven (4) en de beklaagde een vreemde nationaliteit heeft (4).

Tabel 79: Berechting: Gevangenisstraf: Aantal maanden: Alle misdrijven: Lineaire regressie analyse

Variabele	B	Sig
voorlopige hechtenis	15,063	0,000
voorlopige hechtenis en vrijheid onder voorwaarden	12,164	0,000
Franstalige rechtspleging	7,501	0,000
zeden/verkeers/andere feiten	4,400	0,003
invoer/uitvoer van drugs	7,924	0,005
strafregister voor bezit/gebruik in groep/gebruik	4,807	0,003
vergemakkelijken van drugs		
verstekvonniss	4,262	0,063
geslacht (man)	5,771	0,016
nationaliteit (vreemdeling)	3,551	0,031

Verklaarde variantie: 50,8%

Een lineaire regressie analyse enkel op drugsmisdrijven weerhoudt voor een deel dezelfde variabelen (verklaarde variantie 64%). Zo neemt het aantal maanden gevangenisstraf toe na een procedure van voorlopige hechtenis in combinatie met een vrijheid onder voorwaarden (14) en na een voorlopige hechtenis (14), als het een Franstalige rechtspleging betreft (5) en de beklaagde er een strafregister voor bezit/gebruik in groep/gebruik vergemakkelijken van drugs op nahoudt (4). Daarnaast zijn nog een aantal andere variabelen verantwoordelijk voor een toename van de duur van de gevangenisstraf: geen vaste verblijfplaats in België (6), de aanwezigheid van cocaïne (6), meerdere beklaagden in het dossier (1) en in mindere mate de stijgende leeftijd van de beklaagde (0,3).

Tabel 80: Berechting: Gevangenisstraf: Aantal maanden: Enkel drugsmisdrijven: Lineaire regressie analyse

Variabele	B	Sig
voorlopige hechtenis	13,799	0,000
voorlopige hechtenis en vrijheid onder voorwaarden	14,263	0,000
Franstalige rechtspleging	5,363	0,003
geen vaste verblijfplaats	6,067	0,004
cocaïne	5,773	0,005
leeftijd	0,322	0,008
aantal beklaagden in het dossier	1,259	0,017
strafregister voor bezit/gebruik in groep/gebruik	3,651	0,048
vergemakkelijken van drugs		

Verklaarde variantie: 63,7%

6.4.2. Uitstel van de tenuitvoerlegging

Een uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf is in 109 van de 146 gevallen toegekend (75%). De gevangenisstraffen zonder uitstel van de tenuitvoerlegging (25%) komen meestal voor na een voorlopige hechtenis (43%).

a) Oplegging

In een logistieke regressie analyse is onderzocht welke factoren de rechter ertoe aanzetten om een uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf te gelasten. De analyse op alle misdrijven (146 gevallen waarvan 109 met uitstel), met een correcte voorspelling in 90% van de gevallen, geeft 7 factoren aan die de kans op een uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf negatief beïnvloeden. Namelijk het plegen van een geweldmisdrijf (-7,01), het verstek laten gaan (-3,93), het misdrijf van verkoop van drugs (-3,32), het hebben van een strafregister voor bezit/gebruik in groep gebruik vergemakkelijken van drugs (-3,22), het

verschijnen voor rechter 3 (-2,84), het hebben van een vreemde nationaliteit (-2,67) en in mindere mate de oudere leeftijd van de beklaagde (-0,13). Een positieve impact op de kans op een uitstel heeft het aanwezig zijn van een probleem van druggebruik (4,35), de verzwarende omstandigheid van drugfeiten gepleegd ten overstaan van een minderjarige (4,26) en als de leefwijze het leven in gezinsverband inhoudt (3,03).

Tabel 81: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
leeftijd	-0,1304	0,0192
nationaliteit (vreemdeling)	-2,6643	0,0109
leefwijze (leven in gezinsverband)	3,0278	0,0004
probleem van druggebruik	4,3504	0,0001
strafregister voor bezit/gebruik in groep/gebruik	-3,2178	0,0005
vergemakkelijken van drugs		
geweldd misdrijven	-7,0108	0,0015
verkoop van drugs	-3,3230	0,0024
drugfeiten t.o.v. een minderjarige	4,2563	0,0095
verstekvonniss	-3,9261	0,0003
rechter 3	-2,8418	0,0073

Correcte voorspelling: 90,41%

Bij een beperking van de steekproef tot enkel drugsmisdrijven (88 gevallen waarvan 68 met uitstel, correcte voorspelling in 92% van de gevallen) komen enkele van de vorige factoren opnieuw aan bod. Zo stijgt de kans op een uitstel als de beklaagde in gezinsverband leeft (2,94). Terwijl de kans vermindert als de beklaagde verstek laat gaan (-3,61), deze een vreemde nationaliteit heeft (-2,66) en verschijnt voor rechter 3 (-2,15). De analyse enkel op drugsmisdrijven weerhoudt nog het verschijnen voor rechter 4 (-4,32), volgend op een procedure van voorlopige hechtenis (-4,16) en het hebben van een strafregister voor de verkoop en invoer/uitvoer van drugs (-3,69).

Tabel 82: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
nationaliteit (vreemdeling)	-2,6578	0,0405
leefwijze (leven in gezinsverband)	2,9357	0,0057
strafregister voor verkoop/ in&uitvoer van drugs	-3,6947	0,0049
verstekvonniss	-3,6053	0,0245
rechter 3	-2,1468	0,0379
rechter 4	-4,3246	0,0203
voorlopige hechtenis	-4,1631	0,0031

Correcte voorspelling: 92,05%

b) Duur

De duur waarvoor het uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf is opgelegd bedraagt in 50% van de gevallen drie jaar. In tegenstelling tot de opschorting van de uitspraak is het uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf in 24% van de gevallen toch nog opgelegd voor een duur van meer dan drie jaar. Een hoger aandeel van uitstel met een duur van vier of vijf jaar kan vastgesteld worden na een voorlopige hechtenis (31%) en na een voorlopige hechtenis in combinatie met een vrijheid onder voorwaarden (31%).

Tabel 83: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Duur

			procedures						
uitstel van de gevangenisstraf		N	dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	voorlopige hechtenis & vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	Totaal
			4	4	21	2	3	3	37
	%		16,0%	21,1%	42,9%	25,0%	11,5%	15,8%	25,3%
gedurende één jaar	N		1						1
	%		4,0%						,7%
gedurende drie jaar	N		16	12	13	5	15	12	73
	%		64,0%	63,2%	26,5%	62,5%	57,7%	63,2%	50,0%
gedurende vier jaar	N				3		1		4
	%				6,1%		3,8%		2,7%
gedurende vijf jaar	N		4	3	12	1	7	4	31
	%		16,0%	15,8%	24,5%	12,5%	26,9%	21,1%	21,2%
Totaal	N		25	19	49	8	26	19	146
	%		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

c) Periode

In 51% van de 109 gevallen met een uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf is een volledig uitstel toegekend. Een hoger percentage kan vastgesteld worden als aan het vonnis een invrijheidstelling zonder voorwaarden (100%), een dagvaarding (95%), een oproeping bij proces-verbaal (93%) en een vrijheid onder voorwaarden (67%) voorafging. Een gedeeltelijk uitstel volgt bijgevolg in de meeste gevallen na een voorlopige hechtenis en na een voorlopige hechtenis in combinatie met een vrijheid onder voorwaarden. Waarbij het gedeeltelijk uitstel in 23% van de gevallen een uitstel van de gevangenisstraf betreft behalve voor de termijn van de voorlopige hechtenis, binnen de procedure van de voorlopige hechtenis is dit 39% en bij de voorlopige hechtenis in combinatie met een vrijheid onder voorwaarden 61%. Vervolgens bedraagt de periode van het gedeeltelijk uitstel in 13% van de gevallen meer dan 12 maanden en in 14% minder dan 12 maanden.

Tabel 84: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Periode

			procedures						
			dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	voorlopige hechtenis & vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	Total
uitgestelde periode van de gevangenisstraf	volledig	N	20	14	1	4		16	55
		%	95,2%	93,3%	3,6%	66,7%		100,0%	50,5%
	- voorlopige hechtenis	N			11		14		25
		%			39,3%		60,9%		22,9%
	<=12 maanden	N	1	1	8	2	3		15
		%	4,8%	6,7%	28,6%	33,3%	13,0%		13,8%
	>12 maanden	N			8		6		14
		%			28,6%		26,1%		12,9%
	Totaal	N	21	15	28	6	23	16	109
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

d) Aard

Het uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf kan gepaard gaan met een probatie. In 54% van de 109 gevallen van uitstel van de tenuitvoerlegging is een probatie-uitstel toegekend. Een lager percentage kan vastgesteld worden indien de voorgaande procedure een dagvaarding (33%), een invrijheidstelling zonder voorwaarden (38%) of een

vrijheid onder voorwaarden (50%) betrof. Na een oproeping bij proces-verbaal is daarentegen het hoogste percentage aan probatie-uitstellen terug te vinden (80%).

Tabel 85: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Aard

		procedures						Totaal
		dagvaarding	oproeping bij proces-verbaal	voorlopige hechtenis	vrijheid onder voorwaarden	voorlopige hechtenis & vrijheid onder voorwaarden	invrijheidstelling zonder voorwaarden	
aard van het uitstel van de gevangenisstraf	gewoon	N	14	3	10	3	10	50
		%	66,7%	20,0%	35,7%	50,0%	43,5%	45,9%
	probatie	N	7	12	18	3	13	59
		%	33,3%	80,0%	64,3%	50,0%	56,5%	54,1%
Totaal		N	21	15	28	6	23	109
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Opnieuw zijn logistieke regressie analyses uitgevoerd nu om de variabelen vast te stellen die een invloed hebben op het toekennen van een probatie. Bij een analyse op alle misdrijven (109 gevallen waarvan 59 met probatie-uitstel, correcte voorspelling in 84% van de gevallen) beïnvloeden twee variabelen de kans op een probatie-uitstel op negatieve wijze: het verschijnen op basis van een Franstalige rechtspleging (-4,41) en het voorkomen van cannabis (-2,01). De kans op een probatie-uitstel neemt evenwel toe indien de beklaagde bij rechter 1 is voorgeleid (4,96), deze ongehuwd of gescheiden is of een weduwstaat heeft (2,89), in aanwezigheid van de verzwarende omstandigheid van drugfeiten gepleegd ten overstaan van een minderjarige (2,64), het hebben van gerechtelijke antecedenten (2,46) en het hebben van een vreemde nationaliteit (1,89).

Tabel 86: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Probatie: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
Franstalige rechtspleging	-4,4135	0,0005
nationaliteit (vreemdeling)	1,8908	0,0037
burgerlijke stand (ongehuwd/gescheiden/weduwstaat)	2,8730	0,0015
gerechtelijke antecedenten	2,4629	0,0093
drugfeiten t.o.v. een minderjarige	2,6351	0,0363
cannabis	-2,0139	0,0031
rechter 1	4,9570	0,0006

Correcte voorspelling: 84,40%

Een reductie tot enkel drugsmisdrijven (68 gevallen waarvan 34 met probatie-uitstel) levert een analyse op (met een voorspellende waarde van 90%) waarbij drie variabelen weerhouden worden. De kans op een probatie-uitstel neemt af indien de beklaagde verschijnt voor rechter 4 (-4,13) en in mindere mate bij toenemende leeftijd van de beklaagde (-0,28). De kans neemt dan weer toe als een toename kan vastgesteld worden van het aantal veroordelingen op het strafregister (? 1,41).

Tabel 87: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Probatie: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Variabele	B	Sig
leeftijd	-0,2798	0,0127
aantal veroordelingen op strafregister	1,4112	0,0221
rechter 4	-4,1271	0,0025

Correcte voorspelling: 89,71%

6.5. Probatievoorwaarden

Tenslotte wordt nog een blik geworpen op de probatievoorwaarden opgelegd naar aanleiding van een probatie zowel in het geval van een opschorting van de uitspraak als bij een uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf.

Bij de probatie (68 gevallen) zijn ongeveer 3,7 voorwaarden per persoon opgelegd. Het verloop van de probatie wordt opgevolgd door de probatiecommissie, vandaar dat in 99% van de gevallen dit ook als voorwaarde in het vonnis gestipuleerd is (zich schikken naar de richtlijnen van de probatiecommissie/probatieassistent). Het merendeel van de voorwaarden houdt eigenlijk verband met het druggebruik van de betrokkene: een ontwenningsskuur volgen of verder zetten (47%), zich onthouden van alle contacten met het drugmilieu (41%), zich onthouden van alle druggebruik (28%), verbod plaatsen te betreden waar drugs gebruikt worden (24%) en het ondergaan van een urinetest (22%). Daarnaast hebben de voorwaarden betrekking op de professionele status van de betrokkene: het zoeken van werk of het blijven werken (46) en het volgen van een opleiding (27%). Tenslotte is nog een dienstverlening opgelegd in 22% van de gevallen. Van de 15 gevallen van dienstverlening zijn er 10 opgelegd na een procedure van oproeping bij proces-verbaal.

Tabel 88: Berechting: Probatie: Probatievoorwaarden

<i>Probatievoorwaarden</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
zich schikken naar richtlijnen van de probatiecommissie/probatieassistent	67	98,5
zich onthouden van alle druggebruik	19	27,9
zich onthouden van alle contacten met het drugmilieu	28	41,2
verbod plaatsen te betreden waar drugs gebruikt worden	16	23,5
ontwenningsskuur volgen of verder zetten	32	47,1
urinetest ondergaan	15	22,1
opleiding volgen	18	26,5
werk zoeken, blijven werken	31	45,6
dienstverlening	15	22,1
andere	13	19,1
Totaal aantal probatievoorwaarden	254	
Totaal aantal veroordeelden met probatie	68	100,0

6.6. Besluit

De berechting wordt slechts oppervlakkig behandeld, voor deze uiteenzetting gaat het immers vooral over de invloed van de procedures op de berechting (onderzocht op basis van logistieke en lineaire regressie analyses), meer bepaald van de vrijheid onder voorwaarden en de voorlopige hechtenis.

De meeste beklaagden verschijnen voor de vonnisrechter en worden bijgevolg op tegenspraak veroordeeld door de vonnisrechter (88%). Slechts een beperkt aantal beklaagden (13%) wordt de "gunst" verleend van een opschorting van de uitspraak. De procedure van vrijheid onder voorwaarden en dagvaarding hebben een invloed op het toekennen van de opschorting. Als misdrijf wordt het gebruik in groep aangeduid, wat in feite samenhangt met de procedure van vrijheid onder voorwaarden. Overige factoren zijn het hebben van werk of het volgen van een

opleiding, en voor welke rechter de beklaagde verschijnt. De opschorting wordt hoofdzakelijk opgelegd voor een duur van drie jaar. In 30% van de opschortingen betreft het een probatie-opschorting.

Als bestraffing op zich wordt de geldboete slechts in drie gevallen gehanteerd (1%), de overige 42 geldboetes zijn steeds opgelegd in combinatie met een gevangenisstraf. Het opleggen van een geldboete is sterk bepaald door de persoon van de rechter. Daarnaast wordt gemakkelijker een geldboete opgelegd als de beklaagde verschijnt op basis van een Franstalige rechtspleging en minder vlug als een procedure van dagvaarding vooraf gaat aan het vonnis. In 58% van de gevallen gaat de geldboete gepaard met een uitstel van de tenuitvoerlegging, de bedragen van de geldboetes zijn echter wel zeer hoog (in 73% van de gevallen bedraagt de geldboete 1000 BF of meer).

Het merendeel van de beklaagden krijgt echter een gevangenisstraf opgelegd (83%). De duur van de gevangenisstraf bedraagt in 51% van de gevallen meer dan een jaar. Van invloed op de duur is in grote mate de voorlopige hechtenis en de voorlopige hechtenis in combinatie met een vrijheid onder voorwaarden. In de meeste gevallen gaat de voorlopige hechtenis vooraf aan de vrijheid onder voorwaarden, zodat de later in de procedure opgelegde vrijheid onder voorwaarden geen positief effect heeft op de duur van de gevangenisstraf. De invloed van het misdrijf invoer/uitvoer van drugs houdt verband met de voorlopige hechtenis (zwaardere drugsmisdrijven geven vlugger aanleiding tot een voorlopige hechtenis). Een belangrijke invloed gaat opnieuw uit van het verschijnen op basis van een Franstalige rechtspleging. Andere elementen die determinerend zijn bij het opleggen van een langere gevangenisstraf zijn bijvoorbeeld nog het hebben van een strafregister voor drugsfeiten, van het mannelijk geslacht zijn, het niet verschijnen voor de vonnisrechter en het hebben van een vreemde nationaliteit.

De lange duur van de gevangenisstraffen houdt verband met het hoge aantal uitstellen van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf (75%), indien een uitstel wordt toegekend wordt immers gemakkelijker een langere gevangenisstraf opgelegd. De procedure van voorlopige hechtenis heeft een negatieve invloed op het verkrijgen van een uitstel, evenals de misdrijven van verkoop van drugs en geweldsmisdrijven die sterk samenhangen met de voorlopige hechtenis. De persoon van de rechter is tevens een belangrijke factor, evenals het niet verschijnen voor de vonnisrechter (het uitstel net als de opschorting wordt als een gunst gezien, door niet te verschijnen wordt deze gunst bijna automatisch kwijtgespeeld). Een rol wordt o.a. ook nog gespeeld in negatieve zin door het hebben van een vreemde nationaliteit, het hebben van een strafregister voor drugsfeiten en de leeftijd. Terwijl een positieve invloed uitgaat van de aanwezigheid van een probleem van druggebruik en het leven in gezinsverband.

Het uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf wordt in 50% van de gevallen opgelegd voor een duur van drie jaar, in tegenstelling met de opschorting is het uitstel in 24% van de gevallen toch nog opgelegd voor een duur van vier of vijf jaar. Wat betreft de periode die uitgesteld wordt is in 51% van de gevallen een volledig uitstel toegekend. Een uitstel behalve voor de termijn van de voorlopige hechtenis waarbij dus de voorlopige hechtenis wordt gedekt is uitgesproken in 23% van de gevallen. Aan de uitstellen wordt vervolgens in iets meer dan de helft van de gevallen (54%) een probatie gekoppeld. Een probatie-uitstel wordt minder gemakkelijk opgelegd na een Franstalige rechtspleging. De overige factoren hebben een positieve invloed zoals het hebben van een vreemde nationaliteit, het ongehuwd of

gescheiden zijn. De persoon van de rechter komt eveneens opnieuw als belangrijke factor naar voor.

Tenslotte nog een woord over de probatievoorwaarden opgelegd bij een opschorting van de uitspraak of bij een uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf. Net zoals bij de vrijheid onder voorwaarden hebben de voorwaarden vooral betrekking op het druggebruik van de beklaagde en op zijn professionele status. Wel kan bij de probatie een dienstverlening opgelegd worden. De voorwaarden zijn eigenlijk vooral controlerend van aard.

Geconcludeerd kan worden dat de procedure die de beklaagde tot bij de vonnisrechter brengt ongetwijfeld een invloed heeft op de berechting. Waarbij dan vooral de voorlopige hechtenis een rol speelt. De voorlopige hechtenis staat garant voor een langere gevangenisstraf en vermindert de kans op een uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf. De vrijheid onder voorwaarden heeft dan weer een invloed op de opschorting van de uitspraak, maar naar de gevangenisstraf toe is geen invloed vast te stellen tenzij deze gecombineerd is met een voorlopige hechtenis. Waarbij dan de vrijheid onder voorwaarden na een voorlopige hechtenis een langere gevangenisstraf betekent, maar dit heeft waarschijnlijk veeleer te maken met de voorlopige hechtenis dan met de vrijheid onder voorwaarden. In de motivering van de vonnisrechter wordt eigenlijk uitzonderlijk verwezen naar de vrijheid onder voorwaarden (ongeacht of deze initieel of later in de procedure is opgelegd), het is dus niet zo duidelijk in hoeverre de vrijheid onder voorwaarden de berechting beïnvloedt.

De beslissing van de vonnisrechter wordt vervolgens bepaald door zowel daderkenmerken (nationaliteit, leeftijd), gerechtelijke kenmerken (strafregister voor drugsfeiten) als misdrijfkenmerken (gebruik in groep, verkoop, invoer/uitvoer van drugs). De persoon van de rechter bepaalt eveneens in grote mate de bestraffing, dit zal ook wel het geval zijn bij de beslissing inzake de keuze voor een bepaalde procedure maar wegens een te groot aantal personen en te kleine aantallen per persoon kon deze factor bij de procedures niet in de analyses opgenomen worden. Tenslotte hangt het er ook vanaf of de beklaagde verschijnt en of deze berecht wordt door een Nederlandstalige of een Franstalige rechter. Uit de analyses blijkt dat de Franstalige rechters veel repressiever ingesteld zijn (hogere geldboetes en langere gevangenisstraffen worden opgelegd).

7. BESLUIT

Vooraleer de besluiten van het onderzoek te formuleren moeten toch nog een aantal zaken opgemerkt worden m.b.t. de opzet van het onderzoek. Bij het analyseren van de gegevens is steeds getracht rekening te houden met de verschillende procedures. Opzet van het onderzoek was immers om de beslissingen inzake de procedures te bekijken. Maar de opsplitsing per procedure maakte dat soms te kleine aantallen overbleven om analyses te verrichten. Om meer diepgaande analyses uit te voeren is het dus noodzakelijk om te vertrekken van een grotere steekproef (de steekproef van het onderzoek betrof 176 veroordeelden voor drugsmisdrijven). Een ander probleem is dat door te vertrekken van de vonnissen de beslissingen inzake de procedures verspreid zijn over verschillende periodes. Hoewel uiteindelijk de meeste beslissingen gesitueerd zijn in 1995 en 1996, zou het toch interessant zijn om één bepaalde periode te onderzoeken (een selectie tot een bepaalde periode kon in dit onderzoek niet doorgevoerd worden gezien de eerder kleine steekproef).

Wegens het korte tijdsbestek zijn enkel de drugsmisdrijven onderzocht. In eerste instantie was het wel de bedoeling om in het gerechtelijk arrondissement Brussel het misdrijf van diefstal met braak te onderzoeken. Maar doordat de penitentiaire statistieken wezen op een afname van deze misdrijfcategorie in de penitentiaire bevolking beklaagden terwijl de drugsmisdrijven steeds verder toenemen viel de keuze uiteindelijk op de drugsmisdrijven. De hypothese dat de afname van diefstal met braak te Brussel hoogstwaarschijnlijk te maken heeft met de ruime toepassing van de oproeping bij proces-verbaal (het snelrecht) op deze misdrijven vindt zijn bevestiging in dit onderzoek. Een logistieke regressie analyse is verricht (niet opgenomen bij de resultaten) waaruit blijkt dat de kans op een oproeping bij proces-verbaal toeneemt indien het misdrijf verkoop van drugs is of een diefstal met braak. Het zou evenwel interessant zijn om het onderzoek uit te breiden tot andere misdrijven dan louter drugsmisdrijven of gerelateerde drugsmisdrijven, bij de analyses zijn immers verschillen vastgesteld naargelang de analyse uitgevoerd is op enkel drugsmisdrijven en wanneer ook de andere misdrijven in de analyse werden opgenomen. Een uitbreiding tot andere gerechtelijke arrondissementen zou ook wenselijk zijn. De hoge werklust waar de magistraten te Brussel naar eigen zeggen mee te kampen hebben kan wel eens verschillende beslissingen geven in vergelijking met een gerechtelijk arrondissement waar een meer evenredige verdeling van de werklust plaatsvindt.

Tenslotte moet nog rekening gehouden worden het feit dat de gegevens verzameld zijn op basis van een dossieronderzoek wat maakt dat de beslissingen omtrent de procedures herleid worden tot een afweging van hetgeen in de dossiers terug te vinden is. Maar andere elementen spelen natuurlijk nog een rol buiten de gegevens die uit de dossiers kunnen gehaald worden (bijvoorbeeld de houding van de verdachte of de werklust van de magistraten). Niettemin verklaren de gegevens uit de dossiers, gelet op de hoge voorspellende waarde van de meeste analyses, voor een groot deel de beslissingen inzake de procedures.

Bij de besluiten wordt terug gegaan tot de essentie van de bedenkingen inzake de vrijheid onder voorwaarden en de voorlopige hechtenis. Namelijk welke elementen beïnvloeden de initiële beslissing tot vrijheid onder voorwaarden en voorlopige hechtenis, kan de vrijheid onder voorwaarden een alternatief zijn voor de voorlopige hechtenis. Vervolgens komt de vrijheid onder voorwaarden na voorlopige hechtenis aan bod, wat is de invloed op de duur van de voorlopige hechtenis. Tenslotte wordt de impact van de vrijheid onder voorwaarden op de berechting bekeken.

7.1. Beslissing van vrijheid onder voorwaarden en voorlopige hechtenis

Wanneer de verschillende procedures opgelegd in het begin van de gerechtelijke procedure (dagvaarding, oproeping bij proces-verbaal, voorlopige hechtenis, vrijheid onder voorwaarden en invrijheidstelling zonder voorwaarden) ten overstaan van elkaar worden geplaatst is de voorlopige hechtenis veruit de meest toegepaste procedure (32%), terwijl de vrijheid onder voorwaarden de minst toegepaste procedure is (10%). Hoe valt deze discrepantie nu te verklaren?

Ten eerste moet gekeken worden naar de rol van het openbaar ministerie. Indien de procureur des Konings beslist heeft om een persoon te vervolgen vordert deze in 61% van de gevallen een gerechtelijk onderzoek dat in de meeste gevallen een verzoek inhoudt tot het afleveren van een aanhoudingsbevel, slechts één vrijheid onder voorwaarden werd door het openbaar ministerie gevraagd. Een bevraging moet plaatsvinden van het openbaar om vast te stellen waarom het openbaar ministerie geen vrijheid onder voorwaarden vordert. Is het een gebrek aan vertrouwen in alternatieven of omdat ze vinden dat het hun taak niet is. Toch moet de vraag gesteld worden of het vorderingsgedrag van de procureur des Konings niet moet bijgestuurd worden, of inzake alternatieven geen beleid moet gevoerd worden door het openbaar ministerie. Uit de analyses blijkt dat de procureur des Konings zich bij zijn beslissing om een voorlopige hechtenis te vorderen louter laat leiden door misdrijfkenmerken, meer bepaald door de ernst of de aard van de drugsmisdrijven. Maar beoordeelt justitie eigenlijk niet personen, i.p.v. louter misdrijven? Misschien situeert zich daar ook wel een probleem, bij de alternatieven komt toch meer de nadruk te liggen op de persoon van de dader. En maken alternatieven zodoende weinig kansen als het parket zich louter beperkt tot een afweging van misdrijven. Zo geven ze aan hun repressieve functie wel een zeer repressieve invulling.

Na de procureur des Konings komt de onderzoeksrechter tussen in de gerechtelijke procedure. De onderzoeksrechter gaat in 52% van de gevallen in op het verzoek van voorlopige hechtenis van de procureur des Konings. De beslissing tot voorlopige hechtenis wordt ook bij de onderzoeksrechter bijna louter beïnvloed door een afweging van de ernst of de aard van het misdrijf, marginaal komt het daderkenmerk van geen vaste verblijfplaats aan bod. Bij de vrijheid onder voorwaarden kan dezelfde redenering vastgesteld worden, de onderzoeksrechter kijkt naar de misdrijven en in ondergeschikte mate komt in dit geval het daderkenmerk van de leeftijd aan bod. De opmerking die hierboven gemaakt is omtrent het vorderingsgedrag van de procureur des Konings geldt misschien evengoed voor het beslissingsproces van de onderzoeksrechter. Hoe kunnen alternatieve maatregelen een kans maken als de persoon van de dader en zijn concrete realiteit slechts marginaal bij het beslissingsproces aan bod komen. Geargumenteerd zou kunnen worden dat de onderzoeksrechter misschien niet over deze informatie beschikt op het ogenblik dat de verdachte voor hem verschijnt (de te respecteren termijnen zijn inderdaad zeer kort, binnen 24uur moet immers een beslissing genomen worden omtrent het afleveren van een aanhoudingsmandaat). Tegenargument is evenwel dat de verdachte verschijnt voor de onderzoeksrechter en dat het verhoor dus een mogelijkheid biedt om tot een betere inschatting te komen van de problematiek. En de onderzoeksrechter heeft wel degelijk een beter zicht op de problematiek, want bij het motiveren van zijn beschikking van voorlopige hechtenis en vrijheid onder voorwaarden komen wel andere kenmerken naar voor dan de ernst of de aard

van het misdrijf. Misschien betreft het ook wel een gebrek aan middelen. De wil tot het opleggen van alternatieven kan wel voorhanden zijn maar misschien ontbreken gewoon de mogelijkheden.

Wat betreft de motivering van het aanhoudingsbevel wordt in 88% van de beschikkingen effectief gewezen op de ernst van de feiten. In 86% van de gevallen wordt gewezen op het herhalingsgevaar. Wat ons brengt bij de problematiek van de toepassing van alternatieve maatregelen meer specifiek op drugverslaafden. Eigen aan drugverslaafden is het feit dat een grote kans op hervallen bestaat, het is nu eenmaal inherent aan een verslavingsproblematiek. Maar justitie heeft het moeilijk met deze realiteit en zal dus in de gevallen waar ze de kans op herhaling te groot inschat kiezen voor een voorlopige hechtenis. Dergelijke redenering staat echter opnieuw de toepassing van alternatieve maatregelen in de weg. Het opsluiten van de verdachte in de gevangenis lost immers de problematiek van verslaving niet op, de verdachte wordt wel tijdelijk geneutraliseerd, maar de problematiek verdwijnt niet vanzelf zodat de verdachte na zijn voorlopige hechtenis gemakkelijker terug opnieuw in aanmerking komt voor een justitiële interventie. Het nut van de voorlopige hechtenis bij dergelijke gevallen kan bijgevolg sterk in twijfel getrokken worden. Om in deze gevallen een vrijheid onder voorwaarden te stimuleren zou justitie beter afgestemd moeten worden op de hulpverleningssector en ook omgekeerd. Een permanent overlegforum zou gecreëerd kunnen worden waar justitie en hulpverlening hun objectieven kunnen naar voor brengen en bekijken op welke wijze deze met elkaar in overeenstemming kunnen gebracht worden. Zo zou de hulpverlening ook justitie kunnen informeren naar het bestaan van bepaalde initiatieven opdat de voorwaarden zoveel mogelijk aangepast zouden zijn aan de persoon van de verdachte.

7.2. Duur van de voorlopige hechtenis

Wanneer het aanhoudingsbevel verleend is in het begin van de procedure bedraagt de gemiddelde duur van de voorlopige hechtenis 92 dagen. Dit is niet gering zeker als rekening wordt gehouden met de vaststelling dat 47% van deze verdachten (initiële voorlopige hechtenis) meer dan drie maanden in voorlopige hechtenis zit. De duur van de voorlopige hechtenis wordt beïnvloed door een reeks uiteenlopende elementen. De misdrijkenmerken en de motivering van het aanhoudingsbevel door de onderzoeksrechter betekenen eerder een afname van de duur, terwijl de daderkenmerken en de gerechtelijke kenmerken garant staan voor een langere voorlopige hechtenis.

Een opheffing van de voorlopige hechtenis voor het vonnis is slechts voor een beperkt aantal gegadigden het geval (46% van de initiële afgeleverde aanhoudingsbevelen). De voorlopige hechtenis kan dan omgezet worden in een vrijheid onder voorwaarden of in een invrijheidstelling zonder voorwaarden. Blijkt dat meer verdachten op de vordering van gerechtelijk onderzoek van de procureur des Konings door de onderzoeksrechter in vrijheid worden gelaten zonder voorwaarden (33 gevallen) dan met voorwaarden (18). In de loop van het gerechtelijk onderzoek worden verdachten onder voorlopige hechtenis daarentegen eerder met (18) dan zonder (8) voorwaarden in vrijheid gesteld. Het is positief dat de alternatieve maatregel van vrijheid onder voorwaarden zo bij de omzetting van de voorlopige hechtenis een ruimere toepassing krijgt en zo de duur kan inkorten van de voorlopige hechtenis. Vraag is echter of de voorlopige hechtenis wel noodzakelijk was, in de dossiers konden maar zelden nieuwe elementen gevonden worden tussen deze twee beslissingsmomenten. En als gekeken wordt naar de duur van de voorlopige hechtenis die voorafgaat aan de vrijheid onder

voorwaarden is deze in 12 van de 18 gevallen te situeren tussen de 6 à 30 dagen. Indien de voorlopige hechtenis zo noodzakelijk was zou de duur dan niet overeenstemmen met de andere voorlopige hechtenissen (die gemakkelijk meer dan drie maanden bedraagt). De indruk wordt gewekt dat de voorlopige hechtenis hier moet dienen als “shocktherapie”. Zolang de voorlopige hechtenis echter op deze wijze gehanteerd wordt moet van de vrijheid onder voorwaarden ook geen ruime toepassing verwacht worden. Het is immers geen indicatie van een daadwerkelijk geloof in de doeltreffendheid van de alternatieve maatregel zodat deze eerder marginaal zal blijven toegepast worden. Het gebruik van de voorlopige hechtenis als “shocktherapie” doet ook afbreuk aan het doeltreffend functioneren van de alternatieve maatregel. Een andere mogelijke verklaring waarom in eerste instantie een voorlopige hechtenis is opgelegd kan echter ook te maken hebben met een gebrek aan middelen. De voorlopige hechtenis is in dat geval geen “shocktherapie”, er waren gewoonweg geen andere mogelijkheden op het ogenblik van het nemen van de beslissing. De inzet van een verdachte om na een voorlopige hechtenis mee te werken aan een vrijheid onder voorwaarden zal echter waarschijnlijk niet dezelfde zijn als van een verdachte die in eerste instantie een vrijheid onder voorwaarden opgelegd krijgt.

Bleek de voorlopige hechtenis daadwerkelijk noodzakelijk en wijzen nieuwe elementen in het dossier op de mogelijkheid van een vrijheid onder voorwaarden is er geen bezwaar in het toepassen van een vrijheid onder voorwaarden om zo de voorlopige hechtenis in te korten. Tijdens de gerechtelijke procedure kunnen andere instanties dan de onderzoeksrechter een vrijheid onder voorwaarden opleggen. Toch wordt na een voorlopige hechtenis de vrijheid onder voorwaarden voornamelijk opgelegd door de onderzoeksrechter (in 72% van de gevallen), de raadkamer (17%) en de kamer van inbeschuldigingstelling (11%) komen eerder sporadisch tussen bij de vrijheid onder voorwaarden. Van de invrijheidstelling zonder voorwaarden maken de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling nog veel minder gebruik. De bedenking kan gemaakt worden of in het geval van de voorlopige hechtenis de maandelijkse verschijning voor de raadkamer, aan de verdachte een effectieve waarborg biedt op een regelmatige beoordeling van de noodzakelijkheid van het voortduren van de voorlopige hechtenis. Het verschil in aantal invrijheidstellingen met de onderzoeksrechter is wel zeer groot. Om te komen tot een ruimere toepassing van de vrijheid onder voorwaarden zou dus ook aandacht moeten besteed worden aan de mogelijke rol en de houding van de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling.

Tenslotte wordt de beslissing van vrijheid onder voorwaarden nog bepaald door de verdachte en zijn advocaat. In de dossiers is evenwel bijna nooit een uitdrukkelijk verzoek van deze partij terug te vinden tot het verkrijgen van een vrijheid onder voorwaarden. De verdachte is waarschijnlijk niet zo goed op de hoogte van dit alternatief. De advocatuur is (misschien) wel op de hoogte van de alternatieve maatregel maar of de advocaten daadwerkelijk geneigd zijn om het te vragen is niet zo zeker, waarschijnlijk vinden ze het ook moeilijk om een voorstel te formuleren naar voorwaarden toe. Indien bijgevolg een mentaliteitswijziging als wenselijk wordt gezien voor de magistraten geldt dit bijgevolg evenzeer voor de advocatuur. De advocatuur kan immers eveneens bijdragen tot een ruimere toepassing van de vrijheid onder voorwaarden. De hulpverlening kan tevens een bijdrage leveren aan de alternatieven. Want misschien moet er bij hen ook een mentaliteitswijziging plaatsvinden en moeten zij zich meer openstellen voor gerechtelijke alternatieven.

7.3. Berechting

Uit de analyses blijkt dat de procedure die de beklaagde tot bij de vonnisrechter brengt duidelijk een impact heeft op de berechting. Waarbij eigenlijk vooral de voorlopige hechtenis een rol speelt. Deze zorgt voor een langere gevangenisstraf en vermindert de kans op een uitstel van de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf.

De invloed van de vrijheid onder voorwaarden op de berechting is minder eenduidig. Opgemerkt moet worden dat in de motivering van de vonnisrechter eerder uitzonderlijk melding wordt gemaakt van de vrijheid onder voorwaarden. De analyses tonen wel duidelijk een invloed aan van de initieel opgelegde vrijheid onder voorwaarden die tijdens de gerechtelijke procedure niet omgezet is in een voorlopige hechtenis op de opschorting van de uitspraak van de veroordeling. Maar slechts 23 beklaagden verkregen de gunst van een opschorting van de uitspraak van de veroordeling waaronder slechts vijf gevallen van initiële vrijheid onder voorwaarden. Een daadwerkelijke impact van de vrijheid onder voorwaarden op de opschorting is bijgevolg eerder miniem en de vrijheid onder voorwaarden zal dus niet zo vlug een vermindering betekenen van het aantal gevangenisstraffen.

Zeker niet als de vrijheid onder voorwaarden gecombineerd is met een voorlopige hechtenis. De duur van de gevangenisstraf wordt immers in grote mate beïnvloed niet alleen door de voorlopige hechtenis maar evenzeer door de vrijheid onder voorwaarden in combinatie met de voorlopige hechtenis. In de meeste gevallen gaat de voorlopige hechtenis vooraf aan de vrijheid onder voorwaarden, zodat de later in de procedure opgelegde vrijheid onder voorwaarden het tij niet meer kan doen keren. De "shocktherapie" van de onderzoeksrechter (in eerste instantie een voorlopige hechtenis opleggen, als dit tenminste het geval is) hypothekeert zodoende de berechting door de vonnisrechter, omdat bij de voorlopige hechtenis de praktijk bestaat van het dekken van de voorlopige hechtenis, wat betekent dat deze verdachte bijna automatisch veroordeeld zal worden tot een gevangenisstraf. In de meeste gevallen van voorlopige hechtenis in combinatie met een vrijheid onder voorwaarden (84%) gaat de gevangenisstraf (84%) wel gepaard met een uitstel van de tenuitvoerlegging, het betreft steeds een gedeeltelijk uitstel met in 61% van de gevallen een dekking van de voorlopige hechtenis en in de helft van de gevallen betreft het een probatie-uitstel met vrijgelijkaardige voorwaarden als bij de vrijheid onder voorwaarden.

Kortom vooraleer de vrijheid onder voorwaarden een daadwerkelijk alternatief zal vormen voor de voorlopige hechtenis moet nog een lange weg afgelegd worden. De rol en vooral de mogelijke rol van de verschillende actoren betrokken bij de gerechtelijke procedure moet in beeld gebracht worden. Vandaar de noodzaak aan kwalitatief onderzoek waarbij de verschillende instanties bevraagd worden.

DEEL 4

**RESULTATEN
GERECHTELIJK ARRONDISSEMENT ANTWERPEN**

Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie

1. Inleiding

In het gerechtelijk arrondissement Antwerpen werd er gewerkt aan de hand van de vonnisboeken en de dossiers waarin sprake was van een drugsmisdrijf, al dan niet gecombineerd met andere misdrijven, werden opgenomen in de steekproef. Teneinde een voldoende grote steekproef op te bouwen werden de vonnissen uitgesproken door de correctionele rechtbank tijdens de maanden mei, september en november 1996 en januari en februari 1997 onderzocht. Uiteindelijk werden er 227 dossiers inzake drugsmisdrijven teruggevonden bij de greffie en geregistreerd.

Het onderzoek werd opgestart door de assistenten Kathelijne DE BUCK en Koen D'HAENENS met een literatuurstudie over de voorlopige hechtenis en zij stelden, in samenwerking met het onderzoeksteam van professor Sonja Snacken van de VUB, een registratieschema en een codeboek op. De registratie van de gegevens startte in februari 1997 en ongeveer de helft van de dossiers werden door hen geregistreerd. Het contract van deze onderzoekers liep ten einde in mei 1997 en het onderzoek werd vanaf dat ogenblik overgenomen door de assistent Paul VERHAEGHE die de gegevensverzameling heeft voltooid en die instond voor de analyse van de gegevens.

De statistische verwerking gebeurde in samenwerking met Samuel DELTENRE, adjunct-adviseur bij het Statistisch Steunpunt van de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid.

In het eerste hoofdstuk worden de populatiekenmerken, zijnde de socio-demografische gegevens m.b.t. de dader, de gegevens inzake het gerechtelijk verleden en de misdrijvenkenmerken voorgesteld. Het tweede hoofdstuk bevat de gegevens inzake de procedure zoals de vordering van de procureur des Konings en de initiële beslissing van de onderzoeksrechter en het verder verloop van de procedure. Het derde hoofdstuk bevat tenslotte de gegevens inzake de berechting en het vonnis. De gegevens worden weergegeven aan de hand van frequentietabellen zodat een globaal overzicht verkregen wordt van de gehele populatie en van de gevolgde procedures.

Daarna worden de verschillende beslissingsmomenten geanalyseerd met behulp van een bi- en een multivariate analyse. De populatiekenmerken werden hiervoor meestal onderverdeeld in categorieën. De bivariate analyse kruist de beslissing, bijvoorbeeld het vorderen van een voorlopige hechtenis, met de populatiekenmerken en waar het relevant is werd de chi-kwadraad berekend. Het nut van deze analyse is dat zij een idee heeft van de richting van de invloed van de populatiekenmerken op de afhankelijke variabele. Dit geeft reeds een eerste beeld van de mogelijke invloeden maar houdt geen rekening met de mogelijke verbanden die kunnen bestaan tussen de populatiekenmerken onderling.

Bij de multivariate analyse worden alle verklarende variabelen, ook onafhankelijke variabelen genoemd, samen in het model gevoegd zodat de netto-invloed (hier worden de onderlinge verbanden tussen de populatiekenmerken geneutraliseerd) van deze variabelen wordt verkregen. Het laat ook toe te berekenen in welke mate de significatieve verklarende variabelen de afhankelijke variabele voorspellen. Als de afhankelijke variabele een dummy-variabele is, bv. het al dan niet verstrekken van een aanhoudingsbevel, werd de logistische regressieanalyse gebruikt met de 'forward stepwise' procedure. Hierbij worden de parameters van het model voorspeld gebruik makend van de 'maximum-likelihood' methode. Als de afhankelijke variabele een duur is zoals bijvoorbeeld de duur van de voorlopige hechtenis, werd een lineaire regressieanalyse gebruikt.

2. Populatiekenmerken

2.1. Daderkenmerken

Het eerste luik inzake de populatiekenmerken betreft de socio-demografische gegevens m.b.t. de dader. Deze gegevens worden weergegeven aan de hand van de frequentietabellen.

tabel 1.

geslacht	aantal individuen	%
vrouwelijk	19	8%
mannelijk	208	92%
totaal	227	100

tabel 2

leeftijdscategorie	aantal individuen	cum. %
16 tot < 18 jaar	0	0,00%
18 tot < 25 jaar	108	47,79%
25 tot < 30 jaar	62	75,22%
30 tot < 35 jaar	25	86,28%
35 tot < 40 jaar	11	91,15%
40 tot < 45 jaar	12	96,46%
45 tot < 50 jaar	7	99,56%
50 of meer	1	100,00%
totaal	226	
gemiddelde	27 jaar	
mediaanwaarde	25 jaar	
ongekend	1	

tabel 3

nationaliteit	aantal	%
België	122	54%
Marokko	30	13%
Frankrijk	25	11%
Turkije	4	2%
Groot-Brittannie	5	2%
Nederland	27	12%
andere	14	6%
Totaal	227	100%

tabel 4

Maghrebijnse afkomst	aantal
nationaliteit Maghreb = geboorteland Maghreb	30
nationaliteit Belg/geboorteland Maghreb	1
nationaliteit Belg/geboorteland België/Maghreb naam	5
nationaliteit Maghreb/geboorteland België	2
totaal	38
% van het totaal	17 %

Onder de verdachten met een Maghrebijnse nationaliteit zijn natuurlijk de Marokkanen inbegrepen. Er zijn ook personen die in België geboren zijn en de Belgische nationaliteit hebben maar waarvan de naam doet vermoeden dat zij van Maghrebijnse afkomst zijn. Deze rubriek werd opgenomen omdat de Maghrebijnse afkomst een invloed kan hebben op de wijze waarop met deze personen wordt omgegaan tijdens de strafrechtsbedeling.

tabel 5

gesproken taal	aantal	%
Nederlands	164	72%
Frans	50	22%
Engels	5	2%
andere	8	4%
Totaal	227	100%

tabel 6

vaste verblijfplaats	aantal	%
België	141	62%
buitenland	58	26%
geen vaste verblijfplaats	16	7%
geen vaste verblijfplaats en illegaal in het land	8	4%
onbekend	4	2%
totaal	227	100%

tabel 7

burgerlijke stand	aantal	%
gehuwd	28	12%
ongehuwd	168	74%
gescheiden	15	7%
weduwstaat	0	0%
onbekend	16	7%
Totaal	227	100%

tabel 8

kinderen	aantal	%
geen	188	83%
één	10	4%
twee	5	2%
drie of meer	2	1%
onbekend	22	10%
totaal	227	100%

tabel 9

beroep	aantal	%
zonder	100	44%
beroep en/of werk	85	37%
school/opleiding	22	10%
onbekend	20	9%
totaal	227	100%

In de categorie beroep en/of werk zijn zowel de personen inbegrepen die een beroepskwalificatie hebben als deze die werk hebben. Een aantal onder hen heeft dus wel een beroep maar is zonder werk. Wij stellen vast dat bijna de helft van de populatie geen beroep of werk heeft en dus vooral bestaat uit personen die een sociaal-economische zwakke positie hebben.

tabel 10

leefwijze	aantal	%
alleenstaande	73	32%
bij het gezin (bv bij huwelijk)	54	24%
samenwonend (buiten huwelijk)	20	9%
bij familie	2	1%
bij vrienden	7	3%
instelling	1	0%
her en der	11	5%
landloper	0	0%
andere	0	0%
onbekend	59	26%
totaal	227	100%

tabel 11

inkomen	aantal	%
uit arbeid	50	22%
onregelmatig	0	0%
niet te controleren	3	1%
sociale uitkeringen	38	17%
andere bron van inkomen	6	3%
bron van inkomen is onbekend	2	1%
geen inkomen/insolvent	28	12%
onbekend	100	44%
totaal	227	100%

tabel 12

Problemen	aantal	%
geldproblemen	19	8%
drugmisbruik	58	26%
drankmisbruik	3	1%
relatieproblemen	4	2%
gezondheidsproblemen	3	1%
gemoeds- of geestesproblemen	5	2%
geen werk vinden	0	0%
administratieve problemen	1	0%
andere problemen	0	0%

De socio-demografische gegevens m.b.t. de veroordeelden inzake drugszaken in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen kunnen als volgt worden samengevat. Het betreft hoofdzakelijk jonge mannen (75% is jonger dan 30 jaar) waarvan 54 % van Belgische nationaliteit is, 62 % heeft een vaste verblijfplaats in België, 72 % spreekt Nederlands, 74% is ongehuwd en ongeveer de helft heeft geen werk of beroep. Het betreft dus hoofdzakelijk personen met een zwakke sociaal-economische positie.

De gegevens inzake beroep, leefwijze en inkomen waren niet altijd aanwezig in de dossiers en zijn minder betrouwbaar. Wegens het groot percentage onbekend worden deze gegevens niet weerhouden voor de verdere analyse. Ook wat betreft de problemen waren weinig gegevens aanwezig in de dossiers. De problemen die het vaakst in het dossier geciteerd werden zijn drugmisbruik (26 %) en geldproblemen (8 %). De term drugmisbruik slaat zowel op frequent druggebruik als op een probleem van drugverslaving.

2.2. Gerechtelijke kenmerken

De gegevens inzake het gerechtelijk verleden van verdachten omvatten de jeugdfeiten, het strafregister en de vroegere contacten met de politie of het gerecht.

tabel 13

jeugdfeiten	aantal	%
zonder	220	97%
één	5	2%
twee of meer	2	1%
Totaal	227	100%

De kwalificaties waren diefstal (2), diefstal met braak (2), bezit/gebruik drugs (1), wangedrag (1) en andere (1). Het is echter waarschijnlijk dat de jeugdfeiten niet altijd worden nagetrokken, vooral als de verdachte reeds een gevorderde leeftijd heeft, zodat deze cijfers niet representatief zijn. Deze gegevens worden dan ook niet gebruikt voor de verdere analyse.

tabel 14

strafregister	aantal	%
blanco	134	59%
één veroordeling	30	13%
twee veroordelingen	22	10%
drie veroordelingen	12	5%
vier veroordelingen	6	3%
vijf of meer	23	10%
totaal	227	100%

tabel 15

aard van de vroeger gepleegde misdrijven	aantal	%
bezit/gebruik drugs	62	21%
verkoop drugs	55	19%
in- en uitvoer drugs	41	14%
gebruik in groep drugs	17	6%
gebruik vergemakkelijken drugs	5	2%
diefstal met braak	45	15%
diefstal met geweld	11	4%
gewone diefstal	38	13%
andere vermogensdelicten	17	6%
geweldd misdrijven	15	5%
verboden wapendracht	7	2%
gedragsmisdrijven	9	3%
zedenfeiten	8	3%
verkeersmisdrijven	78	27%
andere misdrijven	30	10%
totaal aantal vroegere veroordelingen	293	100%

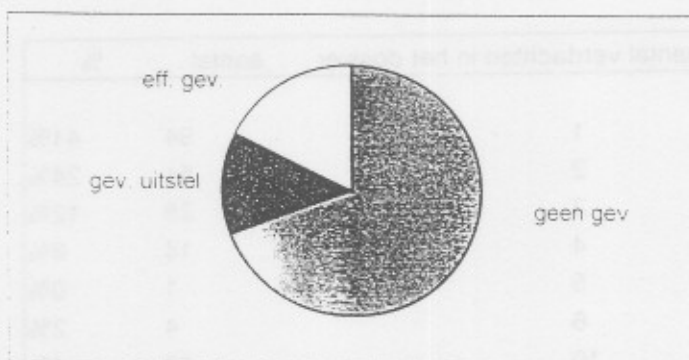
Het totaal aantal gepleegde misdrijven is 479 en het totaal aantal vroegere veroordelingen is 293. Een vroegere veroordeling kan dus betrekking hebben op meerdere feiten.

tabel 16

aard van de vroeger uitgesproken gevangenisstraf	aantal	%
effectieve gevangenisstraf	89	47%
gevangenisstraf met uitstel	101	53%
totaal aantal gevangenisstraffen	190	100%

Percentage verdachten die een vroegere veroordelingen tot een gevangenisstraf met of zonder uitstel hebben gekregen berekend op het totaal aantal verdachten (N=227)

Als de verdachte reeds een gevangenisstraf met en zonder uitstel heeft gekregen werd hij opgenomen bij de categorie met een effectieve gevangenisstraf

tabel 17

contact met politie of gerecht	aantal	%
strafregister	93	41%
geen strafregister maar bekend bij het parket	7	3%
geen strafregister, niet gekend bij het parket, gekend bij politie	12	5%
in aanraking gekomen met politie of gerecht	112	49%

Uit de gerechtelijke kenmerken blijkt dat 49 % van de populatie reeds in contact gekomen is met gerecht of politie. Het strafregister is bij 59 % van de verdachten blanco. Een minderheid (18 %) van de verdachten heeft reeds drie of meer veroordelingen gekregen. De aard van de vroeger gepleegde misdrijven betreft hoofdzakelijk inbreuken op de drugwetgeving, vermogensdelicten en verkeersmisdrijven. De vroegere veroordeling bevatte ongeveer 2 keer op 3 een gevangenisstraf waarvan ongeveer de helft met uitstel. Het percentage van de verdachten dat nog geen gevangenisstraf heeft opgelopen is 69.

2.3. Misdrijfkenmerken

Deze rubriek bevat het aantal feiten, de aard van de feiten, het aantal verdachten in het dossier, de misdrijfkenmerken inzake drugs en de aard van de gevonden drugs.

tabel 18

feiten waarvoor verdacht	aantal	%
één	164	72%
twee	42	19%
drie	12	5%
vier	8	4%
tien	1	0%
totaal	227	100%

tabel 19

aantal verdachten in het dossier	aantal	%
1	94	41%
2	54	24%
3	28	12%
4	18	8%
5	1	0%
6	4	2%
10	10	4%
18	18	8%
totaal	227	100%

tabel 20

aard van de feiten	aantal	%
drugs	232	72%
diefstal met braak	13	4%
diefstal met geweld	7	2%
gewone diefstal	20	6%
andere vermogensdelicten	4	1%
geweldd misdrijven	5	2%
verboden wapendracht	21	7%
gedragsmisdrijven	3	1%
zedefeiten	1	0%
verkeersmisdrijven	3	1%
andere feiten	14	4%
totaal	323	100%

tabel 21

misdrifkenmerken inzake drugs	aantal	%
bezit/gebruik	218	96%
verkoop	179	79%
invoer/uitvoer (trafik)	115	51%
gebruik in groep	34	15%
gebruik gemakkelijker maken of aanzetten tot gebruik	23	10%
andere drugfeiten	1	0%
t.o.v. minderjarige ≥ 16 jaar	25	11%
t.o.v. minderjarige $>12j. < 16 j.$	4	2%
t.o.v. minderjarige < 12 jaar	1	0%
met blijvende ongeschiktheid	0	0%
met de dood tot gevolg	3	1%
deelneming aan activiteiten van vereniging	26	11%
leidend persoon van vereniging	8	4%
totaal aantal verdachten	227	100%
totaal aantal misdrijfkenmerken	637	281%

Met 't.o.v. minderjarige' wordt bedoeld de leeftijd van de personen ten aanzien van wie de misdrijven werden gepleegd. De deelneming aan de bedrijvigheid van een vereniging is in feite een inbreuk op zich maar wordt hier gezien als een verzwarende omstandigheid omdat het een direct verband heeft met de drugsfeiten.

tabel 22

aard van de drugs	aantal	%
cocaïne	94	41%
heroïne	64	28%
cannabis	101	44%
XTC	68	30%
amfetamine	32	14%
LSD	6	3%
medicinale drugs	5	2%
speed (methamfetamine)	19	8%
andere	4	2%
totaal aantal veroordeelden	227	100%
totaal aantal gevonden drugs	393	173%

Het grootste deel van de populatie werd beschuldigd van 1 of twee feiten. In de meeste gevallen betrof het enkel inbreuken tegen de drugwetgeving, in 7% van de gevallen was er ook sprake van verboden wapendracht (meestal een mes), in 6 % van gewone diefstal en in 4% van diefstal met braak. Gezien dit kleine aantal heeft het weinig zin de gevallen met diefstal met braak verder te ontleden.

In 41 % van de gevallen was er 1 verdachte in het dossier, in 24 % waren er 2 verdachten en in 12 % waren er 3 verdachten. In 2 dossiers was er sprake van een groot aantal verdachten, nl. 10 en 18.

Betreffende de misdrijfkenmerken inzake drugs wordt het bezit bijna altijd weerhouden. Ook verkoop (79 %) en trafiek (51 %) komen veelvuldig voor. Gebruik in groep komt voor in 15 % van de gevallen. De inbreuk op de drugwetgeving gaat gepaard met de verdenking van deelneming aan activiteiten van een misdaadvereniging in 11 % van de gevallen.

Inzake de aard van de drugs komt cannabis het vaakst voor (44 %), gevolgd door cocaïne (41 %), XTC (30 %), heroïne (28 %) en amfetamine (14 %). Er is enkel sprake van 1 produkt in 48 % van de gevallen. Voor cannabis is dit 18 %.

2.4. Kruistabellen m.b.t. de populatiekenmerken

Om de onderlinge verbanden van de populatiekenmerken in kaart te brengen doen wij beroep op kruistabellen. Een eerste hypothese dat wij willen verifiëren is of het groot aantal Fransmannen en Nederlanders in onze populatie te maken heeft met het drugtrafiek tussen Nederland, Frankrijk en ons land. De politie en rijkswacht voeren immers regelmatig specifieke acties uit om dit drugstoerisme op te sporen en uit de analyse van de dossiers bleek dat een groot aantal geopend werd naar aanleiding van deze acties. De meest voorkomende acties zijn de controle van de treinreizigers komende vanuit Nederland, en meer bepaald Roosendaal, en de controles in en rondom dancings dicht bij de Nederlandse grens, zoals bijvoorbeeld in Wuustwezel. De proactieve acties van de politie heeft dus duidelijk een invloed op de aard van de misdrijven die door hen worden vastgesteld.

tabel 23

		trafiek			
nationaliteit	Data	neen	ja	Grand Total	Chi 2
België	Count of nationaliteit	67	55	122	
	percent of nationaliteit	55%	45%	100%	
Marokko	Count of nationaliteit	23	7	30	1%
	percent of nationaliteit	77%	23%	100%	
Frankrijk	Count of nationaliteit	5	20	25	1%
	percent of nationaliteit	20%	80%	100%	
Nederland	Count of nationaliteit	5	22	27	1%
	percent of nationaliteit	19%	81%	100%	
andere	Count of nationaliteit	12	11	23	
	percent of nationaliteit	52%	48%	100%	
Total Count of nationaliteit		112	115	227	
Total percent of nationaliteit		49%	51%	100%	

Als illustratie geven wij de kruistabel m.b.t. de variabelen nationaliteit en trafiek. De Franse en de Nederlandse nationaliteit gaan duidelijk gepaard met een verhoging van de kwalificatie trafiek en dit is volgens ons een direct gevolg van de proactieve acties van de politie. Daarentegen is er een negatieve correlatie tussen de Marokkaanse nationaliteit en de kwalificatie trafiek. Deze correlaties zijn significant op het 1 % niveau (chi kwadraat). Wij willen eveneens nagaan of er een relatie is tussen de nationaliteit en het produkt.

tabel 24

		cocaïne/heroïne			
nationaliteit	Data	neen	ja	Grand Total	Chi 2
België	Count of nationaliteit	76	46	122	1%
	percent of nationaliteit	62%	38%	100%	
Marokko	Count of nationaliteit	5	25	30	1%
	percent of nationaliteit	17%	83%	100%	
Frankrijk	Count of nationaliteit	3	22	25	1%
	percent of nationaliteit	12%	88%	100%	
Nederland	Count of nationaliteit	18	9	27	5%
	percent of nationaliteit	67%	33%	100%	
andere	Count of nationaliteit	5	18	23	2%
	percent of nationaliteit	22%	78%	100%	
Total Count of nationaliteit		107	120	227	
Total percent of nationaliteit		47%	53%	100%	

Tabel 24 toont aan dat er een verband bestaat tussen de nationaliteit en het produkt cocaïne of heroïne. Deze produkten komen vaker voor bij de Fransmannen (88 %), Marokkanen (83 %) en de andere nationaliteiten (78 %) t.o.v. een gemiddelde van 53 %. Daarentegen toont tabel 25 aan dat het produkt cannabis vaker voorkomt bij Belgen (61 %) t.o.v. een gemiddelde van 44 %. Deze relatie vinden wij ook terug als het produkt cannabis wordt weerhouden als enig produkt. nl. 26 % voor Belgen t.o.v. een gemiddelde van 18 %.

tabel 25

nationaliteit	Data	cannabis			Chi 2
		neen	ja	Grand Total	
België	Count of nationaliteit	47	75	122	1%
	percent of nationaliteit	39%	61%	100%	
Marokko	Count of nationaliteit	25	5	30	
	percent of nationaliteit	83%	17%	100%	
Frankrijk	Count of nationaliteit	15	10	25	
	percent of nationaliteit	60%	40%	100%	
Nederland	Count of nationaliteit	24	3	27	
	percent of nationaliteit	89%	11%	100%	
andere	Count of nationaliteit	15	8	23	
	percent of nationaliteit	65%	35%	100%	
Total Count of nationaliteit		126	101	227	
Total percent of nationaliteit		56%	44%	100%	

Tabellen 26 en 27 tonen aan dat de producten XTC en amfetamine of speed vaker voorkomen bij Nederlanders en Belgen. Vooral de samenhang tussen het produkt XTC en de Nederlandse nationaliteit is merkwaardig (67 %). Wij denken dat dit terug te maken heeft met de campagnes van de rijkszwacht rondom dancings bij de Nederlandse grens.

tabel 26

nationaliteit	Data	XTC			Chi 2
		neen	ja	Grand Total	
België	Count of nationaliteit	74	48	122	2%
	percent of nationaliteit	61%	39%	100%	
Marokko	Count of nationaliteit	28	2	30	
	percent of nationaliteit	93%	7%	100%	
Frankrijk	Count of nationaliteit	25	0	25	
	percent of nationaliteit	100%	0%	100%	
Nederland	Count of nationaliteit	9	18	27	1%
	percent of nationaliteit	33%	67%	100%	
andere	Count of nationaliteit	23	0	23	
	percent of nationaliteit	100%	0%	100%	
Total Count of nationaliteit		159	68	227	
Total percent of nationaliteit		70%	30%	100%	

tabel 27

		amf/speed			Chi 2
nationaliteit	Data	neen	ja	Grand Total	
België	Count of nationaliteit	87	35	122	10%
	percent of nationaliteit	71%	29%	100%	
Marokko	Count of nationaliteit	29	1	30	
	percent of nationaliteit	97%	3%	100%	
Frankrijk	Count of nationaliteit	24	1	25	
	percent of nationaliteit	96%	4%	100%	
Nederland	Count of nationaliteit	16	11	27	2%
	percent of nationaliteit	59%	41%	100%	
andere	Count of nationaliteit	22	1	23	
	percent of nationaliteit	96%	4%	100%	
Total Count of nationaliteit		178	49	227	
Total percent of nationaliteit		78%	22%	100%	

Wij zullen eveneens nagaan of er een verband bestaat tussen sommige produkten en de verdenking van deelneming aan een misdadavereniging. Tabellen 28 en 29 tonen aan dat er een duidelijk verband bestaat tussen de produkten XTC en amfetamine of speed en de verdenking van deelneming aan een misdadavereniging. De produkten cocaïne of heroïne en cannabis gaan daarentegen niet gepaard met deze verdenking.

tabel 28

		vereniging			Chi 2
XTC	Data	neen	ja	Grand Total	
neen	Count of XTC	153	6	159	1%
	percent of XTC	96%	4%	100%	
ja	Count of XTC	48	20	68	1%
	percent of XTC	71%	29%	100%	
Total Count of XTC		201	26	227	
Total percent of XTC		89%	11%	100%	

tabel 29

		vereniging			Chi 2
amf/speed	Data	neen	ja	Grand Total	
neen	Count of amf/speed	156	12	178	5%
	percent of amf/speed	93%	7%	100%	
ja	Count of amf/speed	35	14	49	1%
	percent of amf/speed	71%	29%	100%	
Total Count of amf/speed		201	26	227	
Total percent of amf/speed		89%	11%	100%	

Tenslotte zullen wij nagaan of het produkt cannabis gecorreleerd is met de verzwarende omstandigheid van het gebruik in groep en met de leeftijd. Tabel 30 bevat de kruistabel m.b.t. de variabelen cannabis en de verzwarende omstandigheid van gebruik in groep. Het gebruik in groep is positief gecorreleerd met het produkt cannabis. De andere produkten daarentegen zijn dit niet.

tabel 30

		in groep			
cannabis	Data	neen	ja	Grand Total	Chi 2
neen	Count of cannabis	119	7	126	10%
	percent of cannabis	94%	6%	100%	
	percent of groep	62%	21%	56%	
ja	Count of cannabis	74	27	101	
	percent of cannabis	73%	27%	100%	
	percent of groep	38%	79%	44%	
Total Count of cannabis		193	34	227	
Total percent of cannabis		85%	15%	100%	
Total percent of groep		100%	100%	100%	

Tabel 31 kruist het produkt cannabis met de leeftijd. Er is geen significante correlatie tussen beide kenmerken zodat wij kunnen vaststellen dat het produkt cannabis niet enkel voorkomt bij jongeren.

Tabel 31

		cannabis		
leeftijd	Data	neen	ja	Grand Total
< 25 jaar	Count of leeftkl	53	55	108
	percent of leeftkl	49%	51%	100%
25 tot < 30 jaar	Count of leeftkl	38	24	62
	percent of leeftkl	61%	39%	100%
30 tot < 35 jaar	Count of leeftkl	14	11	25
	percent of leeftkl	56%	44%	100%
35 jaar of meer	Count of leeftkl	20	11	31
	percent of leeftkl	65%	35%	100%
Total Count of leeftkl		125	101	226
Total percent of leeftkl		55%	45%	100%

3. Overzicht van de procedure

Dit deel bevat gegevens inzake de beslissingen van de procureur des Konings, de onderzoeksrechter en de onderzoeksgerechten. De beslissingsmomenten inzake de voorlopige hechtenis en de voorwaarden verbonden aan de invrijheidlating of -stelling worden in detail besproken.

3.1. De vordering van de procureur des Koning en de initiële beslissing van de onderzoeksrechter

tabel 32

vordering procureur des Koning	aantal	%
pdK vordert enkel gerechtelijk onderzoek	13	6%
pdK vordert voorlopige hechtenis	156	69%
pdK vordert vrijheid onder voorwaarden	0	0%
pdK dagvaardt	56	25%
pdK roept op bij proces-verbaal (snelrecht)	0	0%
beslissing pdK onbekend	2	1%
totaal	227	100%

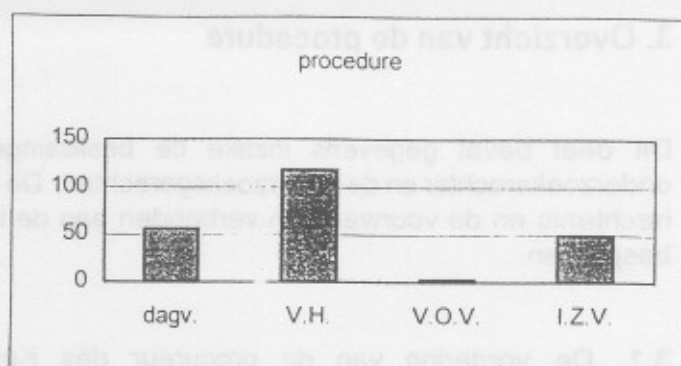
Het is opmerkelijk dat er geen oproepingen zijn bij proces-verbaal, het zogenaamde snelrecht, en dat de substituut-procureur des Koning (pdK) in de onderzochte dossiers nooit een invrijheidlating onder voorwaarden vordert. Het is natuurlijk mogelijk dat de pdK liever zelf voorwaarden oplegt in het kader van de pretoriaanse probatie maar hierover hebben wij geen informatie. In 25 % van de gevallen dagvaardt de pdK de verdachte rechtstreeks voor de correctionele rechtbank. Als de pdK een gerechtelijk onderzoek vordert vraagt hij in 92 % van de gevallen een voorlopige hechtenis. De vordering van de pdK gaat dus bijna altijd samen met de vraag voor een aanhoudingsbevel.

tabel 33

beslissing onderzoeksrechter	aantal	%
voorlopige hechtenis	118	69%
vrijheid onder voorwaarden	3	2%
invrijheidstelling zonder voorwaarden	50	29%
totaal aantal gerechtelijke onderzoeken	171	100%

De initiële beslissing van de onderzoeksrechter (OR) is in 69 % voorlopige hechtenis, in 29 % invrijheidlating zonder voorwaarden en slechts in 2 % invrijheidlating onder voorwaarden. De OR willicht de vordering van de pdK voor een VH in bij 3 gevallen op 4.

dagvaarding door de pdK en initiële beslissing van de onderzoeksrechter berekend op de totale steekproef (N=227)

De grafiek geeft een overzicht van de gevolgde procedures. In 25 % van de gevallen dagvaardt de procureur des Koning de verdachte rechtstreeks voor de correctionele rechtbank. De verdachte krijgt in 52 % van de gevallen een voorlopige hechtenis opgelegd door de OR, in 22 % krijgt hij een invrijheidlating zonder voorwaarden en slechts in 1 % wordt de verdachte in vrijheid gelaten onder voorwaarden.

3.2. De voorlopige hechtenis

Per bevel tot aanhouding worden er gemiddeld 3 motiveringsgronden verstrekt. Deze motiveringen zijn vaak stereotiep en weinig geïndividualiseerd. Vooral het herhalingsgevaar kan gemakkelijk worden ingeroepen in drugszaken omdat de kans dat het druggebruik zich zal herhalen inderdaad groot is. Dit hoeft daarentegen geen gevaar voor de openbare veiligheid of voor de openbare gezondheid te zijn.

tabel 34

motivering VH door de onderzoeksrechter	aantal	%
vluchtgevaar	46	39%
herhalingsgevaar	106	91%
belang van het onderzoek	37	32%
ernst van de feiten	60	51%
gerechtelijk verleden van de verdachte	7	6%
geen vaste verblijfplaats	17	15%
geen werk, inkomsten en sociale uitkering	2	2%
ontkenning of ongeloofwaardige verklaringen	11	9%
zwaar verdacht van de feiten	1	1%
gevaar openbare veiligheid	13	11%
gevaar openbare gezondheid	1	1%
afwezigheid van verbetering of reïntegratie	1	1%
druggebruiker	4	3%
gevaarlijke geestesgesteldheid	2	2%
andere	19	16%
Totaal aantal motiveringsgronden	327	279%
totaal aantal gemotiveerde VH door OR	117	100%
ongekend	1	

De motivering roept zelden (slechts 1 geval) de afwezigheid van verbetering of reïntegratie in. Wij denken dat de onderzoeksrechter zelden informatie heeft over de integratie van de verdachte en dat hij er dan ook moeilijk rekening mee kan houden.

De motiveringsgronden die het vaakst voorkomen zijn het herhalingsgevaar (in 91 % van de gevallen), de ernst van de feiten (51 %), het vluchtgevaar (39 %), het belang van het onderzoek (32 %) en het feit geen vaste verblijfplaats te hebben (15 %). Hieruit kan worden afgeleid dat de belangrijkste functies van de voorlopige hechtenis de controlefunctie (herhaling en contacten met het drugmilieu verhinderen alsook ter beschikking te blijven van het gerecht) en de vergeldingsfunctie (ernst van de feiten) zijn. Wij hebben inderdaad de indruk dat de VH soms wordt opgelegd als 'straf' en dat deze maatregel dus niet altijd volstrekt noodzakelijk is voor de openbare veiligheid. De wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis stelt nochtans dat de onderzoeksrechter geen bevel tot aanhouding kan verlenen met het oog op onmiddellijke bestraffing, noch met het oog op uitoefening van enige vorm van dwang (art. 16, § 1, tweede lid).

Tabel 35 toont aan dat in 25 % van de gevallen de raadkamer de voorlopige hechtenis opheft bij de eerste verschijning en in 39 % is er 1 handhaving. In het merendeel van de gevallen is de VH dus van korte duur en kan de noodzakelijkheid van deze VH in vraag worden gesteld. De raadkamer motiveert de handhaving doorgaans niet zodat hierop niet verder wordt ingegaan.

In 56 % van de gevallen van VH wordt er geen hoger beroep ingesteld bij de kamer van inbeschuldigingstelling. In de helft van deze gevallen was er geen handhaving door de raadkamer en heeft hoger beroep door de verdachte dus geen zin. Wel zou de procureur des Koning in deze gevallen beroep kunnen instellen maar dit gebeurt uiterst weinig. Als er hoger beroep wordt ingesteld is dit in 2 gevallen op 3 enkel 1 keer.

tabel 35

handhaving van het aanhoudingsbevel	aantal	%
geen handhaving door de raadkamer	29	25%
1 handhaving	45	39%
2 handhavingen	18	16%
3 handhavingen	19	17%
4 of meer handhavingen	3	3%
geen hoger beroep bij de KI	64	56%
1 hoger beroep	34	30%
2 hoger beroepen	14	12%
3 hoger beroepen of meer	3	3%
aantal verdachten verschenen voor de RK	114	100%
onbekend	1	

tabel 36

motivering VH door de KI	aantal	%
vluchtgevaar	9	24%
herhalingsgevaar	33	87%
belang van het onderzoek	14	37%
ernst van de feiten	9	24%
gerechtelijk verleden van de verdachte	2	5%
geen vaste verblijfplaats	0	0%
geen werk, inkomsten en sociale uitkering	1	3%
ontkenning of ongeloofwaardige verklaringen	2	5%
zwaar verdacht van de feiten	0	0%
gevaar openbare veiligheid	1	3%
gevaar openbare gezondheid	0	0%
afwezigheid van verbetering of reïntegratie	0	0%
druggebruiker	0	0%
gevaarlijke geestesgesteldheid	0	0%
motieven vermeld in AB blijven gelden	3	8%
ernstige aanwijz. van schuld blijven bestaan	1	3%
VOV geen waarborg kan bieden	1	3%
andere	2	5%
Totaal aantal motiveringsgronden	78	205%
totaal aantal gemotiveerde VH door KI	38	100%
onbekend	1	

De motivering van de handhaving van de voorlopige hechtenis door de kamer van inbeschuldigingstelling bestaat gemiddeld uit twee motiveringsgronden. De meest voorkomende motiveringsgronden zijn het herhalingsgevaar (in 87 % van de gevallen), het belang van het onderzoek (37 %), het vluchtgevaar (24 %) en de ernst van de feiten (24 %). Ook hier wordt het herhalingsgevaar veel ingeroepen maar zoals wij hierboven reeds hebben aangehaald kan dit op zich niet volstaan om de VH niet in te trekken.

tabel 37

opheffing aanhoudingsbevel voor vonnis	aantal	%
opheffing door onderzoeksrechter	8	7%
opheffing door raadkamer	46	39%
opheffing door KI	26	22%
opheffing door correctionele rechtbank	4	3%
totaal aantal opheffingen	84	72%
geen opheffing	33	28%
totaal aantal VH waarvan procedure bekend	117	100%
onbekend	1	

tabel 38

ogenblik opheffing aanhoudingsbevel		
binnen eerste 5 dagen	3	
na 1ste handhaving door RK	4	
na 2de maand. handhaving RK	0	
na 3de maand. handhaving RK	1	
Totaal onderzoeksrechter	8	10%
bij 1ste handhaving	29	
bij 2de maand. handhaving	6	
bij derde maand. handhaving	1	
bij vierde maand. handhaving	1	
op later ogenblik	1	
bij regeling rechtspleging	8	
Totaal raadkamer	46	55%
bij hoger beroep tegen 1ste handh.	11	
bij hoger beroep tegen 2de maand. handh.	5	
bij hoger beroep tegen 3de maand. handh.	8	
bij hoger beroep tegen 4de maand. handh.	1	
na regeling rechtspleging	1	
Totaal kamer van inbeschuldigingstelling	26	31%
door correctionele rechtbank	4	5%
Totaal aantal opheffingen	84	100%
onbekend	1	

In 55 % van de gevallen wordt het aanhoudingsbevel opgegeven door de raadkamer. In tweede instantie is het de kamer van inbeschuldigingstelling die de opheffing beveelt (31 %) gevolgd door de onderzoeksrechter (10 %). In 28 % van de voorlopige hechtenissen is er geen opheffing en verschijnt de verdachte dus onder banden voor de correctionele rechtbank.

tabel 39

duur voorlopige hechtenis	aantal	%
geen voorlopige hechtenis	109	
1 tot 5 dagen	31	26%
6 tot 35 dagen	29	25%
36 tot 65 dagen	35	30%
meer dan 65 dagen	23	19%
aantal voorlopige hechtenissen	118	100%
gemiddelde duur VH :	40 dagen	
mediaanwaarde VH :	35 dagen	

De duur van de helft van de voorlopige hechtenissen is maximum 35 dagen (mediaan). Er zijn dus een groot aantal VH van korte duur.

tabel 40

na opheffing aanhoudingsbevel volgt	aantal	%
vrijheid onder voorwaarden	36	43%
invrijheidstelling zonder voorwaarden	48	57%
totaal	84	100%

Het is merkwaardig dat in 36 gevallen vrijheid onder voorwaarden (VOV) wordt opgelegd na de voorlopige hechtenis terwijl initieel slechts 3 VOV's werden toegekend. In één geval werd er een VOV opgelegd zowel voor als na de VH. De vraag die gesteld kan worden is of deze VOV's niet vroeger zouden kunnen worden opgelegd waardoor de VH in sommige gevallen zou kunnen vermeden worden.

3.3. De invrijheidlating of -stelling onder voorwaarden

Het is vooral de raadkamer die de vrijheid onder voorwaarden oplegt (in 58 % van de gevallen), gevolgd door de kamer van inbeschuldigingstelling (21 %) en de onderzoeksrechter (13 %). Uit de dossiers kon zelden worden afgeleid wie de initiatiefnemer was voor de VOV zodat dit niet werd weerhouden. Als wij het aantal VOV's in verhouding brengen met het aantal gerechtelijke onderzoeken die werden gevorderd bekomen wij een percentage van 22.

tabel 41

oplegging vrijheid onder voorwaarden door	aantal	%
onderzoeksrechter	5	13%
raadkamer	22	58%
kamer van inbeschuldigingstelling	8	21%
correctionele rechtbank	3	8%
totaal	38	100%

tabel 42

voor opleggen van de VOV vond plaats	aantal	%
geen verslag m.b.t. de verdachte	33	87%
sociale enquête	5	13%
totaal	38	100%

In 87 % van de gevallen waar VOV werd opgelegd was er geen verslag m.b.t. de verdachte voor de beslissing niettegenstaande er veel VOV's werden opgelegd na een VH. Dit doet vragen rijzen omtrent de individualisering van de voorwaarden.

tabel 43

motivering VOV	aantal	%
voorwaarden worden verbonden aan invrijheidstelling	30	79%
geen noodzaak van AB voor openbare veiligheid	1	3%
noodzaak van voorwaarden voor openbare veiligheid	5	13%
bevelen opheffing AB	0	0%
herhalingsgevaar zonder voorwaarden	11	29%
druggebruik zal voortduren zonder voorwaarden	6	16%
wil om drugs te stoppen/ontwenningsskuur te volgen	4	11%
geen gerechtelijk verleden	0	0%
betwist de feiten niet	0	0%
heeft werk/volgt opleiding	3	8%
zoekt werk	2	5%
andere	7	18%
totaal aantal motiveringen	69	182%
aantal VOV	38	100%

De motiveringsgronden die het meest voorkomen zijn dat de voorwaarden worden verbonden aan de invrijheidstelling (in 79 % van de gevallen), herhalingsgevaar zonder voorwaarden (29 %), druggebruik zal voortduren zonder voorwaarden (16 %), noodzaak van voorwaarden voor de openbare veiligheid (13 %) en de wil om drugs te stoppen of om een ontwenningsskuur te volgen (11 %). Wij stellen vast dat deze motiveringen doorgaans zeer formeel en weinig geïndividualiseerd zijn.

Gemiddeld worden er ongeveer 3 voorwaarden verbonden aan de vrijheid onder voorwaarden. Langsgaan bij de probatieassistent komt voor in 42 % van de gevallen gevolgd door langsgaan bij de politie (13 %) en het bewijs van de naleving van de voorwaarden voorleggen aan het parket of de onderzoeksrechter (8 %). Dit laatste percentage is in de praktijk waarschijnlijk hoger omdat het betalen van een borgsom (in 37 % van de gevallen) rechtstreeks door de magistraat kan worden opgevolgd. Als een borgsom werd opgelegd was dit meestal de enige voorwaarde.

Daarnaast zijn de meest voorkomende voorwaarden het betalen van een borgsom (in 37 % van de gevallen), een ontwenningsskuur volgen of verderzetten (37 %), een verbod om dancings te betreden (26 %), zich onthouden van alle druggebruik (24 %), zich onthouden van alle contacten met het drugmilieu (21 %), effectief verblijven op vastgesteld adres (21 %), zich op verzoek aanbieden voor afleveren urinestaal (13 %), een psychologische of psychiatrische behandeling volgen (11 %) en werk zoeken (11 %). De voorwaarden zijn dus meestal gericht op het druggebruik of het in contact treden met het drugmilieu en het zich niet onttrekken aan het gerecht (verblijven op vastgesteld adres en borgsom). Voorwaarden die meer verbonden zijn met de sociale integratie van de verdachte zoals een opleiding volgen of werk zoeken komen minder vaak voor.

tabel 44

voorwaarden verbonden aan VOV	aantal	%
langsgaan bij parket	0	0%
langsgaan bij probatieassistent	16	42%
langsgaan bij politie	5	13%
gevolg geven aan elke oproeping i.v.m. dit dossier	1	3%
bewijs naleven voorwaarden voorleggen aan OR of pdK	3	8%
zich onthouden van alle druggebruik	9	24%
zich onthouden van alle contacten met drugmilieu	8	21%
verbod om dancings te betreden	10	26%
ontwenningsskuur volgen of verderzetten	14	37%
zich op verzoek aanbieden voor afleveren urinestaal	5	13%
opleiding volgen	2	5%
werk zoeken	4	11%
administratieve toestand in orde brengen	0	0%
effectief verblijven op vastgesteld adres	8	21%
psychologische/psychiatrische behandeling volgen	4	11%
betalen borgsom	14	37%
andere	3	8%
totaal aantal voorwaarden	106	279%
totaal aantal VOV	38	100%

Als wij het betalen van een borgsom kruisen met de kwalificatie trafiek stellen wij vast dat deze voorwaarde enkel werd opgelegd aan personen die verdacht zijn van trafiek. De redenering van de magistraat is in dit geval waarschijnlijk dat als men aan trafiek doet men ook de middelen heeft voor het betalen van een borgsom, maar dit doet toch vragen rijzen inzake sociale rechtvaardigheid.

tabel 45

controle voorwaarden opgelegd aan	aantal	%
onbekend	6	16%
parket	4	11%
probatiecommissie	19	50%
politie	3	8%
onderzoeksrechter	0	0%
andere	6	16%
totaal	38	100%

De controle van de voorwaarden wordt meestal opgelegd aan de probatiecommissie (50 %) en in mindere mate aan het parket (11 %) of de politie (8 %). In de andere gevallen is het niet steeds duidelijk wie er instaat voor de opvolging van de voorwaarden.

tabel 46

verlenging van de voorwaarden bij VOV	aantal	%
geen/onbekend	38	100%
verlenging	0	0%

In de dossiers werden geen sporen gevonden van eventuele verlengingen van de voorwaarden. Dit komt blijkbaar uiterst zelden voor.

tabel 47

omzetting VOV in VH	aantal	%
geen omzetting	35	92%
omzetting	3	8%
totaal	38	100%

De vrijheid onder voorwaarden wordt zelden omgezet in een voorlopige hechtenis (slechts in 8 % van de gevallen). In 1 geval werd na de VH terug een VOV opgelegd. Het weinig intrekken van de VOV zou een stimulans kunnen zijn om dit alternatief aan de VH in de toekomst meer toe te passen.

3.4. De invrijheidlating of -stelling zonder voorwaarden

tabel 48

Invrijheidstelling zonder voorwaarden opgelegd door	aantal	%
onderzoeksrechter	55	57%
raadkamer	23	24%
kamer van inbeschuldigingstelling	18	19%
correctionele rechtbank	1	1%
aantal	97	100%

De meeste invrijheidstellingen zonder voorwaarden worden opgelegd door de onderzoeksrechter (in 57 % van de gevallen), gevolgd door de raadkamer (24 %) en de kamer van inbeschuldigingstelling (19 %).

tabel 49

motivering invrijheidstelling zonder voorwaarden	aantal	%
bevelen invrijheidstelling (geen motivering)	31	32%
geen noodzaak van AB voor openbare veiligheid	43	44%
motieven AB bestaan niet meer	13	13%
andere	19	20%
totaal aantal motiveringsgronden	75	77%
totaal aantal IZV	97	100%

De invrijheidslatingen of -stellingen zonder voorwaarden worden dikwijls niet gemotiveerd (in 32 % van de gevallen). De meest voorkomende motiveringsgronden zijn dat er geen noodzaak is van een aanhoudingsbevel voor de openbare veiligheid (44 %) en dat de motieven voor de aanhouding niet meer bestaan (13 %).

tabel 50

omzetting IZV in voorlopige hechtenis	aantal	%
geen omzetting	94	97%
omzetting	3	3%
totaal IZV	97	100%

Ook hier is het aantal omzettingen in voorlopige hechtenis miniem, namelijk in 3 % van de gevallen.

3.5. De duur van de gerechtelijke procedure

tabel 51

tijd tussen de recentste feiten en de berechting	aantal	%	cum. %
minder dan 3 maanden	30	13%	13%
3 maanden tot 6 maanden	10	4%	18%
6 maanden tot 9 maanden	23	10%	28%
9 maanden tot 1 jaar	17	7%	35%
1 jaar tot 15 maanden	17	7%	43%
15 maanden tot 18 maanden	28	12%	55%
18 maanden tot 21 maanden	22	10%	65%
21 maanden tot 24 maanden	9	4%	69%
2 jaar tot 3 jaar	40	18%	86%
3 jaar tot 4 jaar	20	9%	95%
4 tot 5 jaar	10	4%	100%
5 jaar of meer	1	0%	100%
totaal aantal berechtingen	227	100%	100%
gemiddelde :	603 dagen		
mediaanwaarde :	494 dagen		

De mediaanwaarde voor de duur van de strafrechtsprocedure is 494 dagen of ongeveer 16 maanden. Er dient evenwel opgemerkt dat er 10 vonnissen werden uitgesproken op verzet. Dit betekent dus dat er eerst een vonnis bij verstek werd uitgesproken en dat de veroordeelde achteraf (soms jaren later) in verzet is geweest. Dit heeft natuurlijk een invloed op de lengte van de procedure en daarom is het beter zich te refereren naar de mediaanwaarde.

4. De berechting

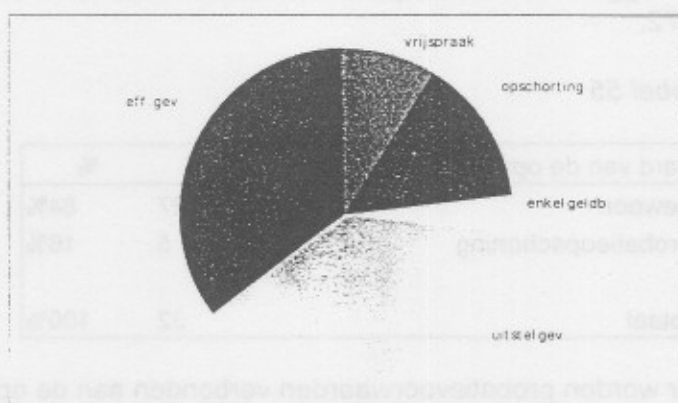
Dit luik van de strafrechtsbedeling zal minder uitvoerig worden behandeld dan de procedure omdat dit minder tot de doelstelling van het onderzoek behoort. Dit deel bevat gegevens over de vrijspraken, de opschortingen en de bestraffing.

tabel 52

vonnis is gewezen	aantal	%
op tegenspraak	138	61%
bij verstek	79	35%
op verzet	10	4%
totaal	227	100%

Als we rekening houden met het feit dat 28 % van de verdachten voor de correctionele rechtbank verschijnt onder banden dan komt ongeveer 1 verdachte op twee die zich in vrijheid bevindt niet opdagen.

overzicht van de uitspraak van de rechter berekend op de totale steekproef (=227)

tabel 53

vrijspraak voor drugsfeiten	aantal	%
nee	207	91%
ja	20	9%
totaal	227	100%

In de onderzochte dossiers werd meestal de berechting opgesplitst per inbreuk zodat een aantal van de 9 % verdachten die werden vrijgesproken voor drugsfeiten een veroordeling hebben gekregen voor een andere inbreuk. Dit was dan meestal verboden wapendracht of diefstal.

tabel 54

opschorting van de uitspraak	aantal	%
geen vrijspraak en geen opschorting	175	85%
gedurende 1 jaar	0	0%
gedurende 2 jaar	0	0%
gedurende 3 jaar	31	15%
gedurende 4 jaar	0	0%
gedurende 5 jaar	1	0%
totaal	207	100%

Onder de berechten die geen vrijspraak hebben gekregen zijn er 15 % die een opschorting van de uitspraak hebben gekregen. De proefperiode die hieraan wordt verbonden is bijna altijd 3 jaar.

De overige 85 % van de berechten hebben een veroordeling voor drugsfeiten gekregen. Er moet wel vermeld worden dat 3 verdachten geen nieuwe veroordeling hebben gekregen omdat er samenhang was met feiten waarvoor zij reeds een veroordeling hadden gekregen. In deze drie gevallen heeft de rechter geoordeeld dat het overbodig was een supplementaire straf op te leggen. Het aantal personen die een nieuwe veroordeling hebben gekregen bedraagt dus 172.

tabel 55

aard van de opschorting	aantal	%
gewoon	27	84%
probatieopschorting	5	16%
totaal	32	100%

Er worden probatievoorwaarden verbonden aan de opschorting van de uitspraak in 16 % van de opschortingen.

tabel 56

geldboete	aantal	%
geen geldboete	94	
1<100 BeF	4	5%
100<600 BeF	0	0%
600<800 BeF	0	0%
800<1000 BeF	0	0%
1.000 BeF	73	90%
>1000 BeF	4	5%
aantal geldboetes	81	100%
aantal veroordeelden	172	

Bijna de helft van de veroordeelden krijgen een geldboete. In 90 % van de gevallen bedraagt deze geldboete 1000 Bef. In 5 % van de gevallen is de geldboete minder dan 100 Bef. In sommige gevallen wordt de straf echter niet opgesplitst per inbreuk zodat wij kunnen aannemen dat deze kleinere geldboetes verband houden met andere inbreuken zoals verboden wapendracht. Er is in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen dus een vast tarief inzake drugszaken, nl. een geldboete van 1000 Bef. dat gelijk is aan het wettelijk minimum inzake drugsinbreuken.

Dit bedrag moet nog vermenigvuldigd worden met de opdecimen. Op 1 januari 1995 bedroegen deze 1990, wat betekent dat het bedrag van de geldboetes, uitgesproken voor de inbreuken die begaan werden vanaf 1995, moeten vermenigvuldigd worden met 200. Bij dit bedrag van de geldboete komen nog de gerechtskosten die door het Ministerie van Financiën prioritair worden geïnd.

tabel 57

uitstel van de geldboete	aantal	%
geen uitstel	50	62%
gedeeltelijk uitstel	23	28%
uitstel van het geheel v.d. geldboete	8	10%
totaal	81	100%

In 62 % van de veroordelingen tot een geldboete wordt geen uitstel verleend en in 28 % krijgt de veroordeelde een gedeeltelijk uitstel. Het uitstel van de geldboete wordt in drugszaken vaker toegepast in vergelijking met andere inbreuken¹ en dit is waarschijnlijk een gevolg van het belangrijk bedrag van de minimumboete dat is vastgelegd op 1000 Bef. Wij zagen reeds dat een groot deel van de verdachten geen opleiding of werk heeft. Het gevaar is dan ook reëel dat deze zware geldboete deze veroordeelden nog verder in de marginaliteit kan drijven. Dit kan de druggebruiker ook eventueel aanzetten tot drugshandel om zijn geldboete te kunnen betalen.

In 10 % van de veroordeelden tot een geldboete was dit de enige straf. Voor de overige 90 % was de hoofdstraf een gevangenisstraf en was de geldboete de bijkomende straf.

Tabel 58 toont aan dat de helft van de gevangenisstraffen de 6 maanden niet overstijgen. In 28 % van de veroordelingen tot een gevangenisstraf bedraagt deze 12 maanden of meer. Het percentage gevangenisstraffen die gepaard gaan met een geldboete is 45.

¹Ministerie van Justitie, statistisch steunpunt van de dienst voor het strafrechtelijk beleid. *statistische gegevens inzake veroordelingen opschortingen interneringen*. Brussel, 1994, blz. 239 en 240.

tabel 58

gevangenisstraf	aantal	%
geen gevangenisstraf	8	
3 maanden	32	20%
>3<6 maanden	23	14%
6 maanden	37	23%
>6< 12 maand	26	16%
12 maanden	27	16%
>12<= 24 maand	18	11%
> 24 maand	1	1%
totaal gevangenisstraffen	164	100%
totaal veroordeelden	172	
mediaanwaarde gevangenisstraf	6 maanden	
gemiddelde	8,73 maanden	

tabel 59

uitstel van de gevangenisstraf	aantal	%
geen uitstel	79	48%
gedurende 1 jaar	0	0%
gedurende 2 jaar	0	0%
gedurende 3 jaar	79	48%
gedurende 4 jaar	0	0%
gedurende 5 jaar	6	4%
aantal gevangenisstraffen	164	100%

Ongeveer de helft van de gevangenisstraffen worden uitgesproken met uitstel. De proefperiode die hiermee verbonden wordt is, net zoals bij de opschorting, bijna altijd 3 jaar.

tabel 60

uitgestelde periode van de gevangenisstraf	aantal	%
volledig uitstel	30	35%
uitstel behalve voorlopige hechtenis	41	48%
deel effectieve gevangenisstraf > VH	14	16%
totaal gevangenisstraffen met uitstel	85	100%

In ongeveer de helft van de gevangenisstraffen met uitstel is de niet uitgestelde periode van de gevangenisstraf gelijk aan het deel van de gevangenisstraf dat overeenstemt met de duur van de voorlopige hechtenis. Bij de gevallen waar het effectieve deel van de gevangenisstraf groter is dan de voorlopige hechtenis (16 %) bevinden zich ook degenen die geen voorlopige hechtenis hebben gekregen.

Als wij de straftoemeting m.b.t. de verdachten die een voorlopige hechtenis hebben gekregen nader bekijken stellen wij het volgende vast : 46 % krijgt een gevangenisstraf met uitstel; 39 % een gevangenisstraf zonder uitstel, 11 % een vrijspraak en de overige 4% kreeg een opschorting van de uitspraak. Hieruit volgt dat een voorlopige hechtenis een determinerende rol speelt bij de straftoemeting.

tabel 61

aard van het uitstel van de gevangenisstraf	aantal	%
gewoon uitstel	72	85%
probatieuitstel	13	15%
Totaal gevangenisstraffen met uitstel	85	100%

Net zoals bij de opschorting wordt slechts aan een minderheid van de gevallen die uitstel hebben gekregen probatievoorwaarden opgelegd.

tabel 62

probatievoorwaarden bij opschorting/gevangenisstraf	aantal	%
langsgaan bij probatieassistent	18	100%
zich onthouden van alle druggebruik	7	39%
zich onthouden van alle contacten met drugmilieu	10	56%
verbod plaatsen te betreden waar drugs gebruikt wordt.	2	11%
verbod dancings te betreden	1	6%
ontwenningsskuur volgen of verderzetten	4	22%
urinetest ondergaan	8	44%
opleiding volgen	4	22%
werk zoeken	8	44%
administratieve toestand in orde brengen	1	6%
psychologische/psychiatrische behandeling volgen	2	11%
dienstverlening	1	6%
andere	3	17%
totaal aantal voorwaarden	69	383%
totaal aantal probatie bij opschorting/gevangenisstraf	18	100%

Tabel 62 toont aan dat behalve langsgaan bij de probatieassistent de meest voorkomende voorwaarden zijn zich onthouden van alle contacten met drugmilieu (56 %), urinetest ondergaan (44 %), werk zoeken (44 %) zich onthouden van alle druggebruik (39 %), een ontwenningsskuur volgen of verderzetten (22 %) en een opleiding volgen (22 %).

Wij stellen vast dat bijna de helft van de probanten kan worden opgeroepen om een urinetest te ondergaan. Deze maatregel getuigt van een fundamenteel wantrouwen t.o.v. de druggebruiker en houdt het gevaar in dat een instrumentele benadering de bovenhand krijgt op een humane aanpak. Bovendien kosten deze analyses verschrikkelijk duur en zou dit geld volgens ons beter kunnen benut worden door bijvoorbeeld het personeel van de probatiediensten te versterken.

De positieve voorwaarden zoals werk zoeken en een opleiding volgen komen hier weliswaar vaker aan bod dan bij vrijheid onder voorwaarden. Een derde van de probanten worden doorverwezen naar de hulpverlening (ontwenningsskuur of psychologische/psychiatrische behandeling volgen). Dienstverlening werd slechts in 1 geval opgelegd.

5. Analyse van de populatiekenmerken die een invloed hebben op de beslissing van de pdK

Als afhankelijke variabele hebben wij de al dan niet vordering van een voorlopige hechtenis door de substituut-procureur des Konings weerhouden. Dit gebeurt gemiddeld in 69 % van de gevallen (zie tabel 32). In de andere gevallen dagvaardt de pdK de verdachte rechtstreeks voor de correctionele rechtbank (25 %) of vordert hij enkel een gerechtelijk onderzoek (6 %).

Slechts in 1 geval legde de onderzoeksrechter een voorlopige hechtenis op terwijl de pdK enkel een gerechtelijk onderzoek vorderde. De oorzaak hiertoe waren bezwarende getuigenissen die werden afgelegd na de beslissing van de pdK. De beslissing van de pdK is dus een belangrijk scharniermoment in de strafrechtsbedeling en een belangrijke filter voor het al dan niet toekennen van een voorlopige hechtenis.

5.1. De bivariate analyse

Tabel 63 heeft de belangrijkste resultaten weer van de bivariate analyse tussen de populatiekenmerken en de vordering van een voorlopige hechtenis door de pdK. Waar het mogelijk was werd de Chi kwadraad berekend en als dit significantief was werden de significantiepercentages weergegeven.

Het laagste weerhouden significantiepercentage is 10 %, dit betekent dat er in dat geval 1 kans op 10 bestaat om zich te vergissen door te beweren dat er een verband bestaat tussen de onafhankelijke variabele, in dit geval een populatiekenmerk, en de afhankelijke variabele (het al dan niet vorderen van een VH door de pdK).

Uit de bivariate analyse blijkt dat bepaalde kenmerken een negatieve invloed hebben op de beslissing van de pdK in de zin dat hij gemakkelijker een VH vordert. Deze factoren zijn : het niet kunnen spreken van het Nederlands; de Franse nationaliteit, verdacht zijn van 3 of meer inbreuken; het hebben van financiële problemen en het produkt cocaïne en of heroïne.

tabel 63		aantal	% pdK/VH	Chi 2
totaal aantal beslissingen v.d. pdK		225	69	
geslacht	man	208	71	10%
	vrouw	19	50	
leeftijd	< 25 jaar	106	69	
	25-29 jaar	62	69	
	30-34 jaar	25	68	
	>=35 jaar	31	71	
nationaliteit	België	120	63	10%
	Marokko	30	80	
	Frankrijk	25	96	1%
	Nederland	27	52	5%
	andere	23	83	
Maghreb		38	76	
spreekt geen Nederlands		63	90	1%
geen vaste woonplaats in België		86	76	
school/opleiding		22	64	
1 of meer kinderen		17	76	
geldproblemen		18	94	2%
drugmisbruik		58	67	
strafregister	zonder	133	73	
	1 veroordeling	30	60	
	2 of meer veroord.	62	66	
	drugs	36	69	
	diefstal	51	67	
	gevangenisstraf	70	66	
	uitstel gev.	59	68	
	max. 6 m. gev.	35	54	
	> 6 maand gev.	35	77	
feiten	één	162	68	5%
	twee	42	64	
	3 of meer	21	90	
verdachten	één	94	66	
	twee	54	70	
	3 of meer	79	73	
enkel bezit/gebruik		24	25	1%
verkoop		177	74	10%
trafiek		115	75	
gebruik in groep		34	56	
deelneming misdaadvereniging		24	83	
cocaïne/heroïne		118	79	5%
cannabis		100	64	10%
enkel cannabis		41	56	
XTC		66	62	
amfetamine/speed		49	71	

Andere populatiekenmerken gaan gepaard met een kleiner aantal vorderingen voor een VH door de pdK : als er enkel bezit of gebruik werd weerhouden, het behoren tot het vrouwelijke geslacht, het product cannabis als enig product, de verzwarende omstandigheid van gebruik in groep en de Nederlandse of Belgische nationaliteit.

Er dient opgemerkt dat de berekening van de Chi kwadraad niet relevant is als de aantallen te klein zijn. Zo dient bijvoorbeeld het aantal gevallen per cel van de kruistabel minimum 5 te zijn om de berekening toe te laten. Daarom is het belangrijk de analyse niet te beperken tot de Chi kwadraad maar ook de percentages vordering voorlopige hechtenis door de procureur des Konings in aanmerking te nemen. Daaruit volgt dat nog twee kenmerken gepaard gaan met een groter aantal vorderingen voor een VH. Het betreft de deelname aan een misdadervereniging en een vroegere veroordeling tot meer dan 6 maanden gevangenisstraf.

Tenslotte kan ook de persoon van de substituut-procureur des Konings een invloed hebben op de beslissing een voorlopige hechtenis te vorderen. Drie substituten namen 75 % van de beslissingen voor hun rekening. Het is substituut nummer 2 die het mildst is in zijn vorderingen, hij vordert VH in 1 geval op 2 terwijl het gemiddelde 69 % is. De andere substituten namen elk slechts een klein aantal beslissingen en werden in tabel 64 samengevoegd in de rubriek 'andere'. Deze laatste vorderen gemiddeld meer voorlopige hechtenissen dan de drie die gespecialiseerd zijn in deze materie.

tabel 64

nummer pdK	Data	pdk/VH		Grand Total	Chi 2
		neen	ja		
0	Count of nmpdK	13	32	45	
	percent of nmpdK	29%	71%	100%	
1	Count of nmpdK	23	42	65	
	percent of nmpdK	35%	65%	100%	
2	Count of nmpdK	24	28	52	2%
	percent of nmpdK	46%	54%	100%	
andere	Count of nmpdK	8	50	58	1%
	percent of nmpdK	14%	86%	100%	
onbekend	Count of nmpdK	1	4	5	
	percent of nmpdK	20%	80%	100%	
Total Count of nmpdK2		69	156	225	
Total percent of nmpdK2		31%	69%	100%	

5.2. De multivariate analyse

Wij hebben de logistieke procedure Logit gebruikt om te onderzoeken welke variabelen de beslissing van de procureur des Konings voor het vorderen van een voorlopige hechtenis kunnen voorspellen. De afhankelijke variabele in het model is dus de beslissing van de pdK en de verklarende variabelen zijn de populatiekenmerken. Eens de variabelen ingebracht in het model Logit geeft deze automatisch de variabelen die een netto significante invloed hebben op de afhankelijke variabele op het 5% niveau. Het resultaat wordt weergegeven in tabel 65.

tabel 65

aantal cases : 224 pdK vordert VH: 155	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard estimate
intercept	1	2.355	0.442	0.0001	
Belg of Nederlander	1	-1.935	0.437	0.0001	-0.508
geldproblemen	1	2.420	1.104	0.0283	0.364
enkel bezit	1	-2.060	0.584	0.0004	-0.352
nmpdK 2	1	-1.101	0.436	0.0116	-0.255
nmpdK andere	1	1.098	0.458	0.0165	0.266

Wij stellen vast dat de substituut-procureur des Konings minder vlug een voorlopige hechtenis vordert voor Belgen of Nederlanders en als het enkel om bezit of gebruik gaat. Daarentegen vordert hij vlugger een voorlopige hechtenis als de betrokkene geldproblemen heeft. Dit zijn dus de enige populatiekenmerken die een netto significante invloed hebben op de beslissingen van de pdK. Wij stellen tevens vast dat de substituut nummer 2 significantief minder VH vordert en dat de 'andere' pdK (= de som van de pdK die weinig drugszaken behandelen) duidelijk meer VH vorderen. Het feit minder vertrouwd te zijn met deze materie leidt blijkbaar tot een strengere aanpak. Het kan ook zijn dat de substituten die deze materie beter kennen meer bewust zijn van de nadelige gevolgen van de opsluiting en daarom een alternatieve aanpak verkiezen. Deze 5 variabelen verklaren samen 74.5 % van de variantie van de afhankelijke variabele.

Tenslotte willen wij nagaan welke variabelen een invloed uitoefenen op de beslissing van de pdK inzake de zuivere drugszaken, dit zijn dossiers die enkel bestaan uit inbreuken op de drugwetgeving. De verdachten voor drugs en andere feiten werden dus uit de steekproef verwijderd zodat de analyse werd uitgevoerd op een steekproef van 167 verdachten in drugszaken. De resultaten worden weergegeven in tabel 66.

tabel 66

aantal cases : 167 pdK vordert VH : 111	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard estimate
intercept	1	0,996	0,300	0,0009	
vrouwelijke geslacht	1	-1,820	0,732	0,0130	-0,270
spreekt geen Nederlands	1	2,949	0,716	0,0001	0,738
enkel bezit	1	-3,560	1,170	0,0023	-0,579
deelneme misdaadvereniging	1	1,617	0,718	0,0242	0,308
enkel cannabis	1	-1,269	0,548	0,0207	-0,272
pdK nummer 2	1	-1,538	0,530	0,0037	-0,363

Wij stellen vast dat de pdK duidelijk minder vaak een voorlopige hechtenis vordert voor de personen die enkel verdacht zijn van bezit of gebruik van drugs, met enkel het produkt cannabis en als de betrokkene een vrouw is. Daarentegen vordert hij vlugger een VH als de verdachte geen Nederlands spreekt of als er deelneming aan een misdaadvereniging werd weerhouden. Daarnaast vordert de pdK nummer 2 minder vlug een voorlopige hechtenis. Deze zes significante variabelen verklaren samen 82 % van de variantie in de vordering van een

tabel 67		aantal	% VH	Chi 2
totaal aantal berechten		227	52	
geslacht	man	208	53	
	vrouw	19	37	
leeftijd	< 25 jaar	107	44	10%
	25-29 jaar	63	59	
	30-34 jaar	25	64	
	>=35 jaar	31	55	
nationaliteit	België	122	45	
	Marokko	30	73	2%
	Frankrijk	25	72	5%
	Nederland	27	30	2%
	andere	23	65	
Maghreb		38	71	1%
spreekt geen Nederlands		63	68	1%
geen vaste woonplaats in België		36	59	
school/opleiding		22	32	10%
1 of meer kinderen		17	71	
geldproblemen		19	89	1%
drugmisbruik		58	50	
strafregister	zonder	134	54	
	1 veroordeling	30	40	
	2 of meer veroord.	63	54	
	drugs	36	58	
	diefstal	51	49	
	gevangenisstraf	70	50	
	uitstel gev.	59	51	
	max. 6 m. gev.	35	31	2%
	> 6 maand gev.	35	69	5%
feiten	één	164	51	
	twee	42	50	
	3 of meer	21	67	
verdachten	één	94	44	10%
	twee	54	52	
	3 of meer	79	62	10%
enkel bezit/gebruik		24	17	1%
verkoop		179	56	
trafiek		115	49	
gebruik in groep		34	41	
deelneming verenig.		26	81	1%
cocaine/heroïne		120	62	5%
cannabis		101	41	5%
enkel cannabis		41	22	1%
XTC		68	54	
amfetamine/speed		49	61	

Wij zagen reeds dat de onderzoeksrechter de vordering van de procureur des Koning voor een voorlopige hechtenis inwilligt in 3 gevallen op 4. De beslissing van de onderzoeksrechter is dus een tweede belangrijke filter voor het toekennen van een voorlopige hechtenis.

Wat de motivering van de voorlopige hechtenis door de onderzoeksrechter betreft hebben wij gezien in tabel 34 dat de vaakst voorkomende motiveringsgronden zijn : het herhalingsgevaar, de ernst van de feiten, het vluchtgevaar, het belang van het onderzoek en het feit geen vaste verblijfplaats te hebben. Het zijn dus vooral deze motiveringen die de onderzoeksrechter inroept voor het al dan niet toekennen van een aanhoudingsbevel.

Tabel 68 toont aan dat er individuele verschillen zijn onder de onderzoeksrechters m.b.t. het verstrekken van een voorlopige hechtenis. De percentages toekenning van een voorlopige hechtenis variëren immers van 52 tot 90.

tabel 68

nummer O.R.	Data	V.H.		
		neen	ja	Grand Total
1	Count of O.R.	2	18	20
	percent of O.R.	10%	90%	100%
2	Count of O.R.	11	12	23
	percent of O.R.	48%	52%	100%
3	Count of O.R.	3	20	23
	percent of O.R.	13%	87%	100%
4	Count of O.R.	8	11	19
	percent of O.R.	42%	58%	100%
5	Count of O.R.	6	7	13
	percent of O.R.	46%	54%	100%
6	Count of O.R.	6	14	20
	percent of O.R.	30%	70%	100%
7	Count of O.R.	13	17	30
	percent of O.R.	43%	57%	100%
andere	Count of O.R.	4	19	23
	percent of O.R.	17%	83%	100%
Total Count of nummer O.R.		53	118	171
Total percent of nummer O.R.		31%	69%	100%

6.2. De multivariate analyse

De beslissing van de onderzoeksrechter om een aanhoudingsbevel te verstrekken is hier de afhankelijke variabele in het model. Wij gebruiken terug de logistieke procedure Logit en wij hebben de gevallen geselecteerd waarvoor de procureur des Koning een gerechtelijk onderzoek heeft gevorderd (n=168). Het resultaat van de analyse bevindt zich in tabel 69.

De kenmerken die de kans op een voorlopige hechtenis doen toenemen zijn het hebben van geldproblemen, een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden en het produkt XTC. Wij constateren ook dat de onderzoeksrechters nummer 1 en 3 gemakkelijker een aanhoudingsmandaat verstrekken.

tabel 69

aantal cases : 168 OR beslist VH : 115	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard estimate
intercept	1	0,945	0,363	0,0093	
Belg of Nederlander	1	-1,928	0,540	0,0004	-0,522
geldproblemen	1	2,670	1,109	0,0161	0,445
gevangenisstraf > 6 maand	1	2,071	0,654	0,0015	0,439
enkel cannabis	1	-1,447	0,596	0,0153	-0,285
XTC	1	1,332	0,571	0,0196	0,333
OR 3	1	2,119	0,779	0,0065	0,403
OR 1	1	2,184	0,833	0,0087	0,391

Daarentegen verkleint de kans op een voorlopige hechtenis voor Belgen en Nederlanders en als enkel het produkt cannabis werd weerhouden. De variabele enkel bezit of gebruik werd uit het model gehaald omdat in deze gevallen nooit een voorlopige hechtenis werd opgelegd, er werd trouwens in deze gevallen slechts drie maal een gerechtelijk onderzoek gevorderd. De weerhouden variabelen in het model verklaren samen 79 % van de variantie in de toekenning van een aanhoudingsbevel.

In vergelijking met de pdK houdt de onderzoeksrechter meer rekening met een vroegere veroordeling tot meer dan 6 maanden gevangenisstraf en met het produkt (enkel cannabis).

tabel 70

aantal cases : 120 OR beslist VH : 82	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard estimate
intercept	1	1,530	0,434	0,0004	
Belg of Nederlander	1	-2,359	0,681	0,0005	-0,640
gevangenisstraf > 6 m.	1	2,835	0,946	0,0027	0,547
cannabis	1	-0,978	0,456	0,0358	-0,270
XTC	1	1,929	0,666	0,0037	0,515
OR nummer 1	1	2,579	1,148	0,0247	0,444

Wij hebben tevens dezelfde analyse gemaakt voor de zuivere drugszaken in tabel 70. Wij constateren dat de kans op een aanhoudingsbevel kleiner is bij Belgen en Nederlanders en als het produkt cannabis is. Daarentegen vergroot de kans op een voorlopige hechtenis als er reeds een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden was en met het produkt XTC. Tenslotte verstrekt de onderzoeksrechter nummer 1 gemakkelijker een aanhoudingsbevel. Deze variabelen verklaren samen 76,4 % van de variantie in de toekenning van een aanhoudingsbevel voor personen die enkel verdacht zijn van inbreuken op de drugwetgeving.

In vergelijking met de pdK houdt de onderzoeksrechter minder rekening met de deelneming aan een misdaadvereniging wat misschien kan betekenen dat hij meer rekening houdt met de persoonlijke situatie van de betrokkene. Hij tilt daarentegen zwaarder aan het feit dat de verdachte reeds veroordeeld werd tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden en als het produkt XTC werd weerhouden. De onderzoeksrechter houdt ook meer rekening met de nationaliteit in plaats van met de gesproken taal, wat waarschijnlijk betekent dat het verschil in aanpak van de pdK m.b.t. de Franstalige- en Nederlandstalige Belgen niet terug te vinden is op het niveau van de onderzoeksrechter.

Tenslotte stellen wij vast dat net als de pdK de onderzoeksrechter enkel rekening houdt met de geldproblemen van de betrokkene als deze ook verdacht is van andere misdrijven dan drugsmisdrijven.

Op het niveau van de onderzoeksrechter heeft het weinig zin om de toekenning van een invrijheidlating onder voorwaarden te onderzoeken omdat dit uiterst weinig voorkwam, nl. slechts 3 maal. Ook de analyse van de toekenning van een invrijheidlating zonder voorwaarden levert niets nieuws op en wordt dus niet weerhouden.

7. Analyse van de populatiekenmerken die een invloed hebben op het verstrekken van een invrijheidlating of -stelling onder voorwaarden

7.1 De bivariate analyse

Tabel 71 bevat de bivariate analyse tussen de populatiekenmerken en de verstrekking van een invrijheidlating of -stelling onder voorwaarden. De toekenning van de VOV kon zowel geschieden door de onderzoeksrechter, de raadkamer, de kamer van inbeschuldigingstelling of de correctionele rechtbank. Zoals vermeld in tabel 35 is het de raadkamer die het vaakst de VOV oplegt. In 92 % van de gevallen werd de VOV opgelegd na een voorlopige hechtenis.

Door het klein aantal toekenningen van VOV (slechts 38) is het moeilijk om conclusies te trekken uit de bivariate analyse en werd de Chi kwadraad niet berekend. De analyse van de percentages toekenning van VOV laten ons wel toe enkele hypothesen te formuleren.

Inzake het strafregister stellen wij vast dat personen die een vroegere gevangenisstraf van maximaal 6 maanden hebben gekregen minder vaak (6 %) een VOV krijgen dan deze met een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden (20 %). Dit komt omdat de rechter bijkomende garanties wil voor de invrijheidstelling als de persoon reeds een veroordeling gekregen heeft van meer dan 6 maanden. Deze hypothese blijkt te worden bevestigd door de percentages invrijheidstelling zonder voorwaarden die respectievelijk 29 en 14 % zijn. Inderdaad, de vroegere veroordeelden tot een gevangenisstraf van maximaal 6 maanden krijgen vaker een invrijheidstelling zonder voorwaarden.

Het is merkwaardig dat de verdachten die enkel vervolgd werden voor bezit of gebruik nooit een vrijheid onder voorwaarden krijgen opgelegd. Wij hebben reeds gezien in tabel 67 dat zij ook zelden een voorlopige hechtenis krijgen (17 %). Wij kunnen dus besluiten dat deze categorie gemakkelijker een invrijheidlating of -stelling zonder voorwaarden (25 %) krijgen of dat zij vaker rechtstreeks gedagvaard worden door de procureur des Koning.

tabel 71		aantal	% VOV
totaal aantal berechten		227	17
geslacht	man	208	16
	vrouw	19	21
leeftijd	< 25 jaar	107	20
	25-29 jaar	63	17
	30-34 jaar	25	16
	>=35 jaar	31	6
nationaliteit	België	122	19
	Marokko	30	7
	Frankrijk	25	24
	Nederland	27	22
	andere	23	4
Maghreb		38	11
spreekt geen Nederlands		63	13
geen vaste woonplaats in België		86	17
school/opleiding		22	14
1 of meer kinderen		17	18
geldproblemen		19	16
drugmisbruik		58	22
strafregister	zonder	134	18
	1 veroordeling	30	7
	2 of meer veroord.	63	19
	drugs	36	17
	diefstal	51	18
	gevangenisstraf	70	13
	uitstel gev.	59	15
	max. 6 m. gev.	35	6
	> 6 maand gev.	35	20
feiten	één	164	18
	twee	42	14
	3 of meer	21	10
verdachten	één	94	14
	twee	54	20
	3 of meer	79	18
enkel bezit/gebruik		24	0
verkoop		179	17
trafiek		115	23
gebruik in groep		34	21
deelneming vereniging		26	38
cocaïne/heroïne		120	17
cannabis		101	20
enkel cannabis		41	7
XTC		68	28
amfetamine/speed		49	33

Dezelfde redenering kan gevolgd worden als er enkel sprake was van cannabis. Deze verdachten krijgen minder vaak een VOV (7 %) of een VH (22 %), maar krijgen gemakkelijker een invrijheidlating of -stelling zonder voorwaarden (37 %) of een rechtstreekse dagvaarding door de pdK.

Daarentegen blijkt dat de produkten XTC en amfetamine of speed de kans op een toekenning van een VOV vergroten. Wij zullen onderzoeken of dit effect kan verklaard worden door andere variabelen. Wij keren even terug naar de kruistabellen m.b.t. de produkten XTC en amfetamine of speed en de kenmerken nationaliteit en deelneming aan een misdaadvereniging (tabellen 26 tot 29).

Wij stellen vast dat de produkten XTC en amfetamine of speed vaker voorkomen bij Nederlanders en Belgen. Vooral de samenhang tussen het produkt XTC en de Nederlandse nationaliteit valt op (67 %). Wij stellen eveneens een duidelijk verband vast tussen de produkten XTC en amfetamine of speed en de verdenking van deelneming aan een misdaadvereniging. De variabelen nationaliteit en deelneming aan een misdaadvereniging zijn dus gecorreleerd met de produkten XTC en amfetamine of speed.

Wat de nationaliteit betreft zijn het de personen komende uit Frankrijk en Nederland die het vaakst een VOV krijgen. Dit heeft ons inziens te maken met het drugtrafiek tussen Nederland en België en Frankrijk. Onderdanen uit deze twee landen krijgen na een voorlopige hechtenis vaker een VOV toegezegd en dit waarschijnlijk omdat zij gemakkelijker garanties kunnen bieden zoals bijvoorbeeld het betalen van een borgsom.

Dit illustreren wij aan de hand van de kruistabel m.b.t. de variabelen nationaliteit en het betalen van een borgsom (tabel 72). Hieruit blijkt dat de Fransmannen, Nederlanders en ook de Marokkanen enkel een VOV krijgen als zij akkoord zijn om een borgsom te betalen. Belgen daarentegen betalen nooit een borgsom en krijgen dus andere voorwaarden opgelegd. Algemeen kunnen wij stellen dat buitenlanders een supplementaire garantie moeten kunnen bieden, nl. het betalen van een borgsom, willen zij kunnen genieten van een vrijheid onder voorwaarden.

tabel 72

nationaliteit	Data	borgsom			Grand Total
		neen	ja	geen VOV	
België	Count of nationaliteit	23	0	99	122
	percent of nationaliteit	19%	0%	81%	100%
Marokko	Count of nationaliteit	0	2	28	30
	percent of nationaliteit	0%	7%	93%	100%
Frankrijk	Count of nationaliteit	0	6	19	25
	percent of nationaliteit	0%	24%	76%	100%
Nederland	Count of nationaliteit	0	6	21	27
	percent of nationaliteit	0%	22%	78%	100%
andere	Count of nationaliteit	1	0	22	23
	percent of nationaliteit	4%	0%	96%	100%
Total Count of nationaliteit		24	14	189	227
Total percent of nationaliteit		11%	6%	83%	100%

Een volgende vaststelling is dat personen die verdacht zijn van deelneming aan een misdaadvereniging vaker een VOV krijgen. Wij hebben reeds gezien dat zij ook vaker een voorlopige hechtenis krijgen (81 %). Wij kunnen dus stellen dat deze personen na hun VH extra garanties moeten bieden willen zij in vrijheid worden gesteld.

tabel 73

		borgsom			
vereniging	Data	neen	ja	geen VOV	Grand Total
geen deelneming	Count of vereniging	18	10	173	201
	percent of vereniging	9%	5%	86%	100%
deelneming	Count of vereniging	6	4	16	26
	percent of vereniging	23%	15%	62%	100%
Total Count of vereniging		24	14	189	227
Total percent of vereniging		11%	6%	83%	100%

Tabel 73 bevat de kruistabel m.b.t. de variabelen deelneming aan een misdaadvereniging en het betalen van een borgsom. Uit de tabel blijkt dat de voorwaarden voor het verkrijgen van een VOV vaker bestaan uit het betalen van een borgsom als de persoon verdacht is van deelneming aan een misdaadvereniging.

7.2. De multivariate analyse

Tabel 74 bevat de multivariate analyse van de populatiekenmerken en de toekenning van een vrijheid onder voorwaarden en dit in de gevallen waar er een gerechtelijk onderzoek werd gevorderd door de procureur des Koning. Het betreft dus de gevallen die voorgekomen zijn voor de onderzoeksrechter. Zoals reeds gezien is het echter de raadkamer die het vaakst een VOV oplegt.

tabel 74

aantal cases : 168 toekenning VOV: 38	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard estimate
intercept	1	2,633	0,432	0,0001	
trafiiek	1	1,237	0,436	0,0046	0,341
XTC	1	1,049	0,446	0,0187	0,262
amfetamine/speed	1	1,019	0,467	0,0291	0,236

De kans om een vrijheid onder voorwaarden te krijgen is groter bij trafiek en als het de producten XTC, amfetamine of speed betreft. Deze variabelen verklaren samen 63,7 % van de variantie in de oplegging van een vrijheid onder voorwaarden. Wij zagen reeds dat de VOV meestal werd opgelegd na een VH maar deze variabele werd niet in het model opgenomen.

Wij deden dezelfde analyse voor de zuivere drugszaken ($n=120$). Als het enkel inbreuken op de drugwetgeving betreft zijn het alleen de variabelen trafiek en het produkt amfetamine of speed die de kans op een VOV doen toenemen. Deze twee variabelen verklaren 59,4 % van de variantie in de oplegging van een VOV.

tabel 75

aantal cases : 120 toekenning VOV: 30	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard. estimate
intercept	1	2,512	0,508	0,0001	
trafiek	1	1,299	0,524	0,0131	0.354
amfetamine/speed	1	1,724	0,491	0,0004	0.418

Uit de multivariate analyse blijkt dat de magistraten vooral rekening houden met de kwalificatie trafiek en met het produkt inzake de toekenning van een VOV maar dat ook andere factoren een rol spelen aangezien deze variabelen slechts ongeveer 60 % van de variantie kunnen verklaren. Deze minder goede voorspelling kan voor een deel verklaard worden door het klein aantal VOV's.

8. Analyse van de populatiekenmerken die een invloed hebben op de handhaving van de voorlopige hechtenis en de invloed van deze laatste op de duur van de gerechtelijke procedure

8.1 De bivariate analyse

Tabel 76 bevat de bivariate analyse van de populatiekenmerken met de al dan niet opheffing van de voorlopige hechtenis. Rekening houdende met het klein aantal verdachten die onder banden verschenen voor de correctionele rechtbank (nl. 33) werd de Chi kwadraad niet berekend. De analyse baseerd zich dus op het percentage verdachten die onder banden verschenen zijn.

De variabelen die positief gecorreleerd zijn met de kans om onder banden te verschijnen voor de correctionele rechtbank zijn : de leeftijd; de Marokkaanse, de Franse en de 'andere' nationaliteiten; het niet kunnen spreken van de Nederlandse taal; geen vaste woonplaats in België; een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden; verdacht zijn van meerdere feiten en het produkt cocaïne en/of heroïne.

Vergeleken met de toekenning van de voorlopige hechtenis zijn het ongeveer dezelfde variabelen die positief gecorreleerd zijn behalve dat het aantal feiten hier een grotere invloed heeft en dat dit niet meer het geval is voor de variabelen aantal verdachten in het dossier en deelneming aan een misdaadvereniging. Hieruit denken wij te kunnen besluiten dat de beslissing inzake de handhaving van het aanhoudingsbevel zich meer baseerd op de persoon van de verdachte en op de garanties dat deze kan bieden. Zo zien wij bijvoorbeeld dat geen enkele Nederlander onder banden verschenen is, wat waarschijnlijk te maken heeft met het feit dat zij gemakkelijker instemmen met het betalen van een borgsom (zie tabellen 67 en 71).

tabel 76		aantal	% o. banden
totaal aantal berechten		227	15
leeftijd	< 25 jaar	107	8
	25-29 jaar	63	17
	30-34 jaar	25	20
	>=35 jaar	31	24
nationaliteit	België	122	8
	Marokko	30	33
	Frankrijk	25	20
	Nederland	27	0
	andere	23	35
spreekt geen Nederlands		63	30
geen vaste woonplaats in België		86	23
drugmisbruik		58	19
strafregister	> 6 maand gev.	35	26
feiten	één	164	11
	twee	42	21
	3 of meer	21	29
verdachten	één	94	16
	twee	54	15
	3 of meer	79	13
verkoop		179	17
trafiek		115	10
deelneming misdaadvereniging		26	4
cocaïne/heroïne		120	21
cannabis		101	4
XTC		68	4
amfetamine/speed		49	6

8.2. De multivariate analyse

De multivariate analyse met de logistieke procedure Logit van de populatiekenmerken met de al dan niet opheffing van de voorlopige hechtenis, berekend op het aantal voorlopige hechtenissen, geeft geen enkele variabele die een significante invloed heeft op het 5 % niveau. Dit is waarschijnlijk te wijten aan het klein aantal verdachten dat onder banden verschenen is.

De multivariate analyse met de lineaire procedure van de populatiekenmerken met de afhankelijke variabele duur van de voorlopige hechtenis, berekend op het aantal voorlopige hechtenissen, wordt weergegeven in tabel 77.

Het produkt cannabis vergroot de kans dat de duur van de VH kleiner is dan het gemiddelde, gemiddeld is de VH in deze gevallen immers 25 dagen korter. Daarentegen is de geraamde duur van de VH gemiddeld 21 dagen langer als verkoop weerhouden werd. Deze twee variabelen samen verklaren echter slechts 16 % van de variantie in de duur van de VH.

tabel 77

aantal cases : 116 duur VH	DF	parameter estimate	standard error	T voor H0: parameter=0	prob > T
intercept	1	29,962	8,594	3,486	0,0007
cannabis	1	-24,766	6,518	-3,799	0,0002
verkoop	1	20,969	8,838	2,372	0,0193

Dezelfde lineaire procedure berekend op de zuivere drugszaken (n= 83) wordt weergegeven in tabel 78. De analyse toont aan dat het produkt cannabis de geraamde duur van de VH verkleint met gemiddeld 21 dagen. Daarentegen hebben de kenmerken verkoop en drugmisbruik een tegengestelde invloed. Deze drie variabelen verklaren samen 16 % van de variantie in de duur van de VH. Het is merkwaardig dat als drugmisbruik werd weerhouden in het dossier dit een negatieve invloed heeft op de duur van de voorlopige hechtenis. In deze gevallen zou er immers een oplossing moeten gezocht worden voor dit probleem en lijkt het aangewezen om alternatieven te zoeken voor de vrijheidsberoving.

tabel 78

aantal cases : 83 duur VH enkel drugszaken	DF	parameter estimate	standard error	T voor H0: parameter=0	prob > T
intercept	1	12,693	11,832	1,073	0,2866
cannabis	1	-20,686	7,980	-2,592	0,0113
verkoop	1	32,122	11,759	2,732	0,0078
drugmisbruik	1	19,024	9,332	2,039	0,0448

Tabel 79 is het resultaat van een lineaire regressieanalyse waarbij de duur van de gerechtelijke procedure in het model werd gebracht als afhankelijke variabele en de duur van de voorlopige hechtenis als onafhankelijke variabele. Deze analyse laat toe te besluiten dat hoe langer de voorlopige hechtenis is, hoe korter de gerechtelijke procedure duurt. Elke dag in voorlopige hechtenis vermindert immers de procedure met gemiddeld 4 dagen. Dit is significant op het 0,01 % niveau.

tabel 79

variabele	DF	parameter estimate	standard error	T for HO : parameter=0	prob > T
intercep	1	686,5	33,7	20,4	0,0001
duur VH	1	-4	0,9	-4,7	0,0001

9. Analyse van de populatiekenmerken en de gerechtelijke procedure in relatie met de berechting

9.1. Berechting op tegenspraak of verstek

9.1.1. De bivariate analyse

Tabel 80 bevat de resultaten van de bivariate analyse tussen de populatiekenmerken en het al dan niet verschijnen van de verdachte voor de correctionele rechtbank. Als het vonnis op verzet plaatshad werd dit geregistreerd als bij verstek.

De populatiekenmerken die de kans vergroten dat de verdachte niet verschijnt voor de correctionele rechtbank zijn : de Franse nationaliteit, geen vaste woonplaats in België, het niet spreken van de Nederlandse taal, het produkt cocaïne en/of heroïne en het feit dat er twee verdachten zijn in het dossier. Wij hebben reeds gezien dat het produkt cocaïne en/of heroïne sterk gecorreleerd is met de Franse nationaliteit en natuurlijk gaat deze ook samen met het niet hebben van een vaste woonplaats in België en het niet spreken van de Nederlandse taal. Onafhankelijk daarvan staat het aantal verdachten in het dossier dat blijkbaar ook een invloed heeft.

Als de verdachte een Belg is en als de verzwarende omstandigheid van gebruik in groep werd weerhouden is de kans groter dat de verdachte opdaagt voor de rechtbank. Ook het naar school gaan of een opleiding volgen, het hebben van geldproblemen en de produkten XTC, cannabis en amfetamine of speed blijken een positieve invloed te hebben.

Wat de procedure betreft kan gesteld worden dat het al dan niet opleggen van een voorlopige hechtenis weinig invloed heeft op het al dan niet opdagen van de verdachte voor de correctionele rechtbank. Inderdaad, de verdachten die een voorlopige hechtenis hebben gekregen komen in 33 % van de gevallen niet opdagen t.o.v. een gemiddelde van 38 %. Als wij rekening houden met het feit dat 15 % van de verdachten onder banden verscheen, en dus geen keuze hadden, krijgen wij hetzelfde percentage als het gemiddelde, nl. 38 %.

Tabel 79

variabele	OR	intervalle standaard	T voor HO	p-waarde
gevoel	1	0,983	0,12	0,900
gevoel VI	1	0,9	0,0	0,000

tabel 80		aantal	% verstek	Chi 2
totaal aantal berechten		227	38	
geslacht	man	208	38	
	vrouw	19	42	
leeftijd	< 25 jaar	107	40	
	25-29 jaar	63	30	
	30-34 jaar	25	40	
	>=35 jaar	31	45	
nationaliteit	België	122	25	1%
	Marokko	30	47	
	Frankrijk	25	76	1%
	Nederland	27	48	
	andere	23	43	
Maghreb		38	45	
spreekt geen Nederlands		63	59	1%
geen vaste woonplaats in België		86	58	1%
school/opleiding		22	27	
1 of meer kinderen		17	47	
geldproblemen		19	26	
drugmisbruik		58	47	
strafregister	zonder	134	40	
	1 veroordeling	30	30	
	2 of meer veroord.	63	37	
	drugs	36	31	
	diefstal	51	37	
	gevangenisstraf	70	36	
	uitstel gev.	59	31	
	max. 6 m. gev.	35	34	
	> 6 maand gev.	35	37	
feiten	één	164	41	
	twee	42	31	
	3 of meer	21	24	
verdachten	één	94	33	
	twee	54	54	2%
	3 of meer	79	33	
enkel bezit/gebruik		24	33	
verkoop		179	36	
trafiek		115	44	
gebruik in groep		34	18	2%
deelneming verenig.		26	38	
cocaine/heroïne		120	46	10%
cannabis		101	34	
enkel cannabis		41	27	
XTC		68	25	5%
amfetamine/speed		49	27	10%

9.1.2. De multivariate analyse

De multivariate analyse verwerkt met de logistieke procedure Logit waarbij het al dan niet verschijnen voor de rechtbank de afhankelijke variabele is werd berekend op de verdachten die niet onder banden verschenen (n= 194).

tabel 81

aantal cases : 194 bij verstek : 86	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard estimate
intercept	1	0,291	0,335	0,3853	
spreekt geen Nederlands	1	2,082	0,494	0,0001	0,482
geen woonplaats in België	1	1,995	0,401	0,0001	0,522
drugmisbruik	1	0,917	0,421	0,0293	0,217
vroegere gev.straf > 6 m.	1	0,996	0,494	0,0438	0,188

De variabelen geen Nederlands spreken, geen vaste woonplaats hebben in België, de vermelding drugmisbruik in het dossier en een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden vergroten de kans dat de verdachte niet verschijnt voor de correctionele rechtbank. Deze vier variabelen samen verklaren 75,1 % van de variantie van de afhankelijke variabele.

Dezelfde analyse met de verdachten die niet onder banden verschenen en die enkel verdacht zijn van inbreuken op de drugwetgeving (n=152) wordt weergegeven in tabel 82.

tabel 82

aantal cases : 152 bij verstek : 69	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard estimate
intercept	1	0,377	0,379	0,3192	
spreekt geen Nederlands	1	1,652	0,556	0,0030	0,392
geen woonplaats in België	1	1,948	0,454	0,0001	0,511
vroegere gev.straf > 6 m.	1	1,353	0,601	0,0244	0,236
heroïne	1	1,305	0,623	0,0361	0,287

De variabelen geen Nederlands kunnen spreken, geen vaste verblijfplaats hebben in België, een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden en het produkt heroïne vergroten de kans dat de verdachte niet verschijnt voor de rechtbank. Deze variabelen samen verklaren 73 % van de variantie van de afhankelijke variabele.

9.2. Vrijspraak en opschorting van de uitspraak

9.2.1. De bivariate analyse

Tabel 83 bevat de belangrijkste gegevens inzake de bivariate analyse m.b.t. de populatiekenmerken en de procedure met het percentage vrijspraken en opschortingen.

tabel 83		aantal	%vrijspraak	%opschort.
aantal berechten		227	9	14
leeftijd	< 25 jaar	107	7	21
nationaliteit	België	122	3	21
	Marokko	30	33	0
	Frankrijk	25	4	0
	Nederland	27	7	6
	andere	23	13	0
spreekt geen Nederlands		63	14	0
strafregister	2 of meer veroord.	63	3	3
	> 6 maand	35	3	0
feiten	één	164	8	18
	twee	42	12	5
	3 of meer	21	10	5
verdachten	één	94	7	17
	twee	54	15	9
	3 of meer	79	6	14
enkel bezit/gebruik		24	4	33
verkoop		179	9	12
trafiek		115	7	12
gebruik in groep		34	0	29
deelneming vereniging		26	8	8
cocaïne/heroïne		120	12	3
enkel cannabis		41	7	32
XTC		68	0	19
amfetamine of speed		49	1	16
V.H.		118	11	4
bij verstek		86	10	0

Uit de tabel blijkt dat de Marokkaanse nationaliteit het sterkst gecorreleerd is met het aantal vrijspraken. Niet minder dan 33 % van de Marokkanen hebben recht op een vrijspraak! Onze hypothese is dat de Marokkanen op basis van zwak bewijsmateriaal gemakkelijker vervolgd worden inzake drugszaken en dat de rechter dan bij gebrek aan bewijsmateriaal de vrijspraak uitspreekt. Wij hebben ook reeds gezien dat de Marokkanen gemakkelijker een voorlopige hechtenis krijgen opgelegd.

Naast de Marokkaanse nationaliteit is het voornamelijk het feit geen Nederlands te spreken en het produkt cocaïne en/of heroïne die de kans op een vrijspraak doen toenemen. Ook in deze gevallen worden de verdachten blijkbaar vlugger voor de correctionele rechtbank gedaagd.

Daarentegen heeft de verdachte minder kans om een vrijspraak te krijgen als hij reeds 2 of meer veroordelingen of een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden heeft gekregen. In deze gevallen heeft hij ook minder kans om een opschorting van de uitspraak te krijgen.

Ook de kenmerken enkel bezit of gebruik, gebruik in groep, enkel het produkt cannabis en de produkten XTC en amfetamine of speed gaan gepaard met minder vrijspraken. In deze gevallen heeft de verdachte echter een grotere kans om een opschorting te krijgen.

De verdachte heeft ook meer kans om een opschorting te krijgen als hij jonger is dan 25 jaar en als hij de Belgische nationaliteit heeft. Daarentegen hebben de Marokkanen, de Fransmannen en de 'andere' nationaliteiten daar zeer weinig kans op. Ook het feit geen Nederlands te spreken heeft een negatieve invloed.

Tenslotte heeft de verdachte ook minder kans een opschorting te krijgen bij verdenking van meerdere feiten, met het produkt cocaïne en/of heroïne, als er een voorlopige hechtenis werd opgelegd en als hij niet verschijnt voor de correctionele rechtbank.

9.2.2. De multivariate analyse m.b.t. de vrijspraken

De multivariate analyse met de logistieke procedure Logit m.b.t. de vrijspraken staat in tabel 84. Het kenmerk van Maghrebijnse afkomst vergroot de kans op een vrijspraak. Deze variabele verklaart 52,7 % van de variantie van de afhankelijke variabele. De andere variabelen hebben geen significante invloed op de vrijspraken op het 5 % niveau.

tabel 84

aantal cases : 226 vrijspraken : 20	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard. estimate
intercept	1	-3,119	0,361	0,0001	
Maghrebijnse afkomst	1	2,385	0,504	0,0001	0,488

9.2.3. De multivariate analyse m.b.t. de opschortingen van de uitspraak

tabel 85

aantal cases : 206 opschortingen : 32	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard. estimate
intercept	1	-1,468	0,270	0,0001	
ten aanzien van minderj.	1	2,094	0,502	0,0001	0,384
voorlopige hechtenis	1	-1,929	0,534	0,0003	-0,533

De multivariate analyse met de logistieke procedure Logit inzake de opschortingen werd berekend op de verdachten die geen vrijspraak hebben gekregen (n= 206). Het is belangrijk te vermelden dat als de verdachte niet aanwezig was, als hij geen Nederlands spreekt en als hij reeds een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden heeft gekregen er nooit een opschorting van de uitspraak werd uitgesproken door de rechter.

De analyse toont aan dat de verzwarende omstandigheid 'ten aanzien van minderjarigen' de kans om een opschorting te krijgen vergroot. Daarentegen verkleint deze kans als de verdachte een voorlopige hechtenis heeft gekregen. Deze twee variabelen verklaren samen 68.8 % van de variantie in de toekenning van een opschorting.

tabel 86

aantal cases : 156 opschortingen : 30	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard. estimate
intercept	1	-0,761	0,306	0,0128	
tenaanzien van minderj.	1	1,907	0,568	0,0008	0,374
cocaïne	1	-1,941	0,688	0,0048	-0,524
voorlopige hechtenis	1	-1,963	0,610	0,0013	-0,542

Dezelfde analyse werd eveneens gedaan met de verdachten die enkel verdacht waren van inbreuken op de drugwetgeving (n=156). Tabel 86 toont aan dat de kans op een opschorting van de uitspraak toeneemt als de verzwarende omstandigheid 'ten aanzien van minderjarigen' werd weerhouden. Daarentegen verkleint deze kans met het produkt cocaïne en als er een voorlopige hechtenis werd opgelegd. Deze drie variabelen verklaren samen 76,1 % van de variantie van de toekenning van een opschorting van de uitspraak.

9.3. De veroordelingen

Wij hebben reeds gezien dat 175 verdachten werden veroordeeld waarvan 3 personen een bevestiging hebben gekregen van een vroegere veroordeling. Voor de verdere analyse van de veroordeelden zullen wij deze 3 gevallen niet weerhouden.

9.3.1. De veroordelingen tot een geldboete

9.3.1.1. De bivariate analyse

Tabel 87 bevat de belangrijkste gegevens inzake de bivariate analyse m.b.t. de populatiekenmerken en de procedure met het percentage van de veroordeelden die een geldboete krijgen en het percentage uitstel van de geldboete.

tabel 87		aantal	% geldboete	Chi 2	%uitstel geldb.
totaal aantal veroordeelden		172	47		18
geslacht	man	156	48		
	vrouw	16	38		
leeftijd	< 25 jaar	78	45		23
nationaliteit	België	89	44		24
	Marokko	20	55		
	Frankrijk	24	58		
	Nederland	19	32		
	andere	20	55		
spreekt geen Nederlands		54	57		11
geen vaste woonplaats in België		71	48		10
geldproblemen		18	33		
drugmisbruik		52	37		13
strafregister	zonder	94	44		13
	1 veroordeling	22	50		18
	2 of meer veroord.	56	52		27
	max. 6 m. gev.	29	48		28
	> 6 maand gev.	32	50		19
feiten	één	121	55		22
	twee	33	39		6
	3 of meer	18	11		11
verdachten	één	69	33	5%	16
	twee	40	50		15
	3 of meer	63	60	5%	22
enkel bezit/gebruik		15	40		
verkoop		138	46		19
trafiek		91	55		21
gebruik in groep		23	57		22
deelneming verenig.		22	64		41
cocaïne/heroïne		100	49		16
enkel cannabis		24	42		
XTC		55	47		31
amfetamine/speed		40	50		35
voorlopige hechtenis		99	56	10%	16
VOV		34	59		24
bij verstek		77	48		12

Van het aantal veroordeelden krijgt 47 % een geldboete. De kenmerken die de kans om een geldboete te krijgen vergroten zijn : 3 of meer verdachten in het dossier; de aanwezigheid van een voorlopige hechtenis en de verdenking van deelneming aan een misdadervereniging. Behalve de voorlopige hechtenis zijn deze variabelen ook positief gecorreleerd met de kans om een uitstel van de geldboete te krijgen.

De kans om een uitstel van de geldboete te krijgen is eveneens positief beïnvloed door de volgende kenmerken : jonger zijn dan 25 jaar; de Belgische nationaliteit; de oplegging van een vrijheid onder voorwaarden; de producten XTC en amfetamine of speed en 2 of meer vroegere veroordelingen als de maximum gevangenisstraf de 6 maanden niet overschreidt.

Daarentegen zijn de volgende kenmerken negatief gecorreleerd met de kans om een uitstel te krijgen van de geldboete : geen Nederlands kunnen spreken; geen vaste verblijfplaats in België; de vermelding in het dossier van drugsmisbruik en het niet verschijnen voor de correctionele rechtbank.

9.3.1.2. De multivariate analyse

Het resultaat van de logistieke procedure Logit toegepast op de gevallen die geen vrijspraak of opschorting hebben gekregen maar wel een geldboete of een gevangenisstraf en waar het krijgen van een geldboete werd weerhouden als afhankelijke variabele in het model bevindt zich in tabel 88.

tabel 88

aantal cases : 171 geldboetes : 81	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard. estimate
intercept	1	0,439	0,489	0,3686	
geldproblemen	1	-1,589	0,668	0,0173	-0,270
3 of meer verdachten	1	0,949	0,461	0,0395	0,253
trafiek	1	1,023	0,401	0,0107	0,282
duur voorlopige hechtenis	1	0,027	0,007	0,0003	0,498
gemengde feiten	1	-1,490	0,488	0,0022	-0,365
rechter nummer 1	1	-1,715	0,646	0,0079	-0,361
rechter nummer 2	1	-2,073	0,492	0,0001	-0,565

De kans om een geldboete te krijgen neemt toe als er drie of meer verdachten zijn in het dossier, bij trafiek en met de duur van de voorlopige hechtenis. Daarentegen is deze kans kleiner als er melding was van geldproblemen van de betrokkene in het dossier, als de persoon ook verdacht is van andere feiten dan inbreuken op de drugswetgeving en met de rechters nummer 1 en 2. Deze variabelen verklaren samen 78,3 % van de variantie in de toekenning van een geldboete.

tabel 89

aantal cases : 125 geldboetes : 68	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard. estimate
intercept	1	0,603	0,713	0,3981	
enkel bezit/gebruik	1	2,359	1,040	0,0234	0,337
trafiek	1	1,542	0,548	0,0049	0,421
voorlopige hechtenis	1	1,989	0,517	0,0001	0,546
rechter 1	1	-2,420	0,825	0,0034	-0,551
rechter 2	1	-3,403	0,813	0,0001	-0,933

Tabel 89 bevat dezelfde analyse als in tabel 88 maar berekend op de zuivere drugszaken. Deze analyse toont aan dat de kans om een geldboete te krijgen vergroot als er een voorlopige hechtenis werd opgelegd, met de kwalificatie trafiek en als er enkel bezit werd weerhouden. Daarentegen is deze kans kleiner met de rechters nummer 1 en 2. Deze variabelen verklaren

samen 75,8 % van de variantie in de toekenning van een geldboete voor personen die enkel veroordeeld werden voor inbreuken tegen de drugwetgeving.

tabel 90

aantal cases : 81 uitstel geldboete : 31	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard. estimate
intercept	1	-2,388	0,938	0,0109	
vrouwelijke geslacht	1	-3,865	1,672	0,0208	-0,561
woonplaats in België	1	2,269	0,757	0,0027	0,621
verkoop	1	2,809	1,043	0,0071	0,648
XTC	1	2,463	0,805	0,0022	0,638
duur gevangenisstraf	1	-0,256	0,067	0,0001	-1,375

Tabel 90 bevat de resultaten van de logistieke procedure Logit berekend op de veroordeelden die een geldboete hebben gekregen en waarbij het uitstel van de geldboete als afhankelijke variabele werd ingevoerd in het model. De duur van de gevangenisstraf werd geteld in maanden en is natuurlijk 0 als de persoon niet veroordeeld werd tot een gevangenisstraf maar enkel tot een geldboete. De analyse toont aan dat de variabelen die de kans voor het krijgen van een uitstel van de geldboete verminderen zijn de duur van de gevangenisstraf en het vrouwelijke geslacht. Daarentegen vergroot deze kans als de persoon een vaste woonplaats in België heeft, bij verkoop en met het produkt XTC. Deze vijf variabelen samen verklaren 87,7 % van de variantie in het al dan niet toekennen van uitstel voor de geldboete.

Er dient opgemerkt dat als de berechting plaats had op verzet (10 gevallen) dit geregistreerd werd als een vonnis bij verstek maar slechts 2 personen die verzet hadden aangetekend waren ook niet aanwezig tijdens de tweede berechting. Dit kan natuurlijk een invloed gehad hebben op het al dan niet verlenen van een uitstel van de geldboete door de rechter.

tabel 91

aantal cases : 68 uitstel geldboete : 28	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard. estimate
intercept	1	2,606	0,858	0,0024	
enkel cannabis	1	-2,231	1,014	0,0279	-0,420
heroïne	1	-2,269	0,761	0,0029	-0,582
verstek	1	-1,636	0,680	0,0161	-0,454
duur gevangenisstraf	1	-0,136	0,052	0,0095	-0,765

Dezelfde analyse als in tabel 90 werd uitgevoerd voor de zuivere drugszaken in tabel 91. Daaruit volgt dat een als enkel het produkt cannabis werd weerhouden, het produkt heroïne en een veroordeling bij verstek de kans op een uitstel van de geldboete verkleinen. Ook de duur van de gevangenisstraf heeft een negatieve invloed, dus hoe langer de gevangenisstraf, hoe kleiner de kans op een uitstel voor de geldboete. Deze variabelen verklaren samen 82,7 % van de variantie in de toekenning van uitstel voor de geldboete.

9.3.2. De veroordelingen tot een gevangenisstraf

9.3.2.1. De bivariate analyse

tabel 92		aantal	% uitst. gevang.	Chi 2
veroordeelden tot gevangenisstraf		164	52	
geslacht	man	149	52	
	vrouw	15	53	
leeftijd	< 25 jaar	75	63	10%
nationaliteit	België	84	74	1%
	Marokko	19	37	
	Frankrijk	24	8	
	Nederland	18	44	
	andere	19	32	
spreekt geen Nederlands		54	19	1%
geen vaste woonplaats in België		70	20	1%
geldproblemen		18	94	
drugmisbruik		50	40	10%
strafregister	zonder	90	46	
	1 veroordeling	22	73	5%
	2 of meer veroord.	52	54	
	> 6 maand gev.	32	41	
feiten	één	115	54	
	twee	31	39	
	3 of meer	18	61	
verdachten	één	65	48	
	twee	37	27	1%
	3 of meer	62	71	1%
enkel bezit/gebruik		11	18	
verkoop		137	58	
trafiek		87	46	
gebruik in groep		21	76	5%
deelneming verenig.		22	77	5%
cocaïne/heroïne		97	40	5%
enkel cannabis		19	47	
XTC		53	87	1%
amfetamine/speed		40	78	1%
voorlopige hechtenis		99	55	
VOV		34	53	
bij verstek		74	23	1%

Tabel 92 bevat de resultaten van de bivariate analyse m.b.t. de populatiekenmerken en de procedure met het percentage van de veroordeelden tot een gevangenisstraf die uitstel kregen.

Ongeveer de helft van de veroordeelden tot een gevangenisstraf krijgt uitstel. De populatiekenmerken die de kans om uitstel van de gevangenisstraf te krijgen positief beïnvloeden zijn : de Belgische nationaliteit; een leeftijd van minder dan 25 jaar; de produkten XTC en amfetamine of speed; 3 of meer verdachten in het dossier; het gebruik in groep, de verzwarende omstandigheid van deelneming aan een misdadervereniging en het feit slechts 1 vroegere veroordeling te hebben.

Daarentegen hebben de volgende kenmerken een negatieve invloed op de kans een uitstel te krijgen : het niet aanwezig zijn tijdens de terechtzitting; het niet kunnen spreken van de Nederlandse taal; geen vaste woonplaats in België; 2 verdachten in het dossier en de vermelding van drugsmisbruik in het dossier.

9.3.2.2. De multivariate analyse

De tabel 93 bevat de resultaten van de lineaire regressieanalyse m.b.t. de duur van de gevangenisstraf berekend op de veroordeelden tot een gevangenisstraf en die tevens een voorlopige hechtenis kregen opgelegd.

tabel 93

aantal cases : 98 duur gevangenisstraf in maanden	DF	parameter estimate	standard error	T voor H0: parameter=0	prob > T
intercept	1	2,965	1,153	2,571	0,0118
duur voorlopige hechtenis in dagen	1	0,049	0,014	3,451	0,0009
vaste woonplaats in België	1	6,023	1,224	4,920	0,0001
veroordeling tot geldboete	1	6,947	1,029	6,753	0,0001
geldproblemen	1	3,691	1,261	2,926	0,0044
uitstel van de geldboete	1	-5,142	1,268	-4,056	0,0001
oude gevangenisstraf >6 m	1	-3,720	1,091	-3,411	0,0010
enkel cannabis	1	-3,088	1,535	-2,011	0,0474
in groep	1	-3,110	1,400	-2,221	0,0289
verschijnt onder banden	1	2,850	1,195	2,384	0,0193
sprekt geen Nederlands	1	-3,080	1,319	-2,335	0,0218

Wij stellen vast dat de gevangenisstraf gemiddeld groter is als de veroordeelde een vaste woonplaats heeft in België, als hij tevens een veroordeling tot een geldboete krijgt, als er sprake is van geldproblemen (schulden) in het dossier en als hij onder banden verschijnt voor de rechtbank. De duur van de gevangenisstraf is ook positief gecorreleerd met de duur van de voorlopige hechtenis. Daarentegen is deze duur gemiddeld kleiner als er een uitstel voor de geldboete werd verleend, als de veroordeelde reeds een vroegere gevangenisstraf van meer dan 6 maanden heeft gekregen, als enkel het produkt cannabis werd weerhouden, met de kwalificatie 'gebruik in groep' en als hij de Nederlandse taal niet spreekt. Deze variabelen voorspellen samen 66.6 % van de variantie in de duur van de gevangenisstraf.

De tabel 94 bevat dezelfde analyse als in tabel 93 maar m.b.t. de zuivere drugszaken (enkel inbreuken op de drugswetgeving). De analyse toont aan dat de duur van de gevangenisstraf gemiddeld langer is volgens de duur van de voorlopige hechtenis, als er ook een geldboete werd opgelegd, voor Belgen en als er een vrijheid onder voorwaarden werd opgelegd.

Daarentegen is deze duur gemiddeld kleiner als er een verdenking was van deelneming aan een misdadervereniging en als de verzwarende omstandigheid 'ten opzichte van minderjarigen' werd weerhouden. Deze variabelen verklaren samen 76,3 % van de variantie in de duur van de uitgesproken gevangenisstraf.

tabel 94

aantal cases : 68 duur gevangenisstraf in maanden	DF	parameter estimate	standard error	T voor H0: prob > T parameter=0	
intercept	1	2,589	0,924	2,799	0,0069
rechter nummer 1	1	9,921	1,300	7,634	0,0001
deelname misdadervereniging	1	-6,874	1,313	-5,235	0,0001
duur voorlopige hechtenis in dagen	1	0,052	0,011	4,587	0,0001
veroordeling tot geldboete	1	3,284	0,820	4,007	0,0002
Belg	1	3,641	0,902	4,035	0,0002
t.o.v. minderjarigen	1	-6,277	1,692	-3,708	0,0005
vrijheid onder voorwaarden	1	1,775	0,884	2,007	0,0492

tabel 95 bevat de resultaten van de logistieke procedure Logit m.b.t. de uitstel van de gevangenisstraf berekend op de veroordeelden die een gevangenisstraf kregen opgelegd. De analyse toont aan dat een strafregister voor drugs of voor diefstal, een uitspraak bij verstek en een veroordeling tot een geldboete een negatieve invloed hebben op de kans om een uitstel van de gevangenisstraf te krijgen. Daarentegen hebben de variabelen een vaste verblijfplaats in België, het produkt XTC en een uitstel voor de geldboete een positieve invloed. Deze variabelen samen voorspellen 96,5 % van de variantie in de toekenning van een uitstel voor de gevangenisstraf.

tabel 95

aantal cases : 163 uitstel gevangenisstraf : 85	DF	parameter estimate	standard error	Pr > Chi 2	standard. estimate
intercept	1	0,271	0,596	0,6491	
woonplaats in België	1	5,433	1,110	0,0001	1,484
strafregister (drugszaken)	1	-2,765	0,907	0,0023	-0,585
strafregister (diefstal)	1	-2,454	0,890	0,0058	-0,598
XTC	1	2,844	0,860	0,0009	0,737
uitspraak bij verstek	1	-4,053	0,879	0,0001	-1,116
uitstel geldboete	1	3,103	1,110	0,0052	0,647
geldboete	1	-3,190	0,934	0,0006	-0,877

Er dient opgemerkt dat als de berechting plaats had op verzet (10 gevallen) dit geregistreerd werd als een vonnis bij verstek maar slechts 2 personen die verzet hadden aangetekend waren ook niet aanwezig tijdens de tweede berechting. De aanwezigheid van de verdachte tijdens de berechting op verzet heeft de kans op een uitstel van de gevangenisstraf gunstig beïnvloed.

tabel 96

aantal cases : 118	DF	parameter	standard	Pr > Chi 2	standard.
uitstel gevangenisstraf : 65		estimate	error		estimate
intercept	1	0,800	0,985	0,4169	
woonplaats in België	1	7,326	2,433	0,0026	1,992
strafregister (drugzaken)	1	-5,358	2,337	0,0219	-1,016
XTC	1	3,599	1,576	0,0224	0,975
amfetamine/speed	1	3,522	1,626	0,0302	0,875
uitspraak bij verstek	1	-7,940	2,511	0,0016	-2,198
uitstel geldboete	1	5,072	2,194	0,0208	1,148
geldboete	1	-5,786	2,115	0,0062	-1,601

Dezelfde analyse werd uitgevoerd op de veroordeelden die een gevangenisstraf kregen opgelegd m.b.t. de dossiers waarin enkel inbreuken op de drugwetgeving werden weerhouden (tabel 96). De analyse toont aan dat een vaste woonplaats in België, het produkt XTC en amfetamine of speed en een uitstel voor de geldboete de kans vergroten voor het verkrijgen van een uitstel voor de gevangenisstraf. Daarentegen hebben de variabelen een strafregister voor drugzaken, een uitspraak bij verstek en het krijgen van een geldboete een negatieve invloed. Deze variabelen verklaren samen 99 % van de variantie in de toekenning van een uitstel voor de gevangenisstraf.

9.3.3. De relatie tussen geldboete en gevangenisstraf

De straf met uitstel in drugzaken is de gevangenisstraf (95 % van de veroordeelden) en ongeveer de helft van deze veroordeelden krijgen eveneens een geldboete. De duur van deze gevangenisstraf is positief gecorreleerd met de kans ook een geldboete te krijgen.

tabel 96		geldboete		
gevangenisstraf	Data	neen	ja	Grand Total
geen	Count of gevang.	55	8	63
	percent of gevang.	87%	13%	100%
	percent of geldboete	38%	10%	28%
<= 3 maanden	Count of gevang.	27	5	32
	percent of gevang.	84%	16%	100%
	percent of geldboete	18%	6%	14%
4 tot en met 6 maand	Count of gevang.	40	20	60
	percent of gevang.	67%	33%	100%
	percent of geldboete	27%	25%	26%
7 tot en met 12 maand	Count of gevang.	20	33	53
	percent of gevang.	38%	62%	100%
	percent of geldboete	14%	41%	23%
meer dan 12 maand	Count of gevang.	4	15	19
	percent of gevang.	21%	79%	100%
	percent of geldboete	3%	19%	8%
Total Count of gevang.		146	81	227
Total percent of gevang.		64%	36%	100%
Total percent of geldboete		100%	100%	100%

10. Algemene conclusies en bespreking van de resultaten

De populatiekenmerken

Onze steekproef bestaat uit 227 personen die geselecteerd werden aan de hand van de vonnisboeken van de correctionele rechtbank te Antwerpen. Hiervoor werden de vonnissen geselecteerd waar sprake is van een drugsmisdrijf, al dan niet gecombineerd met andere misdrijven, en dit werd gedaan voor de maanden mei, september en november 1996 en januari en februari 1997.

De populatiekenmerken m.b.t. de veroordeelden in drugszaken bestaan uit de socio-demografische gegevens, de gerechtelijke kenmerken en de misdrijfkenmerken. Onze steekproef bestaat hoofdzakelijk uit jonge mannen (75 % is jonger dan 30 jaar) waarvan 54 % van Belgische nationaliteit, 62 % heeft een vaste verblijfplaats in België, 72 % spreekt de Nederlandse taal en 74 % is ongehuwd. Het is opmerkelijk dat ongeveer de helft geen beroepsopleiding of werk heeft zodat wij kunnen stellen dat het voornamelijk gaat om personen met een zwakke sociaal- economische positie. Er is sprake van regelmatig druggebruik in het dossier bij één op vier.

De gerechtelijke kenmerken leren ons dat 59 % van de populatie een blanco strafregister heeft en dat een minderheid (18 %) reeds drie of meer veroordelingen heeft gekregen. Het betreft in orde van belangrijkheid inbreuken op de drugwetgeving, vermogensdelicten en verkeersmisdrijven. De vroegere veroordeling bevatte ongeveer 2 keer op drie een gevangenisstraf waarvan iets meer dan de helft met uitstel.

De misdrijfkenmerken tonen aan dat 91 % van de verdachten beschuldigd is van 1 of 2 feiten. In 75 % van de gevallen betreft het enkel inbreuken op de drugwetgeving. In 65 % van de gevallen was er sprake van 1 of 2 verdachten in het dossier. Inzake de misdrijfkenmerken voor drugs is er enkel sprake van bezit bij 11 % van de verdachten. Ongeveer de helft werd ook beschuldigd van trafiek, 79 % van verkoop en 15 % van gebruik in groep. De verdenking van deelneming aan een misdaadvereniging kwam voor bij 11 %. Inzake de produkten komt cannabis op de eerste plaats met 44 %, gevolgd door cocaïne (41 %), XTC (30 %), heroïne (28 %) en amfetamine of speed (22 %). In ongeveer de helft van de gevallen is er enkel sprake van 1 produkt, voor cannabis is dit 18 %.

Tenslotte stellen wij vast dat één op vier de Franse of Nederlandse nationaliteit heeft en dit denken wij in verband te kunnen brengen met het drugtrafiek tussen Nederland, Frankrijk en ons land. Deze dossiers werden meestal geopend naar aanleiding van specifieke acties door politie en rijkswacht zoals de controle van de treinreizigers komende uit Nederland en de controles in en rondom dancings dicht bij de Nederlandse grens. Wat de produkten betreft stellen wij vast dat Marokkanen en Fransmannen meestal werden opgepakt met cocaïne of heroïne, Nederlanders met XTC, amfetamine of speed en Belgen met cannabis.

Overzicht van de procedure

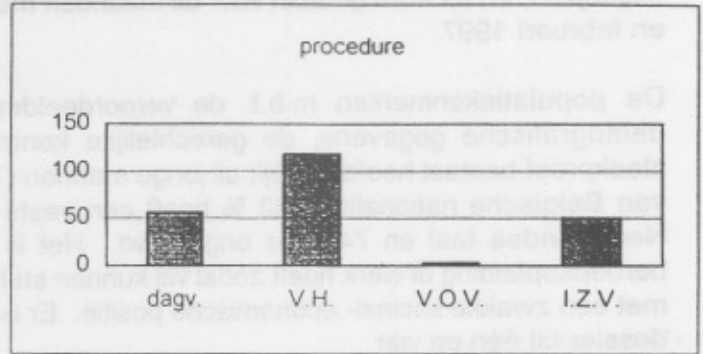
Er waren in onze steekproef geen oproepingen bij proces-verbaal (snelrecht) en de procureur des Konings (pdK) vorderde ook nooit een vrijheid onder voorwaarden. Het zou kunnen dat de pdK in deze gevallen de voorkeur heeft aan een pretoriaanse probatie maar hierover hebben wij geen informatie.

In 25 % van de gevallen dagvaardde de pdK de verdachte rechtstreeks voor de correctionele rechtbank. Als de pdK een gerechtelijk onderzoek vordert, vraagt hij in 92 % van de gevallen

een voorlopige hechtenis (VH). Hij vordert dus meestal een gerechtelijk onderzoek omdat hij een aanhoudingsbevel wil.

De onderzoeksrechter willicht de vordering van de pdK voor een VH in bij 3 gevallen op 4. Daarentegen waren er slechts 3 invrijheidlatingen onder voorwaarden. Dit alternatief voor de VH wordt initieel dus uiterst weinig opgelegd.

dagvaarding door de pdK en initiële beslissing van de onderzoeksrechter berekend op de totale steekproef (N=227)

De motiveringsgronden voor het aanhoudingsbevel die het vaakst worden vermeld door de onderzoeksrechter zijn het herhalingsgevaar (91 %), de ernst van de feiten (51 %), het vluchtgevaar (39 %), het belang van het onderzoek (32 %) en geen vaste verblijfplaats hebben (15%). Hieruit kan worden afgeleid dat een belangrijke doelstelling van de onderzoeksrechter het vergroten van de controle op de verdachte is. Zijn motivering bevat ook reeds elementen met een strafkarakter zoals de ernst van de feiten. Wij betreuren het dat de onderzoeksrechters, ondermeer voor de druggebruikers, te weinig zoeken naar een probleemgerichte aanpak als alternatief voor de voorlopige hechtenis maar de vraag is natuurlijk of zij daarvoor de middelen en het personeel hebben.

De mediaanwaarde voor de duur van de VH is 35 dagen. De korte duur van het merendeel van de voorlopige hechtenissen bevestigt onze indruk dat de onderzoeksrechters de VH eerder hanteren als een strafmaatregel dan als een maatregel die volstrekt noodzakelijk is voor de openbare veiligheid. De redenering die hierachter zou kunnen schuilen is dat als er een korte voorlopige hechtenis wordt opgelegd, de onderzoeksrechter zeker is dat de verdachte een effectieve straf (=een periode in de gevangenis) zal gekregen hebben.

De opheffing van het aanhoudingsbevel gebeurt het vaakst door de raadkamer (55 %), gevolgd door de Kamer van Inbeschuldigingsstelling (KI) (31 %), de onderzoeksrechters (10 %) en de correctionele rechtbank (5 %). In 28 % van de gevallen is er geen opheffing en verschijnt de verdachte onder banden voor de correctionele rechtbank. Na de pdK en de onderzoeksrechter zijn de onderzoeksgerechten dus een derde belangrijke filter inzake de VH.

Na de voorlopige hechtenis wordt er een vrijheid onder voorwaarden opgelegd in 43 % van de gevallen. In de overige 57 % wordt de persoon in vrijheid gesteld zonder voorwaarden.

Vrijheid onder voorwaarden als alternatief voor de voorlopige hechtenis

In 92 % van de gevallen wordt de vrijheid onder voorwaarden (VOV) opgelegd na een VH. Wij betreuren het dat de VOV meestal niet onmiddellijk in de plaats komt van een voorlopige hechtenis en dat de verdachte dus eerst gestigmatiseerd wordt door een verblijf in de gevangenis. Als de VOV wordt opgelegd na een VH is het ook niet duidelijk of dit een alternatief is voor de VH of dat deze maatregelen worden opgelegd als legitimatie van de VH. Het zijn vooral de onderzoeksgerechten die een VOV opleggen terwijl de onderzoeksrechters dit slechts in 13 % van de gevallen doen.

Uit discussies met onderzoeksrechters te Antwerpen blijkt dat deze het moeilijk hebben om een VOV op te starten binnen de 24 uur. De hulpverleningsinstanties vragen immers eerst een contact te hebben met de cliënt waarbij deze zich bereid verklaart met een behandeling. De onderzoeksrechter zou dus noodgedwongen eerst een aanhoudingsbevel moeten verlenen om daarna na te gaan welke de mogelijkheden zijn.

De vaakst voorkomende motiveringsgronden voor de VOV zijn het herhalingsgevaar (in 29 % van de VOV's), druggebruik zal voortduren zonder voorwaarden (16 %), noodzaak van voorwaarden voor de openbare veiligheid (13 %) en er is de wil om het gebruik van drugs te stoppen of om een ontwenningsskuur te volgen (11 %). Wij stellen vast dat de formuleringen zeer formeel en weinig geïndividualiseerd zijn. Slechts in 13 % van de gevallen had een sociale enquête plaats voor de beslissing van de VOV. Dit maakt natuurlijk de individualisering van de voorwaarden moeilijker.

De opvolging van de voorwaarden gebeurt meestal door de probatiedienst. De meest voorkomende voorwaarden zijn in orde van belangrijkheid de betaling van een borgsom (enkel voor buitenlanders en als trafiek werd weerhouden), een verbod om dancings te betreden, zich onthouden van alle druggebruik, zich onthouden van alle contacten met het drugmilieu, effectief verblijven op vastgesteld adres, zich op verzoek aanbieden voor een urinetest, een psychologische of psychiatrische behandeling volgen en werk zoeken. De voorwaarden zijn dus meestal gericht op het druggebruik of het vermijden van het drugmilieu en het zich niet onttrekken aan het gerecht. Voorwaarden die meer verbonden zijn met de sociale integratie van de verdachte zoals een opleiding volgen en werk zoeken komen minder vaak voor.

De voorwaarden worden bijna nooit verlengd zodat wij ons vragen stellen over de noodzakelijkheid van deze voorwaarden en inzake de opvolging ervan. Slechts in 8 % van de gevallen wordt de VOV omgezet in een VH zodat dit een stimulans zou kunnen zijn om dit alternatief voor de VH in de toekomst meer toe te passen. Ook de invrijheidstellingen zonder voorwaarden worden trouwens uiterst zelden omgezet in een VH.

De berechting

Ongeveer een derde van de verdachten verschijnt onder banden voor de correctionele rechtbank. Van de andere verdachten komt ongeveer de helft niet opdagen en zij worden dus berecht bij verstek.

In 9 % van de gevallen sprak de rechter de verdachte vrij inzake de drugsfeiten. Als er geen vrijspraak werd uitgesproken kon 15 % rekenen op een opschorting van de uitspraak met een proefperiode van 3 jaar. Deze proefperiode gaat gepaard met probatievoorwaarden in 16 % van de gevallen. De opschorting van de uitspraak heeft het voordeel dat de betrokkene geen strafregister heeft zodat dit minder stigmatiserend is.

Bijna de helft van de veroordeelden krijgen een geldboete waarbij het bedrag bijna altijd 1.000 Bef. is. Als wij deze geldboete aanpassen met de opdecimen, sinds 1 januari 1995 bedragen deze 1990, komen wij aan een bedrag van 200.000 Bef. waarvoor in 62 % van de gevallen geen uitstel wordt verleend. Het gevaar is groot dat dit aanzienlijke bedrag deze veroordeelden nog verder in de marginaliteit zal drijven, vooral als wij rekening houden met het feit dat ongeveer de helft van onze populatie geen beroepsopleiding of werk heeft. Een ander pervers effect van de geldboete zou kunnen zijn dat deze de veroordeelde zou kunnen aanzetten tot een meer lucratieve ingesteldheid en dus eventueel tot een meer georganiseerde drugshandel.

Het is de gevangenisstraf die het meest wordt opgelegd. Slechts 5 % van de veroordeelden krijgen enkel een geldboete en ongeveer de helft van de gevangenisstraffen gaan gepaard met een geldboete. De samenhang tussen de gevangenisstraf en de geldboete vergroot het gevaar dat bij niet-betaling deze laatste wordt omgezet tot een subsidiaire gevangenisstraf.

Ongeveer de helft van de gevangenisstraffen worden uitgesproken met uitstel waarbij de proeftijd bijna altijd 3 jaar is. Net zoals bij de opschortingen gaat dit uitstel zelden gepaard met probatiemaatregelen. Het lijkt er dus op dat de rechter m.b.t. de gevangenisstraf vooral kiest tussen twee mogelijkheden, ofwel een effectieve gevangenisstraf ofwel een uitstel zonder voorwaarden. De derde mogelijkheid waarbij gebruik gemaakt wordt van probatiemaatregelen en die het voordeel biedt dat de veroordeelde begeleidt wordt in zijn pogingen om het druggebruik te stoppen of om zijn toestand te regulariseren, is dus eerder zeldzaam.

De beslissing van de procureur des Konings

De vordering van een voorlopige hechtenis van de procureur des Konings werd voorspeld aan de hand van de populatiekenmerken en dit zowel voor alle verdachten (=totale populatie) als voor degenen die enkel verdacht zijn van inbreuken op de drugwetgeving (=zuivere drugszaken).

Inzake de **totale populatie** stellen wij vast dat de pdK minder vlug een voorlopige hechtenis vordert voor Belgen en Nederlanders en als de betrokkene enkel verdacht is van bezit van drugs. Daarentegen vordert hij vlugger een VH als in het dossier gewag gemaakt wordt van geldproblemen. Ook de persoon van de substituut-pdK heeft een significante invloed. Zo zien wij dat de substituten die weinig drugszaken behandelen gemiddeld meer voorlopige hechtenissen vorderen. Deze variabelen voorspellen samen 75 % van de variantie m.b.t. de vordering van een VH.

Wat betreft de **zuivere drugszaken** is het feit enkel verdacht te zijn van bezit van drugs dat de grootste invloed heeft in de zin dat de pdK minder vlug een VH vordert. Hij doet dit ook minder vlug bij vrouwen en als er enkel sprake is van het produkt cannabis. Daarentegen vordert hij vlugger een VH als de verdachte geen Nederlands spreekt en als er verdenking was van deelneming aan een misdaadvereniging. In zuivere drugszaken blijkt de taal dus een grotere rol te spelen dan de nationaliteit, zodat wij denken dat de behandeling van de Franstalige Belgen weinig verschilt van deze van de niet Belgen of Nederlanders. Tenslotte heeft ook de persoon van de substituut-pdK een invloed op de beslissing. Deze significante variabelen voorspellen samen 82 % van de variantie inzake de vordering van een VH.

Wij vermoeden dat de beslissing van de pdK zich meestal baseert op de misdrijfkenmerken zoals enkel bezit van drugs en verdenking van deelneming aan een misdaadvereniging, de schadelijkheid van het produkt (enkel cannabis), het herhalingsgevaar (iemand met geldproblemen zal misschien vlugger geneigd zijn om terug drugs te verkopen) en het gevaar dat de betrokkene zich zal onttrekken aan het gerecht (buitenlanders). Toch spelen ook meer

subjectieve elementen een rol zoals het geslacht, het feit geen Nederlands te kunnen spreken, de discriminatie tussen de Nederlanders en de andere buitenlanders en tenslotte ook de persoon van de substituut-pdK. Wij hebben de indruk dat het verschil in cultuur of in sociale status een rol kan spelen bij de beoordeling. Het is immers een menselijke reactie dat hoe minder affiniteiten men heeft met iemand, hoe groter de kans is dat men zijn situatie afstandelijker en waarschijnlijk ook strenger zal beoordelen. Dit zou kunnen verklaren waarom de substituten pdK die weinig drugszaken behandelen, en die dus minder vertrouwd zijn met deze populatie, de situatie gevaarlijker inschatten voor de openbare veiligheid en dus vaker een VH vorderen.

Deze meer subjectieve elementen in de beoordeling zouden kunnen gereduceerd worden door het overleg tussen de magistraten en de vormingsactiviteiten te stimuleren. Deze vorming zou ondermeer resultaten van studies over de werking van het strafrechtssysteem, zoals de onze, kunnen ontleiden zodat de magistraten een feedback krijgen over hun werkzaamheden. Dit zou hen bewuster maken van de factoren die een rol kunnen spelen bij hun beoordeling en zou dus de subjectieve elementen reduceren.

Anderzijds mag men ook niet te vlug conclusies trekken omdat ook andere factoren een rol kunnen spelen. Wij hebben bijvoorbeeld niet de hoeveelheid drugs weerhouden in onze analyse omdat de gegevens hieromtrent niet altijd terug te vinden waren in de dossiers. Onze indruk is evenwel dat in ongeveer 90 % van de dossiers sprake is van enkele grammen of pillen. Wij hebben ook geen gegevens over de houding van de verdachte t.o.v. de magistraten.

De beslissing van de onderzoeksrechter

Het verstrekken van een aanhoudingsbevel werd voorspeld aan de hand van de populatiekenmerken berekend op de gevallen waar de procureur des Konings een gerechtelijk onderzoek heeft gevorderd. Onze totale populatie bestaat in dit geval uit de verdachten die voor de onderzoeksrechter verschenen zijn. In een tweede instantie hebben wij deze analyse ook uitgevoerd voor degenen die enkel verdacht zijn van inbreuken op de drugwetgeving (=zuivere drugszaken).

Betreffende onze **totale populatie** zijn de kenmerken die de kans op een voorlopige hechtenis doen toenemen de vermelding dat de verdachte geldproblemen heeft in het dossier, een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden en de aanwezigheid van het produkt XTC. Wij constateren ook dat sommige onderzoeksrechters vaker een aanhoudingsmandaat verstrekken. Daarentegen is de kans op een voorlopige hechtenis kleiner voor Belgen en Nederlanders en als enkel het produkt cannabis werd weerhouden. Deze significante parameters verklaren samen 79 % van de variantie in de toekenning van een aanhoudingsbevel.

Inzake de **zuivere drugszaken** is de kans op een aanhoudingsbevel kleiner bij Belgen en Nederlanders en als het produkt cannabis werd weerhouden. Daarentegen vergroot de kans op een voorlopige hechtenis als er reeds een vroegere veroordeling was van meer dan 6 maanden en als het produkt XTC werd weerhouden. Ook de persoon van de onderzoeksrechter oefent soms een invloed uit. Deze variabelen verklaren samen 76 % van de variantie in de toekenning van een aanhoudingsbevel.

In de gevallen waar enkel bezit van drugs werd weerhouden werd er nooit een voorlopige hechtenis toegekend. Deze gevallen verschijnen trouwens uiterst zelden voor de onderzoeksrechter. In vergelijking met de pdK houdt de onderzoeksrechter meer rekening voor het opleggen van een VH met een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan

6 maanden en met het produkt XTC. Daarentegen houdt hij minder rekening met het geslacht en met de verdenking van deelneming aan een misdaadvereniging.

Wij stellen vast dat de beslissing van de onderzoeksrechter vooral rekening houdt met het strafregister (een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden), het produkt (cannabis of XTC) en met de financiële problemen van de verdachte (schulden). Net zoals bij de pdK speelt ook de nationaliteit een grote rol en heeft de persoon van de onderzoeksrechter een invloed op de beslissing. Wij denken dat het ook belangrijk is om op dit niveau het overleg tussen de magistraten en de vormingsactiviteiten te stimuleren. Dit zou de eenvormigheid van de beslissingen ten goede komen en zou tevens een stimulans zijn voor het toepassen van een doordacht strafrechtelijk beleid.

Het opleggen van een vrijheid onder voorwaarden

Het opleggen van een vrijheid onder voorwaarden werd voorspeld aan de hand van de populatiekenmerken en berekend op de gevallen die verschenen zijn voor de onderzoeksrechter (=totale populatie) en de verdachten die enkel vervolgd werden voor inbreuken op de drugwetgeving (zuivere drugszaken).

Betreffende de **totale populatie** stellen wij vast dat een VOV vaker wordt opgelegd als er trafiek werd weerhouden en met de produkten XTC en amfetamine of speed. Deze drie kenmerken verklaren samen 64 % van de variantie in de oplegging van een VOV. Behalve het produkt XTC zijn het dezelfde kenmerken die significantief zijn inzake de **zuivere drugszaken** en zij verklaren samen 59 % van de variantie.

Wij zagen reeds dat het hoofdzakelijk de onderzoeksgerechten zijn die een VOV opleggen en dit na een korte voorlopige hechtenis. Hun beslissing baseert zich dus hoofdzakelijk op het produkt en op de kwalificatie trafiek. Gezien de VOV in de eerste plaats gemotiveerd werd door het herhalingsgevaar vermoeden wij dat de magistraten de kans op herhaling groter inschatten met de produkten XTC of amfetamine of speed (in vergelijking met cannabis) en als trafiek werd weerhouden, maar toch ook niet te groot gezien het opleggen van voorwaarden kan volstaan om de persoon in vrijheid te stellen. Het is echter waarschijnlijk dat ook andere elementen de beslissing beïnvloeden gezien het model slechts ongeveer 60 % van de variantie verklaart. Wij denken bijvoorbeeld aan de medewerking van de persoon met het gerecht of de garanties die hij kan bieden.

De handhaving van de voorlopige hechtenis

De duur van de voorlopige hechtenis werd voorspeld aan de hand van de populatiekenmerken berekend op de verdachten die een VH kregen opgelegd (=totale populatie) en als er enkel inbreuken op de drugwetgeving werden weerhouden (=zuivere drugszaken).

Inzake de **totale populatie** stellen wij vast dat de kwalificatie verkoop de kans op een langere VH vergroot en dat het produkt cannabis deze kans verkleint. Betreffende de **zuivere drugszaken** stellen wij daarenboven vast dat als drugmisbruik weerhouden werd in het dossier dit de kans op een langere VH vergroot. Deze kenmerken verklaren echter slechts een klein deel van de variantie in de duur van de VH.

Wij denken dat de magistraten de zaak ernstiger nemen als de kwalificatie verkoop werd weerhouden en dat hij daarentegen minder zwaar tilt aan het produkt cannabis. Als er sprake is van regelmatig druggebruik vermoeden wij dat de magistraten het herhalingsgevaar groter

inschatten en dat zij daarom minder vlug de invrijheidstelling bevelen. In deze gevallen lijkt het ons echter meer aangeraden om een probleemgerichte aanpak te kiezen en zou er meer moeten gezocht worden naar alternatieven voor de vrijheidsberoving. Daarentegen zagen wij dat de kwalificatie trafiek, en ondermeer het kunnen betalen van een borgsom, de kans om een VOV te krijgen (na een korte VH) vergroot.

De duur van de voorlopige hechtenis heeft op zijn beurt een invloed op de duur van de gerechtelijke procedure. Elke dag in voorlopige hechtenis vermindert de procedure met gemiddeld 4 dagen.

De verschijning voor de rechtbank

Wij onderzochten welke factoren een invloed hebben op het al dan niet verschijnen voor de correctionele rechtbank. De analyse werd uitgevoerd op de verdachten die niet onder banden verschenen (=totale populatie) en de zuivere drugszaken.

Met betrekking tot de **totale populatie** stellen wij vast dat de kenmerken geen Nederlands spreken, geen vaste woonplaats hebben in België, de vermelding van drugsmisbruik in het dossier en een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden de kans vergroot dat de verdachte niet verschijnt voor de rechtbank. Deze parameters verklaren samen 75 % van de variantie m.b.t. de aanwezigheid van de verdachte voor de rechtbank. Inzake de **zuivere drugszaken** stellen wij hetzelfde vast behalve dat het kenmerk drugsmisbruik vervangen werd door het produkt heroïne.

Het feit geen Nederlands te spreken of geen vaste verblijfplaats te hebben in België vergroot sterk de kans dat de verdachte niet opdaagt voor de rechter en dit kan een gevoel van straffeloosheid doen ontstaan bij de magistraten. Wij zagen reeds dat niet Belgen of Nederlanders vaker een voorlopige hechtenis kregen en dit heeft waarschijnlijk te maken met dit gevoel van straffeloosheid. Tenslotte constateren wij dan het al dan niet krijgen van een VH of een VOV geen significante invloed heeft op het al dan niet verschijnen voor de rechter, behalve natuurlijk als de verdachte onder banden verschijnt.

Vrijspraak voor drugsfeiten

De vrijspraak voor drugsfeiten werd voorspeld aan de hand van de populatie- en procedurekenmerken. Het is enkel de parameter 'Maghrebijnse afkomst' die de kans op een vrijspraak significant doet toenemen en dit verklaart niet minder dan 53 % van de variantie in de toekenning van een vrijspraak. Wij zagen reeds dat de verdachten van Maghrebijnse afkomst vlugger een VH kregen opgelegd. Dit later stadium in de strafrechtsbedeling bevat meer garanties voor de verdachte (voldoende bewijzen, recht op verdediging, beroepsmogelijkheden,...) en reduceert dus eventuele subjectieve elementen die een rol zouden kunnen spelen bij de strafvordering.

Opschorting van de uitspraak

De opschorting van de uitspraak werd voorspeld aan de hand van de populatie- en procedurekenmerken en dit werd berekend op het aantal verdachten die geen vrijspraak hebben gekregen (=totale populatie) en de verdachten die enkel vervolgd werden voor inbreuken op de drugswetgeving (=zuivere drugszaken). In het model werd geen rekening gehouden met de afwezigheid van de verdachte voor de rechtbank, het niet spreken van de

Nederlandse taal en een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden omdat er in deze gevallen geen opschortingen werden uitgesproken.

Inzake de **totale populatie** stellen wij vast dat de aanwezigheid van de verzwarende omstandigheid 'ten aanzien van minderjarigen' de kans op een opschorting vergroot terwijl een voorlopige hechtenis deze kans sterk doet afnemen. Dit verklaart 69 % van de variantie in de toekenning van een opschorting. Dezelfde parameters zijn significantief m.b.t. de **zuivere drugszaken** maar hier verkleint ook het produkt cocaïne de kans om een opschorting te krijgen. De drie significante variabelen verklaren samen 76 % van de variantie inzake de toekenning van een opschorting.

Wij stellen dus vast dat de rechter vooral rekening houdt met de aanwezigheid van de verdachte. De opschorting wordt gezien als een gunst en als de betrokkene niet komt opdagen krijgt hij deze gunst niet. Ook het feit Nederlands te kunnen spreken heeft een gunstige invloed. Dit zou kunnen te wijten zijn aan het feit dat de verdachte zich dan beter kan verdedigen, dat de rechter ervan uitgaat dat deze persoon minder integratiemoeilijkheden heeft en dat een opschorting in dit geval kan volstaan, of aan culturele verschillen. Het is merkwaardig dat de taal meer invloed heeft dan het feit een vaste woonplaats te hebben in België of de nationaliteit. Wij denken hieruit te kunnen afleiden dat de beoordeling van de Franstalige Belgen weinig verschilt van de vreemdelingen die geen Nederlands kunnen spreken.

Het feit dat de verdachten met een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden geen opschorting krijgen heeft te maken met de wettelijke vereisten inzake de opschorting. Inderdaad, een vroegere veroordeling tot een effectieve gevangenisstraf van 2 maanden of meer sluit de mogelijkheid voor een opschorting uit. Wij constateren vervolgens dat een voorlopige hechtenis de kans op een opschorting sterk doet verminderen en dat deze beslissing dus belangrijke gevolgen heeft op het vlak van de straftoemeting.

De veroordeling tot een geldboete

De veroordeling tot een geldboete werd voorspeld aan de hand van de populatie- en procedurekenmerken en dit werd berekend op de verdachten die werden veroordeeld (=totale populatie) en de verdachten die enkel vervolgd werden voor inbreuken op de drugswetgeving (=zuivere drugszaken).

Met betrekking tot de **totale populatie** stellen wij vast dat de kans om een geldboete te krijgen toeneemt als er drie of meer verdachten zijn in het dossier, bij trafiek en met de duur van de voorlopige hechtenis. Daarentegen is deze kans kleiner als er melding was van geldproblemen van de betrokkene in het dossier, als de persoon ook verdacht is van andere feiten dan inbreuken op de drugswetgeving en met de rechters nummer 1 en 2. Deze variabelen verklaren samen 78 % van de variantie in de toekenning van een geldboete.

Inzake de **zuivere drugszaken** merken wij dat de kans om een geldboete te krijgen vergroot als er een voorlopige hechtenis werd opgelegd, met de kwalificatie trafiek en als er enkel bezit werd weerhouden. Daarentegen is deze kans kleiner met de rechters nummer 1 en 2. Deze variabelen verklaren samen 76 % van de variantie in de toekenning van een geldboete voor personen die enkel veroordeeld werden voor inbreuken tegen de drugwetgeving.

Voor de veroordeling tot een geldboete houdt de rechter dus vooral rekening met de voorlopige hechtenis, de kwalificatie trafiek en het aantal verdachten in het dossier dat zou kunnen wijzen op het georganiseerd karakter van de drugshandel.

Met betrekking tot de zuivere drugszaken merken wij tevens dat als er enkel bezit werd weerhouden dit de kans op een geldboete vergroot. Misschien is dit te verklaren door het feit dat de geldboete beschouwd wordt door de rechter als een mildere straf dan de gevangenisstraf. Wij zagen echter dat deze geldboete meestal 200.000 Bef. bedraagt zodat dit toch vragen doet rijzen inzake de proportionaliteit van deze straf in vergelijking met de inbreuk. Als de verdachte geldproblemen (schulden) heeft legt de rechter daarentegen minder vlug een geldboete op maar wij zullen later zien dat in deze gevallen de duur van de gevangenisstraf gemiddeld langer is.

Dit is ook het geval m.b.t. de gemengde zaken (met ook andere inbreuken dan deze op de drugswetgeving). Ook dit kan misschien verklaard worden door het feit dat de geldboete beschouwd wordt als een mildere straf dan de gevangenisstraf. Tenslotte merken wij dat de persoon van de rechter een invloed heeft op de beslissing om een geldboete op te leggen.

Uitstel van de geldboete

In 62 % van de veroordelingen tot een geldboete wordt geen uitstel verleend en in 28 % krijgt de veroordeelde een gedeeltelijk uitstel. De uitstel van de geldboete (geheel of gedeeltelijk) werd voorspeld aan de hand van de populatie- en procedurekenmerken en dit werd berekend op de veroordeelden die een geldboete kregen opgelegd (=totale populatie) en de personen die enkel veroordeeld werden voor inbreuken op de drugswetgeving (=zuivere drugszaken).

Betreffende de **totale populatie** stellen wij vast dat het vrouwelijke geslacht en de duur van de gevangenisstraf die werd opgelegd als hoofdstraf de kans op een uitstel van de geldboete doen afnemen. Daarentegen is deze kans groter als de veroordeelde een vaste woonplaats heeft in België, met de kwalificatie verkoop en met het produkt XTC. Deze variabelen voorspellen samen 88 % van de variantie in de toekenning van uitstel voor de geldboete.

Inzake de **zuivere drugszaken** merken wij dat de kans voor het krijgen van een uitstel ook verkleint met de duur van de gevangenisstraf die werd opgelegd als hoofdstraf, maar dat dit ook het geval is met het produkt heroïne, als enkel het produkt cannabis werd weerhouden en als de veroordeling plaats had bij verstek. Deze variabelen verklaren samen 83 % van de variantie in de toekenning van uitstel voor de geldboetes.

Het verlenen van uitstel voor de geldboete is in de eerste plaats gelinkt met een kortere gevangenisstraf als hoofdstraf. Ook andere factoren spelen een rol zoals het produkt (meer uitstel voor XTC en minder voor heroïne), een vaste woonplaats in België en de aanwezigheid van de verdachte voor de rechtbank.

Wat het geslacht betreft is het zo dat vrouwen minder vlug een geldboete krijgen, maar als zij er een krijgen dit meestal is voor gemengde feiten en hiervoor krijgen zij minder vlug een uitstel.

De veroordeling tot een gevangenisstraf

Als de verdachte veroordeeld wordt is de hoofdstraf in 95 % van de gevallen een gevangenisstraf en in ongeveer de helft van deze gevallen wordt er tevens een geldboete als bijkomende straf opgelegd. Wij hebben de duur van deze gevangenisstraf voorspeld aan de hand van de populatie- en procedure kenmerken en dit werd berekend op de gevallen die een voorlopige hechtenis hebben gekregen en die veroordeeld werden tot een gevangenisstraf (=totale populatie) en enkel voor inbreuken op de drugswetgeving (= zuivere drugszaken).

Inzake de **totale populatie** stellen wij vast dat de gevangenisstraf gemiddeld groter is als de veroordeelde een vaste woonplaats heeft in België, als hij tevens een veroordeling tot een geldboete krijgt, als er sprake is van geldproblemen (schulden) in het dossier en als hij onder banden verschijnt voor de rechtbank. De duur van de gevangenisstraf is ook positief gecorreleerd met de duur van de voorlopige hechtenis. Daarentegen is deze duur gemiddeld kleiner als er een uitstel voor de geldboete werd verleend, als de veroordeelde reeds een vroegere gevangenisstraf van meer dan 6 maanden heeft gekregen, als enkel het produkt cannabis werd weerhouden, met de kwalificatie 'gebruik in groep' en als hij de Nederlandse taal niet spreekt. Deze variabelen voorspellen samen 67 % van de variantie in de duur van de gevangenisstraf.

Met betrekking tot de **zuivere drugszaken** stellen wij vast dat de duur van de gevangenisstraf gemiddeld langer is volgens de duur van de voorlopige hechtenis, met een geldboete, voor Belgen en als er een vrijheid onder voorwaarden werd opgelegd. Daarentegen is deze duur gemiddeld kleiner als er een verdenking was van deelneming aan een misdadervereniging en als de verzwarende omstandigheid 'ten opzichte van minderjarigen' werd weerhouden. Deze variabelen verklaren samen 76 % van de variantie in de duur van de uitgesproken gevangenisstraf.

Wij zagen reeds dat de Belgen minder vlug een voorlopige hechtenis krijgen opgelegd, maar als dit het geval is worden zij veroordeeld tot een langere gevangenisstraf en wij zullen hierna zien dat zij daarvoor gemakkelijker een uitstel krijgen. Dit is een tendens dat bevestigd wordt door andere studies, nl. dat uitstel van de gevangenisstraf gepaard gaat met langere gevangenisstraffen. Uitstel van de gevangenisstraf gaat dus gepaard met een druk op de veroordeelde, want als hij recidiveert loopt hij het gevaar een langere gevangenisstraf te moeten ondergaan.

Wij stellen eveneens vast dat een langere voorlopige hechtenis de kans vergroot op een langere gevangenisstraf en dat dit ook meestal gepaard gaat met een geldboete. Ook als de veroordeelde geldproblemen (schulden) heeft en tevens een VH kreeg opgelegd vergroot de kans op een langere gevangenisstraf en wij zagen reeds dat de kans op een geldboete daarentegen kleiner is zodat wij kunnen stellen dat de geldboete als het ware onmiddellijk wordt omgezet in een supplementaire gevangenisstraf.

Tenslotte is, net zoals de VH, ook de oplegging van een vrijheid onder voorwaarden positief gecorreleerd met de duur van de gevangenisstraf. Dit zou erop kunnen wijzen dat de vrijheid onder voorwaarden wordt opgelegd in plaats van de voorlopige hechtenis aangezien de rechter ongeveer dezelfde strafmaat toepast in beide gevallen. Wij zagen echter dat de VOV's bijna altijd worden opgelegd na een VH en wij denken dat de invloed van de VH hier primeert. Anderzijds kan er betreurd worden dat de rechter blijkbaar weinig rekening houdt met de inspanningen die de betrokkene geleverd heeft tijdens zijn VOV.

Daarentegen is de rechter genijgd een kortere gevangenisstraf uit te spreken als de verdachte reeds een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden heeft gekregen. Hiermee wil hij misschien de escalatie naar langere gevangenisstraffen vermijden in het besef dat dit toch geen oplossing biedt. De rechter is ook milder als er gebruik in groep werd weerhouden en wij denken dat dit te maken zou kunnen hebben met het idee dat de verdachte zich zou kunnen laten beïnvloeden hebben door 'slechte vrienden' zodat er als het ware sprake is van een verminderde persoonlijke verantwoordelijkheid. Wij zien ook dat het uitstel van de geldboete het negatief effect van de geldboete compenseert en dat als enkel het produkt cannabis werd weerhouden dit een positieve invloed heeft op de duur van de gevangenisstraf. Dit vinden wij ook terug als de veroordeelde verdacht was van deelneming aan een misdadervereniging en als hij reeds een VH kreeg opgelegd. Dit zou kunnen te wijten

zijn aan het feit dat deze verdenking zelden bekrachtigd werd door de rechter en dat hij daarom de reeds ondergane voorlopige hechtenis wil compenseren door een kortere gevangenisstraf.

Tenslotte merken wij dat ook de persoon van de rechter een invloed kan hebben op de duur van de gevangenisstraf en dit was ook reeds het geval voor de oplegging van een geldboete. Daarentegen was dit minder het geval voor het verlenen van een opschorting van de uitspraak of een uitstel voor de geldboete of gevangenisstraf. Net zoals bij de substituten pdK en de onderzoeksrechters zouden deze individuele verschillen kunnen worden gereduceerd door het overleg tussen de magistraten en met de andere actoren, zoals hulpverleners en probatieassistenten, te stimuleren.

De uitstel van de gevangenisstraf

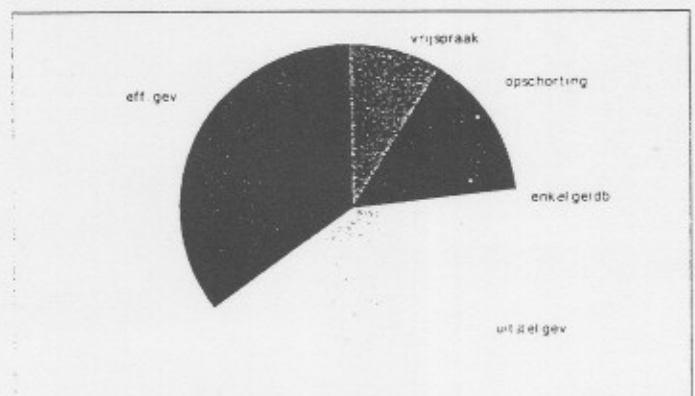
Wij onderzochten welke populatie- en procedurekenmerken een invloed hebben op het al dan niet verlenen van een uitstel voor deze gevangenisstraf en dit werd berekend op het aantal veroordeelden tot een gevangenisstraf (= totale populatie) en als enkel inbreuken op de drugswetgeving werden weerhouden (=zuivere drugszaken).

Met betrekking tot de **totale populatie** stellen wij vast dat het hebben van een vaste woonplaats in België en het produkt XTC de kans op een uitstel voor de gevangenisstraf vergroot. Daarentegen verkleint deze kans als de veroordeelde reeds een strafregister heeft, als hij niet aanwezig is en als hij eveneens veroordeeld wordt tot een geldboete. Als er echter een uitstel wordt toegekend voor de geldboete neutraliseert dit het negatieve effect van de geldboete. Deze variabelen voorspellen samen 97 % van de variantie in de toekenning van een uitstel voor de gevangenisstraf. Dezelfde resultaten worden bekomen inzake de **zuivere drugszaken** behalve dat ditmaal de negatieve invloed van een strafregister enkel telt als het om drugszaken ging (specifieke recidive) en dat het produkt amfetamine of speed de kans op een uitstel van de gevangenisstraf doet toenemen. Ditmaal voorspellen deze variabelen 99 % van de variantie inzake de toekenning van uitstel voor de gevangenisstraf.

Wij stellen dus vast dat de rechter voor het verlenen van uitstel voor de gevangenisstraf bijna enkel rekening houdt met het feit dat de verdachte een vaste woonplaats heeft in België, het strafregister, het produkt, de aanwezigheid van de verdachte voor de rechtbank en de bijkomende geldboete.

De straftoemeting door de rechter

overzicht van de uitspraak van de rechter berekend op de totale steekproef (N=227)

Wij stellen vast dat het opleggen van een voorlopige hechtenis in de loop van de procedure een belangrijke invloed heeft op de straftoemeting. Een V.H. verkleint immers sterk de kans voor het krijgen van een opschorting van de uitspraak, vergroot de kans op een langere gevangenisstraf en vergroot tevens de kans dat er als bijkomende straf een geldboete wordt opgelegd.

De straftoemeting wordt ook sterk beïnvloed door de aanwezigheid van de verdachte voor de rechtbank, het kunnen spreken van het Nederlands of het hebben van een vaste woonplaats in België. In deze gevallen krijgt de verdachte gemakkelijker een opschorting van de uitspraak of een uitstel voor de gevangenisstraf en de geldboete. Deze gunsten worden praktisch enkel verkregen als de betrokkene aanwezig is voor de rechter.

De gevangenisstraf is de referentiestraf voor drugszaken en de geldboete wordt meestal opgelegd als bijkomende straf. Deze bijkomende straf wordt hoofdzakelijk opgelegd als de magistraat de indruk heeft dat de verdachte zich verrijkt heeft door middel van de drugshandel zoals als de kwalificatie trafiek weerhouden werd.

Tenslotte stellen wij vast dat de rechter probatiemaatregelen oplegt in 16 % van de opschortingen en in 15 % van de uitgestelde gevangenisstraffen. Als wij de probatiegevallen in verhouding brengen met het aantal personen die een opschorting of een veroordeling kregen, komen wij aan 9 %. Wij zijn van mening dat de probatie meer zou kunnen gebruikt worden indien de verschillende actoren op het terrein elkaar beter zouden kennen en indien de probatiediensten niet zouden gebruikt worden voor de opvolging van de VOV's.

Op het niveau van de straftoemeting stellen wij vast dat er persoonlijke verschillen zijn tussen de rechters met betrekking tot de strafmaat (duur gevangenisstraf en geldboete) maar dat deze verschillen kleiner zijn inzake de toekenning van opschorting of uitstel.

Overzicht van de uitspraak van de rechter: boete en de totale strafmaat (n=527)

11. Samenvatting

Onze onderzoekspopulatie bestaat hoofdzakelijk uit jonge mannen met een **zwakke sociaal-economische positie** waarvan 62 % een vaste verblijfplaats in België heeft, 72 % Nederlands spreekt en 59 % een blanco strafregister heeft. De grote meerderheid is verdacht van 1 of 2 feiten en 75 % van de dossiers heeft enkel betrekking op inbreuken op de drugwetgeving. Inzake de misdrijvenmerken voor drugs is er enkel sprake van bezit bij 11 % van de verdachten, ongeveer de helft is ook verdacht van trafiek, 79 % van verkoop, 15 % van gebruik in groep en 11 % van deelneming aan een misdaadvereniging. Het produkt cannabis is het vaakst geciteerd, gevolgd door cocaïne, XTC, heroïne en amfetamine of speed.

De **procureur des Konings** doet zelden gebruik van de versnelde procedure (oproeping bij proces-verbaal) en hij vordert ook geen vrijheid onder voorwaarden. Hieruit kunnen wij besluiten dat hij niet gesensibiliseerd is voor alternatieven. Een vierde van de verdachten wordt rechtstreeks gedagvaard voor de correctionele rechtbank en voor de overigen vordert de pdK een gerechtelijk onderzoek en dit bijna altijd omdat hij een aanhoudingsbevel wil. Dit vordert hij minder vaak als er enkel sprake is van bezit van drugs, als het een vrouw is en als er enkel sprake is van het produkt cannabis. Daarentegen vordert hij vlugger een VH als de verdachte geen Nederlands spreekt en als er verdenking is van deelneming aan een misdaadvereniging. Als het gemengde feiten betreft vordert hij ook vlugger een VH als de verdachte geldproblemen heeft. Tevens stellen wij vast dat de substituten-pdK die weinig drugszaken behandelen doorgaans de situatie gevaarlijker inschatten voor de openbare veiligheid en dus vaker een VH vorderen. Wij stellen dus vast dat als de pdK minder voeling heeft met de verdachte (ondermeer als hij weinig drugszaken behandelt, als de verdachte geen Nederlands spreekt) hij gemakkelijker een VH vordert.

De **onderzoeksrechter** willigt de vordering van de pdK voor een VH in bij 3 gevallen op 4. De motiveringsgronden hiervoor zijn voornamelijk het herhalingsgevaar, de ernst van de feiten, het vluchtgevaar, het belang van het onderzoek en de ontbreking van een vaste verblijfplaats. Ook de onderzoeksrechters blijken weinig gesensibiliseerd te zijn voor alternatieven aangezien zij initieel praktisch nooit een vrijheid onder voorwaarden opleggen. Het is te betreuren dat zij, ondermeer voor druggebruikers, te weinig zoeken naar een probleemgerichte aanpak als alternatief voor de voorlopige hechtenis maar de vraag is natuurlijk of zij daarvoor de middelen en het personeel hebben. De kans op een aanhoudingsbevel is kleiner bij Belgen en Nederlanders en met het produkt cannabis. Daarentegen vergroot deze kans als de persoon reeds een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden heeft en met het produkt XTC. Als het gemengde feiten betreft is deze kans ook groter als de verdachte geldproblemen heeft. Tenslotte zijn ook hier duidelijk individuele verschillen merkbaar tussen de onderzoeksrechters. Wij kunnen besluiten dat hun beslissing zich vooral baseert op de nationaliteit van de verdachte met een opmerkelijke discriminatie tussen de Nederlanders en de andere buitenlanders, het strafregister en het produkt.

De **opheffing van het aanhoudingsbevel** gebeurt het vaakst door de raadkamer, gevolgd door de Kamer van Inbeschuldigingsstelling, de onderzoeksrechter en de correctionele rechtbank. De mediaanwaarde voor de duur van de VH is 35 dagen. Deze korte duur bevestigt onze indruk dat de onderzoeksrechters de VH eerder hanteren als een strafmaatregel dan als een maatregel dat volstrekt noodzakelijk is voor de openbare veiligheid. De redenering van de magistraat die hierachter zou kunnen schuilen is dat hij op deze manier zeker is dat de verdachte daadwerkelijk een periode in de gevangenis vertoeft en dat dit volgens hen meer afschrikt dan de alternatieve maatregelen. In 28 % van de gevallen is er geen opheffing en verschijnt de verdachte onder banden voor de correctionele rechtbank. De duur van de voorlopige hechtenis is gemiddeld langer als de kwalificatie verkoop werd weerhouden en als

er in het dossier sprake is van drugsmisbruik en dit waarschijnlijk omdat de magistraat het herhalingsgevaar in deze gevallen groter inschat. In deze gevallen lijkt het ons echter meer aangeraden om een probleemgerichte aanpak te verkiezen en zou er meer moeten gezocht worden naar alternatieven voor de vrijheidsberoving. Daarentegen is de gemiddelde duur van de VH kleiner met het produkt cannabis. Na de voorlopige hechtenis krijgen 43 % van de verdachten een vrijheid onder voorwaarden opgelegd en de overigen worden in vrijheid gesteld zonder voorwaarden.

De **vrijheid onder voorwaarden** wordt meestal opgelegd na een VH en wij betreuren het dat de verdachte eerst gestigmatiseerd wordt door een verblijf in de gevangenis. De vaakst voorkomende motiveringsgronden voor de VOV zijn het herhalingsgevaar, het druggebruik zal voortduren zonder voorwaarden en er is de wil om het gebruik van drugs te stoppen of om een ontwenningsskuur te volgen. De kans om een VOV te krijgen is groter met de kwalificatie trafiek en met de produkten XTC en amfetamine of speed. Vooral de betaling van een borgsom is sterk gecorreleerd met de kwalificatie trafiek. Slechts in 13 % van de gevallen had een sociale enquête plaats voor de beslissing van de VOV zodat dit de individualisering van de voorwaarden bemoeilijkt. Vooral in de gevallen van frequent druggebruik blijkt de magistraat het moeilijker te hebben om aangepaste voorwaarden te vinden aangezien deze gevallen gepaard gaan met een langere VH. De voorwaarden zijn meestal gericht op het vermijden van het druggebruik of van het drugmilieu en op de controle van de verdachte. De opvolging van de voorwaarden gebeurt meestal door de probatiecommissie. De voorwaarden worden bijna nooit verlengd zodat wij ons vragen stellen over de noodzakelijkheid van deze voorwaarden en inzake de opvolging ervan.

De **kans dat de verdachte verschijnt voor de correctionele rechtbank** is kleiner als hij geen Nederlands spreekt, als hij geen vaste woonplaats in België heeft, als hij reeds een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan 6 maanden heeft en met het produkt heroïne. Het is mogelijk dat de magistraten de niet-verschijning anticiperen door gemakkelijker een VH toe te kennen in deze gevallen. Daarentegen heeft het krijgen van een VH of een VOV geen significante invloed op de verschijning van de verdachte.

De **kans op een vrijspraak** is groter als de verdachte van Maghrebijnse afkomst is. Deze personen krijgen echter gemakkelijker een VH zodat wij kunnen stellen dat deze VH niet altijd gerechtvaardigd is. Dit later stadium in de strafrechtsbedeling bevat dus meer garanties voor de verdachte (voldoende bewijzen, recht op verdediging, beroepsmogelijkheden,...) en reduceert dus eventuele subjectieve elementen die een grotere rol blijken te spelen tijdens de procedure.

De rechter kent gemakkelijker een **opschorting van de uitspraak** toe als de verdachte verschijnt voor de rechtbank en als hij Nederlands kan spreken. Daarentegen is het wettelijk niet mogelijk om een opschorting te krijgen met een vroegere veroordeling tot een gevangenisstraf van 2 maanden of meer en als er een voorlopige hechtenis was wordt er zelden een opschorting toegekend. Inzake zuivere drugszaken vermindert ook het produkt cocaïne de kans op een opschorting. Het is merkwaardig dat de taal meer invloed heeft dan een vaste woonplaats in België of de nationaliteit. Wij denken hieruit te kunnen afleiden dat de beoordeling van de Franstalige Belgen weinig verschilt van de vreemdelingen die geen Nederlands kunnen spreken.

Voor de veroordeling tot een **geldboete** houdt de rechter vooral rekening met de voorlopige hechtenis, de kwalificatie trafiek en het aantal verdachten in het dossier dat zou kunnen wijzen op het georganiseerd karakter van de drugshandel. In 62 % van de veroordelingen tot een geldboete wordt geen **uitstel** verleend en in 28 % krijgt de veroordeelde een gedeeltelijk uitstel. Het verlenen van uitstel voor de geldboete is in de eerste plaats gelinkt met een kortere

DEEL 5

ALGEMEEN BESLUIT

**GERECHTELIJK ARRONDISSEMENT BRUSSEL
EN
GERECHTELIJK ARRONDISSEMENT ANTWERPEN**

1. BELANG VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS

1.1. *Vrijheidsberoving voor uitspraak schuld*

De voorlopige hechtenis is een vorm van vrijheidsberoving vooraleer er uitspraak is gedaan betreffende de schuld van de verdachte. Daarom moet deze maatregel uitzonderlijk blijven, en is deze enkel gerechtvaardigd wanneer absoluut noodzakelijk. In die richting gaan ook de wetshervormingen van 1973 en 1990: steeds was het de expliciete wil van de wetgever om de toepassing van de voorlopige hechtenis te beperken.

In 1990 werd om deze reden de "Vrijheid onder voorwaarden" (VOV) ingevoerd, en werden de toepassingsmogelijkheden van de borgstelling uitgebreid, als alternatieven voor de voorlopige hechtenis. De wetgever laat er geen twijfel over bestaan dat deze alternatieven in de plaats moeten komen van de voorlopige hechtenis, en niet er naast. Vandaar de constructie dat eerst de noodzaak van een voorlopige hechtenis moet aangetoond worden, nadien dient gemotiveerd dat ook het opleggen van bijzondere voorwaarden of een borgstelling aan de redenen voor een voorlopige hechtenis tegemoetkomen. Daarom ook dat elk automatisme in de toepassing van de voorlopige hechtenis tegengegaan wordt: afschaffing van het mandaat van rechte, schrappen van de vereiste van een verplichte verblijfplaats, het niet automatisch opleggen van een voorlopige hechtenis bij mislukking van het alternatief.

1.2. *Invloed op de straftoemeting*

De voorlopige hechtenis heeft een belangrijke invloed op de straftoemeting, i.h.b. op de toepassing van gevangenisstraffen en alternatieve sancties. Verscheidene onderzoeken hebben inderdaad aangetoond dat de vonnisrechters doorgaans de neiging hebben om een opgelegde voorlopige hechtenis te dekken door een effectieve gevangenisstraf, bv. via een gedeeltelijk uitstel waarbij de periode van hechtenis net gedekt wordt. Aldus worden in werkelijkheid effectieve korte gevangenisstraffen uitgesproken, die onder de vorm van een voorlopige hechtenis uitgevoerd werden. Dit blijkt dikwijls het begin van een penitentiaire loopbaan te betekenen: eens een effectieve gevangenisstraf uitgesproken werd stijgt de kans op een volgende effectieve vrijheidsberoving in geval van recidive (cfr. belang van het gerechtelijk verleden bij de straftoemeting). In een periode van niet-uitvoering van korte gevangenisstraffen wegens overbevolking, kan men zich de vraag stellen of de voorlopige hechtenis niet als een snelle, zichtbare en voelbare reactie gebruikt wordt?

Bovendien is in het kader van de nieuwe wet van 1994 op de probatie, de gemeenschapsdienst uitgesloten in gevallen van gedeeltelijk uitstel. Een voorlopige hechtenis maakt de toepassing van dit nieuwe alternatief bijgevolg quasi onmogelijk.

1.3. Aandeel van de beklaagden in de penitentiaire overbevolking

De overbevolking wordt veroorzaakt door een onevenwicht tussen de gemiddelde dagelijkse penitentiaire bevolking en de beschikbare capaciteit. De gemiddelde bevolking is de resultante van het aantal personen dat opgesloten wordt en de duur van de opsluiting. Hierin blijken vooral de beklaagden en de lange gevangenisstraffen een belangrijke rol te spelen. De beklaagden vormen sinds de jaren '80 inderdaad ongeveer 1/3 van de gemiddelde gevangenispopulatie. Overzichten zowel op lange termijn (1946-1997) als voor de laatste jaren tonen ook een correlatie tussen fluctuaties in de populatie beklaagden en in de totale gemiddelde populatie.

Naast deze kwantitatieve aspecten van de overbevolking, speelt de voorlopige hechtenis ook een belangrijke rol in de kwalitatieve aspecten van de overbevolking. We weten immers dat de gevolgen van de overbevolking voornamelijk in de arresthuizen voelbaar is, waar beklaagden niet mogen geweigerd worden en er tevens wachtlijsten ontstaan voor transfers van veroordeelden naar de inrichting van strafuitvoering. Dit leidt tot een opstapeling van beklaagden en veroordeelden, drie gedetineerden in een mono-cel, opgesloten 22u/24u., zonder activiteiten, soms zonder het nodige sanitair. Het Europees Comité voor de Preventie van Foltering achtte deze situatie in België gelijk aan een ontorende en vernederende behandeling.

Welke verklaringen zijn er voor deze overbevolking?

In een vroegere VUB-studie werd aangetoond dat wijzigingen in de criminaliteit op zich onvoldoende zijn ter verklaring van wijzigingen in gevangenispopulaties. De relatie tussen criminaliteit en gevangenispopulaties loopt immers via het strafrechtelijk systeem, dat bepaalt hoe er op misdrijven gereageerd wordt, welke prioriteiten er gelegd worden, welke straffen gewenst zijn. Fundamentele tussenstap tussen criminaliteit en gevangenispopulaties is derhalve het strafrechtelijk beleid, zoals het gevoerd wordt op de verschillende niveaus van de strafrechtsbedeling: wetgever, politie, Openbaar Ministerie, voorlopige hechtenis, straftoemeting, invrijheidstellingsbeleid. Daarom ook dat buitenlandse ervaringen aantonen dat het bijbouwen van nieuwe gevangenissen op zich geen oplossing biedt aan de overbevolking, omdat hiermee geen rem gezet wordt op de penitentiaire inflatie: ook de nieuwe gevangenissen zitten binnen de kortste tijd overvol. Vandaar de pleidooien voor een "reductionnistisch" beleid, via het beperken van de instroom in de gevangenissen (aantal opsluitingen) én de duur van de gevangenisverblijven (duur van de voorlopige hechtenis, lengte van de straffen, invrijheidstellingen).

Vandaar ook het belang van de VOV als middel om zowel de instroom als de duur van voorlopige hechtenissen te beperken. De VOV is bovendien een illustratie van de meer algemene problematiek van het vermijden van vrijheidsberoving door alternatieve vormen van afdoening.

2. TOEPASSING VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS EN DE VRIJHEID ONDER VOORWAARDEN

2.1. Evolutie van de penitentiaire bevolking beklaagden

Studie van de penitentiaire statistieken betreffende de populatie beklaagden heeft in huidig onderzoek tot een aantal opvallende vaststellingen geleid.

1° De gemiddelde duur van de voorlopige hechtenissen neemt toe, aangezien dalingen van het aantal opsluitingen niet leiden tot een evenredige daling van de gemiddelde populatie.

2° Er is tevens een opvallende evolutie in het profiel van deze populatie beklaagden. Tijdens de jaren '80 - begin jaren '90 vormden de gekwalificeerde diefstallen de grootste categorie bij de beklaagden, zowel in de opsluitingen als in de gemiddelde populatie. Dit aandeel bedroeg ongeveer 1/3 van het totaal en bleef relatief stabiel. Tijdens dezelfde periode, en nog sterker tijdens de jaren '90, zien we de opkomst van de drugmisdrijven, wier aandeel in het geheel steeds groter wordt. In de gemiddelde populatie bv. stijgt hun aandeel van 8% in 1982 tot 22% in 1993. Voor de mannelijke beklaagden betekent dit een verviervoudiging, voor de vrouwelijke beklaagden een vervijfvoudiging! Ook bij de opsluitingen blijken de voorlopige hechtenissen voor gekwalificeerde diefstal in praktisch alle arrondissementen af te nemen, terwijl het aandeel van de drugdelicten toeneemt. Globaal neemt de eerste categorie af van 30.5% naar 19%, de tweede stijgt van 15% naar 27%. In Brussel vertegenwoordigen de zware diefstallen in 1996 nog slechts 13% van de aanhoudingsbevelen, de drugdelicten 33%. Hierbij moet tevens rekening gehouden worden met de mogelijke invloed van het snelrecht, dat in Brussel specifiek voor zware diefstallen gehanteerd wordt.

Deze vaststelling heeft ertoe geleid dat onderhavig onderzoek zich toegespitst heeft op de toepassing van de voorlopige hechtenis op de drugdelicten. Bovendien had vroeger onderzoek aan de VUB (Snacken, 1992) reeds aangetoond dat de vrijheid onder voorwaarden hoofdzakelijk op druggebruikers/toxicomanen toegepast werd.

3° Naast deze langere termijn wijzigingen kan men ook op basis van momentopnames kortere termijn fluctuaties vaststellen, zoals de plotse sterke stijging van het aantal beklaagden tussen augustus 1996 en februari 1997, wat volgens praktijkmensen te maken heeft met de verscherpte aandacht en toegenomen repressie ten aanzien van seksuele misdrijven, als gevolg van de zaak Dutroux.

2.2. Resultaten van het dossieronderzoek

We hernemen bondig de vaststellingen die het meest opmerkelijk lijken vanuit beleidsoogpunt.

1° Er is geen systematische registratie van de toepassing van de vrijheid onder voorwaarden op de bezochte parketten. Dit doet vragen rijzen naar het mogelijk geringe belang dat aan dit recente initiatief gehecht wordt.

2° Wanneer de verscheidene afhandelingsmodaliteiten in kaart gebracht worden, blijkt de vrijheid onder voorwaarden in beide onderzochte arrondissementen de minst toegepaste modaliteit te zijn (10% in Brussel, 1.3% in Antwerpen), de voorlopige hechtenis de meest toegepaste (resp. 32% en 52%).

3° Vergelijking van de vordering van het Openbaar Ministerie en de beslissing van de onderzoeksrechters leert ons bovendien dat in geval een gerechtelijk onderzoek gevorderd wordt door het parket, dit bijna steeds ertoe strekt om een aanhoudingsbevel te verlenen (resp. 94% en 92%), praktisch nooit een vrijheid onder voorwaarden (1 enkel geval op de 403 onderzochte dossiers). De vraag rijst welk beleid hieromtrent door de parketten gevoerd wordt. Waarom vordert het parket geen vrijheid onder voorwaarden? Beschouwen zij dit niet als hun taak? Stellen zij geen vertrouwen in deze maatregel?

Deze vragen kunnen slechts via een meer kwalitatieve bevraging van betrokkenen een antwoord krijgen.

In Brussel wordt in 17% van de gevallen waarin een aanhoudingsbevel gevorderd wordt een vrijheid onder voorwaarden opgelegd door de onderzoeksrechters. In Antwerpen zijn dergelijke initiële beslissingen tot vrijheid onder voorwaarden veel zeldzamer, nl. slechts in 2% van de gevallen.

4° Hamvragen betreffende de evaluatie van de invoering van de vrijheid onder voorwaarden door de wet van 1990 zijn:

- komt de vrijheid onder voorwaarden in de plaats van de voorlopige hechtenis?
- slaagt zij erin om de duur van de voorlopige hechtenissen te beperken?
- heeft zij een invloed op de straftoemeting, in de richting van een stimuleren van niet-vrijheidsberovende straffen?

Om deze vragen te beantwoorden werd onderzoek verricht naar de factoren die de initiële beslissing van de parketmagistraat en de onderzoeksrechter voorspellen, de factoren die de duur van de voorlopige hechtenis bepalen en de invloed van deze beslissingen op de uiteindelijke straftoemeting.

a) Initiële beslissing: komt de vrijheid onder voorwaarden in de plaats van de voorlopige hechtenis?

In Antwerpen alvast niet, aangezien er hier praktisch geen initiële vrijheid onder voorwaarden toegekend worden. De beslissing tussen voorlopige hechtenis en een loutere

invrijheidstelling zonder voorwaarden wordt hoofdzakelijk voorspeld door misdrijfkenmerken (geen voorlopige hechtenis voor louter drugbezit), maar ook door de aanwezigheid van geldproblemen, het gerechtelijk verleden (gevangenisstraf > 6m.), de nationaliteit van de verdachte (Belgen en Nederlanders versus Maghrebijnen en Fransen) en de persoon van de onderzoeksrechter.

In Brussel wordt de beslissing om iemand al dan niet in voorlopige hechtenis te nemen eveneens hoofdzakelijk bepaald door misdrijfkenmerken: deelneming aan een misdadige vereniging, verkoop en drugsgelateerde misdrijven zoals diefstallen met geweld leiden tot voorlopige hechtenis. Uit een ander VUB-onderzoek (De Pauw, 1992, 1996) weten we dat ook gebruiksgemotiveerde verkoop de kans op voorlopige hechtenis doet toenemen: dit herinnert aan het aspect "geldproblemen" te Antwerpen. Ook De Pauw vindt bovendien een invloed van de nationaliteit (Maghrebijnse afkomst verhoogt de kans op voorlopige hechtenis) en het gerechtelijk verleden.

De beste voorspellers voor kans op een VOV zijn het misdrijf "druggebruik in groep" (verhoogt de kans) en de leeftijd (hoe ouder, hoe minder kans). Opvallend ook is de veel hogere aanwezigheid van het "leven in gezinsverband" bij personen onder VOV (78%), zodat het profiel van de verdachten onder VOV toch zeer verschillend lijkt van de verdachten onder voorlopige hechtenis. Ook De Pauw (1996) had reeds vastgesteld dat het misdrijf "gebruik in groep" de kans op voorlopige hechtenis deed afnemen, zodat de VOV hier toch maar in beperkte mate echt in de plaats lijkt te komen van voorlopige hechtenissen.

Een invrijheidstelling zonder verdere voorwaarden wordt voornamelijk voorspeld door het misdrijf "louter druggebruik", het produkt XTC, en het hebben van een inkomen. De kans op een loutere invrijheidstelling vermindert in geval van Maghrebijnse afkomst en de aanwezigheid van een gerechtelijk verleden.

Afdoening door het parket te Brussel via het snelrecht wordt vooral bepaald door de aanwezigheid van het misdrijf "diefstal met braak". We weten dat dit misdrijf inderdaad prioritair via snelrecht afgehandeld wordt te Brussel, dit geldt dus blijkbaar onverminderd voor die gevallen waar de diefstal met braak gekoppeld is aan druggebruik.

Samenvattend kunnen we stellen dat de beslissing om iemand al dan niet in voorlopige hechtenis te nemen in hoofdzaak bepaald wordt door het misdrijf of de misdrijven waarvan de betrokkene verdacht wordt. Dit lijkt in te gaan tegen de bedoelingen van de wetgever van 1990, en de constante rechtspraak van het Hof van Cassatie, dat de "ernst van de feiten" nooit op zich voldoende is om een voorlopige hechtenis te rechtvaardigen. Nochtans vinden we deze beweegreden ook terug bij de motiveringen: in Brussel wordt in 88% van de beslissingen tot voorlopige hechtenis gerefereerd naar de "ernst van de feiten". Dit wijst o.i. toch weer op het strafkarakter van de voorlopige hechtenis.

De beslissing om iemand zonder meer in vrijheid te stellen wordt echter ook bepaald door subjectieve kenmerken, zoals de nationaliteit (Maghrebijnen in Brussel, Maghrebijnen en Fransen te Antwerpen), het gerechtelijk verleden en de aanwezigheid van geldproblemen. Deze factoren verminderen de kans op een gewone invrijheidstelling: in Antwerpen verhoogt dit de kans op een voorlopige hechtenis (aangezien er weinig initiële VOV's zijn) in Brussel sluit dit niet noodzakelijk een VOV uit, ook al daalt de kans. Ook De Pauw stelde vast dat personen van Maghrebijnse afkomst minder kans hebben op een alternatieve vorm

van afdoening (De Pauw, 1996). Bij een bevraging van correctionele rechters hieromtrent werd gewezen op de slechtere prognose betreffende de slaagkansen van de alternatieven bij deze populatie, gebonden aan hun slechtere sociaal-economische positie en de culturele verschillen betreffende het druggebruik. Opvallend is dat verscheidene magistraten in het algemeen hopen op een afschrikkend effect van de voorlopige hechtenis, wat opnieuw eerder aan een vorm van bestraffing doet denken.

Dit brengt ons bij het volgende probleem, namelijk het invoeren van het herhalingsgevaar als motivering voor de voorlopige hechtenis: in 86% van de gevallen in Brussel, in 91% der gevallen in Antwerpen. Deze grond voor voorlopige hechtenis is expliciet opgenomen in de wet van 1990, en vormt derhalve een "wettelijke" grond. Nochtans beschouwen we dit als problematisch, en wel om twee redenen. Ten eerste verhoogt deze grond opnieuw het strafkarakter van de voorlopige hechtenis, aangezien blijkbaar uitgegaan wordt van het afschrikkend karakter van deze maatregel. Ten tweede is deze motiveringsgrond dubbel problematisch ten aanzien van drugmisbruik, aangezien er in geval van verslaving per definitie een herhalingsgevaar is. Dit zou betekenen dat voorlopige hechtenis voor deze misdrijven altijd mogelijk zou zijn, wat zeker niet de bedoeling van de wetgever van 1990 was. De vrijheid onder voorwaarden zou hier een oplossing kunnen bieden, aangezien die volgens de wet slechts mag opgelegd worden als er een grond voor voorlopige hechtenis is. Nochtans moeten we opnieuw vaststellen dat er weinig specifieke recidivisten zijn onder de VOV-verdachten. Volgens sommigen zou het parket zelfs systematisch in beroep gaan tegen het toekennen van VOV aan toxicomanen "omdat zij toch hervallen". Ook de algemene literatuur betreffende alternatieve vormen van afdoening toont aan dat deze doorgaans als gunsten beschouwd worden, die men verliest in geval van "recidive". Ten aanzien van druggebruikers/-verslaafden staan we hier derhalve voor een fundamentele optie: wanneer men blijft houden aan de louter juridische redenering in termen van afschrikking en recidive, zal men nooit op een adequate manier de onderliggende problematiek die tot het strafbaar gedrag leidt kunnen aanpakken.

Dit stelt meteen het probleem van de relatie tussen justitie en hulpverlening, in het kader van de vrijheid onder voorwaarden, maar ook daarbuiten. Voor de hulpverlening is het hervallen in druggebruik een normaal fenomeen dat moet geëvalueerd worden binnen een evolutie op langere termijn. Tijdens de behandeling wordt aan "harm reduction" gewerkt, het beperken van de schade veroorzaakt door het misbruik, zowel voor de gebruiker zelf als voor de samenleving. We staan hier mogelijk dus voor twee zeer verscheidene visies op het fenomeen zelf en op de gewenste behandeling en effecten. Zolang er geen akkoord is over deze visies en doelstellingen, zal de vrijheidsberoving blijven toegepast worden op deze populatie, en verplaatst het drugprobleem zich gewoon naar de gevangenen.

De vraag stelt zich dus naar de mogelijkheden van een geïntegreerd beleid tussen justitie en hulpverlening ten aanzien van deze populatie, naar de wederzijdse kennis en het vertrouwen tussen beide sectoren, naar de aanwezigheid van een werkelijk kader waarbinnen samenwerking kan verlopen. Ervaringen in Frankrijk met de "contrôle judiciaire" lijken erop te wijzen dat het lokale niveau van samenwerking hierin zeer belangrijk is.

b) Wat beïnvloedt de duur van de voorlopige hechtenis en slaagt de VOV erin om die duur te beperken?

Ook de duur van de hechtenis wordt hoofdzakelijk bepaald door misdrijfkenmerken (de aanwezigheid van diefstallen zonder geweld als gerelateerde misdrijven verkort de duur) en het herhalingsgevaar (heroïne, gerechtelijk verleden, geen vaste verblijfplaats en drugmisbruik verhogen de duur). In Antwerpen ligt de gemiddelde duur laag (40 dagen), In Brussel hoger (tussen 3-4 maanden). Invrijheidstelling na een voorlopige hechtenis gebeurt vrij dikwijls via een VOV (43% in Antwerpen, o.a. borgsom, 69% in Brussel). In Antwerpen lijkt het eerder een verzwaring van de invrijheidstelling te betekenen, aangezien vooral trafiek van (doorgaans kleine hoeveelheden) drugs hiervoor in aanmerking komt.

c) Invloed op de straftoemeting

De analyses tonen te Brussel duidelijk een invloed aan van de initieel opgelegde vrijheid onder voorwaarden die tijdens de gerechtelijke procedure niet omgezet is in een voorlopige hechtenis op de opschorting van de uitspraak van de veroordeling. Maar slechts 23 beklaagden verkregen de gunst van een opschorting van de uitspraak van de veroordeling waaronder vijf gevallen van initiële vrijheid onder voorwaarden. In Antwerpen is de vrijheid onder voorwaarden bijna steeds opgelegd na een voorlopige hechtenis, zodat geen invloed kan vastgesteld worden op de opschorting, een gevangenisstraf moet opgelegd worden om de voorlopige hechtenis te dekken.

In Brussel wordt de duur van de gevangenisstraf in grote mate beïnvloed niet alleen door de voorlopige hechtenis maar evenzeer door de vrijheid onder voorwaarden in combinatie met de voorlopige hechtenis. In de meeste gevallen gaat de voorlopige hechtenis vooraf aan de vrijheid onder voorwaarden, zodat de later in de procedure opgelegde vrijheid onder voorwaarden de gevangenisstraf niet kan verhinderen. Te Antwerpen wordt in de analyse gewezen op de invloed van het verschijnen onder banden van het aanhoudingsmandaat. Een groot verschil tussen Antwerpen en Brussel is de duur van de gevangenisstraf (Antwerpen: 57% van de gevangenisstraffen bedraagt minder dan of gelijk aan zes maanden - Brussel: 52% van de gevangenisstraffen bedraagt meer dan twaalf maanden). Te Antwerpen worden minder uitstellen toegekend (52%, Brussel 75%) en ook minder probatie-uitstellen (Antwerpen: 15% - Brussel: 54%).

CONCLUSIE

Knelpunten betreffende de toepassing van de voorlopige hechtenis - vrijheid onder voorwaarden lijken vooral te zijn: het strafkarakter van de voorlopige hechtenis, het invoeren van het herhalingsgevaar als motivering (algemeen voor alle misdrijven en meer in het bijzonder nog bij drugmisdrijven), de relatie tussen een justitiële versus een hulpverleningsvisie op het druggebruik/-misbruik, het beleid gevoerd door de parketten ten aanzien van niet-vrijheidsberovende alternatieven.

Het is duidelijk dat deze knelpunten pas werkelijk kunnen aangepakt worden wanneer ook meer inzicht verkregen wordt in de visies van de betrokken actoren hieromtrent. Dit kan slechts via een meer kwalitatieve bevraging waarbij het nuttig zou zijn om het onderzoek uit te breiden naar andere misdrijven en gerechtelijke arrondissementen.

BIBLIOGRAFIE

- BEYENS, K., SNACKEN, S. en ELIAERTS, C., *Barstende muren. Overbevolkte gevangenissen: omvang, oorzaken en mogelijke oplossingen*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 326 p.
- COHEN, S., 'The punitive city: notes on the dispersal of social control', *Contemporary crises*, 1979, 339-363.
- COHEN, S., 'Visions of social control', *Crime, punishment and classification*, Cambridge, Polity, 1985.
- COUV RAT, P., 'Les alternatives à la détention préventive en France', referaat studiedag *La loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive*, UCL, 1 februari 1991.
- DEBECK, C., *De alternatieve maatregelen - artikelen 35 t/m 38 van de Wet van 20 juli 1990 op de voorlopige hechtenis: een onderzoek naar de algemene praktijk en toezicht op de alternatieve maatregelen te Brussel*, Licentiaatsverhandeling, VUB, 1995, 110 p.
- DE BUCK, K. en D'HAENENS, K., *Evaluatie van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis*, Brussel, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, 1996, 100 p.
- DE NAUW, A., *De toepassing van de voorlopige hechtenis*, Brussel, Onderzoeksraad Vrije Universiteit Brussel, 1989, 159 p.
- DE NAUW, A., 'Een onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis', *Panopticon*, 1990, 206-221.
- DE PAUW, W. en LEMPEREUR, N., *Drugs in België. De afhandeling van drugszaken voor de rechtbanken van eerste aanleg*, Brugge, Die Keure, 1990, 228 p.
- DE PAUW, W., *De afhandeling van drugszaken in Brussel in 1993 en 1994*, Brussel, IRIS uitgaven, 1996, 84 p.
- DE PAUW, W., *De voorlopige hechtenis in drugszaken en vrijlating onder voorwaarden. Een analyse van de Brusselse situatie van 1991 tot en met 1992*, niet gepubliceerd, 31 p.
- FAGET, J., 'Contrôle judiciaire et travail social', *Revue de Science Criminelle et de Droit Pénal Comparé*, 1986, 319-332.
- SCHALKEN, T.M., 'Vormen alternatieven voor de voorlopige hechtenis een echt alternatief?', in *Voorlopige hechtenis. Symposium VU Amsterdam*, SCHALKEN, T.M., FABER, S. en VAN DEN BERG, W.M.C. (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1989, 47-59.

SNACKEN, S., 'La liberté sous conditions', in *La détention préventive*, DEJEMEPPE, B. (ed.), Bruxelles, Larcier, 1992, 147-193.

SNACKEN, S., 'Strafrechtshervorming versus 'net-widening'. Dilemma van een reductionist ten aanzien van de 'vrijheid onder voorwaarden' als alternatief voor de voorlopige hechtenis', *Panopticon*, 1992, 105-109.

SNACKEN, S., 'Belgium', in *Waiting for Trial. International Perspectives on the Use of Pre-Trial Detention and the Rights and Living Conditions of Prisoners Waiting for Trial*, DUNKEL, F. en VAGG, J. (ed.), Freiburg, Max-Planck-Institut, 1994, 1-40.

SNACKEN, S., 'Aspects criminologiques', in *La loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive: et après?*, A.S.B.L. EDITIONS DU JEUNE BARREAU DE LIEGE, 1995, 325-357.

SOULEAU, I., 'Neuf années de contrôle judiciaire', *Revue de Science Criminelle et de Droit Pénal Comparé*, 1980, 41-76.

STOLWIJK, S.A.M., 'Beperking van de voorlopige hechtenis: een illusie?', in *Voorlopige hechtenis. Symposium VU Amsterdam*, SCHALKEN, T.M., FABER, S. en VAN DEN BERG, W.M.C. (ed.), Arnhem, Gouda Quint, 1989, 39-44.

VANDERSTRAETEN, P., VAN DER NOOT, D. en TILLIET, P., *Elaboration et mise en place de réponses adaptées aux nouvelles manifestations de la délinquance urbaine (Crimes et Délits 1-33)*, Bruxelles, Parquet du Procureur du Roi, 1995, 369 p.

LIJST DER TABELLEN EN FIGUREN

DEEL 2:

Tabel 1: Methode: Misdrijf: Penitentiaire statistieken: Per gerechtelijk arrondissement: 1988-1996: Zware diefstal/drugsinbreuk

Tabel 2: Methode: Misdrijf: Parketstatistieken: Brussel: 1995: Diefstal met braak/drugs

Tabel 3: Methode: Periode: Gerechtelijk arrondissement Brussel: Maand mei en november 1996: Aantal dossiers van veroordeelden

Tabel 4: Methode: Periode: Gerechtelijk arrondissement Antwerpen: Aantal dossiers van veroordeelden

Tabel 5: Methode: Variabelen: Vrijheid onder voorwaarden: Gerechtelijk arrondissement Brussel: Opdrachtgevers

Tabel 6: Methode: Variabelen: Vrijheid onder voorwaarden: Gerechtelijk arrondissement Brussel: Opdrachtgevers: Onderzoekersrechtters

DEEL 3:

Tabel 1: Procureur des Konings vordert geen gerechtelijk onderzoek; gevolgde procedure

Tabel 2: Procureur des Konings vordert gerechtelijk onderzoek; vordering procureur des Konings en beslissing onderzoeksrechter

Tabel 3: Populatie: Daderkenmerken: Taal rechtspleging

Tabel 4: Populatie: Daderkenmerken: Geslacht

Tabel 5: Populatie: Daderkenmerken: Leeftijd

Tabel 6: Populatie: Daderkenmerken: Nationaliteit

Tabel 7: Populatie: Daderkenmerken: Vaste verblijfplaats

Tabel 8: Populatie: Daderkenmerken: Burgerlijke stand

Tabel 9: Populatie: Daderkenmerken: Kinderen

Tabel 10: Populatie: Daderkenmerken: Leefwijze

Tabel 11: Populatie: Daderkenmerken: Beroep

Tabel 12: Populatie: Daderkenmerken: Inkomen

Tabel 13: Populatie: Daderkenmerken: Geldproblemen

Tabel 14: Populatie: Daderkenmerken: Druggebruik

Tabel 15: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Antecedenten (jeugdfeiten en strafregister)

Tabel 16: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafregister: Aantal veroordelingen

Tabel 17: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafregister: Drugsmisdrijven

Tabel 18: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafregister: Diefstallen

Tabel 19: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafregister: Duur zwaarste gevangenisstraf

Tabel 20: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafregister: Modaliteit zwaarste gevangenisstraf

Tabel 21: Populatie: Gerechtelijke kenmerken: Strafregister: Aantal effectieve gevangenisstraffen

Tabel 22: Populatie: Misdrijfkenmerken: Aantal verdachten in dossier

Tabel 23: Populatie: Misdrijfkenmerken: Aantal misdrijven

Tabel 24: Populatie: Misdrijfkenmerken: Overzicht misdrijven

Tabel 25: Populatie: Misdrijfkenmerken: Enkel drugsmisdrijven: Drugsmisdrijven

Tabel 26: Populatie: Misdrijfkenmerken: Enkel drugsmisdrijven: Verzwarende omstandigheden

Tabel 27: Populatie: Misdrijfkenmerken: Enkel drugsmisdrijven: Drugs

Tabel 28: Populatie: Misdrijfkenmerken: Gerelateerde drugsmisdrijven: Drugsmisdrijven

Tabel 29: Populatie: Misdrijfkenmerken: Gerelateerde drugsmisdrijven: Andere misdrijven

Tabel 30: Populatie: Misdrijfkenmerken: Geen drugsmisdrijven

Tabel 31: Voorlopige hechtenis: Beslissing procureur des Konings: Alle misdrijven: Discriminant analyse

Tabel 32: Voorlopige hechtenis: Beslissing procureur des Konings: Alle misdrijven: Logistieke regressie

Tabel 33: Voorlopige hechtenis: Beslissing procureur des Konings: Enkel drugsmisdrijven: Discriminant analyse

Tabel 34: Voorlopige hechtenis: Beslissing procureur des Konings: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 35: Voorlopige hechtenis: Beslissing onderzoeksrechter: Alle misdrijven: Discriminant analyse

Tabel 36: Voorlopige hechtenis: Beslissing onderzoeksrechter: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 37: Voorlopige hechtenis: Beslissing onderzoeksrechter: Enkel drugsmisdrijven: Discriminant analyse

Tabel 38: Voorlopige hechtenis: Beslissing onderzoeksrechter: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 39: Voorlopige hechtenis: Motivering: Onderzoeksrechter

Tabel 40: Voorlopige hechtenis: Handhaving door raadkamer en hoger beroep bij kamer van inbeschuldigingstelling

Tabel 41: Voorlopige hechtenis: Motivering: Kamer van inbeschuldigingstelling

Tabel 42: Voorlopige hechtenis: Duur: Jaartal aflevering aanhoudingsbevel

Tabel 43: Voorlopige hechtenis: Duur: Aantal dagen

Tabel 44: Voorlopige hechtenis: Duur: Aantal dagen t.o.v. jaartal aflevering aanhoudingsbevel (alle voorlopige hechtenissen)

Tabel 45: Voorlopige hechtenis: Duur: Initiële hechtenissen: Lineaire regressie analyse

Tabel 46: Voorlopige hechtenis: Duur: Alle hechtenissen: Lineaire regressie analyse

Tabel 47: Voorlopige hechtenis: Duur: Opheffing aanhoudingsbevel: Instantie

Tabel 48: Voorlopige hechtenis: Duur: Opheffing aanhoudingsbevel: Ogenblik

Tabel 49: Voorlopige hechtenis: Duur: Opheffing aanhoudingsbevel: Procedure

Tabel 50: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Instantie

Tabel 51: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Initiatiefnemer

Tabel 52: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Informatie

Tabel 53: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Voorwaarden

Tabel 54: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Controle

Tabel 55: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing onderzoeksrechter: Invloed: Initiële: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 56: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing onderzoeksrechter: Invloed: Initiële: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 57: Vrijheid onder voorwaarden: Beslissing: Invloed: Andere: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 58: Vrijheid onder voorwaarden: Motivering

Tabel 59: Vrijheid onder voorwaarden: Duur: Jaartal oplegging

Tabel 60: Vrijheid onder voorwaarden: Duur: Aantal maanden

Tabel 61: Vrijheid onder voorwaarden: Duur: Aantal maanden t.o.v. jaartal opleggen vrijheid onder voorwaarden (initiële en andere)

Tabel 62: Vrijheid onder voorwaarden: Duur: Aantal maanden vrijheid onder voorwaarden na voorlopige hechtenis t.o.v. aantal dagen voorlopige hechtenis

Tabel 63: Vrijheid onder voorwaarden: Duur: Omzetting

Tabel 64: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Instantie

Tabel 65: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Beslissing: Oplegging: Initiatiefnemer

Tabel 66: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Beslissing onderzoeksrechter: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 67: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Beslissing onderzoeksrechter: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 68: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Motivering

Tabel 69: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Duur: Jaartal oplegging

Tabel 70: Invrijheidstelling zonder voorwaarden: Duur: Omzetting

Tabel 71: Berechting: Algemeen: Vonnis is gewezen

Tabel 72: Berechting: Opschorting: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 73: Berechting: Opschorting: Duur

Tabel 74: Berechting: Opschorting: Aard

Tabel 75: Berechting: Geldboete: Bedrag

Tabel 76: Berechting: Geldboete: Bedrag: Enkel drugsmisdrijven: Lineaire regressie analyse

Tabel 77: Berechting: Geldboete: Uitstel

Tabel 78: Berechting: Gevangenisstraf: Aantal maanden

Tabel 79: Berechting: Gevangenisstraf: Aantal maanden: Alle misdrijven: Lineaire regressie analyse

Tabel 80: Berechting: Gevangenisstraf: Aantal maanden: Enkel drugsmisdrijven: Lineaire regressie analyse

Tabel 81: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 82: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 83: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Duur

Tabel 84: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Periode

Tabel 85: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Aard

Tabel 86: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Probatie: Alle misdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 87: Berechting: Gevangenisstraf: Uitstel: Probatie: Enkel drugsmisdrijven: Logistieke regressie analyse

Tabel 88: Berechting: Probatie: Probatievoorwaarden

Figuur 1: Procedures

Figuur 2: Voorlopige hechtenis: Duur: Aantal dagen (alle voorlopige hechtenissen)

Figuur 3: Vrijheid onder voorwaarden: Aantal maanden (initiële en andere)

Figuur 4: Berechting: Overzicht

Liste des publications du Département de Criminologie Publicatielijst van de Hoofdafdeling Criminologie
--

Actualisée en janvier 2006 – Geactualiseerd in januari 2006

Ouvrages - Boeken

VANNESTE C., *Les chiffres des prisons. Des logiques économiques à leur traduction pénale*, L'Harmattan, collection Logiques Sociales, série Déviance et Société, 2001, 229 p.

Contributions à des revues et à des ouvrages collectifs **Bijdragen in tijdschriften en verzamelwerken**

2005

RENARD B., Faillibilité de la preuve scientifique et exigences de fiabilité. Quelles attentes du droit pénal ?, in *Police technique et scientifique. Les exigences d'une preuve fiable*, RENARD B. (ss dir), Actes de la journée d'étude organisée à Louvain-La-Neuve le 16 décembre 2004 par le Centre d'Etudes sur la police, Politeia/CEP, Bruxelles, décembre 2005, 15-29.

MAES E., Beknopte schets van de historische evolutie van de wettelijke onderbouw van het penitentiair regime (1830-2005), in VERBRUGGEN F., VERSTRAETEN R., VAN DAELE D., SPRIET, B. (eds), *Strafrecht als roeping, Liber amicorum Lieven Dupont* (Reeks Samenleving, Criminaliteit & Strafrechtspleging), Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2005, vol. 31A, 487-504.

VAN CAMP, T., RUBBENS, A., Tien jaar slachtofferbeleid in België : stand van zaken en kritische reflectie, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, mei 2005, 78-84.

DE FRAENE D., LEMONNE A., NAGELS C., Débats autour de la victime : entre science et politique, in *Quelles places pour les victimes dans la justice pénale ?*, La Revue de la Faculté de droit de l'U.L.B., vol.31, 2005, 55-92.

VANFRAECHEM I., LEMONNE A., Victim-Offender Mediation for Juveniles in Belgium, in *Victim-Offender Mediation with Youth Offenders in Europe*, MESTITZ A., GHETTI S. (eds), Dordrecht, Kluwer International, Spring 2005, 181-209.

VANNESTE C., coll. GOEDSEELS E., DETRY I., Pour une histoire chiffrée de quarante années de « protection de la jeunesse » quelques repères utiles, in CHRISTIAENS J., DE FRAENE D., DELENS-RAVIER I (éd.), *Protection de la jeunesse. Formes et réformes*, Bruylant, Bruxelles, 2005, 3-26.

VANNESTE C., coll. DELTENRE S., DETRY I., GOEDSEELS E., JONCKHEERE A, MAES E., De la production à l'exploitation statistique : l'intervention scientifique dans tous ses états, in VESENTINI F. (dir.), *Les chiffres du crime en débat. Regards croisés sur la statistique pénale en Belgique (1830-2005)*, Académia-Bruylant, 193-217.

VANNESTE C., « Origine étrangère » et processus décisionnels au sein des tribunaux de la jeunesse, in *Délinquance des jeunes et justice des mineurs. Les défis des migrations et de la pluralité ethnique - Youth Crime and Juvenile Justice. The challenge of migration and ethnic diversity*, QUELOZ N., BÜTIKOFER REPOND F., PITTET D., BROSSARD R., MEYER-BISCH B. (éd.), Editions Staempfli, Collection KJS – CJS (Crime, Justice and Sanctions), Volume 5, Berne, 2005, 631-650.

MAES E., De externe rechtspositie van (veroordeelde) gedetineerden, *Metanoia, Driemaandelijks contactblad Katholieke Aalmoezeniersdienst bij het gevangeniswezen*, 2005 (1e kwartaal), 33-55.

GOEDSEELS E., VANNESTE C., DETRY I., Gerechtelijke statistieken inzake jeugddelinquentie en jeugdbescherming : een (grote) stap vooruit, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2005, 56-69.

2004

MAES E., Vijf jaar justitiehuisen : enkele cijfers over de werking van de justitiehuisen tijdens de periode 1999-2002, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2004 (november-december), nr. 6, 73-109.

RENARD B., Quelques méandres du processus de légalisation des méthodes particulières d'enquête. La loi du 6 janvier 2003, un produit fini ?, in *Les méthodes particulières de recherche. Premier bilan de la loi du 6 janvier 2003*, DESSEILLE M. Actes de la demi-journée d'étude organisée à Bruxelles le 22 mars 2004 sur ce thème par le Centre d'Etudes sur la police, Politeia/CEP, Bruxelles, 15-32.

RENARD B., LERICHE A., Deskundigenonderzoek, in *Postal memorialis*, Verbo D15, Kluwer, maart 2004, 30.

RENARD B., VANDRESSE C., La Belgique ou l'incrimination de l'organisation criminelle comme soutien des techniques d'enquête, in *Criminalité organisée : des représentations sociales aux définitions juridiques*, CESONI M. L. (ss dir.), Georg Librairie de l'Université (Genève), LGDJ (Paris), Bruylant (Bruxelles), 2004, 361-500.

DELTENRE S., MAES E., Pre-trial detention and the overcrowding of prisons in Belgium. Results from a simulation study into the possible effects of limiting the length of pre-trial detention, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 2004, nr. 4, 348-370.

DE PAUW W., DELTENRE S., HENDRICX C., WILLEMS M., Tien jaar veroordelingstatistiek, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2004, 4, 82-92.

DELTENRE S., MAES E., Simulation de l'impact de quelques changements législatifs en matière de détention avant jugement, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2004, 1, 83-117.

GOETHALS J., MAES E., Voorwaardelijke invrijheidstelling. Nederland en België door een criminologische bril, *Tijdschrift voor Criminologie*, 2004 (Jubileumuitgave - 30 jaar NVK, 45 jaar TvC: Criminologie in Nederland - Een Vlaamse spiegel), 30-41.

VANNESTE C., L'exécution des peines. L'usage de la prison de 1830 à nos jours, in *Politieke en sociale geschiedenis van justitie in België van 1830 tot heden - Histoire politique et sociale de la justice en Belgique de 1830 à nos jours*, HEIRBAUT D., ROUSSEAU X., VELLE K. (éd.), Die Keure - La Charte, 2004, 103-122.

DUPONT-BOUCHAT M.S., CHRISTIAENS J., VANNESTE C., Jeunesse et justice (1830-2002), in *Politieke en sociale geschiedenis van justitie in België van 1830 tot heden - Histoire politique et sociale de la justice en Belgique de 1830 à nos jours*, HEIRBAUT D., ROUSSEAU X., VELLE K. (éd.), Die Keure - La Charte, 2004, 125-157.

VANNESTE C., Les statistiques en matière de délinquance juvénile et de protection de la jeunesse : un état de la situation, in *La réaction sociale à la délinquance juvénile. Questions critiques et enjeux d'une réforme*, Les Dossiers de la Revue de Droit Pénal et de Criminologie, la Charte, 2004, n° 10, 117-132.

DETRY I., VANNESTE C., Le dessaisissement : une pratique insaisissable ?, in *La réaction sociale à la délinquance juvénile. Questions critiques et enjeux d'une réforme*, Les Dossiers de la Revue de Droit Pénal et de Criminologie, la Charte, 2004, n° 10, 185-207.

MAES E., De externe rechtspositie van (veroordeelde) gedetineerden, *Ad Rem, Tijdschrift van de Orde van Vlaamse Balies*, 2004, speciale editie (Themanummer gevangeniswezen) 12-29.

DETRY I., VANNESTE C., Une image chiffrée du recours au dessaisissement, *Journal du Droit des Jeunes*, janvier 2004, n° 231, 23-30.

2003

RENARD B., Au croisement de la recherche proactive et des écoutes téléphoniques : construction et danger du mutualisme légistique, *Revue de droit pénal et de criminologie*, 2003, 3, 321-359.

DELTENRE S., GUILLAIN, C., Du classement sans suite à la détention préventive : de la différenciation sociale appliquée par le système pénal aux usagers de drogues, in *L'usage pénal des drogues*, KAMINSKI D. (éd.), Bruxelles, De Boeck Université, Coll. "Perspectives criminologiques", 2003, 175-193

MAES E., PUT J., Armoede en vrijheidsberoving: een vicieuze cirkel ?, in *Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting*, VRANKEN J., DE BOYSER K., DIERCKX D. (eds.), Leuven/Leusden, Acco, 2003, 187-208.

MAES E., Een blik op drie jaar besluitvormingspraktijk van de (Nederlandstalige) commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling (1999-2001), *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2003, nr. 4 (juli-augustus), 400-415.

N° complet de la *Revue de Droit Pénal et de Criminologie de février 2003* - Actes de l'Interlabo du GERN du 23 mars 2001 :

VANNESTE C., Analyse de processus de décision en différentes phases et branches du système d'administration de la justice pénale, *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 131-132.

RENARD B., La mise en œuvre et le suivi de l'enquête de recherche proactive : étude qualitative des facteurs influençant le processus de décision, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 133-167.

DELTENRE S., De l'impact des processus de décision relatifs aux condamnations prononcées sur l'évolution de la population pénitentiaire belge entre 1994 et 1998, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 168-20.

MAES E., Développements récents dans le processus décisionnel relatif à la libération conditionnelle en Belgique. De quelques aspects quantitatifs et qualitatifs, *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 206-231.

VANNESTE C., Les logiques décisionnelles des magistrats du parquet et des juges de la jeunesse à l'égard des mineurs délinquants, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 225-256.

2002

VANNESTE C., Délinquance et scolarité : regards croisés sur les résultats de différentes recherches, article destiné à *Custodes*, non publié (arrêt de la revue), 2002.

RENARD B., De l'automatisation de l'information policière à la systématisation de son traitement : quand les logiques de contrôle s'appuient sur les développements des technologies de l'information, in *La gestion de l'information, Seconde partie : Les contours de l'information et (les limites de) son usage*, RENARD B. (ss dir.), *Manuel de la Police*, 2002, 65, 111-133.

RENARD B., La gestion de l'information dans le cadre de la réforme des polices en Belgique, in *La gestion de l'information, Première partie : la réforme et ses impacts*, RENARD B. (ss dir.), *Manuel de la Police*, 2002, 64, 5-50 + addendum dans *Manuel de la Police*, 2002, 65, 135-141.

RENARD B., Quand l'expression de la vérité est attribuée au corps - Etat des lieux et quelques questionnements sur la légitimité de l'utilisation du polygraphe en procédure pénale, in *La Criminalistique, du mythe à la réalité quotidienne*, LERICHE A. (éd.), Kluwer, Bruxelles, 2002, 363-396.

VANNESTE C., Des logiques socio-économiques à leur traduction pénale : l'exemple de la Belgique de 1830 à nos jours, in *Sociétés et représentations, La vie judiciaire*, CREDHESS, Paris, sept. 2002, n° 14, 213-227.

DELTENRE S., MAES E., Overbevolkte gevangenen op de beklaagdenbank. Kan een begrenzing van de duur van de voorlopige hechtenis effectief bijdragen tot een 'ontvolking' van onze gevangenen?, *Winket, Tijdschrift van de Federatie van Vlaamse Gevangenisdirecteurs*, 2002, nr. 1, 6-31.

MAES E., PIETERS F., De hervorming van de voorwaardelijke invrijheidstelling in Frankrijk. Zijn er ook lessen te trekken voor de Belgische situatie?, *Tijdschrift voor Strafrecht. Jurisprudentie, nieuwe wetgeving en doctrine voor de praktijk*, 2002, nr. 1 (maart), 2-15.

MAES E., Naar een nieuwe wettelijke regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling in België? Enkele beschouwingen over de voorwaardelijke invrijheidstelling en de mogelijke oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2001, nr. 6 (november-december), 541-570, err. 2002, nr. 2, (maart-april), 187.

MAES E., Studie van de evolutie van de gedetineerdenpopulatie volgens misdrijfcategorie (1980-1998), *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2002, nr. 4 (juli-augustus), 340-350.

MAES E., Het leven zoals het was (is) ...in de gevangenis. Beknopte schets van de historische evolutie van het Belgische gevangeniswezen aan de hand van de belangrijkste penitentiaire regelgeving, in *Gevangen in de tijd, naar een museum over vrijheidsberoving*, VAN ROYEN, H. (ed.), Referatenboek van de studiedag georganiseerd op 18 mei 2001 in het Vormingscentrum Dr. Guislain te Gent, en ingericht door de vzw Gevangenis museum en het Dr. Guislainmuseum, Merksplas, 2002, 35-53.

RENARD B., LERICHE A., L'expertise judiciaire au pénal, in *Postal memorialis - Lexique du droit pénal et des lois spéciales*, Verbo E 180, Kluwer, juin 2002, 28.

DELTENRE S., MAES E., Effectmeting van enkele mogelijke wetswijzigingen op het vlak van de voorlopige hechtenis, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2002, nr. 3 (mei-juni), 196-211.

MAES E., Het nieuwe wettelijke kader. Historiek, inhoud en commentaren, *Metanoia, Driemaandelijks contactblad Katholieke Aalmoezeniersdienst bij het gevangeniswezen*, maart 2002, 7-41 (overname van Deel 1 'Het nieuwe wettelijke kader: historiek, inhoud en commentaren' uit het onderzoeksrapport 'De V.I.-commissies in actie' in een door de redactie herwerkte versie).

MAES E., De V.I.-commissies 'aan de bak'. Het functioneren van de (Nederlandstalige) commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling geobserveerd (eerste werkingsjaar – 1999), *Metanoia, Driemaandelijks contactblad Katholieke Aalmoezeniersdienst bij het gevangeniswezen*, maart 2002, 48-64.

2001

RENARD B., Quand l'expression de la vérité est attribuée au corps – Etat des lieux et quelques questionnements sur la légitimité de l'utilisation du polygraphe en procédure pénale, *Manuel de la Police*, 2001, 59, 155-188.

VANNESTE C., Pénalité, criminalité, insécurité ... et économie, in *Délinquance et insécurité en Europe. Vers une pénalisation du social?*, MARY P., PAPATHEODOROU T. (éd.), Groupe Européen de Recherches sur la Justice pénale, Bruylant, Bruxelles, 2001, 47-95.

VANNESTE C., Een onderzoek over de beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeudgrechters, *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten*, december 2001/5, 193-202.

VANNESTE C., Une recherche sur les décisions prises par les magistrats du parquet et les juges de la jeunesse, *Journal du Droit des Jeunes*, septembre 2001, n° 207, 5-12.

MAES E., De V.I.-commissies 'aan de bak'. Het functioneren van de (Nederlandstalige) commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling geobserveerd (eerste werkingsjaar – 1999), *Fatik, Tijdschrift voor strafbeleid en gevangeniswezen*, 2001, nr. 91 (september), 4-14.

2000

VANNESTE C., L'évolution de la population pénitentiaire belge de 1830 à nos jours : comment et pourquoi ? Des logiques socio-économiques à leur traduction pénale, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2000, 6, 689-723.

DELTENRE S., LEBRUN V., La nouvelle directive à l'égard des usagers de drogue : changement de politiques ? Entre pénalisation de l'usage et usages de la pénalisation, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2000, 5, 534-570.

LECLERCQ S., RENARD B., Quel gage de fiabilité pour un alibi technologique ?, *Sécurité privée*, 2000, 6, 20-26.

RENARD B., VAN RENTERGHEM P., LERICHE A., Bespreking van de wet betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *Vigiles, Tijdschrift voor politierecht*, 2000, 4, 120-132.

RENARD B., VAN RENTERGHEM P., LERICHE A., Discussion de la loi relative à la procédure d'identification par analyse ADN en matière pénale, *Vigiles, Revue du droit de la police*, 2000, 4, 120-132.

MAES E., Het wettelijk kader: korte historiek, inhoud en commentaren, in *Voorwaardelijke invrijheidstelling: wetgeving, predictie en begeleiding*, GOETHALS J., BOUVERNE-DE BIE M. (ed.), Gent, Academia Press, 2000, 1-57.

1999

VANDEBORGHT J., Het doel heiligt de middelen ? Proactieve recherche in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit, in *De proactieve recherche/La recherche proactive*, *Custodes*, 1999, 1, 13-32.

HAVELANGE B., RENARD B., L'analyse criminelle et la protection de la vie privée, ou les dangers de remplacer Hercule Poirot par un processeur, in *Droit des technologies de l'information : regards prospectifs*, MONTERO E. (éd.), Les 20 ans du CRID, coll. Les Cahiers du CRID, n° 16, Bruxelles, Bruylant, 1999, 217-232.

VANNESTE C., DUPIRE V., MAES E., Het N.I.C.C. en het onderzoek naar de nieuwe procedure van voorwaardelijke invrijheidstelling, *Winket, Tijdschrift van de Federatie van Vlaamse Gevangenisdirecteurs*, 1999, 40-46.

Collection des rapports et notes de recherche
Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's

Actualisée en mai 2006 – Geactualiseerd in mei 2006

- N° 15b RENARD B., VANNESTE C. (dir.), *Het statuut van de deskundige in strafzaken*, Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, december 2005, (gedeeltelijke vertaling, april 2006), 86 p.
- N° 15a RENARD B., VANNESTE C. (dir.), *Le statut de l'expert en matière pénale*, Rapport final de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Bruxelles, décembre 2005, 405 p.
- N° 14 GOOSSENS F., MAES E., DELTENRE S., VANNESTE C. (dir.), *Projet de recherche relatif à l'introduction de la surveillance électronique comme peine autonome / Onderzoeksproject inzake de invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf*, Rapport final de recherche / Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, octobre/oktober 2005, 204 p. + bijl./annexes.
- N° 13 DAENINCK P., DELTENRE S., JONCKHEERE A., MAES E., VANNESTE C. (dir.), *Analyse des moyens juridiques susceptibles de réduire la détention préventive / Analyse van de juridische mogelijkheden om de toepassing van de voorlopige hechtenis te verminderen*, Rapport final de recherche / Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, mars/maart 2005, 367 p.
- N° 12 RENARD B., DELTENRE S., *L'expertise en matière pénale - Phase 1: Cartographie des pratiques*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Rapport final de recherche, Bruxelles, juin 2003, 138 p. + annexes.
- N° 11 DELTENRE S., MAES E., *Analyse statistique sur base de données de condamnations : plus-value et applications concrètes / Statistische analyse aan de hand van de veroordelingsgegevens : meerwaarde en praktijkvoorbeeld*, Notes de recherche / Onderzoeksnota's, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, 2000-2002.
- N° 10 MAES E., *Studie van de evolutie van de gedetineerdenpopulatie volgens misdrijfcategorie (1980-1998)*, Onderzoeksnota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, september 2001, 15 p. + bijlagen.
- N° 9 DELTENRE S., MAES E., *Effectmeting van enkele mogelijke wetswijzigingen op het vlak van de voorlopige hechtenis / Simulations de l'impact de quelques modifications législatives en matière de détention préventive*, Onderzoeksnota's/Notes de recherche, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Brussel/Bruxelles, 2001.
- N° 8b VANNESTE C., *De beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeugdrechters ten aanzien van delinquente minderjarigen*, Eindrapport (vertaling), Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, dec. 2001, 206 p. + bijlage.
- N° 8a VANNESTE C., *Les décisions prises par les magistrats du parquet et les juges de la jeunesse à l'égard des mineurs délinquants*, Rapport final de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Bruxelles, juin 2001, 205 p. + annexes.
- N° 7 RENARD B., *L'usage du polygraphe en procédure pénale; analyse procédurale*, Note d'étude - Partie III de l'avis pour le Ministre de la Justice et le Collège des Procureurs généraux sur l'usage du polygraphe en procédure pénale belge, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, septembre 2000, 59-80.

- N° 6 MAES E., DUPIRE V., TORO F., VANNESTE C. (dir.), *De V.I.-commissies in actie. Onderzoek naar de werking van de in het kader van de nieuwe V.I.-wetgeving (wetten van 5 en 18 maart 1998) opgerichte commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling / Les commissions de libération conditionnelle en action. Recherche sur le fonctionnement des commissions de libération conditionnelle créées dans le cadre de la nouvelle réglementation sur la libération conditionnelle (lois des 5 et 18 mars 1998)*, Eindrapport/Rapport final de recherche, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Brussel/Bruxelles, augustus/août 2000, 355 p. + bijl./annexes.
- N° 5 MORMONT, C. (dir.), VANNESTE, C. (dir.), TORO, F., MARSDEN, E., SNIJDERS, J., *Etude comparative dans les 15 pays de l'Union Européenne relative au statut et modalités de l'expertise des personnes présumées ou avérées abuseurs sexuels*, Rapport final de la recherche co-financée par la Commission européenne et le Ministère de la Justice belge, Programme européen STOP, Université de Liège et Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, octobre 1999, 192 p. + résumés en néerlandais (11 p.) et anglais (11 p.).
- N° 4 RENARD B., VANDERBORGHT J., *Recherche Proactive, révélateur d'une approche nouvelle ? Etude relative à la recherche proactive dans le cadre de la lutte contre la criminalité organisée/ Proactieve Recherche, exponent van een vernieuwde aanpak ? Onderzoek naar de proactieve recherche in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Rapport final de recherche/Eindrapport, Bruxelles/Brussel, septembre/september 1999, 386 p.
- N° 3 SNACKEN S. (dir.), DELTENRE S., RAES A., VANNESTE C., VERHAEGHE P., *Recherche qualitative sur l'application de la détention préventive et de la liberté sous conditions / Kwalitatief onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden*, Rapport final de recherche/Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Vrije Universiteit Brussel, Bruxelles/Brussel, 1999, 244 p.
- N° 2 SNACKEN S. (dir.), DE BUCK K., D'HAENENS K., RAES A., VERHAEGHE P., *Onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden*, Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Vrije Universiteit Brussel, Brussel, 1997, 174 p.
- N° 1 DE BUCK K., D'HAENENS K., *Electronic Monitoring*, Studienota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, 1996, 40 p.

